

Petru TODORAN

FURTUNĂ LA DUNĂREA DE JOS

- Cartea I -

Un fanariot cu sânge valah

Editura InfoRapArt
2020

Copertă: *Colecția InfoArt*
Corectură: *Cristina Roșu*
Lector și prefațator: *Vasile Leonte*
Redactor: *Petre Rău*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TODORAN, PETRU

**FURTUNĂ LA DUNĂREA DE JOS / Cartea I / Un fanariot
cu sânge valah** Petru Todoran. - Galați : InfoRapArt, 2020
2 vol.

ISBN 978-606-012-...-.

Vol. 1. : Cartea I. - 2020. - ISBN 978-606-012-...-.

...821.135.1

© Editura InfoRapArt ©
Galați, România
Telefon: *Mobil: 0726 337376 Fix: 0740 596225*
E-mail: *editura@inforapart.ro*

Copyright © 2020 - Toate drepturile rezervate

Cuvânt înainte

Într-o scriere clădită pe o tematică istorică, puțină... istorie literară în prolog nu poate incomoda. Acum vreo 18 decenii, cărturarul moldovean Mihail Kogălniceanu, îngrijorat de "dorul imitației" devenit "o manie primejdioasă" în literatură, identifica mai multe teme demne de interes, pe care le recomanda, plin de speranțe, contemporanilor. "Personalitate cu expertiză", cum s-ar exprima unii dintre vorbitorii de astăzi, găsea că "Istoria noastră are destule fapte eroice (...) pentru ca să putem găsi și la noi sugeturi de scris, fără să avem pentru aceasta trebuință să ne împrumutăm de la alte nații". Ce a urmat este detaliat în orice manual consultat de liceeni. Cert este că și trecutul pământului românesc a stimulat condeie de toate mărimile (exemplificările devin redundante !), intensitatea evocărilor, densitatea tipăriturilor au fost influențate de mutațiile firești ale timpurilor.

De la Kogălniceanu citire, a rămas cărturarul român de mai târziu (firește, și cel de astăzi!) cu convingerea că trecutul, plin de virtute, cu modele umane și fapte memorabile nu e suficient de "implementat" în conștiințele omului modern. Ca atare, s-a scris, s-a fabulat, s-au transferat, înspre acel trecut neîmplinirile, aspirațiile, firești, ale prezentului. Scena istoriei s-a transformat într-un ecran spre care s-au proiectat (cu sau fără delicatețe, cu sau fără onestitate) obsesiile, frustrările, dramele unui timp agitat, imprevizibil, tulbure, dezlânat de care n-a fost văduvită nici o generație.

Gălățeanul prin adopție Petru Todoran descinde înspre o falie obscură a istoriei țărilor române, perioada de început a domniilor fanariote, inaugurată prin urcarea la tronul Moldovei, apoi al Țării Românești a unui reprezentant al Fanarului, Nicolae Mavrocordat. Recunosc, informațiile riguroase, de specialitate ale cititorului puțin instruit (printre care mă prenumăr !) sunt subțiri, nesistematizate. Sintagma "întunecatul ev mediu românesc" face să ațipească necesara curiozitate intelectuală, să se amâne pentru un mai târziu incert febra cercetării prin biblioteci. Autorul nostru pornește, pe cont propriu, dezlegându-se cu totul de formația socio-profesională (inginer electrotehnist), pe care a slujit-o până la

etatea septuagenară și investighează configurația începutului de veac XVIII cu o râvnă care l-ar defini mai curând pe un tânăr și neexperimentat cercetător, dornic de afirmare sau de popularitate în lumea mondenă. Pentru cine cunoaște vânzoleala scrisului prin târgul Galațiului e ușor de știut că domnul inginer pensionar a coborât de pe schelele altui ciclu romanesc (adoră trilogiile, construcțiile în triade !) cu vădit caracter autobiografic, și-a schimbat preferința și perspectiva, prezentându-se în fața cititorilor săi într-o haină inedită.

Înainte de a-și rândui gălățeanul nostru paginile acestei scrieri, mai tentată de actul împingerii spre ficțiune a documentului/evenimentului istoric, universitarul bucureștean Tudor Dinu a publicat **”Dimitrie Cantemir și Nicolae Mavrocordat: rivalități politice și literare la începutul sec. XVIII**, Humanitas, București, 2011. Finalitățile asumate de fiecare scriere fac să se distribuie corespunzător și tranșele de cititori. Petre Todoran se raportează, în mod repetat, la cartea predecesorului numai pentru a argumenta /augmenta un punct de vedere exprimat în textul romanului său. Notele sunt detașate în subsolul paginii, ceea ce face și mai clară distincția dintre o cercetare laborioasă, destinată cu precădere specialiștilor domeniului și o carte în care selecția detaliilor, emoția asociată cu evoluția imprevizibilă a protagonistului, tipul de scriitură răspund altor gusturi. Cărțile pot coexista, fără porniri vindicative sau apucături canibalice. Drama postumă a lui Nicolae Mavrocordat (să mă ierte autorul recenzat!) mi s-a părut mai convingător rezumată în cercetarea lui Tudor Dinu (vezi pagina 435, op.cit.) de o sfâșietoare tristețe, un tulburător avertisment, peste timp, adresat personalităților cu porniri despotice.

Rezultatul căutărilor în obscuritatea memoriei și în sertarele ademenitoare ale arhivelor se prezintă sub forma unui promis roman ciclic, **”Furtună la Dunărea de Jos”**. Cartea I poartă un titlu care deslușește schema interioară a narațiunii: **”Un fanariot cu sânge de valah”**. Capitolele, 19 la număr, vor detalia metodic, molcom cel mai adesea (parcă în contra atacurilor viguroase ale vremurilor tulburi, greu de stăpânit), disjungerea obligațiilor unui intelectual inteligent, cu fibra diplomației preluată de la Alexandru Mavrocordat **”Exaporitul”**, părintele stins când era mai multă nevoie de știința sa în dirijarea fiilor. La ce angajamente

consimte dragomanul Nicolae Mavrocordat, ținut la înaltă cinste pe lângă lumea otomană, în baza meritelor câștigate de înaintașul său? Găsim răspunsul cu fiecare secvență a scrierii : să slujească, fără crâcnire, pe "Mamona" (nume generic pentru seria de sultani, viziri, pașale, înalți demnitari ai Curții), rupând, cu strângere de inimă, din averea Moldovei, apoi a Valahiei, partea mereu mai mare, mai împovăraătoare, trebuitoare cheltuielilor fără număr, fără rost, fără capăt/căpătâi ale stăpânilor săi. Înconjurat de greci, rude culese din ineputabilul Fanar: "Vodă nu știa că țara gema sub poveri", consemnează autorul. "Vodă cu scrisul și cetitul, noi cu socotitul și înmulțitul, spuneau acești fanarioți între ei" (p.219). Însăpăimântat de lumea în care nimerise, un profesor la Academia Domnească de la Sfântul Sava mărturisea neamurilor părăsite din Istanbul: "Tot Fanarul este aici. Nu îmi mai amintesc de Constantinopol". Prin ochii străinilor, sărăcia locală pare colosală, soarta prostimii pare pecetluită, primejdiile vin din toate părțile, neostoite. "Colac peste pupăză, când oamenii zic că au scăpat de zlotași, vin din senin nohail din pustie. Aceștia vin la jaf, adună vite, bucate din hambare, iau robi bărbații tineri și fetele frumoase ca să-i vândă la târgurile de sclavi din Africa. În urma acestora, rămâne numai jalea, praful și focul".(op. cit., p.165). Imaginile dureroase par consacrate, întrucât ne parvin pe toate canalele din vremurile apuse, au devenit clișee pe care le invocăm ori de câte ori încercăm să explicăm întârzierea noastră multiseculară. Nici perspectivele imediate nu se arată încurajatoare: "Valahia și Moldova sunt bune de muls, de aceea aici nu va fi pace niciodată" (p.165).

În fața acestor realități tragice domnitorul-diplomat, cărturarul luminat de puterea culturii eline și bizantine încearcă să controleze actele de samavolnicie ale boierimii pământene, recurgând adesea la pedepse exemplare, se străduiește să diminueze, cu riscurile de rigoare în ce privește siguranța tronului, pretențiile, niciodată aceleași ale turcilor. Așadar, cel puțin două forțe, bine conturate, de mărimi egale, tulbură nopțile fiecărui "uns al lui Dumnezeu", implicit și pe ale Mavrocordatului evocat. Reconstituirea acestor amare experiențe este meticolos refăcută, pe baza consemnărilor cronicarilor moldoveni și munteni (ocazie de a ne reîntâlni în paginile cărții cu mărturii, strecurate abil, ale lui Miron

Costin, Ion Neculce, D.Cantemir, Antim Ivireanul - mitropolitul muntean pe nedrept prigonit de proaspătul domn - Radu Popescu, încă mulți alții mai puțin la îndemâna demonstrației), a documentelor de arhivă, scrisorilor oficiale sau private, a mărturiilor călătorilor străini, între care, nume sonor, este acela al lui Anton Maria del Chiaro, secretar al domnitorului Constantin Brâncoveanu. Capul de familie, domnul așezat peste supușii anonimi e înspăimântat de primejdiile care se pot abate (și chiar se resimt pe neașteptate, în mod repetat!) asupra celor dragi din jurul său, ca atare, omul de profundă și verificată cultură pierde tihna cercetării cărților din bibliotecă. Abia perioada de prizonierat de la Sibiu și Alba Iulia îi dă prilejul să aprofundeze conținutul unui manuscris, "Despre îndatoriri", tipărit în 1719, tradus imediat și expedit către marile centre ale civilizației europene, ca semn că și în preajma Dunării, a Carpaților trebuința gândului tipărit se resimte. Că sunt, și prin aceste locuri bântuite de supărări și neajunsuri, cărturari care pot șede, cu folos, după trebuință, la masa marilor prinți luminați a Europei.

Integrarea în respirația secolului menționat se realizează în chip diversificat, de la alegerea arhaismului până la arhitectura interioară a frazei. Detaliile țin de obligațiile scriitorului, care îl și motivează și se regăsesc pe parcursul lecturii, la îndemâna cititorului. O mențiune am strecura cu privire la pragul comunicării cu pasionatul de istorie despre culoarea timpului: nefiind filolog, adică în postura de a gusta din "corola de minuni a cuvântului", domnul inginer cercetează cu sârg dicționarele de specialitate, atâtea câte sunt, de unde culege ierarhii, genealogii, titulaturi, detalii de civilizație rurală autohtonă etc. Funcționează stilul indirect liber, care dă posibilitatea translării lesnicioase între intervenția auctorială și exprimarea directă a actanților: "Boierii se adunară, repejor, că nu voiau să se pună rău cu Vodă, cine știe dacă chiar și-a lepădat firea cea arțăgoasă din prima domnie, după cum s-a legat că se va purta cu țara și cu boierii cei mari"(p.89).

Scris cu pasiune, pe alocuri cu patimă, romanul despre "Un fanariot cu sânge de valah" al lui Petru Todoran își așteaptă lectorii care să facă aceleași investiții ca autorul însuși.

Prof. Vasile Leonte

Cartea 1

Nicolae Mavrocordat un fanariot cu sânge de valah

Capitolul 1

S-a stins lumina înțelepciunii

Bătrânul Alexandru murea. Câte puțin, în fiecare zi, feștila candeliei sale se apropia de capăt. Chipul lui devenea tot mai palid, culoare accentuată de albul imaculat al pernei pe care slugile, la îndemnul jupânesei Sultana, soția Exaporitului, o schimbau de mai multe ori pe zi. Bătrânul transpira abundent, nimeni nu știa ce fel de boală avea. De aceea așternutul era primenit mereu, după câteva spălări albiturile erau aruncate, arse pe foc. Se topea cu încetul, acum nasul, altădată o frumusețe masculină de format clasic, elen, se ascuțise vizibil, urâtindu-l. Alte semne ale bolii decât nasul ascuțit și fruntea brobonită de sudoare, nu se vedeau. Lungile tăceri, urmate de oftaturi scăpate involuntar, erau semnele începuturilor de zbateri, suciri și răsuciri în așternut, care trădau fie o durere intensă, o suferință fizică greu de suportat, dar pe care bătrânul domn reușea să o țină sub control, cu o înaltă distincție, nobilă, ori doar o stare de nervozitate trădată de țăfna cu care respingea orice inițiativă din partea familiei. Doar Nicolae, fiul cel mare, doar el putea să-l facă pe bătrân să stea liniștit. Când crizele de neliniște își arătau primele semne, Nicolae începea vorbirea, îi aducea aminte tatălui său fragmentele cele mai frumoase din viața de Mare Dragoman, lungă și bogată în fapte de mare merit.

Alexandru Mavrocordat era cunoscut și respectat pe ambele maluri ale Bosforului, purtând înaltul titlu de Exaporit¹, pe care-l dobândise după încheierea cu mare izbândă a negocierilor diplomaticești de pace, semnată la Karlowitz, un târgușor puțin cunoscut din Voivodina. Atunci, Măritul Padișah Mustafa al II-lea îl dăruise cu pungi grele cu galbeni, din propriile sipete. Uitate au fost, atunci, rușinea condamnării la moarte și anul de pușcărie făcut după marea înfrângere a Imperiului Otoman de la Kahlenberg, din 1683, când Cara Mustafa-pașa, marele vizir, a fost strangulat cu funia de mătase pentru pierderile suferite la al doilea asediu al Vienei. Și alte pașale au plătit atunci cu viața. Înсуși

¹ Exaporit = titlu dat unui nobil de încredere, confident al domnitorului, secretar particular și intim al acestuia

marele dragoman² Alexandru Mavrocordat, ghiaurul grec, fusese părât că i-ar fi favorizat pe austrieci, lăsându-se mituit. Dar această pără a rămas nedovedită și Sultanul, lipsit fiind de sfaturi prețioase, l-a iertat. Anul 1699 a fost anul său de triumf, când a reușit, cu abilitatea sa de fin diplomat, să-l convingă pe sultanul Mustafa al II-lea că pierderile de teritorii prin pacea de la Karlowitz au fost cele mai mici posibile, iar pe austrieci că au obținut mai mult decât meritau după faptele de arme. Numai simpatia sultanului l-a salvat de pârlile mincinoase ale lui Rami reisul³, tovarășul lui din echipa turcă de negociatori la acele discuții foarte grele, care au durat două luni, în Voivodina, la Karlowitz.

Când criza se ostioia, bolnavul cădea, istovit, într-un somn adânc, de cele mai multe ori terminat cu coșmaruri. Din nou gemetele și suflarea găfăită îl chinuiau pe el, dar și pe cei ce vegheau la patul lui.

Boala Exaporitului a declanșat-o fiul iubit, Nicolae. La prânzul servit acasă, în ziua marelui praznic al Cuvioasei Parascheva din acel an 1709, Nicolae aducea vestea mazilirii de la tronul Moldovei a lui Mihai Racoviță voievod. Ca din întâmplare, a adus vorba despre acest tron și l-a întrebat pe tatăl său dacă n-ar fi mai potrivit, pentru el, Nicolae, un caftan de voievod, în loc de slujba de dragoman, plină de primejdii acum, când Imperiul parcă-și pierduse vloga de războinic și mereu primea lovituri de la vecinii ce-i rupeau hălci din trupul și așa plin de rănile războiului. Bătrânul Alexandru a șezut mai cu temei pe sofaua orientală, acoperită cu un covor fin, din mătase și, privindu-și fiul cu neliniște, i se adresă:

- Ce-ți veni? Au nu știi câte primejdii înconjoară acest tron? Ca și pe cel de la Țara Românească? Că mulți principii și-au pierdut capetele sau au putrezit în chiliile cele mai nesănătoase din

² Marele dragoman = titlu purtat de diplomații otomani în evul mediu. Marele dragoman era șeful departamentului de relații externe, funcție echivalentă cu cea de ministru de externe. Deoarece Coranul interzicea musulmanilor să învețe și să vorbească limbile ghiaurilor, pentru relațiile externe ale Imperiului sultanii au apelat la cărturari greci, originari din Constantinopol, locuitori ai cartierului Fanar.

³ reis = rang în marina otomană, amiral

Șapte Turnuri, faimoasa Edicule. Nu ți-e bine ca dragoman? Nu este asta meseria pe care ai învățat-o din pruncie?

Dar Nicolae nu s-a lăsat. Argumentele lui le considera puternice:

- Dar și slujba de dragoman este, acum, cu mare primejdie, tată. Că victoriile pe câmpurile de luptă lipsesc, păcile se negociază greu, cu trudă mare. Puține sunt armele noastre, ale diplomaților Imperiului Otoman față de presiunile tot mai mari și mai numeroase din partea dușmanilor noștri. Singur ai văzut asta, acolo, la Karlovitz. Că Imperiul țarului rus nu a jertfit măcar un om sub zidurile Vienei, dar la masa tratativelor au venit cu obrăznicie, ridicând pretenții mari. Noi, dragomanii, suntem între ciocan și nicovală, dar mult mai aproape de șnurul de mătase decât oricând, dragul meu părinte. Că pașalele care au pierdut bătălii dau vina pe noi, diplomații ghiauri, că nu ne-am străduit destul ca să câștigăm pacea. Și ne acuză, din greu ne acuză, că ne lăsăm mituiți de dușmanii Imperiului. Încheierea unei păci rușinoase înseamnă scurtarea de cap a dragomanului ghiaur.

Nicolae tăcu. A vorbit domol, nu s-a înfierbântat în pledoaria lui, căci asta era lecția învățată de la bătrânul Exaporit. „Nu tonul ridicat dă greutate cuvintelor, ci doar miezul de înțelepciune al lor te face respectat la masa tratativelor.” Apoi reveni asupra subiectului care trezise neliniștea bătrânului său tată. Căută cuvintele potrivite, cu miez de înțelepciune, ca să îl convingă.

- O slăbiciune principală a domnilor de pământ din țările române este lipsa de continuitate. Acolo tronul nu se moștenește. Orice boier de neam poate ajunge principe dacă are bani destui. Că domnia se cumpără aici, la Înalta Poartă. Iar casa noastră Mavrocordat poate asigura aici o susținere puternică moștenitorului tronului. Uite, tată, eu îl las aici, dragoman în locul meu pe Ioan, fratele mai mic. El, împreună cu domnia ta, care ai un foarte înalt renume la Serai, puteți să puneți opreliște oricărei împotriviri din partea partidelor celor ce mai poftesc la acest tron.

- Sigur că am putea, dar te-ai gândit cât te costă? Că boierii veliți nu te vor ierta de slujbele cele mari și grase, ei nu renunță la ce cred că este al lor. Iar talpa țării îi sărăcită rău de tot. Au nu știi ce zic hanii tătari despre Moldova? Că-i bună numai de dat robi? Că de altele greu găsești. Scaunul Moldovei poate fi

pieirea neamului nostru. Și tu, cel pus în scaunul domniei, dar și noi, cei de aici, putem să ne pierdem capetele. Că voievozii pământeni lasă aici, la Istanbul, unul sau doi din fii drept zălog, nu familii mari, întregi, cum avem noi. Ia-ți gândul de la o asemenea prostie!

- Tată, totuși, să mai cântărim, să mai cumpănim! Că în venele noastre curge și ceva sânge moldovenesc, adu-ți aminte! Că bunicul copiilor mei a fost Alexandru Iliaș, domn al Moldovei, dar și al Țării Românești între 1616 și 1633. Deci glasul sângelui ne cheamă! Datori suntem să ridicăm aceste țări care au fost dăruite credinței ortodoxe de Maica Domnului, dar le strică turcul. Ia aminte la Vodă Constantin Brâncoveanu. De cât timp domnește el în Țara Românească? Crezi că este un diplomat mai bun decât noi?

Din acel moment bătrânul Alexandru a început să moară. Gândul cel rău, al fiului Nicolae, despre un drept care este și o obligație morală, l-a întristat atât de mult că nici somn nu a mai avut și nici poftă de mâncare nu i-a mai fost. Doar stătea cu ochii pierduți în zare și ofta! De parcă acolo, în zare, s-ar fi jucat pe un perete, cu umbre, soarta neamului său până la a zecea spiță. Ieșea din această stare numai când Nicolae venea lângă el și își asculta tatăl povestind despre mărirea care l-a ridicat pe cea mai înaltă treaptă pe care poate urca un ghiaur. Bătrânul voia ca fiul neascultător să înțeleagă câtă zădărnicie există în visele de mărire. Că dacă vrea să meargă pe drumul pe care și l-a ales, din convingerea că asta i-ar fi chemarea, să salveze acea țară valahă din ghearele nesățiosului Islam, atunci asta înseamnă să îmbrace cămașa de martir. Asta-i singura răsplată pe care o primesc cei ce visează la mărire pentru a face bine unei țări, unui neam ...

Cele mai frumoase amintiri îi vin în minte și în fața ochilor, din copilărie. Vede imensitatea mării, culoarea ei schimbătoare, când albastră ca cerul, când verde în nuanțe imposibil de exprimat în cuvinte. El stă pe o stâncă, deasupra apelor și ar vrea să se facă una cu stânca, la porțile nemărginirii. Apoi se vede tras de mână de mama lui, urcând pasarela spre o corabie frumoasă care se desprinde de țărm și-l duce departe, spre alte țărmuri. Aude cum rămâne în urmă gălăgia băieților greci,

prietenii lui din mahalaua Fanar, jucându-se de-a eroii spartani care se luptă cu turcii eliberând cetatea lor, Constantinopolul.

Vocea lui Nicolae îl trezește la realitate. Șirul amintirilor este întrerupt cu brutalitate de porunca Sultanului:

- Tată, sultanul însuși mi-a pus pe umeri caftanul de domn la Bogdan Iflak. M-a lăsat să sărut pulpana hainei sale și mi-a pus cuca pe cap. Începând de azi, 6 noiembrie 1709, sunt Domn al Țării Moldovei. Și nu m-a costat nimic!

- Încerci să mă amăgești, Nicos? Turcul niciodată nu dă ceva pe nimica, nici măcar pe puțin. Mai devreme ori mai târziu tot va pune jugul pe umerii tăi și jungherul în coastă. Rău ai făcut că te-ai băgat într-o asemenea treabă! Vai de zilele noastre, ce suferințe vor veni, ce năpaste peste casa noastră!

- Tată, nu mă speria degeaba, nu va fi ceea ce crezi. Să-ți spun de ce am primit caftanul și cuca? Din cauza ta, părinte al meu, din pricina ta!

- Acum încerci să dai vina pe tatăl tău, pe cel căruia îi datorezi viața ta? N-ai pic de respect pentru bătrânețile mele?

- Stai, părintele meu drag, nu te grăbi să spui cuvinte grele care nu au nici un temei. Uite, domnia ta ai fost un om tare de vârtute, drept aceea ai ajuns în fruntea slujitorilor Porții mai repede și mai sus, pe merit, nu ca mulți alții, chiar dintre pașalele cele mai avute. Minteai ai avut-o strălucită, inima ți-a fost plină de credință și toată viața ai mers pe calea adevărului și a dreptății. Dar puteai fi mai mult de atât! Puteai să faci mai mult bine popoarelor tale. Însă te-ai temut să te așezi pe scaunul care ți se cuvenea după putințele domniei tale, după harul cu care te-a înzestrat Dumnezeu. Nu, nu te grăbi să spui că nu am dreptate. Am să depăn viața domniei tale și am să-ți arăt unde te-ai dat în lături și n-ar fi trebuit să faci așa.

- Uite, jupâneasă Sultană, care te tragi din os domnesc că ai fost nepoată a domnului Ilieș Alexandru Vodă, am ajuns să vedem cum ne judecă puilul! Păi nu-i mare păcat acesta? Așa ți-ai crescut copilul? Bătrânul Exaporit era foc și pară!

- Îngăduie-l Alexandros, domnul meu, nu fi aspru cu fiul tău iubit. Acest copil al nostru vorbește numai de bine despre tine! El totdeauna te-a iubit și te-a admirat. De aceea are dreptate acum să spună ceea ce zice. Că, luându-mă pe mine de soață, egalul

principiilor te-ai făcut. Și dacă ar fi fost după ce fel de minte și inimă ai, egalul regilor ar fi trebuit să ajungi. Despre asta vorbește Nicolas, fiul nostru.

- Șezi, femeie, nu vorbi deșertăciuni. Eu mi-am cunoscut locul în lume și nu mi-am dorit să ajung egalul acestor capete încoronate. Nici nu-mi place vecinătatea lor! Mă prostiți pe mine acum, la bătrânețe, ori pentru că-s bolnav?

- Mulți nobili creștini, dintre care nu puțini sunt ambasadori ai marilor puteri evropene, socotesc că ai fost predestinat să schimbi politica acestui imperiu bolnav. Dăunăzi, stând de vorbă cu acești ambasadori care îți trimit urările lor de însănătoșire grabnică, mi-au spus că măcar eu trebuie să fac acest pas, adică să încununez strădaniile domniei tale luând scaunul de domnie de la Bogdan Iflak. Că viața ta a fost un urcuș, pas cu pas către o mărire ce ți se cuvenea⁴. Și după atâtea servicii aduse

⁴ Alexandru Mavrocordat, cunoscut în istoria diplomației cu titlul de Exaporit, adică secretar particular al Sultanului, funcție de mare încredere, niciodată atribuită până atunci unui necredincios creștin, s-a născut în 1641, într-o familie înstărită. Primește o educație aleasă, dovedind o inteligență scilpitoare. Este trimis la studii în Italia, la Roma, Padova și Bologna. Își ia doctoratul la Bologna, teza sa publicată în 1664 se referă la circulația sângelui în corpul omenesc. Această lucrare este inspirată după teoria emisă în 1628 de medicul englez William Harvey. Reîntors la Istanbul, a primit o catedră la Academia Patriarhiei Ecumenice. Plin de sânguință, scrie cărți despre retorică, gramatică, teologie, istorie. În 1673 este primit în corpul dragomanilor (al traducătorilor) Înaltei Porți, fiind cunoscător, pe lângă greacă și turcă, al limbilor armeană, arabă, latină, italiană, franceză și germană! Primește funcția de mare logofăt, remarcându-se ca un foarte bun mediator între guvernul otoman și Patriarhia Ortodoxă. Urcă în diplomație și este numit, în același an, 1673, mare dragoman al Porții Otomane. Deține această funcție până în 1683, când este arestat, închis la Edicule și condamnat la moarte. Reușește să se reabiliteze, dovedindu-și nevinovăția și este repus în funcție, conducând corpul diplomaților otomani, între 1685 și 1699. Rămâne în istoria Imperiului Otoman ca cel care a negociat pacea de la Karlowitz, încheiată în 1699, în urma războiului pierdut de turci cu Imperiul Habsburgic. Acum câștigă înalta apreciere a sultanului Mustafa al II-lea, care îl ia ca secretar particular, atribuindu-i-se astfel titlul de Exaporit. Se retrage din activitatea pe care o avea la Înalta Poartă în anul 1703. Moare la data de 23 decembrie 1709. A avut cinci copii, două fete și trei băieți dintre care primul de parte bărbătească, Scarlat, a fost căsătorit la 21 de ani cu Ilinca, fiică a lui Constantin Brâncoveanu. Dar moare repede după căsătorie, umblând zvonul că ar fi fost otrăvit din ordinul socrului său. Ceilalți doi fii, Nicolae și Ioan, devin domnitori ai Moldovei și Țării Românești, fiind considerați ca primii fanarioți,

Padişahului, n-ar fi fost meritul tău să primeşti un scaun de domnie, pe viaţă, la Iaşi sau la Bucureşti? Dacă ai fi cerut, Măritul Sultan ți-ar fi dat! Cu abilitatea ta de diplomat ai fi putut obține titlul de duce pentru familie, iar scaunul de domnie să fie moștenire pentru urmași. Atunci a fost clipa cea mare a înălțării tale, tată!

- Sigur că mi-ar fi dat, că doar eram la marea lui cinste. Ai uitat că am primit de la Luminatul Padişah haina cu blăniță de samur, un dar fără pereche pentru un creștin? Însă eu scaun de principe n-am dorit, mai ales în țările române! Că acolo-i cel mai rău! Turcii sunt nemiloși cu aceste două țărișoare. Vând cu nerușinare scaunele domniei la doi-trei ani o dată, ca să scoată cât mai mulți galbeni de la acești proști care nu se învață minte niciodată! Măresc haraciul, cer zaherea pentru oștile otomane, trimit armate la iernat. Golesc satele de feciori pe care-i duc la oastea de ieniceri și de fecioare pentru serai, iar nohail de la Crâm și din Bugeac jefuiesc și iau robi. Și peste așa o țară să domnesc? Trebuie să fii nebun ca să poțezi așa un balamuc!

- Eu cred că numai noi, cei ce cunoaștem taina guvernării popoarelor din interiorul Imperiului Otoman, putem să punem capăt acestor jafuri pustiitoare. De aceea m-a ales Marele Vizir și m-a călănit însuși Luminatul Padişah, ca să fac ordine în Moldova. Și mi-a mai spus Măritul Padişah că îmi va da și Cara Iflac să-l îndrept de la cădere și distrugere.

- Adâncă durere îmi aduci, fiul meu, tristețea mea nu are margini! Munca la care te înhami nu-i pentru un om cu inimă și suflet milostiv. Ai grijă de neamul nostru, ferește-ți casa de zălogire, ferește-te de cămătarii fără inimă.

Bătrânul Exaporit căzu înapoi, pe perne. Din acea zi, de început de noiembrie, îi fu din ce în ce mai rău. Doctorii aduși la căpătâiul lui ridicau neputincioși din umeri: „îi boală de suflet, fără leac”.

voievozi de neam grecesc care au exploatat nemilos țările române până la 1821 (*Diplomați iluștri, volumul IV, Editura Politică, 1983, cu un cuvânt înainte de Mircea Malița*).

Starea i se înrăutăți și mai mult când văzu urmele de lacrimi pe chipul Sultanei, apoi tristețea adâncă și grijile care săpau cute adânci pe fața lui Nicolae, domnul Țării Moldovei. Cu zilele care treceau și boala care se agrava, tristețea își puna tot mai mult pecetea pe chipurile acestora. Plecarea spre Dunăre și-a amânat-o, cu învoirea Marelui Vizir. Nicolae a cerut acest răgaz pentru a strânge de la cămătari și de la neamuri cele 800 de pungi cu galbeni ce i-au fost scrise pe firman de însuși Marele Vizir, ca peșcheșuri, cadouri și bacșișuri care se dau și se primesc, după bunele obiceiuri din vechime, la primirea Scaunului Domniei. Că a aflat că înainte de a i se oferi acest caftan de bei cu două tuiuri, au negociat tronul Vodă Constantin Ghica și Antioh Cantemir. Cum primul dintre aceștia avea multe pâri de la boierii pământeni, l-a chemat Marele Vizir pe Antioh și i-a spus: „*Dă tu 300 de pungi cu galbeni și ia scaunul Moldovei, că alții dau și 500 de pungi, dar nu au nume bun ca tine.*” Iar Antioh a răspuns că el nu dă mai mult de 150 de pungi, că țara-i săracă și el nu poate merge să o jecmănească. Își făcea socoteala, prostul și încrezutul de Antioh, că nu are, Sultanul, cui să dea Scaunul decât lui și, până la urmă, vizirul va lăsa din pretenții. Amar s-a înșelat, că vizirul a spus așa: „*Ia, să-mi aduci la picioare pe terdzimanul⁵ Nicolas, feciorul Exaporitului, o să-i dau lui Scaunul Moldovei*”⁶

Răgazul dat de Marele Vizir se apropia de sfârșit. Îndată după Nașterea Pruncului Sfânt trebuia să ia calea spre miazănoapte, spre Iași. Bătrânul Alexandru Exaporitul s-a stins din viață cu două zile înainte de Crăciun. L-au înmormântat cu mare onor, adunând toată creștinătatea din Constantinopol în cortegiu, în cea de a treia zi după sărbătoarea Crăciunului. Îndată ce coșciugul cu trupul iubitului său tată a fost coborât în mormânt, Nicolae Mavrocordat a încălecat pe cal și a pornit alt alai, cel al încoronării, spre ținutul ce îi va deveni, de acum înainte, patrie și casă.

⁵ Terdziman = translator, tâlmaci (turcism)

⁶ Ioan Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei*

Capitolul 2

Mercenarii

Războiul pentru succesiunea spaniolă intrase într-o fază finală. Prea mult duraseră ostilitățile, ambele tabere implicate în conflict obosiseră peste măsură. Vistierii erau goale, oștile se împuținaseră, mormintele - cele mai multe - erau fără cruci, pentru că îngropările s-au făcut în mare grabă, de teama molimelor ucigătoare care apăreau totdeauna, însoțind bătăliile mai mari sau mai mărunte. Doar miza acestui război a rămas la fel de mare, ca la început. Unii spuneau că ba chiar a crescut, deoarece s-a descoperit că este vorba de bogății uriașe, aflate în colonii, în cele două Americi, în Africa și în numeroase insule. Acel interes spaniol însemna, de fapt, Putere, putere mondială, deoarece acela care avea să ia moștenirea spaniolă urma să aibă la picioare mai bine de jumătate din sfera aceasta, denumită Pământ. Și, din tot locul aurul și argintul, ar fi venit cu nemiluita spre tezaurul Puterii.

De o parte era însăși Spania, stăpâna Americii celei bogate și a altor teritorii întinse. Carol al II-lea de Habsburg, ultimul rege spaniol, a murit în anul 1700, nelăsând în urmă-i moștenitori direcți. Înainte de a închide ochii, arhiducele Carol – titlu preferat de ostilii lui, celui de rege al Spaniei – l-a desemnat ca succesor la tron pe Filip, nepotul surorii sale Maria Ana Victoria de Bavaria, care era măritată cu Ludovic al XIV-lea, Regele Soare, al Franței. De aici a pornit tot scandalul, numirea lui Filip - care va rămâne până la urmă rege al Spaniei sub numele de Filip al V-lea – marca sfârșitul habsburgilor în Spania și începutul unei noi ere, cea a Franței. Pentru că Filip al V-lea era francez, iar Franța lui Ludovic al XIV-lea deținea o poziție importantă la masa verde europeană. Cu Filip al V-lea echilibrul puterilor în Europa s-ar fi deteriorat puternic, balanța devenea favorabilă Franței. Or, așa ceva era de neacceptat la curtea de la Viena. Iar acolo se afla, pe tronul Sfântului Imperiu Roman, împăratul Leopold I-ul, un personaj puternic și ambițios.

Nu tronul Spaniei a fost cauza războiului ce s-a pornit în 1701 și se va încheia în 1714, pârlolind aproape toată Europa Cen-

trală și de Vest. Ci reîmpărțirea teritoriilor spaniole din Europa, în primul rând, pentru ca să se mențină echilibrul puterilor⁷.

Dar nu are importanță pentru povestirea noastră în ce fel s-a desfășurat acest Război al Succesiunii Spaniole. Importanți sunt câțiva oameni care, dobândind pricepere în război, vor fi folosiți de mărimile încoronate ale Europei ca piese pe tabla de șah a istoriei în aceste țări valahe, de la Dunărea de Jos.

Ottocar Prientstler era un soldat hârșit în lupte. Provenea din Württemberg, dintr-o familie săracă, cu mulți copii. De mic îi plăcuse joaca de-a războiul. El era totdeauna conducător de ceată. Cine nu îl asculta orbește, dădea de dracu! Bătea fără milă, toți copiii mici sau mari, fără excepție, se temeau de mânia lui Otto cel Roșu. Când a izbucnit războiul spaniol avea douăzeci de ani și cam trăgea mâta de coadă. Primea angajări mărunte în conflicte locale, bătaii organizate între pretendenții la mâna și zestrea câte unei copile cu lăzi pline cu de toate. Câștigul era prea mărunț, iar

⁷ Războiul pentru succesiunea spaniolă s-a desfășurat astfel: *Regele Soare a făcut primul pas, încheind o înțelegere cu Anglia încă înainte să se fi pus problema moștenirii spaniole, prin care teritoriile spaniole din Italia treceau în posesiune Franceză, în timp ce Spania rămânea cu tot ce avea pe continente și doar teritoriul propriu în Europa. Austria era exclusă din acest tratat, semnat la Londra între cele două mari puteri. Împăratul Leopold I va porni scandalul, zicea el peste tot: „Dragii mei veri regali și imperiali, și eu am drept de moștenire la tronul Spaniei. Deci dați-vă la o parte!” Și pune pe masă arborele genealogic, un desen reprezentând un copac cu multe ramuri, contorsionate și împletite într-un ghem amețitor. Toți erau veri, cumnați, nepoți, unchi, frați, surori, mătușe și alte titluri pompoase, dar foarte intime!*

Când Ludovic Bourbon, al XIV-lea l-a declarat pe Filip al V-lea rege al Spaniei, el a proclamat succesiunea cu toată averea Spaniei, încălcând astfel tratatul de la Londra. Anglia ar fi vrut să riposteze dur, de unul singur. Dar monarhul de la Londra avea o poziție șubredă în țara sa, fiind nevoit să încheie o alianță cu Austria și Țările de Jos (sau Provinciile Unite, cum se mai chemau acestea). Trupele austriece, conduse de Prințul Eugeniu de Savoia atacă ducatul Milanului, cea mai valoroasă posesiune spaniolă în Italia. Francezii intervin prompt și, curând, Italia devine teritoriu de conflicte extinse.

Un al doilea front se va deschide în Țările de Jos. Acolo se vor confrunta oștile engleze conduse de ducele de Marlborough, sprijinite de trupe din Olanda, Țările de Jos și ceva germani. Apoi balamucul s-a extins și a crescut, luptele se dădeau când în nord, când în sud, când în Țările de Jos, când în Italia.

https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_Succesiunii_Spaniole)

Otto a tras concluzia că recrutările, anunțate cu tobe și trâmbițe, erau o ispită prea mare ca să fie neglijate. Așa că s-a dus la recrutori și a pus degetul pe crucea făcută cu cerneală violet pe o hârtie ce nu-i va folosi la nimic, din moment ce el nu știa nici scrie și nici citi. Mare pagubă! Degetele i se înțepeneau când trebuia să țină cu ele o pană de găscă! A îmbrăcat uniforma de grenadier, apoi a tras o fugă în sat, să se fâlească la prieteni cu isprava lui. Banii i-a dat mamei, prea mari erau nevoile casei și mult prea ades, în viața de până atunci, o necăjise pe mutter cu purtarea lui de golan bătauș. N-a plecat din sat cu mâna goală. Au venit cu el cei doi locoteneți, Willy Lindau și Georg Barclender și prâslea găștii, Hans Urecheatul. Acesta, deși avea doar 16 ani împliniți, era cu un cap mai înalt decât Georg și cu vreo cincizeci de kilograme mai greu decât sfrijitul de Willy. Când a mințit că are 21 de ani caporalul recrutor s-a uitat la el, chiorăș și l-a ghicit pe dată:

-Tu ai 21 de ani? Și barba când o să-ți crească? La 50 de ani? Dar te iert, dacă îmi arăți că știi să te bați. Du-te și trage căruța aceea, de colo, măcar vreo zece pași.

Căruța cu pricina era cartierul general al recrutorilor, acolo dormeau, se hârjoneau cu vreo fustă sumeasă toți cei patru recrutori, caporalul Helmuth și soldații proști care-l însoțeau, experți în bătăi și furtișaguri. Căruța era masivă, de război. Urecheatul a apucat cele două loitre și a mișcat o jumătate de cerc axul cu cele două roți din față. Nu era prea greu. S-a întors cu fața spre caporal și s-a opintit să urnească dihania aceea cu patru roți. N-a putut din prima, dar mișcând roțile din față spre stânga și apoi la dreapta, a reușit să urnească povara aceea. A dus căruța drept în șanț, că era o mică pantă pe acolo și o curbă. La vale, căruța a prins aripi și îl împingea unde voia. O piatră mărișoară a răsărit în drumul căruții și a determinat un ricoșeu cu răsturnare. Norocul lui Hans Urecheatul a fost că n-a nimerit sub roți și nici dedesubt, când căruța s-a răsturnat.

După doi ani de lupte, cei patru prieteni württemberghezi au ajuns în garda personală a prințului Eugeniu de Savoia. A fost o întâmplare fericită în mijlocul unei bătălii dezastruoase, în care prințul a fost la un pas de a fi capturat de trupele bavareze. Pățania a avut loc la Blenheim, un mic sat pe malul Dunării, în Bavaria,

lângă orașul Höchstädt. În vara anului 1704 toate țările interesate de câștig din plăcinta spaniolă erau angajate în conflict, cu trupe de infanterie și cavalerie. Franța era aliată cu Bavaria condusă de Maximilian Eugen, prinț elector al Sfântului Imperiu Roman și ginere al împăratului Leopold I al Imperiului Austriac. Deși soția prințului elector, Maria Antonia de Austria, era fiica lui Leopold I-ul, ginerele nu l-a urmat pe socrul său în lupta pentru moștenirea spaniolă deoarece fiul său din căsătoria cu Maria Antonia, ducele Iosif Ferdinand de Bavaria, prinț de Asturia, fusese declarat prinț moștenitor al tronului spaniol în anul 1698. Din păcate, tânărul duce-prinț a murit înainte de a împlini șapte ani, lăsând în urmă, năruite, speranțele de mărire ale tatălui său care încheiase o alianță avantajoasă cu regele Ludovic Soare. Și nu a trădat această alianță.

Aliații franco – bavarezi au decis, în consiliu de război, că principalul adversar al lor, Austria lui Leopold, trebuie scoasă din luptă pentru a stinge orice pretenție a acestuia la tronul spaniol. Drept urmare, trupele comune au fost puse sub comanda mareșalului Ferdinand de Marsin și au primit ordin de atac asupra Vienei. Planul era un atac surpriză, cu o mare presiune militară, concertată, din trei direcții: mareșalul Marsin din vest, ducele francez de Vendome din sud, aflat cu trupele sale în nordul Italiei, iar dinspre răsărit Viena era amenințată de trupele insurgentului principe Gheorghe Rakoczi al II-lea, din Ungaria. Leopold s-a aflat, în acea vară fierbinte, în mare dificultate. La strigătul lui de ajutor a răspuns John Churchill, duce de Marlborough, aflat cu armata engleză în Țările de Jos. El a pornit la drum, pe o rută ascunsă, și în cinci săptămâni a parcurs patru sute de kilometri, apărându-i în cale mareșalului Ferdinand de Marsin la Donauwörth. Orașul fusese întărit, nu cu fortificații sau ziduri de piatră, ci cu redute și palisade construite cu toate forțele disponibile, pe dealurile din jur. Cucerirea acestor redute nu era posibilă fără efective mari de soldați. Dar Marlborough nu dispunea de o armată așa de mare, în fața lui de Marsin nu avea decât douăsprezece mii de soldați. Atunci englezul a luat o decizie riscantă. Așa procedează geniile militare, ori tot ori nimic.

Șarjele de cavalerie engleze, urmate de rândurile strânse de infanterie germană au spulberat apărarea bavareză. Orașul era, în scurt timp, la picioarele lor. Dar Marlborough nu a atacat

fortificațiile șubrede, vechi, ale cetății. Contele de Arco, comandantul orașului, a scăpat cu viață dar și cu onoarea nepătată. Mai târziu, ducele englez a motivat șovăiala sa din fața porților Donauwörthului, punând mai presus scopul urmărit de aliați, acela de a-l determina pe prințul Maximilian al Bavariei să-l părăsească pe Ludovic al XIV-lea și să treacă în tabăra aliaților. Dar nu au reușit, nici atunci când au aplicat tehnica pârjolului total în calea oștirii bavareze.

Deci ziua de doi iulie 1704 s-a încheiat, marșul francez spre Viena fusese încetinit. Dar încă nu era nimic definitiv, așa că părțile au apelat la ajutoare. Francezilor le-a sosit în sprijin mareșalul Tallard cu ceva trupe proaspete, iar de partea austriacă soarta a fost decisă de prințul Eugeniu de Savoia, care a abandonat hărțuirile cu francezii, pe Rin. Cele două oști s-au întâlnit la Blenheim, cu câteva zile înainte de trei august, 1704. Blenheim era un sat în Bavaria, situat la nord de Auchsburg, în districtul Dillingen. Nu era cu nimic deosebit față de alte sate din acest land bogat. Doar că terenul din împrejurimi era un foarte bun câmp de luptă, adecvat desfășurării de trupe, infanterie, cavalerie și tunuri.

Prințul Eugeniu de Savoia tocmai sosise în tabără. Soldații și valeții personali îi amenajaseră cortul în prelungirea cortului mare, al statului său major. Erau cu toții adunați în jurul unei hărți mari, desfășurată pe masa de consiliu, reprezentând satul Blenheim și împrejurimile. Trebuia stabilită poziționarea diferitelor subunități pentru luptă. Dar această operațiune trebuia făcută în deplin acord cu ducele de Marlborough, cel ce fusese investit comandant suprem pentru armata aliaților. Dar aici exista o mică problemă. Prin naștere și titlu, prințul de Savoia era mult superior acestui duce englez. Era dificil să oblige un astfel de prinț să se supună ordinelor cazon, ca un ofițer de rând. John Churchill cunoștea foarte bine orgoliul nobiliar, în ansamblu, dar încă nu se confruntase cu orgoliul unui personaj de talia celui al prințului Eugeniu de Savoia. Consiliul de război fusese convocat la cartierul acestuia din urmă, ca un semn de curtoazie din partea unui bun strateg militar dar și om de lume desăvârșit, cum se socotea pe sine ducele de Marlborough.

Numai că englezul întârzia. Trecuse de miezul zilei, soarele ardea puternic, iar aerul din cort devenise sufocant, deși

poalele fuseseră ridicate ca să se facă un curent răcoros. Prințul deveni nervos, atâta lipsă de respect din partea unui englez mai mic în rang decât el era greu de tolerat. Însă nu-și trăda nemulțumirea. Ca să-și liniștească nervii prințul hotărî să iasă pe teren. Poate că o plimbare la umbra pădurii de foioase îi va face bine. Ceru să fie însoțit doar de cei patru sau cinci ofițeri intimi lui, să urce un mic povârniș din apropierea taberei, pe care s-ar fi putut amplasa, foarte bine, o baterie de tunuri cu tragere lungă. Tocmai ieșeau, discutând, dintr-o viroagă și voiau să urce panta dealului. S-au trezit nas în nas cu o grupă de zece soldați francezi, probabil cercetași. După o clipă de ezitare, ofițerul francez care-i conducea pe cercetași ordonă atacul. Acel ofițer de rang înalt, din fața lui, cel căruia i se închinau însoțitorii, trebuia prins neapărat. S-ar obține o bună recompensă!

Ofițerii austrieci care-l însoțeau pe prințul de Savoia erau oameni de stat major. Ei știau să lupte pe hartă, da, acolo aveau putere, nu glumă. Dar aici, față în față cu un dușman real, oșteni hârșiți în bătălii, care tocmai porniseră atacul, ce puteau să facă? Traseră săbiile din teacă și făcură zid în fața prințului. Ciocnirea era inevitabilă, duelul trebuia acceptat, nu puteau să se predea ca niște lași, deși muschetarii erau mai mulți și mai bine pregătiți pentru lupte corp la corp.

Norocul prințului, scăparea lui mai precis, s-a numit Ottocar Prientstler. Când prințul savoiard părăsea tabăra, un maior aflat la ușa cortului cel mare, pe semne pus acolo să asigure paza, l-a strigat pe Ottocar și i-a ordonat să ia șase oameni cu el și să-l însoțească pe comandantul lor.

- Dar discret, Otto, păstrați distanța de la care nu puteți auzi, deslușit, ce își vorbesc ofițerii.

Era o onoare mare pentru Otto cel Roșu să-i fie gardă prințului comandant, chiar și numai pentru scurt timp. Iar acum, când primele ciocniri de săbii au răsunat dinspre ofițeri, ajungând până la urechea lui, era clar că Soarta, cea scrisă cu literă mare, îi oferea o șansă de a ajunge vestit în carieră.

Otto ordonă atacul. Oamenii lui porniră în pas alergător, accelerând pe măsură ce se apropiau de grupul combatanților. Bavarezii lui Otto s-au ciocnit cu bavarezii-francezi, mai mult cu

ură decât cu o gândire strategică. Iar Otto a strigat, cu jumătate de voce:

- Excelență, prințule-comandant, fugi, eu o să-i rețin pe acești nemernici!

Și excelența sa îi urmă sfatul. Cu doi dintre ofițerii săi, dintre cei bătrâni și scofâlciți întoarseră caii și lovind cu cravașele scăpară la fugă spre vâlceaua din care ieșiseră doar cu puțin timp în urmă. Francezii s-au luptat aprig. Când Otto cel Roșu a strigat excelenței sale să scape cu fuga, în mod cert măcar unul dintre atacatori a înțeles cele spuse și, aflând ce pește mare le scapă din plasă, le-a dezvăluit totul camarazilor lui. Putea să fie un flamand din Țările de Jos ori un luxemburghez, ori altă nație, doar Franța era plină de provincii cu populații amestecate.

Grupa lui Otto păstră duelul pe loc până când au apreciat ei că prințul a reușit să se îndepărteze suficient pentru a nu mai fi în pericol. Atunci începură să se retragă, pas cu pas. La marginea vâlceleii muschetarii francezi s-au oprit, apoi au luat-o la fugă, înapoi. Doar unul singur a țâșnit printre tovarășii lui și a alergat spre austrieci. Ajungând aproape, fugarul și-a aruncat sabia, apoi pistolul cu cremene și a strigat, într-o germană stâlcită rău:

- Mă predau! Luați-mă cu voi, fraților! Eu sunt flamand, m-am săturat de proștii de francezi, nu mai vreau să lupt pentru dușmanii neamului meu.

L-au înconjurat, acela stătea cu mâinile întinse ca să fie legat. L-au legat, după voia lui, cu cureaua de la pantaloni și l-au dus în tabără. Prinsul a fost anchetat câteva zile în șir. A spus tot, de bună voie, despre efectivele armatei franceze și ale celei bavareze. Apoi l-au slobozit, încercând să-l alunge de acolo. Dar, ca un câine bătut, Francois Ernaut, un flamand din ținutul spaniol, n-a plecat de acolo și, după o vreme, a fost primit ca simplu soldat, mercenar, în grupa lui Otto cel Roșu. Vor lupta împreună până la sfârșitul războiului pentru succesiunea spaniolă. Prințul Eugeniu nu s-a despărțit de Ottocar Prientstler, salvatorul lui. L-a ridicat la rangul de locotenent și l-a pus ca adjunct al căpitanului Stephan Dettine von Pivoda, un bavarez fidel lui, constituind cu acești doi oameni aleși un corp de gardă ce îl va urma în toate războaiele lui. Iar flamandul Francois Ernaut, botezându-se singur Frentz, a devenit umbra lui Otto cel Roșu. Avea să moară în Moldova, prins

de tătari și vândut domnitorului Mihai Racoviță cu două sute de galbeni, apoi va fi decapitat din ordinul aceluiași principe moldav, la Iași, la locul numit Parasca, în anul 1717.

Capitolul 3

Dreptate pe elinește

Până să plece din Istanbul, Vodă Nicolae s-a închinat Marelui Vizir Baltadji Mehmed-pașa, rugându-l să îl numească dragoman pe Ioan Mavrocordat, fratele său mai mic. Stând comod pe sofale, la o cafea în filigean de argint și pufăind din narghilele tutun fin, aromat, pașa Mehmed i se adresa beiului cu două tuiuri:

- Beiule Nicolas, ești un dragoman înclinat cu multă pricepere spre tainele lumii de sub soarele creștinilor, spune ce vezi în zarea hotarelor Moldovei, de care te vei apropia curând ca să pui bună rânduială, așa cum ne-am înțeles. Că va trebui să dai știre despre tot ce mișcă dincolo de Nistru, în părțile nohailor, la cazaci, la muscali și la leși.

- Mărite vizir, încă din zilele de pe urmă, când îmi puneam în ordine scrisorile și pergamentele în Cancelaria Nișanci-ului⁸ am reflectat asupra acestui subiect. Că Moldova este la poarta Orientului, dincolo de Prut și Nistru începe un ținut uriaș, în parte socotit în hotarele sale de Moscova, în parte liber și în mișcare precum ierburile stepei în bătaia vântului de la răsărit. Că nimeni nu știe să spună pe unde trece granița pământurilor tătarilor, nici pe unde ar fi hotarul cazacilor. Dar asupra acestora suflă vântul cel rece al nordului, care vânt pornește din cetatea Kremlinului. Că după ce l-a înfrânt pe șvedul Carol al XII-lea la Poltava, țarul Petru I-ul a făcut Europa să se zgribulească. Nu le place Rusia nici lui Leopold al Austriei, nici lui Ludovic al Franței, nici regelui Engliterei. Cu atât mai mult nu place nici Luminatului Padișah mărirea Moscovei.

Vorbele fostului dragoman al Porții vedeau o bună cunoaștere a politicilor puterilor europene.

- Ce vrei să spui, că Țarul Petru ar avea ceva socoteli de împărțit cu noi, cu Imperiul Osman? Ce socoteli să aibă, ce și-ar dori mai mult?

Întrebarea lui Baltadji Mehmed-pașa lăsa să se vadă o anumită îngrijorare. De la pacea de la Karlowitz au trecut 10 ani,

⁸ Nișanci pașa = șeful Cancelariei Imperiului

toată lumea știa că o pace nu ține mai mult de 10 ani. Să fie vremea pornirii unor noi războaie?

- Vezi vreo pricină de sfadă cu Petru Alexeievici? Să ne temem de mărirea acestui imperiu nou?

- Mărite pașă, asupra muscalului trebuie să stai cu ochiul atent, și ziua și noaptea. După cum și creștinătatea stă cu ochi veghetor spre Înalta Poartă. Două pricini de neliniște ar fi, la granițele Imperiului Osman. Una ar fi dorința mai veche a Moscovei, devenită poveste de acu, a cuceririi Mării Negre, astfel ca să le fie sub stăpânire ca un lac, precum Marea Baltică. De aceea le trebuie Crimeea, ca să închidă Azovul, să facă acolo șantier de corăbii de război. Crimeea este foarte importantă pentru Petru Alexeievici. Dar eu nu cred că muscalii s-or apuca prea curând de războaie prin aceste locuri. Că mai au de cucerit destule cetăți la Baltica. Iar de acolo, de la Baltica, drumul de miază-noapte spre Europa le este închis de danezi, și mai încolo de englezi.

Pașa Mehmed nu se lăsă mai prejos, așa că își etală și el cunoștințele de politică europenească.

- Nu cred că Marele Țar n-o să-și dea sama că drumul de miazănoapte este greu de cucerit. Mai degrabă își va întoarce ochii spre Bosfor. Că dacă ar avea Bosforul și Dardanelele tare iute ar dori să se scalde în apele calde ale Mediteranei. Dar ca să aibă controlul Bosforului ar trebui să ne cucerească pe noi, cu Asia care este a noastră, cu partea de sus a Africii și apoi cu toate ostrovele elene. Dar pofta o are mare, așa că sfatul meu către Luminatul Padișah ar fi acela să stăm cu ochii pe Moscova, cu ochii noștri și cu ai tăi, beiuile. Să ne întărim cetățile de la Marea Neagră, pe cele de la Dunăre și pe cele de la hotarul cu leșii.

- Mărite, să nu uiți de Dobrogea. Că și Dobrogea este tot pământ românesc și poate fi ținutul care să aducă pâine și lapte oștenilor. Iar Dobrogea este puntea de legătură a Rusiei cu Bulgaria. Pe aici există o cale către Istanbul, această cale poate fi folosită de o armată pe uscat iar galioanele armate cu tunuri și bombarde cât de mari ar putea bate Bosforul și fortificațiile dinspre mare.

- Uite că am descâlcit politichia muscală. Al doilea mare dușman al nostru este Casa de Habsburg. Crezi că pacea de la

Karlowitz îi mai ține sătui pe austrieci, ori au flămânzit după alte teritorii?

- Mărite, răspunse Nicolae, pacea de la Karlowitz stă bine acolo unde este pusă. Arhiducele Leopold I-ul al Austriei are treabă destulă cu tronul Spaniei. Țsta este ciolanul cel mare pentru Casa de Austria. Pofta pentru acest ciolan deschide pofta după tronul Franței. Că dacă arhiducele, care este și împărat romano – german, ar avea stăpânirea la Madrid și i-ar sta în poală și Țările de Jos, atunci măriștea Franță ar fi gata să moară, înăbușită de atâția vecini austrieci. De aia războiul acestei succesiuni spaniole este de cea mai mare importanță, acum. După ce s-or găta bătăliile în centrul Evropei atunci da, atunci Luminatul Padișah ar trebui să-și facă griji cu Balcanii. După pacea de la Karlowitz austriecii au poposit la hotar cu Bănia Craiovei, de acolo își ascut dinții pentru București și, mai departe, de-a lungul Dunării, până la Marea Neagră. Pot să viseze la aceste bucate alese deoarece au Ungaria și Transilvania în brațe și cred ei, acum, că nimeni nu le poate smulge aceste două mari cuceriri.

- Bine, Mare Dragoman, ce sfat îi dai Luminatului Padișah? Ce mutare ar trebui să facă Istanbulul ca să ne fie nouă bine?

Marele Vizir era foarte interesat de această discuție, folositoare lui. Imaginea puterilor europene, așa cum a tălmăcit-o dragomanul Nicolae Mavrocordat, îi dădea fiori. Imperiul Otoman era pândit de mulți ochi, colți de fiare sălbatice se ascuțeau cu gândul la un mare ospăț.

- Mărite pașă, acum, în acest an Luminatul Padișah are răgaz bun. Țarul Petru Alexeievici are treabă la Baltica, încă nu-i stă gândul la Marea Neagră. Împăratul Leopold are treabă în Spania, încă nu se gândește la Balcani. Dar vremea când s-or rezezi acești doi câini asupra stăpânului nostru nu este departe. Oștile s-au întărit cu arme noi care au fost fabricate în țările cele mai războinice din Evropa. Oamenii învățați lucrează, din ce în ce mai mulți și mai deștepți, pentru război. Iar Imperiul nostru are de rezolvat veșnica nemulțumire a ienicerilor. Și dacă aceștia stau liniștiți, atunci spahii fac răzmeriță. Mai înainte de toate trebuie făcută liniște în armată și apoi trebuie făcute planuri militare pe toate direcțiile. Pentru aceasta ne trebuie un sultan luminat, ca cei

mai vestiți, din vremurile din urmă. Eu așa gândesc și pedepsește-mă dacă am îndrăznit prea mult. Dar, mărite pașă, m-ai întrebat, iar eu ți-am răspuns cu mintea mea de diplomat, de dragoman.

- Da, Mare Dragoman, n-ai greșit cu nimic. Un diplomat adevărat trebuie să spună tot ceea ce știe și cunoaște, cu înscrisuri din mai multe părți. Cinstit ai fost totdeauna și la fel de cinstit și drept a fost și tatăl tău, Exaporitul, odihnească-se în pace! Acum mergi pe drumul pe care ți l-ai ales. Fratele tău, Ioan, este la fel ca și voi doi. Tatăl și fiii Mavrocordați sunt un neam de slujitori credincioși și drepecți.

În chiar ziua când l-a îngropat pe tatăl său, Nicolae a primit carte de la Ioan, secretarul său. Era un erudit acest Ioan, grec din neam modest, tatăl său a fost scrib, mai întâi în piețele de la porțile Seraiului, apoi a fost ales la Cancelaria Dragomanilor pentru scrisul lui dintre cele mai alese și pentru desenele miniaturale cu care își împodobeau unele poeme ce-i erau comandate de beizadale visătoare la ochi de cadână. Nicolae l-a găsit pe băiat lucrând alături de tatăl său, scriind și izvodind. I l-a arătat tatălui său, Exaporitul, și acesta a încuviințat să și-l ia de slugă pe tânărul Ioan. „Tânărul” Ioan era mai mare ca vârstă decât stăpânul său, nu cu mai mult de trei sau patru ani, dar era mai scund și mai firav la trup. De aceea, ca să-l deosebească, lumea din Cancelarie și slugile Mavrocordaților de Ioan, mezinul Mavrocordat, era chemat cu numele de „sluga Ioan”, ca nu cumva să i se dea onoruri cuvenite numai „tânărului stăpân Ioan”

Cu trecerea anilor între stăpân și slugă s-a creat o legătură strânsă. Sluga Ioan a ajuns secretarul particular al beifului Nicolae, cu leafă bună, cu care putea să aibă grijă de familie. Bătrânul copist, tatăl lui, scăpase de munca grea, acum avea tot ce-i trebuia ca să își trăiască bătrânețile fără griji.

Ioan secretarul, sau Ianî sau Ianache după toanele stăpânului, îi trimitea carte noului Voievod al Moldovei după ce dusesse la bun sfârșit însărcinările de la stăpânul său. Nicolae se îngrijise câțeva vreme, vreo doi ani în urmă, să afle cât mai multe despre oamenii de seamă ai Moldovei. Acum știrile acestea, adunate la un loc i-au fost încredințate secretarului să facă cercetări despre acei oameni. În această primă carte scria:

„....Află despre mine, Măria Ta, că am ajuns cu bine pe pământ moldav, azi, în sfânta zi a Apostolului Andrei. Am stat la slujba liturghiei la mănăstirea Precista din Galați, fără să spun cuiva cine sunt și cu ce treburi am sosit aici. Dar ispravnicul ținutului m-a văzut că sunt un străin de aceste locuri, s-a uitat lung la mine și, la sfârșitul slujbei, a trimis o slugă la mine să afle cine sunt și cu ce treburi umblu pe aceste drumuri. Am rezistat ispitei de a mă dezvălui, doar am zis că sunt un fiu de grec avut, din Fanar, care vreau să ajung la monastirile din munți, cele care sunt măiestru izvodite pe pereți, înăuntru și afară. Totuși, starețul mănăstirii m-a poftit să gust din bucatele lor de călugări, lucru care nu l-am refuzat, nefiind cu rost să fiu necuviincios. La masă, în stăreția mănăstirii, mi s-a vorbit despre drumurile până acolo, la miazănoaptea țării, că ar trebui să merg pe valea Siretului, că pe acolo calea este mai păzită de lotri. Am întrebat despre boierul Iordache Ruset, dacă știe cineva unde șade acest mare și vestit boier, că am a-i duce niște scrisori de la înalte fețe de cărturari venețieni. Starețul nu a zis nimica, nici de bine, nici de rău, dar ispravnicul locului s-a mâniat numai auzindu-i numele. L-a și blestemat, zicând că el strică domniile și că pe mulți boieri, altminteri oameni cumiți, i-ar fi stricat, uneltind și pârând ca să-i despoaie de pungile cu galbeni. Am aflat că are casă mare la Iași și că acum șade acolo, așteptând să afle cine va fi pus domn de către Înalta Poartă.”

Aceasta a fost prima veste trimisă de Ioan secretarul, imediat ce a coborât din corabia care l-a adus până la Galați. După alte două zile trimisul lui Vodă a mai scris o carte:

„Află, Măria Ta, că am călătorit cu bine, de la Galați până la Iași. Am luat drumul mare călărind un căluț pe care l-am cumpărat de la mănăstirea Precista din Galați, de unde ți-am trimis, mai în urmă cu două zile, prima veste de pe aceste pământuri. Până în primul târg mai răsărit din drumul meu, Tecuci, am trecut prin sate sărace, toate trase sub poale de pădure. Mujicii care locuiesc aceste sate au bordeie în loc de case, din vălătuci și acoperite cu paie ori cu stuf. Sunt săraci lipiți pământului din cauza deselor incursiuni ale nohailor din Bugeac și ale turcilor din garnizoana raialei de la Brăila, care taie și dau foc, iau robi și lasă în urmă pustiu și jale. Dacă apucă să afle din

vreme despre năvălitori, țărani aceștia fug și se ascund în pădurile care-i înconjoară. Altfel îi vai de zilele lor. Am mai trecut apoi prin două târguri mai răsărite, Bârlad și Vaslui. La Vaslui am mas de noapte, iar a doua zi, spre seară, am ajuns la porțile Cetății de Scaun, la Iași. Mai trebuie să afli, Măria Ta, că pe drum ispravnicii de ținuturi și alți oameni m-au ispitit cu aceleași întrebări: dacă am vreo știre despre Vodă care va veni domn al țării. Iar eu i-am întrebat dacă n-au văzut vreun pâlc de oșteni turci cu un agă care să aducă pe capegi-bașa⁹, cu firmanul de domnie. Nu, zic ei, încă n-a trecut nimeni de la Stanbul pe aici.

Măria Ta, aici la Iași am aflat că Iusuf-pașa, seraschierul¹⁰ cetății de la Bender, care a pus vorbă la Marele Vizir pentru Constantin Duca, i-a numit caimacam pe boierul Ioan Buhuși, pentru care am carte de la Măria Ta ca să fie caimacam, așa că numai bine se potrivește că omul acesta își va vedea de treaba începută. Și a mai pus Iusuf-pașa caimacam pe un anume Pavel Ciocârlan. Iar de cealaltă parte, a lui Antioh Cantemir care-i cuscu cu Vodă Constantin Brâncoveanu, mai este un caimacam, Ilie Catargi. Acesta, împreună cu boierul Ilie Cantacuzino, alt neam de-al Brâncoveanului, s-au apucat să vâneze pe niște greci care îi dăduseră galbeni mulți Cantemirului Antioh și veniseră în Moldova să-și ceară banii înapoi. Teamă mi-i, stăpâne, că aceștia n-or să mai fie în viață, până să ajungi Măria Ta în scaunul domniei. Că multe lucruri urâte se spun despre acești trei boieri, Iordache Ruset dimpreună cu neamurile lui, Cupăreștii, Ilie Cantacuzino și Ilie Catargi, lucruri ce nu pot fi scrise pe hârtie, ci ți le voi spune Măriei Tale cu viu grai.”

Mai trecură două zile și din Iași plecă spre Stanbul altă carte de la secretarul Ioan:

„Măria Ta, azi m-am dezvăluit la boierul caimacam Ioan Buhuși, căruia i-am dat cartea de căimăcămie de la Tine, stăpâne. S-a bucurat de această carte. Este un om bun, slujbaș drept și nelacom, zic cei care-l cunosc. Și-a făcut o postăvărie pe lângă

⁹ Capegi-bașa, sau capugi ori capigi = șeful portarilor Seraiului, marele șambelan al Porții Otomane. Acesta trimite un subaltern, capugiu, ca să ducă firmanul de numire ori de mazilire a domnitorilor provinciilor valahe.

¹⁰ Seraschier = comandant șef al unei armate sau comandant militar al unui ținut turcesc

apa Trotușului și face marfă la fel de bună ca sașii de la Brașov. I-am mai dat cartea de căimăcămie și lui Antioh Jora hatmanul. Pe Mitre vornicul nu l-am găsit în viață, a murit, săracul, cu câteva zile mai în urmă.

Acum să-ți scriu, Mărite Stăpâne, despre treburile pe care le-au făcut caimacamii după plecarea lui Vodă Racoviță. Mai întâi, o samă de boieri s-au bejenit, unii de frica Ducăi Constantin, alții de a Cantemirului. I-am dat lui Ioan Buhuși cartea de la Măria Ta, prin care le spui la toți să stea locului, că nici o știrbire n-ai de făcut nimănui, că vrei să fii un Domn drept și la fel pentru toți, fără osebite. Caimacamul se va îngriji ca știrea de liniștire să ajungă peste tot. Am mai aflat că Iusuf-pașa a trimis carte caimacamilor puși de el că să facă bine și să caute loc de iernat pentru ceva oaste de-a sultanului, prin preajma Iașului. Dar Ioan Buhuși împreună cu Pavel Ciocârlan au trimis pe un anume Iamandi armașul, cu două pungi de galbeni și câteva oi – ca la vreo 50 de capete – ca să-l îmbuneze pe Iusuf și să nu trimită acea oaste la iernat, că țara-i săracă rău de tot.

Și am mai aflat, în estimp, că mai în urmă, când încă era vreme bună, fără ploi, au fost aici la Iași două agale, una de la Înalta Poartă, iar al doilea de la Bender, care au venit să măsoare câtă pagubă au adus Moldovei oștenii muscali când îi urmăreau pe șvezii bătuți și fugăriți după războiul de la Poltava. Că la aceste măsurători au trimis ei, caimacamii, să îi conducă pe turci, pe jitnicerul¹¹ Hristea și un alt boier, Abaza Ion.

Te rog, Măria Ta, să-mi trimiți carte din Istanbul ca să știi cam pe la ce vreme să mă scobor la vale, la Galați, ca să te întâmpin când vei veni în țară.”

Așa cum am povestit mai în urmă, Nicolae Mavrocordat a pornit din Istanbul spre Galați a doua zi după înmormântarea tatălui său. Era sâmbătă, Marea Neagră era liniștită dincolo de strâmtoare, desi cerul, ca de plumb, atârna cu fuioare de nori deasupra apelor agitate de o hulă ușoară. Vântul prielnic, bătând din sud, împingea galionul venetian al cărui căpitan, în drum spre Odessa pentru a încărca blănuri prețioase, s-a învoit să-l ducă pe

¹¹ Jitnicer, sau jicnicer sau jignicer = dregător domnesc, în țările române, în evul mediu, care avea grijă de magaziiile cu grâne ale Curții Domnești

beiu cu două tuiuri până la Constanța, pe pământ dobrogean, cu alai cu tot. Doar caii nu încăpeau pe corabia încărcată din greu cu mărfuri destinate vânzării pe pământul rusesc.

Voievodul stătu multă vreme la prova, în bătaia vântului. Își limpezea gândurile după evenimentele din ultimul an, o perioadă cu sușuri și coborâșuri care l-a obosit trupește dar și sufletește. Pierderea tatălui, venită pe neașteptate și muștrările de conștiință că el ar fi fost cauza care a generat aceea criză lungă de tristețe a Exaporitului se răsfrângeau, acum, peste imaginea Moldovei pe care trebuia să o scoată din decădere în care domnii pământeni au adus-o. Călătoria a decurs bine, marea și vântul fiindu-le de ajutor. În după-amiaza zilei a doua de călătorie au ajuns la Constanța și au debarcat cu tot alaiul. Acolo au cumpărat cai și au purces la drum spre Măcin, care era un târgușor față în față cu raiaua Brăilei. Călăuzul anume tocmit i-a dus la un schit de sihaștri, Cocoșul, poreclit de oamenii locului astfel după o legendă care spune că în noaptea în care s-au oprit în acel loc acei călugări să-și facă așezământ, s-a auzit o cântare de cocoș sălbatec și imediat ar fi bătut toaca. Spuneau credincioșii că aceea toacă venea tocmai din cer ... Au poposit pe lângă schit, s-au închinat și au ascultat rugăciunile călugărilor. Iar după răsăritul soarelui, măcar că era un frig strașnic, au pornit la drum spre Măcin. În ziua aceea au găzduit la un han în marginea târgului. Vodă s-a primenit de înbrăcămintea de drum și s-a pregătit de întâlnirea cu boierii divaniți ai Moldovei.

La locul numit Cotul Pisicii așteptau câteva barcazuri, cu vâslași, care să-i aducă pe înalții musafiri pe pământul Moldovei. Caii i-au încredințat spre vânzare hangiuului din Măcin, care l-a însoțit pe Domn până la malul fluviului. Cu tot frigul, Dunărea încă nu înghețase, așa că trecerea nu a fost anevoioasă.

Pe malul moldovenesc, Vodă era așteptat de Ioan secretarul și de o samă de boieri veliți, dintre cei pe care Nicolae voia să îi aibă alături, în Divanul țării. Mai răsăriți dintre acești boieri erau Ioan Sturza, paharnicul¹², Ilie Cantacuzino, vistierul¹³,

¹² Paharnic = Titlu dat în Evul Mediu, în țările române, boierului care avea grijă de băutura domnului, iar la oșpețe sau în împrejurări deosebite îl servea pe domn, gustând băutura înaintea acestuia pentru a se convinge că nu este otrăvită (Dex)

apoi biv vistierul Gheorghită Apostol și comisul¹⁴ Manolachi Hrisoverghi. Un corp de oaste călare, îmbrăcată cu straie ca la nemți, cu puști și săbii, cu un soi de lăncii cu buzdugan legat din scurt cu lanț pe vârf atrase atenția Voievodului. Cum calul făcuse doi pași mărunți spre linia călărașilor Vodă primi strigăturile de întâmpinare a Domnului, așa cum se făcea la Curtea Vienei. Apoi în fruntea călăreților ieși un căpitan mustăcios, care dădu raportul.

„*Măria Ta, steagul de dragoni din paza Curții Domnești, îți aduce onorul și îți urează sănătate și La mulți ani! Sunt căpitanul de dragoni Atanasie Todoran*”. La semnul căpitanului steagul strigă „*La mulți ani!*” După raportul și onorul făcut în limba țării, căpitanul Todoran repetă zicerea în limba turcă, apoi într-o germană curată, fără accent.

Vodă fu plăcut impresionat de ceremonia militară, de aceea dori să schimbe câteva cuvinte, pe turcește și apoi pe nemțește cu căpitanul dragonilor. Apoi Ioan secretarul îi prezentă pe boierii care au venit la întâmpinare. Cum Vodă nu cunoștea limba moldovenilor, ceremonia prezentării boierilor a durat destul de mult.

Amiaza trecuse, acum soarele cobora iute spre apus. Vodă fu condus, cu suită cu tot, în curtea mănăstirii Precista, o așezare întărită, aflată pe malul Dunării, pe un pinten de deal. În arhondaric¹⁵ călugării pregătiseră o masă întinsă, cu bucate alese, cinstind astfel nu numai pe Vodă ci și ziua sfântă a lui Vasile cel Mare și începutul de an nou. După ce au ospătat creștinește, Vodă a cerut boierilor săi un răgaz de două ceasuri pentru odihnă. Iar mai încolo, după vecernie, se vor aduna din nou să vorbească despre țară.

În fapt, Vodă voia să afle mai multe despre țară și boierii de la secretarul său, Ioan. În chilia unde s-a retras, chipurile la odihnă, Ioan secretarul a început să-l pună pe domnitor la zi cu

¹³ Vistier, biv vistier = Titlu dat marelui dregător care avea în grijă tezaurul țării, repartizarea și încasarea dărilor; persoană care purta acest titlu; vistiernic. Cuvântul „biv” pus înaintea unei funcții desemnează că acea persoană a fost, mai înainte, în acea funcție.

¹⁴ Comis = Rang de mare dregător medieval în Moldova și Țara Românească, însărcinat cu îngrijirea caiilor și grajdurilor curții domnești

¹⁵ Arhondaric = clădire în curtea unei mănăstiri sau aripă din corpul unei clădiri din incinta mănăstirii, rezervată oaspeților

cele ce se întâmplă în țară. Astfel, i-a spus lui Vodă că pe drumul spre Iași vor fi întâmpinați, în fiecare sat, de mulțime de norod cu jalbe în băț care, așa cum era obiceiul pământului, vor cere lui Vodă la descălecarea de întâi, să îi asculte și să judece pricinile.

- Și ce jeluiri au acești oameni, de se adună o țară întreagă să-mi stea în cale?

- Jalba este una singură, Măria Ta, și va fi ușor de judecat. Dar pravila le dă dreptul, la toți, la o judecată din partea Domnului Țării, răspunse Ioan. Iată, Doamne, despre ce este vorba. Domnitorul de dinainte, Mihai Racoviță, având mare nevoie de bani a scornit ca birul să fie plătit doar un leu, de fiecare om. Dar pentru aceasta, tot omul, mic și mare, răzeș sau vecin¹⁶, lăaturalnic¹⁷ și boier mai mic, precum și târgoveții, toți aceștia trebuie să se înscrie la un boier mare care va pune pecetea sa pe această înscriere. Oamenii s-au bucurat că darea a scăzut la doar un leu. Și s-au bulucit să se înscrie, plătind leul cerut. Dar după asta, Vodă Racoviță a dat o ordonanță ca peste acest leu fiecare pecetluit să mai dea 5 lei. Iar zlotașii¹⁸ s-au grăbit să strângă acest bir, măcar că Vodă Racoviță a fost mazilit. Asta-i jalba, Mărite, oamenii cer banii înapoi de la zlotași. Ei au aflat că Măria Ta ai trimis caimacamilor poruncă să nu strângă nici un fel de bir sau dare, mai veche sau mai nouă, până nu vei ședea Măria Ta în scaunul țării și vei spune ce dări să se strângă, doar este nu numai început de domnie nouă, ci chiar și început de an nou.

Pe drumul acesta, care nu este foarte lung, Vodă Nicolae Mavrocordat a trebuit să facă dese popasuri, judecând toate pricinile sătenilor și boierilor mai mici. Așa că abea la ziua de 25 din acea lună ianuarie a anului 1710 a ajuns Vodă să se înscăuneze. Alaiul ce se adăugase la boierii care i-au venit în întâmpinare la Galați era foarte mare. Căci țara întreagă îi ieșea în cale și i se închinau, lăudând dreptatea pe care a făcut-o săracilor.

La biserica cu hramul Sfântul Nicolae din Iași slujea kir Ghedeon, mitropolitul Moldovei. Vodă a intrat în biserică și a

¹⁶ Vecin = iobag, șerb în Moldova. În Țara Românească șerbul era numit *rumân*

¹⁷ Lăaturalnic = țăran sărac dar liber, de regulă bejenar, așezat într-o latură a moșiei boierești, care primea loc de casă și ceva pământ, prestând în schimb muncă la boier

¹⁸ Zlotaș = slujbaș însărcinat cu strângerea birurilor

primit blagoslovia mitropolitului, apoi s-a dus la Curte și s-a înscăunat. Acolo, aga turc care-l însoțise pe tot drumul a citit cu voce mare, aspră, firmanul Sultanului prin care beiful cu două tuiuri, Nicolae Mavrocordat este pus să domnească la Iași, peste toată țara Moldovei.

După ce aga Iusuf a citit firmanul, după obicei, Vodă Nicolae s-a adresat Curții:

- Boieri dumneavoastră, grabă mare este să tocim acum, cu bună rânduială, treburile țării. Poftesc în Divanul țării pe dumnealui, mare logofăt¹⁹ Ioan Buhuș. Oleacă de foială între boieri, dar lumea se aștepta la o asemenea numire. Dar chiar așa, pe cea mai înaltă treaptă în Sfatul Țării?

- Pe Nicolae Costin am socotit că-i potrivit să îl punem mare vornic²⁰ al Țării de Jos, iar pe Ioan Sturza mare vornic al Țării de Sus. Potrivii sunt acești boieri pentru aceste dregătorii, ce ziceți?

- Am poftit să-l avem lângă noi pe Antioh Jora, ca mare hatman²¹, iar pe Ilie Catargi mare spătar²².

Boierii se foiră, încuviințând. Apoi Vodă continuă, ceva mai repede, dacă văzu că nimeni nu are curaj să găsească vreo pricină la numele ieșite de pe buzele sale.

- Gheorghiță Apostol, mare paharnic, Ilie Cantacuzino, mare vistier, Ramadan, vel postelnic²³. Dar nu-l văd pe Ilie Cantacuzino, vel vistier, ce s-a întâplat de nu a venit nici să mă întâmpine și nici n-a intrat în Divan, întrebă Vodă.

- Zace de boală grea, Măria Ta, dacă n-o fi murit până acum, răspunse Iordache Ruset.

După alegerea Divanului căftăniții, cu Vodă în frunte, s-au dus în trapeză la petrecere. Iar acolo, ca să arate că știe obiceiul locului, Vodă a turnat cu mâna lui, fiecărui divanit, câte un pocal

¹⁹ marele logofăt = șeful cancelariei Curții. Îndeplinea și funcția de responsabil cu protocolul

²⁰ vornic al Țării de Sus/Jos = boier dregător, responsabil pe acea parte de țară, care se ocupa cu afacerile interne și justiția țării

²¹ hatman = boier de divan, comandant de oaste, asimilat cu ministru de război

²² marele spătar = boier de divan care purta la ceremonii sabia și buzduhanul domnesc. Uneori îndeplinea și funcția marelui hatman

²³ postelnic = boier de divan, însărcinat cu locuința voievodului și cu audiențele la domnitor. Administra treburile în Cancelaria domnească

de vin vechi, de Cotnari. Boierii toți au mulțumit cu glas mare și au pus un bănuț în pocalul gol. Iar Vodă s-a uitat la fiecare să vadă cât a dat pentru acel vin. Și unde nu a fost mulțumit, la întors din drum pe acel boier și l-a luat la boșoldeli²⁴ de l-au trecut toți fiorii morții. Și i-a amenințat că îi va pedepsi aspru pe toți aceia care nu vor da înapoi năpăstile, că așa botezase poporul această dare de 5 lei, a lui Mihai Racoviță voievod. Toți divaniții s-au speriat de firea dură, necruțătoare a acestui grec. Numai Ramadan, care vorbea cu el grecește și Iordache Ruset s-au aflat la mare cinste la noul domn, alții decât ei nu puteau intra în spătărie, unde stătea Vodă în timpul zilei.

- Măria Ta, spuse Ioan secretarul la două zile după înscăunare, boierii divaniți care au fost muștrați în ziua înscăunării Măriei Tale, au dus vestea despre asprime și neiertare. Îs vorbe de pizmași, Măria Ta nu ești așa!

- Asta se spune despre mine? Fie, să le arăt atunci cât de aspru și neiertător sunt, cu adevărat. Să vină căpitanul seimenilor, Stoian Sârbul.

Când mustăciosul seimen intră în spătăria mică, Vodă îi întinse o hârtie, purtând pecetea mică.

- Du la îndeplinire ordinul acesta, căpitane. Și nu lași pe nimeni să-l vadă pe condamnat, decât dacă dau eu învoire. Răspunzi cu capul, căpitane!

Hârtia aceea era un ordin de întemnițare a vistierului Luca Ștefan.

- Secretarule, continuă Vodă, aspru și neiertător trebuie să mă arăt acestor ticăloși, că altfel mă vor încăleca, așa cum au făcut cu toți domnitorii mai de dinainte. Că țara asta, a Moldovei, este țara boierilor mari, veliți, nu-i a voievodului și nici a neamului acesta de oameni îndelung răbdători. Și este mare păcat, că un gospodar cu inimă dulce față de țară și neam ar putea scoate rod mult mai bogat și de folos. Dar ei, acești veliți, sunt atât de haini că alta nu știu decât să sape beciuri adânci și să îngroape aur și averi. Numai ca să le ascundă de furi. Dar hoțului de hoț îi este frică și de ce îi este frică de aceea nu scapă. Și așa țara asta se risipește cu pagubă multă. Măritul vizir astă socoteală mi-a pus în

²⁴ boșoldeală (regionalism, rar) = înghiontire, fizică sau verbală

desagi: „Nicolas, sparge buba veliților și așează țara. Curăță pomii care dau rod bun de toate uscăturile, sapă și afână pământul, adică așează talpa țării după cum face plugarul cel vrednic ce știe din strămoși să facă culcuș bun, cald, pentru sămânța ce se va înmulți așa de mult, că nu vei avea hambare destule pentru recoltă. Grijește să nu intre lotrii și ticăloșii să secere grâul încă necopt, păzește lanul să stea la soare până se face spicul galben. Iar când o fi la cules, sparge butiile cele mari cu vin stricat și dă-le lucrătorilor numai apă din Prut, altfel fac ferbințeală la cap și își vor pierde măsura. Și dă-i lucrătorului partea care i se cuvine Cezarului, că Cezarul te iartă de dare trei ani. În răstimpul acesta termină de curățat grădina și lanul, apoi vei da folosul cuvenit Cezarului. Iar din recolta primilor ani să nu-ți faci parte, că-ți vei pierde capul iar cinstea neamului tău, atât de greu trudit de taică-tu, Exaporitul, pe apa sâmbetei se va duce, în veci!”

- Acesta-i ordinul, Luminatul Padișah vrea ca bogăția să curgă din Moldova și din Țara Românească. O vrea pentru Serai, nici pentru Marele Vizir și nici pentru portarul de la zidul cetății. Pentru asta voi răspunde cu capul! Iar capul meu de mult și bun preț este pentru mine și familia mea, voi griji să-l țin pe umeri până la ultimul ceas pe care Domnul Dumnezeu mi l-a înscris în Catastiful Vieții.

Vodă vorbise pe nerăsuflăte. Avea încredere în Ioan secretarul. Acesta dovedise că știe lecția cu vrabia din mână și nu s-a lăcomit la promisiuni în vânt, avusese grijă familia să-l pună la încercare de cum l-au săltat pe prima treaptă a măririi. Iar învățătura pe care i-o dăduse taică-su, scribul, despre cinste și loialitate, îi aducea un spor mărunț, dar bun, ferit de pierderea vieții ticăloase.

- Și cum te vei lupta, de unul singur, Stăpâne, cu acești veliți? Că i-am văzut, de când m-am dezvelit la chip și mi-am pus rangul mărunț pe umăr, de om de încredere al Măriei Tale, cum dau târcoale și mă măsoară, încercând să vadă ce preț are capul meu și câte parale poate să le aducă prietenia mea. M-au încercat pe rând, când unul, când altul, apoi i-am văzut cum își amestecă bărbile sure și șopocăiesc planuri peste planuri.

Ioan secretarul era, în același timp, curios dar și speriat. Stăpânul intrase într-un joc pe care nu-l jucase până acum. Munca

lor la Cancelaria Dragomanilor Porții fusese muncă de cărturari, care nu aveau frică de gâde sau de alte pedepse, mai mărunte. Ori acum, de când descălecaser pe pământul Moldovei, stăpânul Nicolas făcea lucruri ciudate, surprinzătoare, pe care el, Iani sluga, nu le văzuse și nici nu le auzise niciodată, mai înainte.

- Vei vedea și nu va trebui să te sperii și nici să te îndoiești de mine. Tu, Iani, ai grijă să ții socoteala haitei, să vezi cum se adună lupii în grupuri și grupulețe. Și să mi-i arăți din timp, să le dăm hălci de carne ca să nu se lăcomească la ticăloșiile la care sunt foarte pricepuți! Că lupoaica din capul haitei am mângâiat-o mai de demult, acum ascultă de mine și nu primește carne și ciolan decât din mâna mea! Și o voi asmuți, ca să facă liniște și pace în haită. Dar, toate la timpul lor! Acum adu-l la mine pe Ioan Sturza, marele vornic al Țării de Sus. Și când o veni la ușa spătăriei să intre cu el Sculie târdzimanul²⁵. Și stai alături de el și scrie pe hârtie tot ce îi voi spune eu că trebuie să facă.

Vornicul intră, curios peste măsură. Oare ce vrea să-i încredințeze Măria Sa? Ce știe despre el și neamul lui? O fi de bine?

- Biv vel vornice, am aflat numai lucruri bune și frumoase despre domnia ta și casa ta. Că ești om cumpătat la fire. Că ești om cumpătat la vorbă. Că știi multe de-ale politichiei în această Moldovă, dar și în țara megieșului Brâncovan. Adevărate sunt aceste lucruri, vornice?

- Adevărate sunt, Măria Ta, adevărate! Și tare mă bucur că acestea bune au pornit la drum înaintea feței noastre. Că eu și neamul meu am slujit cu credință Moldovei, mai întâi de toate.

- Ne-am gândit, vornice, să folosim aceste lucruri bune ce umblă înaintea feței tale și să-ți încredințăm slujbă de taină și de mare răspundere. Să te gătești, vornice, de o călătorie la Curtea Domnească a lui Vodă Constantin Brâncoveanu și să pornești vorbele, acolo, pentru un legământ de prietenie și ajutor la nevoie, între țărișoarele noastre surori.

La ușa spătăriei se iscă zgomot. Iani secretarul se apropie și vru să deschidă.

- Stai locului, Ianache, dă-te în dosul ușii.

²⁵ Târdziman = tâlmaci, translator (turcism)

Imediat ușa se deschise și doi seimeni l-au împins înăuntru pe Luca, vistierul. Stoian, mai marele seimenilor, făcu doi pași în încăpere, ocolindu-l pe cel arestat.

- Iertare, stăpâne, zise el pe grecește, dar niște boieri mi-au aținut calea, în curte și nu m-au lăsat să trec. Ei cer ca vistierul să fie judecat în Divan, că are acest drept ...

- Ce? Cine sunt aceștia, răzni voievodul, sărind în picioare, cu buzele tremurând de furie. Unde sunt ticăloșii care îmi nesocotesc poruncile? Seimeni, la mine!

Vodă ieși în curte, cu hangerul în mână. Trecu pe lângă Luca vistierul care începu să tremure, după o clipă de speranță că divaniții îl vor scăpa din belea. Stoian sârbul alerga în urma voievodului, strigând disperat, ordinul de adunare al steagului ce era de rând, pe la posturile de pază ale Curții Domnești. Pâlcul celor 10 sau 12 boieri divaniți care încercaseră să i se opună lui Vodă se risipi pe data. Ca cloștile o luară la fugă, care încotro, numai cât vocea aspră, ca un muget de fiară rănită, răzbi prin ușa spătăriei. Iar când îl văzură pe Vodă, furios, trăgându-și sabia din teacă o luară la fugă mai abitir, caftanele scumpe zbatându-li-se ca frunza ruginită purtată de vântul toamnei.

Incidentul se stinse. Stoian sârbul, alb ca varul înlemnise, așteptând ca Vodă să-l pălească cu tăișul, vărsându-și pe el furia. Dar nimic nu se întâmplă. Vodă se opri în fața căpitanului și doar îl privi, ridicându-și mânerul sabiei și proptindu-i-o sub bărbie. Îl arse pe vinovat cu privirea, apoi se întoarse în spătărie. Iar Luca fu mai mult târât și luat pe sus decât tras pe propriile-i picioare către temnița de sub scara Casei Seimenilor.

Toți cei care fuseseră în spătărie l-au urmat afară pe Vodă. La semnul Mavrocordatului, vornicul Sturza, Iani, secretarul și Sculie tălmăciul intrară în odaia ce o părăsiseră, la fel de șocați de violența Domnitorului ca și cei direct implicați.

Apoi, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, Vodă continuă să-i dicteze lui Iani instrucțiunile pentru delegația moldoveană ce va porni tratativele de pace și prietenie cu Brâncoveanul. Vocea îi era calmă. Nimic nu mai amintea de furiosul ce fusese în stare, cu câteva clipe în urmă, să facă vărsare de sânge.

- Să-mi aduci mâine, vornice, cartea de pace cu toate condițiile pe care ți le-am amintit mai înainte. Să nu uiți nimic, că vezi cât sunt de apurig, la mână.

În urma vornicului care ieși cu spatele, Vodă strigă după Stoian seimenul. Pașii acestuia erau șovăielnici, genunchii îi tremurau, presimțind că îi venise sfârșitul.

- Mâine, poate chiar din seara asta, muierea vistierului va veni la poartă să plângă, cerând iertare pentru bărbat. Lăsați-o afară, să plângă cât o vrea. Dar dacă va începe să blasteme, atunci luați-o de păr și aduceți-o în fața mea. Cât mai degrabă, așa ca blestemele ei să nu apuce să se împrăstie, luate de vânt. Ai înțeles, sârbule? Vezi să nu-ți mai iasă în cale niscăi boieri care să te împiedice să duci la capăt porunca mea. Că acuma a fost ultima dată...

Într-adevăr, jupâneasa Marușca plânse cerșind milă pentru viața bărbatului. Deși afară era frig peste măsură, iar noaptea se lăsase, boltind peste fire cer spuzit de stele, sclipind reci, femeia se zbatu, smulgându-și părul și trăgând de haine, cu disperare. În spatele ei se adunaseră târgoveții ce aflaseră de mânia lui Vodă. Toți întrebau din ce pricină se pornise Vodă către vistierul pe care de abea ce-l căftănisese în Divan. Dar nimeni nu știa să spună nimica.

La miezul nopții Vodă ieși pe poarta Curții Domnești, sprijinindu-se în sabie ca într-un toiag. Se opri în fața Marușcăi, dar iute făcu pasul înapoi când femeia se aruncă să-i îmbrățișeze piciorul, cerșind milă. Îi dădu brânci într-o parte, apoi i se adresă grecește:

-Câți galbeni din „năpăști” a cheltuit bărbatul tău ca să-ți cumpere haina asta scumpă, de blană? Unde a dosit banii luați cu japca de pe spinările sărmanilor, în cârdășie cu zlotașii lui Mihai Racoviță? Și mai vrei libertate pentru acest tâlhar?

Vorba răstită a voievodului o traducea Sculie cămărașul, dând glas mare de se auzi până departe, la capul Uliții Mari. Isprava voievodului de neam strain care s-a arătat părținitor cu sărăcimea s-a răspândit în tot târgul Iașului. Mulțime de popor se îngămădi, a doua zi, la poarta cea mare a Palatului Domnesc, dând slavă lui Vodă. Acesta se lăsă așteptat, dar pe la amiază ieși cu un mic alai de boieri, îndreptându-se spre reședința Mitropoliei,

la o întâlnire cu Ghedeon, kiriarhul. Împinși de seimeni, oamenii făcură cărare largă pentru Vodă, strigându-i și mai abături urări de viață lungă. Măria Sa trase de dârlogi și opri calul în mijlocul mulțimii și spuse doar atât, pe limba țării: „Dreptate” și ridică brațul drept, cu sabia domnească, deasupra capului. „Ura, ura, ura!” strigară târgoveții, apoi începură să-i cânte „La mulți ani!”, alergând pe margini și însoțindu-l până la clopotnița bisericii domnești.

Ghedeon mitropolitul fusese întronizat în 1708, după ce scaunul celui mai înalt în rang rămăsese neocupat 7 ani. Era acest vlădică om sfânt, vestit pentru râvna lui spre rugăciuni. Cu sfintele icoane ieșise vara, pe căldurile lui Cuptor, să stropească câmpurile arse de secetă, dând glas cântărilor sfinte și rugându-se pentru dezlegarea Cerului, îngenunchiat în țărână. Avea trecere mare la popor, vlădica Ghedeon! Iar acest voievod grec, după ce a arătat, cu fapta, că este milos față de cei oropsiți, iată, acum se duce la sfântul care se roagă pentru norodul ce stă și așteaptă mare milă!

La doar câteva zile după ce a venit pe scaunul Moldovei, Nicolae Mavrocordat îi câștigase pe moldoveni de partea lui. După atâtea biruri luate cu anasăna, acum renăștea speranța în inimi. Sigur că oamenii erau bucuroși. Iar bucuria le-a fost și mai mare când au aflat, tot în aceeași zi, că Vodă făcuse sfat cu Înalt Preasfinția Sa cum să facă să oprească în țară veniturile mănăstirilor închinat Sfântului Athos, măcar pentru acest an, ca Vodă să scadă din birurile care apăsau țara și să strângă haraciul din alte surse decât de pe spinarea țăranilor săraci. La Constantinopol patriarh era Athanasius al V-lea, o bună cunoștință a Exaporitului. Deci fiul acestui Exaporit, Nicolae, devenit și el Mare Dragoman, era curtat cu orice prilej de patriarhul ecumenic spre a fi luat sub protecția acestuia în fața marelui vizir și însuși a Padișahului. Vodă Nicolae Mavrocordat nu a făcut altceva decât să afle cât de mare era suma ce părăsea țara, plecând an de an, de la mănăstirile închinat. Apoi a scris carte de închinare patriarhului Athanasius, înștiințându-l că a ajuns cu bine în țara creștină care i s-a dat spre cârmuire. Dar țara aceasta arată ca o vacă costelivă, ce abea se mai ține pe picioare de slabă ce este. Așa că, Preafericirea Voastră puneți la post aspru călugării de la mănăstirile sfântului munte care au bună chiverniseală de la

lăcașurile moldovenești închinat lor, că anul acesta nu vom slobozi nici o para către dânsii, ca să nu piară țara și pe veci să nu mai poată folosi dania dată lor. Și spuneți în predicile liturghiilor ce se vor sluji că aceste averi se vor duce la vistieria țării, ușurând birul răzeșului și al șerbului în acest an.

Reîntors la Curte, Vodă o primi pe jupâneasa Marușca a vistierului proaspăt căftănit și tot proaspăt legat în beciul domnesc.

- Măria Ta, ai milă de sluga ta credincioasă și nu apleca urechea la pâra ticăloasă. Că bărbatul meu a pus de o parte galbenii pe care unii zloțași i-au vărsat la Vistierie, din cei 4 lei adunați peste banii pecetluiți ai lui Mihai Racoviță voievod. Gândul lui a fost cinstit, îmi spunea: „Acești bani s-ar cuveni să fie puși la haraci și să se scadă povara de pe umerii țării. Că pe cale de necinste au fost adunați, blestemul săracului îi însoțește dacă îi vei lua cu anasâna. Dar puțini au fost zloțașii care au vărsat banii adunați până să vii, Domnia Ta, în scaunul Moldovei. Bărbatul meu poate să dea samă până la ultimul firfîrel. Iartă-l, Doamne, că banii sunt acolo, nu i-a furat!

- Hm, hmm! Să-mi aduci cinci pungi cu galbeni ca zălog de bună credință a bărbatului tău, ca să-l slobozesc cât se va face cercetarea la Vistierie. Și să fie chezași, cu înscris, bărbații mai mari ai casei voastre.

Cinci pungi cu galbeni, în Moldova, era o sumă uriașă în acele timpuri. Nu puteai să aduni prea ușor și repede acești bani, dacă nu-i aveai cumva doșiți ori încredințați spre păstrare neamurilor. Cu tot riscul, jupâneasa Marușca aduse sipetul cu cele cinci pungi la două zile după ce Vodă îi dăduse prețul răscumpărării.

- Acum, Măria Ta, săraci lipiți suntem, toate neamurile noastre. Fii milostiv și îndură-te de noi!

Iar Luca vistierul a fost slobozit din temniță în aceeași zi. Iar funcția de mare vistier Vodă i-o dădu înapoi, după ce văzu registrele cu socotelile Vistieriei.

- Cele cinci pungi cu galbeni rămân în sipetele mele, ca bun zălog. Iar de o fi să-i pierzi, vistierule Luca, atunci nici viața nu-ți va mai fi lăsată. Ai grijă cum te porți și cum chivernisești banul țării!

Cum se văzu slobod, imediat Ștefan Luca trimise pe jupâneasă și pe coconi la o moșie ce o avea lângă cetatea Hotinului. Deși locul nu prezenta siguranță, fiind ades călcat de tâlhari poloni, vistiernicul se temea de alte sancțiuni din partea furiosului voievod grec. Vecinătatea graniței cu Polonia i-ar fi permis să-și pună, rapid, măcar familia la adăpost, trecând-o în țara leșească unde avea, tot pe aproape, o moșie binișor chivernisită.

Capitolul 4

Nu lăsa câinii slobozi

Iar Vodă Nicolae își continuă politica de cumințire a boierilor moldoveni. Îi era teamă de talentul acestora de a pâri, una-două, pe domnitor, la Înalta Poartă, dar și la București, la Vodă Brâncoveanu. La sfatul tatălui său, Alexandru Exaporitul, Nicolae nu a pornit din Stanbul cu prea mulți prieteni greci pentru a le încredința acestora funcțiile importante ale domniei. În primul an de domnie, sfatul primit îl îndemna să țină seama de tradiția locului și să pună în drepturi pe acești veliți care aveau pretenții asupra scaunelor lor de mici tirani. Atunci Nicolae a făcut apel la grecii care se stabiliseră mai de mult în Moldova, fiind deja cunoscuți și acceptați de megieși. Acestora le-a dat funcții mai mici. Dar le-a dat favorul de a fi singurii care aveau acces în spățăria mică. Nimeni dintre boierii veliți pământeni nu putea intra la Vodă fără un tălmaci, chiar dacă ar fi știut vorbi grecește. Numai prietenii greci stabiliți mai de mult în Moldova puteau fi tălmăcii lui Vodă. Iar aceștia erau Ramadan postelnicul, Sculie cămărașul²⁶, căminarul²⁷ Spandonache, marele comis Hristoverghi și încă vreo câteva slugi, mai mărunte.

De la aceste slugi mărunte, boierii greci din imediata apropiere a lui Vodă aflară ce își șopteau unii altora boierii veliți. Erau prea slobozi la gură, încredințați fiind că nimeni din prostime nu se putea atinge de ei. Amarnică îngâmfare! Curând vor afla ce capcană cumplită reprezintă gura slobodă!

Nici nu se răcise bine scandalul vistierului Luca și altă urgie se iscă în mijlocul Curții Domnești. Vel vornicul Țării de Sus, Ioan Sturdze primise poruncă domnească să scrie carte de intenții pentru un tratat de prietenie între Moldova, condusă de Vodă Nicolae Mavrocordat și Țara Românească, condusă de Vodă Constantin Brâncoveanu. Vornicul descinse din caleașca unde stătuse învelit în blănuri ca să nu răcească la șalele care-l țineau

²⁶ Cămăraș = Funcție și rang de slujbaș la camera domnitorului sau la alte servicii ale cămării domnești. Camerier, șambelan.

²⁷ Căminar = Funcție a boierului însărcinat cu strângerea dijmei, inițial numai pe ceară, mai apoi și pe băuturile alcoolice.

mai ales iarna. Se îngrășase boierul de trai bun și burtoiul îl trăgea spre genunchi, rupându-i oasele spatelui. Dar el dădea vina pe Baba Iarna, nu pe pofa lui de neoprit pentru zaharicale și șerbeturi, dar și spre ciosvârte gustoase de porc, ori vițel, ori oaie. Făcu doi, trei pași, întinzându-se și frecându-și șalele. Pe poarta mare a Curții Domnești câțiva seimeni îi aduceau legați, îmbrâncindu-i, pe slugerul²⁸ Gavril Costache al lui Gavriliță și pe postelnicul Ioniță Nenul Rață. Aceștia țipau în gura mare că să fie duși în fața lui Vodă, că trebuie să fie o greșeală mare la mijloc, că ei sunt boieri de neam și trebuie să fie judecați de Divan, nu pot fi acuzați de trădare doar după șapte zile de la căftănire.

- Ce, ce-î, ce s-a întâmplat cu acești boieri, întrebă vornicul pe Stoian sârbul care tocmai venea spre el. Dar nu primi răspunsul dorit.

- Dă-te legat, boierule Sturdze! Măria Sa a aflat de trădare și te pune la popreală, în beciul Casei Seimenilor. Nu te împotrivi, ca să nu te bumbăcim cu mare plăcere! Și patru seimeni voinici îi ferecară mâinile la spate, legându-l cu funie groasă.

- Stai, mișelule! Cum îndrăznești? Măria Sa mi-a dat misie de căimăcămie la Curtea Domnească de la București, cum să-l fi trădat așa, de ieri până azi?

Dar nu se zbatu. Picioarele îl lăsară și, înmuindu-se, fu cât pe ce să cadă grămadă. Seimenii îl ținură de subsuori și îl duseră la închisoarea seimenilor. În urma lor, Stoian sârbul dădea poruncă să fie adus la Curte spătarul²⁹ Ilie Cantacuzino,.

În aceeași zi, Vodă adună Divanul. Era spre seară, în marea spătarie lemnele ardeau trosnind în cele două șeminee uriașe, dar nu dovedeau să alunge frigul aspru. Boierii divaniți dărdăiau sub blănurile grele și cușmele scumpe, de frig dar și de frică. Cum este posibil așa ceva? Cine a mai pomenit ca după doar șapte zile doi boieri veliți să fie închiși pentru trădare, iar altul să fie acuzat că ar fi furat banii din vistieria țării? Ce soartă îi

²⁸ Sluger = Dregător în Țările Române însărcinat cu aprovizionarea Curții domnești și a armatei (rangul și atribuțiile variind de la o epocă la alta și de la un principat la altul)

²⁹ Spătar = În Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova, dregător la Curtea domnească care purta la ceremonii sabia și buzduganul domnului, iar mai târziu avea comanda cavaleriei. Comandant suprem în lipsa Domnitorului.

așteaptă, cine va mai fi legat? Poate chiar azi, aici, să fie ridicat din spătărie oarecineva?

Când Vodă intră și se așează pe scaunul domnesc, boierii se întoarseră spre el, vorbind de-a valma:

- Ce-au făcut acești veliți de i-ai legat, Măria Ta? Dar vistierul Luca? Lui i-ai dat drumul, dar ai cerut toată averea neamurilor lui ca să-i fie chezași pentru bună credință? Ce fel de domnie este asta, Măria Ta?

Dar Vodă nu catadicsi spre ei. Făcu semn și seimenii aduseră în spătărie pe un grec, cunoscut unora din boierii divaniți pentru o pricină ce se stinsese de curând.

- Ia, spune, Mavromulis, care dintre acești boieri te-a bătut și ți-a luat averea? Arată-mi-l, n-ai nici o frică! Vodă primise jalba acestui grec de la una din slugile mărunte de la Curte și, pe dată dăduse poruncă să-i fie deslușită această jalbă. Așa a aflat că Ilie Cantacuzino cu niște prieteni de-ai lui de mari hoții, adică slugerul Gavril Costache al lui Gavriliță și postelnicul Ioniță Nenul Rață, aceștia l-au luat cu sila pe negustorul Mavromulis și l-au acuzat că ar fi fost omul lui Vodă Racoviță.

- Nu-i nici unul dintre cei de aici, Doamne. Că a murit de o zi, ori două și încă nu-i îngropat. Îi zice Ilie Cantacuzino, Măria Ta. Dar neamurile lui și ticăloșii care se înhăitaseră cu el, aceștia doi pe care i-au adus chiar acuma seimenii Măriei Tale, aceștia trebuie să-mi dea banii înapoi și să plătească pentru bătaia ce mi-au dat-o. Grecul Mavromulis era vânat de furie, dar ochii îi râdeau bucuroși că un grec de-al lui a ajuns voievodul țării, parcă anume adus de Dumnezeu ca să-i facă lui dreptate.

- Poruncesc! Banii ce i-au fost furați de Ilie Cantacuzino pe care noi l-am căftănit mare vistier să-i fie dați înapoi de muierea mortului, acuma, pe dată! Seimeni, mergeți cu împricinatul și căutați în casa mortului Ilie Cantacuzino și nu-l lăsați pe acesta să plece pe cealaltă lume cu bani furați. Iar acestora doi, aci de față, să le fie zeberuite³⁰ averile iar ei să fie bătuți, aici la Casa Seimenilor, cu câte 200 de bâte, la dos! Să știe tot norodul că aceasta este voia mea, aceasta este dreptatea lui Vodă Nicolae Mavrocordat!

³⁰ zeberuit, a zeberui = a confisca (învechit)

Boierii cei mari din Divanul țării erau de-a dreptul îngroziți. Unii spuneau că iarăși a început Iordache Ruset melița denunțurilor, că de acuma țara va reveni la starea obișnuită, când haitele de câini se vor mușca cu orice prilej, cât de mic. Iar duritatea lui Vodă era pusă pe seama obiceiurilor de la Înalta Poartă, unde viețile erau luate foarte ușor, din te miri ce fleacuri.

- Așa le trebuie veliților, să știe de frica unui Domnitor drept, spuneau prin țară boierii mai mărunți, aceia numiți în popor „mazâli”. Iar prin iarmaroace, în cârciumi și la hanuri, drumeții purtau știrile despre județele lui Vodă, mai înflorindu-le câte puțin, ca să fie mai lesne de înghițit la o ulcică de vin fiert. Doar cei săraci și mai cumiți își clătinau capetele și spuneau, îndoindu-se:

- O fi vrând Vodă să afle norodul că este un Domn drept și îi va pedepsi pe ticăloși. Dar cu averile furate de acești ticăloși, ce va face? Ne mai ia și nouă, sărăcanilor, vreo dajdie din spinare? Doar când vom simți în chimirele noastre goale că își fac cuibar niscai firfiri, doar atunci vom crede în dreptatea lui Vodă.

Și căzu frica precum pică buzduganul, năprasnic, peste țestele chelioase ale boierilor care-și ascundeau căciulile pline de muștele păcatelor mai vechi sau mai noi. Și cei ce se credeau mai vinovați fugiră primii. Manolachi Ruset vornicul, Lupu, feciorul lui Gavrilă, Ilie Catargi, comisul Constantin Conachi, hatmanul³¹ Dumitrașcu Racoviță și alții cu ranguri mai mici trecură munții în Transilvania. Banul Zmucilă, Mireștii, Dedul spătar, Rugină, Abaza și vistierul Luca trecură în Polonia.

- Au fugit ticăloșii de frica urecheli, zise Ianache secretarul, în timp ce Vodă spumega de mânie.

- Acești fugari trebuie prinși și tăiați, până la ultimul! Vodă continua: că ei trimit plângeri și pârsce la Serai și spun minciuni și mă fac de râsul Înaltei Porți. Le știu obiceiurile, că multe astfel de scrisori mincinoase am văzut pe la Cancelaria Dragomăniei. Un voievod drept, care să curme proastele obiceiuri ale boierilor pământeni, nu poate altfel decât tăind răul din rădăcină o data cu capetele acestor hoți. Dar sunt mulți și au neamuri peste tot, prin lumea creștină din mahalalele

³¹ Hatman = Boier de divan în Moldova, care era însărcinat de domn cu comanda întregii oștiri, având în același timp și funcția de pârcălab și portar al Sucevei.

Constantinoplelui, la regii cei mari ai Europei, ba acum au început și pe la ambasadale Franței, Angliei și la rușii moscoviți. De aceea zic, trebuie să-i ademenim cu vorba bună și să-i aducem acasă, apoi să-i punem la beci până s-or șubrezi la trup și la minte. Uite, acum trimite după beleaua cea mare, după Iordache Ruset vornicul, să vină la sfat de mare taină, să vie de grabă!

Pe gândul rostit despre acei fugari pârâcioși Vodă reuși să-l prindă în capcană pe Iordache Ruset și îl închise cu lacăt greu, dând poruncă aspră să nu i se îngăduie nimănui a-l vedea, ori a-i vorbi. Nimeni nu putea aajunge la vornicul care stricase multe domnii și adusesese la sapă de lemn mulți boieri. Iar neamurile toate cerșeau milă, ziua și noaptea. Fără să ceară, Vodă primi daruri bogate pentru slobozirea tartorului. Vreo 12 pungi doldora de galbeni au intrat în sipetul personal al lui Vodă. La urmă, domnitorul făcu socoteala și rămase uimit de mărimea neamului rusetesc.

- Stăpâne, nu-i bine să ațâți cuibul cu viespi. Nu mai pune la răcoare și pe alții dintre neamuri, că te pui rău cu Vodă Brâncoveanu și asta nu-i bine de loc.

Sfatul lui Iani secretarul era bun, Vodă se lăsă înduplecat. Dar dădu ordin la porți să nu fie primit la Curte nimeni din neamul cupăreștilor.

În ziua întâia de Mărțișor Vodă adună Sfatul Țării în spătăria cea mare. Sfatul țării era alcătuit, în timpurile cele bune ale vrednicilor voievozi mușatini, pe lângă Divan și din oameni de seamă de la vârful breslelor, câțiva negustori dintre cei mai mari și staroști de târguri. Era o cinste mare să fii în Sfatul Țării, dar de multă vreme cinstea aceasta fusese lăsată pe la cele porți din dosul Curții Domnești. Acum, la vestea convocării Sfatului, toată țara începu să freamăte.

Vodă dădu glas poruncii sale:

- De acum înainte dările toate se vor aduna la un loc, într-un singur bir ce se va chema „ruptă”. Iar această ruptă se va plăti de tot omul în sferturi, de patru ori pe an. Iar din ruptă am scos pogonăritul pe păpușoi, un bir care a adus multă suferință sărăcimii. Și iarăși poruncesc să fie popriți următorii zlotășii domnești și boierești care au luat cu japca birul numit „năpastă”. Ei vor fi ținuți în temnițe până vor da banii înapoi celor pe care i-

au tâlhărit, până la ultima para, iar de nu vor mai avea banii, că i-au ascuns, ori i-au mâncat și băut, ori i-au vărsat la Vistieria Țării, averile lor să fie vândute și așa să fie făcute plățile. Iar de nu vor fi de ajuns acești bani, să fie confiscate averile copiilor lor căsătoriți, averile cuscilor și celorlalte neamuri până se întregeste suma.

- Poruncesc să fie cercetați ispravnicii de ținuturi și pârcălabii, iar împotriva cărora se vor afla plângeri că ar fi năpăstuit oamenii, pe cei săraci ori pe boierii mazâli, să fie schimbați de la cârmuire. În locul acestor ticăloși, poruncesc să puie vornicii cei doi, al Țării de Sus și al Țării de Jos, oameni curați și nesmintiți la rele, ca nimeni să nu mai sufere nedreptate și să părăscă pe Vodă pentru ticăloșiile altora. La fel să fie cercetați staroștii de târguri.

- Și iarăși poruncesc, în toate târgurile și satele din Moldova turcii supuși Luminatului Padișah care umblă cu negustorie de vite și oi vor plăti, la vămile țării darea numită „cornărit”, așa cum plătește tot poporul, un leu de cap de bou. Că am cerut Măritului Padișah să nu facă danie nebună acestor negustori care fac islamul de răs. Că ei nu plătesc nici o dare pe avere, nici aici, în Țara Moldovei și nici în ținuturile Anadoliei, furând din mila Luminăției Sale. Iar de nu se vor supune, poporul va putea să le măsoare cornăritul pe spinare, dar numai de față fiind ispravnicii de ținuturi.

Bucuria mulțimii de năpăstuiți ținu o săptămână, până se împlini vremea plății primului sfert de ruptă. Care se văzu că nu-i mai mica decât suma birurilor, ba chiar a crescut pe la boierii mazili. Așa că repede se lămuriră moldovenii cam cât de întinsă-i mila lui Vodă! Da-i bine măcar și atât, că pogonăritul fusese grea povară, iar plata ruptei pe sferturi era o mare ușurare!

În sâmbăta mare dinaintea Paștelui sosi la Iași, cu alai domnesc, Pulcheria, Doamna lui Vodă, împreună cu beizadeaua Scarlat, fiul cel mai mare, care tocmai ce împlinise 9 anișori în ziua de Florii și domnițele Ruxandra, de 8 anișori și Mărioara, de 4 anișori. Mezinul familiei domnitoare, Alexandru, avea doar doi anișori. Boierii divaniți au adus omagiul lor Doamnei Țării după moda din Fanar, venind la odăile Doamnei cu jupânele și coconii lor și cu plocoane alese. Sorbind cafele și servindu-se cu zaharicale și șerbeturi parfumate, boierii aveau să afle că

beizadeaua Scarlat și domnița Ruxandra erau copiii lui Vodă de la prima soție, Cassandra Cantacuzino, fiica lui Vodă Dumitrașcu al Moldovei, cu care se căsătorise de tânăr, înainte de a fi împlinit 20 de ani. După moartea Cassandrei, Nicolae n-a ținut doliu prea mult timp și s-a grăbit să își pună pirostriile cu Pulcheria, frumoasa fată a nobilului Tzoukis, un grec bogat locuind case mari în Fanar.

În cea de a treia zi după Înviere, la Curtea Domnească sosi un sol ales, marchizul Dessaleurs, care a fost întâmpinat la Suceava de Nicolae Costin, un foarte bun vorbitor de limbă latină. Solul venea din Polonia și avea ca țință Istanbulul. Călătorise pe uscat, desi drumurile erau pline de primejdii. Dar mai periculoasă era traversarea Mării Mediterane, căci era brăzdată de mulțime de galioane de-ale piraiților. Oaspetele francez a fost bine primit, Doamna Pulcheria a organizat pentru acesta o serată, invitați fiind numai boierii tineri, cunoscători de limbi europene. Francezul a primit bogate informații despre viața la Istanbul, obiceiurile demnitarilor turci precum și despre cei mai influenți ambasadori ai curților europene pe lângă Marele Vizir.

Sosirea la Iași a Doamnei cu copiii, sărbătoarea Floriilor și a Învierii Domnului Iisus Hristos l-au scos pe Vodă în cetate. Înconjurat de boieri și de gărzile de dărăbani și seimeni, Vodă a urcat la mănăstirea Cetățuia, unde a ascultat liturghia în zilele de sărbătoare. Trecând pe Ulița Domnească și pe celelalte uliți, mulțimea l-a aclamat și aceste urale rostite spontan l-au încălzit pe străinul ce-și pusese în minte să cârmuiască după legile cele mai noi din Imperiul Otoman, dar și din țările Europei.

În seara zilei de Înviere voievodul s-a retras devreme din spățarie. I-a lăsat acolo pe boieri să bea până deșartă poloboacele cu vinul ales, de Cotnari. Iani secretarul stătea și bea cot la cot cu aceștia, dar mintea lui ageră care deprinsese binișor limba moldovenilor era atentă să rețină ceva mai adânc, cu tâlc, din vorbele îmbălate ale boierilor care nu s-au oprit să scurgă pocalele și cupele, închinând și mărimdu-se unul pe altul. În acest timp, Vodă și Doamna Pulcheria se pregăteau de culcare. În cele câteva zile de când erau împreună, încă nu apucaseră să stea de vorbă pe îndelete. Pulcheria îi dăduse de înțeles că are un sac mare de vești de deșertat, dar Vodă n-a apucat să scape de mulțimea îndatoririlor Curții, ale Mitropoliei și caimacamilor străini care cereau, după

datină, să fie primiți înainte de slujba Învierii. Vodă s-a spovedit îndelung la Înalt Preasfinția Sa Ghedeon, mitropolitul Moldovei. Vorbea bine vlădica pe limba voievodului, așa că discuția s-a învățit prin cele lumești, ale cărmuirii, dar și prin cele sfinte, ale nevoilor bisericii. Vodă a reușit să ocolească capcanele înaltului ierarh și nu s-a sfiit să respingă cererile de bani, slobozenii și danii de odoare sfinte și moșii, spre care mitropolitul mereu întorcea vorba.

- Măria Ta, Prea Fericitul Ierusalimului a trimis carte că se învoiește să lase în țară banii cuveniți mănăstirilor din Țara Sfântă. Dar numai pe jumătate. Că altfel nu se poate. Iar eu zic, Măria Ta, să te învoiești să dai ceva din această avere și Mitropoliei noastre că mari sunt trebuințele noastre, iar izvoarele bisericii sunt și ele secate după năvălirile neamurilor necreștine care nu ne lasă să trăim în pace. Iar noi vom face slujbe și rugăciuni până la Înălțare și apoi la Rusalii vom ieși cu Crucea și cu prapori și icoane, la procesiuni către Puterile Cerești, spre ocrotirea Măriei Tale și a Casei Tale, Doamne.

- Mai bine pune post și rugăciune peste mănăstiri decât să le dai înapoi bani din ceea ce au adunat de pe moșiile lor ca să trimită la Sfântul Mormânt. Și să iasă, cuvioșii părinți, la munca câmpului și să lucreze via cu mâinile lor, nu cu ale șerbilor. Cât despre trebuințele Mitropoliei ne vom gândi mai încolo, Înalt Preasfințite. Sigur că vom da o mână de ajutor.

Dar în seara aceasta Vodă era prea obosit. Să fi fost de vină mâncarea de dulce, prea bună și prea multă după postul aspru l-a care s-a supus în anul acesta? Ori grijile Domniei? Acum simte că prezența familiei lângă sine îi face mult bine, chipul pruncului Alexandru gângurind în brațele lui parcă îi șterge cenușa răutăților lumești ce îl înconjoară. Iar Pulcheria ... da, Pulcheria arată proaspătă și ademenitoare ca în prima clipă când a văzut-o.

Se vede că gândul nerostit avu putere asupra femeii, mai iute decât s-ar fi așteptat bărbatul flămând. Vântul dorințelor stinse lumânările din sfeșnice, iar patul uriaș, cu baldachin, scârțâi prelung, sub zvârcolirile întăritate ale celor doi flămânzi de dragoste. Târziu, în noapte, când straja trecu pe lângă zidul cetății strigând „*Dormiți! Vodă se hodinește!*”, Pulcheria se sprijini în cot și își trecu palma peste pletele bărbatului, dezmiardându-l.

Vodă se lăsă alintat ca un copil și se trase spre pieptul cald al femeii, acum simțindu-se mai ușurat de griji, ba chiar avea sentimentul că ar fi un erou merituos de dezmierdări, după o mare victorie.

- Nicos, grijile țării sapă cute adânci pe fruntea ta. Ești trudit mai mult decât oricând. Iar veștile cu care vin eu, de la Constantinopol, nu sunt nici ele aducătoare de cer senin. Tu știi mai bine decât mine ce fel sunt lucrurile pe lângă Serai, că acolo niciodată nu este pace.

- Știu, Pulchia, știu bine cloaca de câini flămânzi cum se zbate pe sub stâlpii palatului Topkapî. Mă fac că nu-mi e de grija osmanlâilor, trudind la grijile amărăților din această țară. Că n-am apucat să le dau decât puține firimituri din ce am luat de la gurile boierilor și totuși, ai văzut singură, cu câtă bucurie mi-au strigat, pe ulițele Iașului, să trăiesc mulți ani, cu voi cu toții ... Iar aceste firimituri nimic nu înseamnă din ceea ce s-ar cuveni să primească o țară de oameni care greu încercați sunt de istorie, aici la răscruce de drumuri și de oști.

- Umblă vorbele tot mai des, prin Stanbul, că lui Ali-pașa Ciorlu, marele vizir, i se apropie funia de mătase de gât. Că prea s-a lăcomit să-și facă parte din averile pașalelor cărora le-a luat viața, la bună înțelegere cu Sultanul Ahmed. Că de la o vreme hambarele vizirului gem de preaplin, iar aceste gemete se aud prin iatacurile Seraiului. Ceea ce îi dăm noi, vizirului, este un mizilic față de ce scoate din sipelele celor condamnați. Iar această poftă neostoită s-a arătat chiar în zilele când ne pregăteam de drum spre Cara Bogdan. Că vorbă mi-a trimis: „*Spune-i dragomanului că mult prea încet se mișcă încoace carăle cu haraciul și peșcheșurile promise. Iar câinii latră prin curțile Moldovei prelung, a jale și a mazâl!*” Că spunea tatăl meu, că mai bine mazâl și viu decât, Doamne ferește de vreo nenorocire.

- Ostoiește-ți frica, Pulchia, îi cunosc pe cei ce latră și îi țin încă în lanț. Mai am de ademenit acasă vreo câteva bărbi sure ca să-i pun la zăcatoare, așa cum l-am pus pe capul tuturor relelor, pe Iordache Ruset. Apoi o să pot lucra țara mai pe îndelete. Cu tine alături și cu primăvara asta frumoasă, mi se pare povara mai lesne de dus!

- Dar ce zici de furtuna războiului? Că ienicerii s-au tras în corturile de război, tarabele lor sunt goale acum. Încotro vor mărsălui? Vorbe sunt că pacea tocmită de tatăl tău, măritul Exaporit, odihnească-se în Raiul cel ceresc, ar fi pe gătate. Că iară ochii Padișahului cată spre zidurile Vienei și mai încolo, spre Roma Papei. Dar sunt zvonuri că ar porni, urdiile, și spre miazănoapte, către moscali, că tare mai ațâță șvedul Carol împotriva țarului Petru Alexeievici.

- Apoi zilele acestea, ce devin tot mai lungi și mai senine, ademenesc oștile la război. Vom vedea încotro va pluti praful de sub picioarele cailor spahiilor, că aceștia cântă cel mai aprig de război, de la o vreme încoace. Lasă grijile politichiei, Pulchia și delectează-te, cu copiii împreună, de frumusețile conacelor noastre din coasta Iașului. Meriți, slăvită Doamnă, să te simți iubită și admirată de moldovenii ce te înconjoară. Că frumoasă ești, cultă și cu alese daruri te-ai acoperit cât ai stat la casa tatălui tău, iar aceste muieri de boieri scapără de invidie și te sorb din ochi, dorind fiecare să ajungă ca tine!

Toate bune și frumoase, din păcate însă cam scurte! Că binele, pacea și veselie nu stau pe plaiurile Moldovei nici prea des și nici prea mult timp. Negurile, necazurile, zavera și călcările de hotare sunt, însă, fapte obișnuite pe aceste meleaguri. Că de când s-a supărat Înalta Poartă pe domnii pământeni că mereu își ridică oștiri și caută să se slobozească, de atunci Moldova și Țara Românească nu au voie să tocmească oșteni decât pentru paza Curții Domnești. Iar hotarele stau ca împrejmuirile caselor părăsite, sparte de lotri. Intră cine vrea, fură ce vrea, robește pe oricine vrea. Rareori se întâmplă ca Sultanul să dea firman de adunat oastea țării pentru a răpune ceva cotropitori. De cele mai multe ori, Sultanul repede poruncă nohailor lui Devlet Ghirai-han să calce Moldova și să o curețe de oștiri străine ori de prădalnici. Iar acești nohai sunt mai răi ca lăcustele din ceruri.

Așa s-a întâmplat în anul acela al domniei lui Nicolae Mavrocordat cu o oștire căzăcească de trei mii de săbii ce și-a așezat tabără lângă Cernăuți. Și era condusă acea oaste de pan Potocki, hatmanul Kievului. Acesta era de partea regelui suedez Carol al XII-lea, cel care pierduse bătălia cu Petru I-ul, la Poltava, iar acum, în acest an 1710 își găsisse adăpost la Bender, cu voia

Sultanului Ahmed. Acest hatman Potocki, leah după nume, dar cazac ucrainean după mamă, ajunsese mare conducător de oști. El căuta să-l ocrotească pe regele suedez cu oștire care să-l ducă, întreg și sănătos, acasă în Suedia. Că de când fusese înfrânt și găsisese scăpare la turci, Suedia, țara sa de la miazănoapte, era lovită de ruși, cetate cu cetate. Vestita infanterie rusească umbla pe țărmul nordic al Mării Baltice cucerind cetățile suedeze una după alta. Neamul suedez gemea de război, comerțul era mort și oamenii se bejeneau unde vedeau cu ochii. Țara striga după regele său. Iar acesta stătea la Bender și trimitea scrisori la regii și împărații Europei ca să-l ajute, să-l ațâțe pe Sultan să pornească război cu rușii. Bătându-i, să-l facă pe el scăpat spre nord, cu protecție militară la drum lung.

Polonia tocmai se limpezise în privința alianței celei mai folositoare. Corpuri de oaste rusă erau încartiruite în Polonia astfel că Seimul, marea adunare a panilor, hotărâse să-l recunoască rege pe August, omul lui Petru I-ul. La Seim venise toată țara, doar marele hatman al Kievului, pan Josef Potocki lipsea. El plecase cu pâlcul de 3.000 de cazaci să-l scape pe regele suedez și să-l însoțească acasă. Dar nu putea intra cu oaste pe hotarul Imperiului Otoman. De aceea a trecut spre Iași, însoțit de o gardă de vreo 40 de ofițeri și s-a închinat lui Vodă Mavrocordat. Primise știre la Cernăuți că prin Moldova are liberă trecere spre Bender, la tabăra lui Carol al XII-lea.

Scrisoarea de la Istanbul ce îl privea pe acest musafir, Potocki, a sosit o dată cu olăcarul de la hotar care vestea intrarea în țară a hatmanului polon, însoțit de o gardă de 40 de ofițeri, condusă de un anume polcovnic Grudzinski, staroste de Rawa. Scrisoarea omului de încredere al lui Vodă, de la Câmpulung, îl descria pe acest staroste de Rawa ca pe un om obraznic, fudul și certăreț, mereu gata să tragă paloșul din teacă. *„Așa că, Măria Ta, pune pe boieri să caute să-i intre în voie acestui certăreț, ca să nu se iște vreo prostie și să se facă altă pâră la Înalta Poartă. Că dacă pâră vine de la șvedul Carol nu vei avea scăpare, Padișahul te va scurta de zile!”*.

Vodă l-a chemat la spătărie pe Nicolae Costin, vornicul Țării de Jos. Nu pentru că ar fi avut mai mare încredere în acest velit. Nu era nici mai deștept și nici mai frumos decât ceilalți

boieri. Dar acesta știa limba leșească, o vorbea chiar foarte bine, după cum s-a lăudat printre divaniți.

- Mărite vornice, am aflat că vorbești binișor limba polonilor. Este adevărat sau numai te-ai semețit?

- Nu, Măria Ta, nu m-am semețit ca un mujic prost. Eu am neamuri în Polonia, am crescut de mic copil acolo, la o moșie a bunicilor mei. Iar leșește am învățat să scriu și să citesc la un loc cu niște veri de-ai mei, care sunt moldoveni corciți, că mamă-sa le este neam cu mama mea, iar tatăl lor este leah. Dar ce trebuință ai, Măria Ta? Cu ce pot să-ți fiu de folos?

- Cinstite vornice, iaca țara are nevoie de oameni cunoscători de carte, că nevoile vin peste Moldova din toate părțile, de la soare apune și de la răsărit, de la miazănoapte și de la miazăzi. Am primit carte de la Luminatul Padișah că va trece pe la Curtea noastră însuși hatmanul Kievului, pan Iosef Potocki. Acesta este bun prieten și tovarăș de război cu riga șvezilor, Carol al XII-lea, care și-a găsit adăpost la Bender, fiind poftit acolo de însuși Sultanul, să-și vindece rana de la picior dobândită în bătălia de la Poltava. Acest hatman va veni să se închine la noi, îl vom găzdui câteva zile, apoi o să-i dăm însoțitori să meargă sănătos la stăpânul său, riga, la Bender. Dar am aflat că-i fudul tare, că așa ar fi toți leșii, zic unii dintre moldovenii noștri. Eu nu știu de-i așa, ori ba. Dar ceartă și nemulțumire nu trebuie să avem cu el, că nu ne trebuie o pâra la Sultanul. De aceea m-am gândit că bine ar fi să-l aibă de însoțitor pe un om de neam ales dintre boierii noștri, dar care să știe a-i vorbi pe limba lui. Și am mai aflat că are cu el o gardă de vreo 40 de ofițeri, cazaci aprigi, conduși de un staroste, de Rawa cică ar fi, pan Grudzinski. Alt certăreț, pe care trebuie să-l potolim, că-i iute de mână și de sabie. Moldova are nevoie de slujba domniei tale, vornice. Ia un steag de dărăbani, ia-l cu domnia ta și pe căpitanul Tănase al acestor oșteni și mergi pe Siret în sus, să-l întâmpini pe pan Potocki și să-l aduci în bună stare la Iași.

- E o cinste mare pentru mine, Măria Ta, să te slujesc la nevoie. Sigur că mă voi duce. Dar când a intrat la hotar și pe unde? Întrebarea aceasta, rostită cu tonul slujitorului devotat țării și domnitorului, l-a ridicat pe boier pe o treaptă bună, în ochii lui Vodă.

- Ar fi intrat cu două zile în urmă, pe la Câmpulung. A zăbovit acolo o zi și a pornit apoi să prindă drumul mare de pe lângă Siret. Încalecă, vornice și du-te cât poți de iute, zise Vodă.

- Așa voi face, Doamne, doar îngăduie să dau vătafilor mei să se grijească de primit musafiri de neam ales, în casele mele, zise vornicul.

- Nu-i musai să intri la cheltuială, vornice. Hatmanului voiesc să-i dau cvartir pe dealul Copoului, la un conac de-al nostru. Tot acolo o să-l adăpostesc și pe Grudzinski, să fie la un loc cu stăpânu-său. Poate dintre ofițeri să te grijești domnia ta, ce zici?

- Sigur, Măria Ta. Dar mai înainte de a-l aduce la Curte o să-l duc la casele mele să-l curăț de drum și să-l pun la odihnă, ca să vină la Curte ca un om de rangul lui, nu prăfuit ca un drumeț oarecare.

- Fie, vornice, așa să faci, se învoi Vodă, dându-i slobozire de drum.

Leahul sosi la Curte după două zile. N-a vrut să se abată pe la casele lui Costin vornicul, ci grăbi la Curte, așa cum era, de pe drum. Miroșindu-l de nădușeală, Vodă strâmbă din nas, gest pe care-l făcu cu eleganța diplomatului care știe cum trebuie să se poarte în lume.

- Graba cu care ai venit la Curte, hatmane, vrea să arate că ne porți o înaltă prețuire? Ori vrei să ajungi, cât mai repede, în preajma rigăii Carol, întrebă Vodă.

- Socot să spun cinstit, Măria Ta, că graba mea a fost dictată de dorința de a-l cunoaște pe fiul și urmașul vestitului Exaporit, care a fost mult mai mult prețuit și răsplătit de însuși Sultanul, decât oricare dintre osmanlâii din preajma lui. Iertare, deci, stăpâne, că nu am respectat regula nobililor de rang, dar numai din dragoste față de Măria Ta am căzut în această greșeală!

Vodă îl trimise să se spele și să se odihnească, iar a doua zi să poftască la sfat, la Curte. După ce hatmanul părăsi spărtăria, Vodă mai citi o dată scrisoarea de la Marele Vizir. Știa, după regulile la care se supusese și el atâta vreme cât a lucrat ca dragoman, că scrisoarea a fost concepută de un slujbaș, nu chiar mărunț ca rang, dar nici unul dintre cei mai buni. De ce gândi așa? Deoarece scrisoarea nu lăsa să se citească nimic printre rânduri. Ea

transmitea doar un ordin sec. Deci tu, beiuile cu două tuiuri de la Cara Bogdan, trebuie să te supui. Să-l primești pe acest hatman ucrainean potrivit rangului său și potrivit diplomației noastre, imperiale. Casa ta, voievodul moldovean, va fi ca un han unde cineva de rang egal cu al tău vine și ocupă o cameră dintre cele mai bune, mănâncă bucatele cele mai bune și este slujit de slujitorii tăi cei mai buni. Dar numai atât. Dacă plătește el acest serviciu? O să vezi singur: dacă este de rang înalt și știe diplomație te va trata ca pe un hangiu, adică îți va arunca doi firfieri ca bacșiș. Dacă nu știe diplomație, nu-ți va da nici un ban și te va trata cu disprețul nobilului arogant care știe că tu, deși ești voievod, de fapt, nu ești altceva decât o slugă.

Acum, după ce ai priceput care a fost gândirea Marelui Vizir, caută să vezi care poate să fie folosul tău, de voievod închinat Sultanului, de la acest musafir arogant. Mai înainte de toate, el este un fugar, țara lui nu-l recunoaște ca voievod al Ucrainei vasale. În al doilea rând, el trece prin țara ta ca vasal al unui rege care, la rândul lui, și-a pierdut temporar tronul și puterea asupra țării sale. Deci, regele căruia i s-a închinat și el, acest hatman sunt de aceeași stare, adică niște „foști”, care au primit adăpost în casele Sultanului. Îți pot fi ție, Vodă Mavrocordat, de folos vreodată? Este îndoielnic să zici „da”, că vei primi ajutor și recunoștință de la acești oameni. Dar pot să-ți facă rău dacă nu le va conveni ceva din purtarea ta. Că îi vor spune Sultanului că uite, sluga ta de la Moldova a fost necuviincioasă. Nu-și cunoaște lungul nasului.

Vodă bătu din palme și aprodul copiilor de casă intră, grăbit.

- Să vină, de îndată, marele comis Manolachi Hrisoverghi.

Trecură câteva ceasuri până ce grecul Manolachi intră, nădușit, în spătărie

-Iertare, Măria Ta, nu eram în Cetate. Poruncește, Măria Ta! Și făcu o plecăciune mai adâncă decât cea care s-ar fi cuvenit. Vodă pricepu imediat că acest grec căftănit tocmai călcase strâmb și se simțea cu musca pe căciulă. Ia să-i facem proba, să vedem cam pe unde a umblat pe de lături!

- Glicheria, jupâneasa ta, știe pe ce cărări umbli mai des de la o vreme, kir Manolachi? Vezi să nu-ți pună și ea coarne, că

la bărbat coarnele puse de muieră se văd și-l fac de râsul târgului!

Comisul tresări, roșind.

- De, stăpâne, și eu, ca tot omul ... Că grădina asta a Moldovei este plină de flori frumoase! Nu-i păcat să nu le miroși, măcar, dacă nu poți să le rupi pe toate? Răspunsul prompt și pe subiect arăta că Hrisoverghi nu fusese aflat la un complot, ci chiar călcase strâmb, umblând după crailăcuri.

- Mare comisule, am un musafir de soi ales, la conacul nostru din dealul Copoului. Să îi duci mâine dimineață un cal frumos, de soi și de culoare deschisă, alb dacă se poate, ca dar din partea mea. Să i-l prezinți tu însuși, spunând apăsător că darul este al nostru și se potrivește rangului său, de hatman al Kievului. Dar fă-l să înțeleagă că așa se cuvine să apară în fața voievodului Moldovei, călare pe cal de domnitor, chiar dacă și-a pierdut, vremelnice, tronul.

A doua zi Potocki apărură la Curte la ora prânzului. Alaiul său, adică hatmanul călărind un cal superb, alb, urmat de o suită de cazaci mustăcioși, mândri ca niște cocoși pintenați, stârni admirația târgoveților care se aflau pe Ulița Domnească. „Cine o fi acest mândru crai?” se întrebau ieșenii.

Pan Potocki nu fu primit chiar cu fastul ce i s-ar fi cuvenit hatmanului înscăunat al Kievului, o țară mai puternică decât această Moldovă supusă semilunii. Doar alaiul strălucitor dezvăluia rangul său, pe care l-a știrbit războiul de curând încheiat. Nici Vodă nu-i ieși în întâmpinare, pe scări, ci îl primi în spătarie, stând așezat pe Scaunul Domniei. E adevărat, a coborât treapta și l-a îmbrățișat pe musafir, apoi l-a poftit să se așeze de-a stânga lui, pe unul din cele două jilțuri ce fuseseră pregătite anume, pentru acest protocol.

Stând pe scaun, Vodă îi prezentă, musafirului, pe boierii divaniți. Fiecare se ridică din jilțul lui și făcu închinarea doar cu capul, semn de politețe și doar atât. Potocki simți, pe dată, spectacolul pus la cale de un dragoman otoman, întocmai cu protocolul Înaltei Porți. Era pentru prima dată de când pierduse războiul de la Poltava, că i se preciza locul ce i se cuvine, acum, ca fugăr din propria țară.

Apoi cei doi se întinseră la vorbă, pe latinește. Cum puțini dintre boierii divaniți cunoșteau această vorbire, Vodă le dădu dezlegare să plece. Rămaseră, în spătăria mică, doar divaniții lui, greci și doar vreo doi ofițeri de-ai hatmanului, în frunte cu starostele Grudzinski. Acolo se așezară la o masă bogată, cu multe și alese bucate, de parcă cu asta Vodă ar fi șters vina puținătății protocolului de întâmpinare ce tocmai s-a încheiat. Discutară vrute și nevrute. Despre războaiele din Europa din ultimii ani. Despre puterea Moscovei ce se ridica amenințătoare pentru Islam. Despre oștile semilunei care pierdeau bătălii, una după alta. Despre regele Suediei, care trebuia să ajungă acasă, nevătămat. Despre cât de anevoios este acest drum spre miazănoapte, când muscalii s-au așezat în Polonia ca la ei acasă, împiedicând trecerea rigăi Carol al XII-lea, ba chiar pândindu-l să-l prindă și să-l lege.

Când vinul încă nu-și vărsase puterea, pan Potocki făcu cererea la care Vodă se aștepta, de altfel.

- Mărite Voievod, acum când știi care-i politica Sultanului și înaltul sprijin pe care-l dă regelui Suediei, mă rog domniei tale de bunăvoință față de mine și oștenii mei, aflați în cvartir la Cernăuți, la hotarul Imperiului Otoman. Nu putem ajunge cu această oaste la Bender până când Padișahul nu primește acordul puterilor evropene. Așa că îl vom aștepta pe rege acolo, la Cernăuți, până când va porni spre miazănoapte. Noi vom fi parte din alaiul său. Acum suntem strâmtorați, dar vor veni vremuri bune și pentru noi, de îndată ce balanța puterii se va înclina la loc. Și atunci ne vom plăti datoriile. Acordă-mi, Mărite Voievod, un împrumut de o mie de capete de vite, pentru hrana oștenilor mei.

- Sigur, este o cerere potrivită situației domniei tale și a regelui Carol. Putem să strângem o cireadă așa mare în câteva luni, deși Moldova este săracită mai mult ca oricând. La starea noastră au contribuit din plin și cete de joimiri veniți în pradă, dar și haiduci ruteni, pe lângă turcii din garnizoanele de la graniță și nohail greu de ținut în frâu. Însă un asemenea dar strică strigarea de păsuire pe care am făcut-o măritului Padișah, să ne mai îngăduie cu haraciul. Voi scrie carte Sultanului, să îngăduie să strângem acest ajutor de hrană. Dar trebuie să faci, hatmane, legământ că oștenii domniei tale nu vor călca Moldova în pradă. Iar acest legământ să-l faci cu jurământ domnia sa starostele de

Rawa, pan Grudzinski, despre care avem știre că are putere asupra ofițerilor din oaste.

Hatmanul mustăci la spusele Voievodului, dar recunosc în sinea lui că acest vasal avea dreptate. El a greșit cerându-i un ajutor atât de mare. Poate că ar fi trebuit să fie mai moderat, acolo vreo sută sau două de capete de boi și vaci să fi fost mai ușor de obținut, ca un avans. Acum va trebui să aștepte până ce vine răspunsul de la Stanbul, adică până ce cade zăpada. Și până atunci ce va face cu oastea lui? Cum îi va ține în frâu?

A patra zi de la sosirea la Iași hatmanul plecă spre Bender. Venise după el un agă trimis de Iusuf-pașa, de la Bender, însoțit de un căpitan suedez din garda regelui Carol. Un steag de dărăbani conduși de căpitanul Tănase îi însoți până la Fălciu. Acolo hatmanul trecu Prutul și o luă spre cetatea Benderului.

Era început de vară, zilele deveniseră mai călduroase. Ploua destul de des iar drumurile, înnoruite, îngreunau deplasarea rapidă a călăreților. Aproape de Vaslui steagul de dărăbani a căpitanului Tănase, care se întorcea la Iași, fu ajuns din urmă de un olăcar domnesc. Era un caimacam de la Istanbul care gonea cu o carte de la Înalta Poartă, având o escortă de patru oșteni domnești dați de pârcălabul de Galați,

Căpitanul Tănase fu de acord să asigure escorta, de aici încolo, până la Iași. Boierul caimacam se odihni peste noapte acolo, la Vaslui și plecă la drum când soarele se ridica de după dealurile de pe malul Prutului. În taină, căpitanul Tănase află că știrea ce o ducea trimisul era despre mazilirea marelui vizir, căruia Sultanul i-a pus juvățul de gât. Iar cel numit în locul mortului era nimeni altul decât prietenul lui Vodă Mihai Racoviță, adică Niuman-pașa Chiuprului. Să fie oare așa de aproape mazilirea lui Vodă Nicolae Mavrocordat? Greu de spus. Dar asta nu-i treaba noastră, a oștenilor din garda Curții Domnești.

Pe drumul de întoarcere la Curtea Domnească steagul de dărăbani iuți pasul. Era vrerea caimacamului, trebuia să ajungă cât mai degrabă cu știrea aceasta teribilă la Domnul țării. Căpitanul Tănase îl iscodea cu coada ochiului. „Oare ce mai știe acest slujbaș? Ce se ascunde în spatele schimbării de mare vizir? E bine pentru mine, căpitanul de dărăbani, ori că rămâne Neculai Vodă în scaun, ori că pleacă mazâl și vine Vodă Racoviță? Amândoi vor

oaste de dragoni, cât mai tare și mai bine instruită. Dar pentru țară, pentru țara asta oropsită, oare care ar fi mai bun? Pe Vodă Racoviță îl țin legat cupăreștii, aceștia mulg țara de toată vლა. Vodă Mavrocordat s-a pus cu buzduganul pe câțiva boieri, i-a speriat de moarte. Unii, știindu-se vinovați, au fugit îngroziți peste hotare. Alții doar stau și şușotesc pe la colțuri. Măcar de-ar putea sta atât cât să sloboadă frâiele de pe țărani ca să prindă și ei, săracii, ceva cheag. Că este păcat să dai deoparte un om pe care l-ai trimis să pună ordine în Moldova.”

Au ajuns la Iași pe înserat. Vodă l-a primit imediat pe trimisul căimăcămiei sale din Stanbul. A stat cu acesta îndelung de vorbă. Se pare că acest sfat de taină a pus la cale faptele din zilele următoare ale lui Vodă Mavrocordat. Aceste fapte au fost, până la urmă, spre folosul țării.

La două zile după aflarea veștii de la Stanbul cu schimbarea marelui vizir, la Iași sosi un agă însoțit de un buluc de 20 de oșteni care aduse carte pentru haraci. Pe agă îl chema Mehmet și era o bună cunoștință a Mavrocordatului. Acesta îi acordă mare cinste, dar nu se ploconi cu slugărnicie în fața lui, ci se purtă ca un grec fanariot aflat în cea mai înaltă slujbă a Porții, aceea de diplomat cu afacerile externe ale Padișahului. Cartea pe care o adusese acest agă Mehmet avea multe semnături ale unor boieri, care zice-se că se plâneau Sultanului că Vodă Racoviță adunase haraciul convenit Porții cu un an în urmă, dar fugise cu banii când a fost mazilit. Iar cartea era scrisă în turcește. Printre boierii care semnaseră acea plângere se aflau Ioan Buhuș logofăt, Pavel Ciocârlan, Gheorghiță paharnicul, Rugină slugerul, Sandu Crupenschi jitnicerul și alții.

Cu știrea lui Vodă Nicolae Mavrocordat, aga Mehmet îi strânse pe boierii semnatori ai acelei pâri și, în spătarie, cu oștenii turci înșirați pe lângă pereți, cu iataganele trase din tecă, amenințător, însă numai pe jumătate, îi puse să semneze o altă carte, scrisă tot turcește, prin care recunoșteau că ei l-au pârat pe Vodă Racoviță și că întăresc pâra dintâi. Așa le-a spus aga, cu tâlmăci lângă el. În fapt, acea carte era pâra dintâi, cea care vorbea despre haraci. Iar cartea fusese măsluită de Iordache Ruset vornicul și trimisă, cu bună înțelegere, lui Mehmet-aga. La fel

făcuse și prima carte, cea cu semnăturile tocmită tot de acest fățarnic Ruset vornicul.

Vodă Mavrocordat, aflând de la Mehmet-aga care era realitatea cu acele cărți măsluite, se hotărî să-l piardă pe Iordache Ruset în ochii boierilor divaniți. Puse la cale o cercetare după legea turcească: îl aduse pe cadiul Brăilei la Iași și, cu acesta de față, fără să-i amenințe cu iatagane scoase din teci pe boierii divaniți, dădu în vileag lucrătura ticălosului vornic. Boierii toți au făcut temenele și au strigat cuvinte de slavă către Vodă Mavrocordat, că astfel le-a spălat cinstea obrazului. În fața cadiului au întărit declarațiile că da, Vodă Racoviță a strâns haraciul pe anul din urmă. Așa a scăpat țara de nevoința dublei plăți a unui bir mare.

Nu multă lume află despre această faptă a lui Vodă. Dar de la slugile boierilor divaniți știrea se întinse în tot Iașul și câteva zile mai pe urmă, când Vodă trecu spre mănăstirea Cetățuia, cu alaiul domnesc, să asculte slujba de sfinții apostoli Petru și Pavel, mulțime de popor se îngrămădi să-i ureze lui Vodă viață lungă, firtisindu-l pentru fapta de cinste pe care a făcut-o.

- Și de ce nu-l scurtezi de cap pe acest ticălos acum că l-ai dovedit, chiar sub semnătura cadiului de la raiaua Brăilei? întrebă Mehmet-aga, mirându-se.

- Mai mare folos îmi aduce dovada făcută și fapta de rușine scoasă la iveală, decât să mă murdăresc cu sângele lui de ticălos. Că dacă-l tăiam, neamurile toate – și sunt multe, nu glumă – m-ar fi blestemat. Așa, cu el închis în temniță cu șapte lacăte, neamurile se vor înghesui cu pungi de galbeni să-l facă scăpat și pus la adăpost peste hotarul Împărăției.

Încă o dată diplomația atâră mai grea, în cumpănă, decât mânia de voievod. Iar Vodă Mavrocordat avea să priceapă mai târziu că unele lighioane veninoase nu trebuie scăpate din strânsoare și trebuie să le zdrobești capul, fără milă sau alte socoteli îmbârligate. De lucrul acesta avea să se convingă pe pielea lui, deși chiar boierii de care se folosise vornicul Ruset l-au sfătuit să-l dea legat pe Vodă Racoviță la Sultan, având un zapis valoros, semnat de însuși cadiul Brăilei.

-Nu vi-i de folos vouă, boierilor, să-l pâram pe Mihai Racoviță la Sultan. Că pe o parte strigați și vă căinați că țara-i

săracă și să vă scutească Sultanul de birul greu, iar pe de altă parte strângeți sute de pungi cu galbeni pe care îi dați lui Vodă ca să-i fure. Pe cine va crede Sultanul? Pe cel sărac care cere îndurare sau pe cel tâlhar care fură?

Vodă Nicolae voia să fie altfel decât ceilalți voievozi, de dinaintea lui. El voia să aducă legea în Moldova. Voia ca oamenii să înțeleagă că în viața de toate zilele, așa cum scria la sfânta scriptură, toți oamenii trebuie să aibă sub ochi Tablele Legii, așa cum i le-a dictat însuși Tatăl ceresc lui Moise, să le urmeze și să le păzească. De aceea, el s-a gândit să le dea o pildă de urmat de aici înainte.

Așadar, Vodă Nicolae i-a adunat pe boierii divaniți și pe alții, dintre cei de neam vechi, și le-a citit din nou scrisorile măsluite găsite de seimeni în casele lui Iordache Ruset, vornicul. Boierii au pomenit încă de alte lucruri netrebnice pe care le-a pus la cale vornicul. Toate dezvăluiau cum a stricat țara, schimbând voievozii după pofta inimii lui, cu pâra mincinoasă și cu prietenii pe care și-i făcuse printre pașalele Sultanului. Și despre casele de boieri pe care le-a dăruit, ticluind fel de fel de minciuni, luându-le averile și aducându-i la pragul disperării. A făcut un înscris cu aceste fapte urâte ale lui Iordache Ruset și, alături a adus și dovezi sau mărturii cu jurământ spuse de martori în Divanul țării. Apoi acest înscris i l-a arătat lui Iordache Ruset, îndemnându-l să spună dacă-i adevărat au ba. Iar acela a zis că toate sunt minciuni, scorneli ale dușmanilor lui, care vor să-l piardă.

Cu acest înscris și cu mărturiile, Vodă s-a dus la Mitropolie și i-a dat acele hârtii mitropolitului Ghedeon, ca să spună acesta, după pravilă, ce pedeapsă i se cuvine unui om, cu asemenea fapte dovedite. Iar vlădica a spus și a scris pe acea scrisoare că vinovatul trebuie pedepsit cu moarte.

Dar Vodă nu a aplicat îndemnul Înalt Prasfințitului Ghedeon, mitropolitul. Aflând aceasta, un anume căpitan Horopceanu împreună cu câțiva ofițeri din oastea Curții Domnești au făcut zarvă mare, strigând sub ferestrele spătariei că Vodă să li-l dea lor pe vinovatul Ruset, ca să-l taie. Iar dacă Vodă nu-l pedepsește pe mișel, atunci vor intra ei în beciuri și vor sparge lacătele cu care îi pus la popreală vornicul și îl vor ucide ei. Dar

Vodă nu a îngăduit lucrul acesta, ba chiar le-a dat pedeapsă acestor zurbagii.

Chiar din prima zi când a fost închis, Iordache vornicul a trimis o casetă cu multe bijuterii de mare preț, episcopului Ohridei, Preasfințitul Grigore. Și a pus și o scrisoare prin care îi cerea episcopului să-l scape, iar bijuteriile să le folosească cum știe el mai bine. Deși era sub lacăt, vornicul cel ticălos lucra ca și cum n-ar fi stat la dos, că avea oamenii lui de încredere, peste tot.

Dar acel episcop, temându-se de mânia ce-l prindea, din când în când, pe Vodă Nicolae s-a dus cu acea casetă de bijuterii la Curte și i-a povestit stăpânului de-a fir a păr toată tărășenia. Că el n-are nimic de-a face cu acest negustor de ticăloșii, să se încreadă Vodă în cuvântul lui de vlădică, să nu creadă că ar fi el părtaș la fapta aceasta care este o altă ticăloșie de-a vornicului. Vodă l-a ascultat, a scos din casetă o scrisoare de-a vornicului, care adeverea că Vodă Mihai Racoviță ar fi luat 15.000 de galbeni din vistieria țării. De aceea a scos din casetă 12 pungi cu galbeni pe care i-a trimis la vistierie, ca bani cuveniți de drept țării. Iar caseta fără acea scrisoare și pungile de galbeni a dat-o înapoi lui Grigore episcopul, să o țină el. Prin asta ce a vrut să zică, se întreba bietul episcop? Că Vodă are încredere în cinstea lui? Ori că îl crede în cârdășie cu Iordache și de aceea îi lasă bijuteriile în custodie ca să-l poată prinde și acuza, la o adică? Omul sfânt nu știa ce să facă, se frământa zi și noapte, iar până la urmă a dus caseta cu bijuteriile la Mitropolie și a încredințat-o spre păstrare, în visteria bisericii.

La începutul domniei lui, când Ilie Catargi s-a stins din viață, de boală, Vodă pusese vistier în locul lui pe Gheorghită Apostol, om de încredere al său, fost mare paharnic înainte vreme. Dar când a trimis la vistierie cele 12 pungi cu galbeni din caseta vornicului Ruset, Vodă s-a gândit că n-ar fi rău să afle câtă cinste zace în omul lui de încredere, în acest vistier Gheorghită Apostol. Și l-a prins cu lipsă! Drept răsplată, pe cât se dădea vistierul de mare prieten cu greul pe atâta acesta l-a trăznit, de nu se mai îndrepta omul din năuceală. Că Vodă l-a închis în beci, la seimeni și nu avea de gând să-l scoată de acolo, curând. Degeaba se plângeau neamurile și prietenii, degeaba atâtea temenele, Vodă nu asculta pe nimeni. „Cine m-a trădat o dată, mă va trăda ori de câte

ori va avea prilejul. Să stea acolo unde l-am pus eu, să cugete la prostia lui și să ia aminte, toți prietenii mei, să nu facă la fel.”

Aga Mehmet mai adusese un firman de la Măritul Padișah. Anume, Sultanul porunea ca toți negustorii turci care umblau prin împărăție cu negustoria de vite să fie puși la plata dajdiei numită „cornărit”, iar acei bani să fie adăugați la haraci. Așa că Vodă, cu ajutorul agăii Mehmet, îi adună pe toți neguțătorii turci din Iași și din ocolul Iașului și, înghesuindu-i în curtea casei seimenilor, le citi firmanul și îi puse la plată. Că nimeni nu va ieși din acea îngrăditură până ce nu va plăti tot cornăritul cu care era dator la vameșii moldoveni. Obraznici și netemători de un vodă ghiaur, deși acesta scosese steagul cu tuiuri primit de la Înalta Poartă, negustorii strigau care mai de care și amenințau în fel și chip. Nu le păsa de seimenii care cătau la ei cu priviri aprige. Nu, ei erau supușii sultanului și birul acesta nu-l vor da unui ghiaur. Ce, s-a întors Împărăția lui Alah pe dos? Acum turcii plătesc bir la ghiauri?

Pe când zarva era în toi, aga Mehmet intră în curte, călare, însoțit de oștenii lui și, oprindu-se în mijlocul gloatei de zurbagii, răcni, ca pe câmpul de luptă:

- Nu vă supuneți Padișahului? N-ați auzit ce vă poruncește în acest firman pe care eu însumi l-am adus de la Cancelaria Seraiului? Vă tai pe toți, pui de năpârci, și vă înșirui leșurile până sub zidul palatului Topkapî. Iar din ochii agăii săreau scânteii.

Un alt boier căzu în dizgrația lui Vodă Mavrocordat și a țării. Marele ban Savin Zmucilă, fiind rânduit să strângă rupea în partea de miazănoapte a țării, la Suceava și spre munte, după ce a umplut niște saci cu bani buni, și-a luat nevasta și copiii și a fugit în Polonia, cu banii țării. Iar de acolo avea să se întoarcă, mai târziu, cu oștirea muscalilor care porneau război cu Poarta pe timpul domniei lui Dumitrașcu Cantemir. Și a venit acest ban Zmucilă și s-a așezat la casele lui de parcă nici usturoi n-ar fi mâncat și nici n-ar fi stat cu musca pe căciulă.

- Deh, așa-i când țara nu-i așezată cu temei. Azi Ion, mâine Gheorghe, apoi vine Dumitru și pe el îl alungă Neculai, iar toți se dau din os domnesc și fură din averea țării, că țara-i moșia lor, că a fost al lui tătâne-su și a mumă-sii și pot face orice.

Așa vorbeau oamenii, lăudându-l pe voievodul grec. Dar mulți dintre cei ce-și dădeau cu presupusul au zis că încă nu și-a arătat Mavrocordatul adevărata culoare a părului pe care și-l ținea legat, sub cușmă. Că în politică se zice despre perioadele de liniște că acesta nu este lucru bun. Trebuie ca oamenii să aibă rădare, că cei puși la cârma țării mai târziu tot își vor da jos arama de pe față.

În altă zi Vodă primi o scrisoare de la pârcălabul ținutului Covurlui precum că niște zilieri munteni, trecând prin târgul Galațiului s-au îmbătat și au făcut mare pagubă oamenilor. Au sărit la bătaie, au spart câteva case și le-au jefuit, iar la urmă au dat foc la marginea târgului. Noroc că acele case erau aproape de malul Dunării și au putut, oamenii din vecini, să stingă focul, altfel ar fi ars tot târgul. Vodă a pus să fie trimisă acea scrisoare a pârcălabului la București, la Vodă Brâncoveanu. Și i-a cerut vecinului să facă dreptate în astă pricină, să-i pedepsească pe acei ticăloși, iar pe gălățeni să-i despăgubească. Și așa s-a întâmplat, precum a cerut Vodă Nicolae Mavrocordat. Iar povestea aceasta a cuprins țara, iar mujicii s-au bucurat și mai mult și îl cinsteau acum pe acest vodă venetic.

Dar era greu să faci dreptate în această țară în care a domnit amar de vreme necinstea, trădarea, zavistia între megieși și chiar între neamuri. Că văzând oamenii că Voievodul are dorire spre lege și face dreptate măsurând după adevăr și nu după ranguri ori șoapte pe la urechi, acum s-au pornit toți să pună jalbe și să ceară divan de judecată. Dar Vodă a socotit bine: dacă s-ar fi apucat să judece acele pricini din vechime ar fi împărțit țara în două tabere. De o parte ar fi stat cei care ar fi obținut dreptate, și aceștia ar fi ținut cu tabăra lui Vodă, iar de partea cealaltă ar fi stat păgubiții, deveniți acum și dușmani ai lui Vodă. De aceea a respins acele pricini care s-au pornit pe vremea altor domnitori.

Iată, de o pildă, oamenii din ținutul Sucevei, de prin părțile Cărligăturii s-au plâns de cei 3.000 de cazaci ucraineni ai lui Josef Potocki, hatmanul Kievului, care își făceau de cap prin tot ținutul, jefuind, furând, certându-se cu oamenii domniei și făcând moarte de om, după bunul plac. Primind acele plângeri însoțite de dovezi, Vodă a trimis de știre la Înalta Poartă, plângându-se de năpasta aceasta care a venit peste țară. Că dacă n-

ar fi fost porunca Împărăției că să-l primească cu cinste pe hatmanul Kievului, el ar fi lăsat răzeșii din Țara de Sus să-și facă singuri dreptate. De aceea, ca un supus care ascultă de voia și porunca Luminatului Padișah, cere să facă cercetare și județ la aceste pricini, punând și juzi poloni, din oastea panului hatman, ca să nu zică nimeni că ar fi făcut judecată strâmbă. Astfel, Vodă Nicolae a dat dezlegare răzeșilor să se apere, cu arma în mână, ori de câte ori cazacii s-ar fi pornit la pradă. Însuși puterile cerești au fost de partea țării, că a dat ciuma în tabăra leșească, a cazacilor ucraineni și a făcut prăpăd, că au rămas doar o mână de oameni după această pedeapsă sfântă.

Dar această ceartă cu cazacii n-a rămas așa, până la urmă. Că acel staroste de Rawa, Grudzinski, i-a trimis carte lui pan Potocki, plângându-se de Vodă Mavrocordat că nu a dat tain de hrană nici pentru oastea de cazaci și nici pentru cai. Deci, să ceară Sultanului să-i dea pedeapsă lui Vodă Mavrocordat. Iar plângerea hatmanului polon s-a adăugat la mulțimea plângerilor ce începuseră să vină din Moldova, dar și din alte părți, de la boierii care au căutat adăpost în ungurime, în Muntenia și la leși, de frica lui Vodă care taie pe cei de neam bun, fără judecată dreaptă. Și toți cereau să fie pus înapoi pe Scaunul Moldovei un domn pământean, care să vorbească limba țării.

În pragul toamnei celui an 1710 a trecut spre Odessa, la curțile lui Devlet Ghirai, hanul Crimeii, ciubuc imbrohorul³² Ali ca să-l aducă pe acesta la Istanbul, să stea la sfat cu Măritul Sultan despre războiul ce trebuie pornit împotriva muscalilor conduși de țarul Petru Alexeievici. Îndemnul la război venea, cu mare insistență, din partea lui Carol al XII-lea, regele Suediei, cel care primise ocrotire și sălaș la Bender, după fuga lui de pe câmpul de luptă de la Poltava unde suferise o urâtă și grea înfrângere.

Era, acest rege șved, un om cu o ambiție nemăsurată. Și orgolios, pe deasupra. De câte ori rămânea singur, în încăperea lui, slugile aveau de adunat de pe jos, din colțuri, tot felul de cioburi ori lucruri împrăștiate. Că îl apucau furiile și spărgea tot, arunca și răsturna ca un uragan în calea lui. Iar dacă cineva intra atunci

³² Imbrohor = comis împărătesc sau al marelui vizir care era trimis cu misiuni politice, uneori ca să mazilească pe domni sau să dea investitura noii domnii.

peste el, risca să-și spargă capul sau să fie spurcat cu orice ar fi fost lichid, vin sau rom sau chiar scârnăvii ... El explicase aceste ieșiri singurului prieten pe care-l avea prin preajmă, hatmanul Mazepa de la Zaporojie, cel care-l urmăsea în fuga de pe câmpiile Poltavei. Și zicea Karl, că stând singur, numai ziua, uneori, îi reveneau în minte scenele de pe câmpul de luptă când a fost încolțit de un călăreț rus și de patru pedestrași și a căzut de pe cal, iar acești dușmani l-au împuns cu baioneta armei în piciorul drept, iar rana nu s-a vindecat complet nici acum, după atâta timp. Avusese noroc atunci, că unul dintre pedestrii ruși tăiase chinga de piele a șelei și el, regele, alunecase pe stânga. Că dacă șaua calului nu s-ar fi rotit sub el putea să fie mort, ori cel puțin cu piciorul drept tăiat. Dar căzuse și asta i-a salvat viața. Cavalerii lui, care i-au sărit în ajutor, au reușit să-l despresureze și să-l scoată din luptă. Chiar și atunci, cu sângele curgându-i șiroaie, s-a zbatut să fie lăsat să se întoarcă în mijlocul oștenilor lui, că numai așa ar fi întors soarta luptei. Neputința și furia l-au sleit, în scurt timp, și a leșinat. Numai astfel au putut medicii lui să-l panseze și să-l transporte departe de zarva înfrângerii. Atunci regele a pierdut mulțime de oameni, căzuți morți ori prinși, carele cu hrană și butoaiile cu praful de pușcă, ba și sipetele armatei suedeze, cu banii și bijuteriile pentru nevoile campaniei militare departe de casă. Era și acum furios și l-ar fi rupt cu mâna lui pe Filip Orlik, pisarul general al armatei, care în panica stârnită de vestea înfrângerii lăsase de izbeliște carele cu averi, banii și bijuteriile și scăpase cu fuga, luând cu el toate hârtoagele armatei. Un hârțogar mai prost ca acest Orlik nu s-a mai pomenit, prin Suedia, niciodată.

În furia neputinței de a se întoarce în Suedia, răbufnirile regelui s-au stins, cu timpul. În locul izbucnirilor distructive regele s-a apucat de scris. Stătea cu pana în mână și călimările de cerneluri în față ore în șir. Scrisa scrisori, verilor lui încoronați din regatele Europei, papei de la Roma, nobililor pe care îi știa credincioși lui și casei regale suedeze, cerea ajutor diplomatic să i se asigure oaste de escortă care să-l ducă, în siguranță acasă. Propunea cruciade împotriva Moscovei. Se amăgea cu imaginile oștirii ruse, retrăgându-se înfrânți din bătălia de sub zidurile Narvei. Ce mult îi plăcuse să-l vadă pe Petru, privind-și oștenii

căzând și murind, răniți, în zăpezile de pe malul Mării Baltice, când au intrat în capcana propriei strategii pe care boierii ruși complotiști i-au dezvăluit-o la timp ca să-i întoarcă țarului planurile pe dos. Doar aceste amintiri îi mai aduceau culoare în obraji.

Vodă Nicolae Mavrocordat știa toate aceste amănunte din tabăra regelui suedez, de la Bender. Iar neliniștea lui creștea pe zi ce trece, aflând noi vești despre aplecarea Sultanului și a Marelui Vizir peste hărți, croind planuri de campanii militare spre zidurile Moscovei, acum când drumurile Imperiului Otoman spre Viena fuseseră închise, prin pacea de la Karlovitz, opera tatălui său, Alexandru Mavrocordat Exaporitul. O campanie militară turcească împotriva rușilor ar fi însemnat dezastrul Moldovei. Că țara ar fi fost sortită să ducă greul acestei campanii, ar fi trebuit să asigure hrana unei oștiri de mai mult de o sută de mii de oameni, ar fi trebuit să dea cai, boi și căruțe de povară, cai pentru oștirea de spahii, s-ar fi expus jafului urdiilor de achingii, totdeauna puși pe pradă cale de multe poște în jurul armatei de bază.

Vodă Nicolae îl cunoștea pe boierul Ali, acum pus ciubuc imbrohor de neamul lui ajuns Mare Vizir, Mehmet-pașa Baltagi. La capătul verii, Numan-pașa Chiuprulul, fost mare vizir și prieten bun lui Nicolae Mavrocordat, și-a pierdut funcția odată cu capul. Această parte a trupului omenesc era foarte lesne de pierdut la Stanbul. Ali, imbrohorul, trebuia să ajungă în goana mare la hanul tătar, să-i ducă porunca Padișahului de a veni la sfat de campanie militară. Boierul Ali îi împărtășea bucuria ce fremăta printre ieniceri că, iată, Sultanul s-a învrednicit să le tocmească o campanie militară de soi ales, ce se va întinde pe cel puțin cinci ani, dacă nu mai mult. Că stepa rusă este imensă și ar fi multe luni de mărșăluit până sub zidurile Moscovei. Iar rusoaicele erau cadâne focoase, fiind bune și pentru serai, dar și pe piața robilor, la preț bun.

Pe măsură ce turcul Ali se înveselea, exultând cu imaginile taberei uriașei armate ce începuse să fie tocmită încă din pragul verii, în aceeași măsură Vodă Mavrocordat se înnegura, dându-și seama că a apucat această domnie la vreme nepotrivită. El a urcat pe tronul Moldovei cu gând să facă țara să prospere, să cunoască legea Imperiului și să se supună, să frângă cerbicea boierilor pământeni lacomi de averi și să-i ridice pe țărani la o

stare mai bună, să aibă parte și aceia de belșug și de bunăstare, iar Moldova să dea mai mult aur și hrană Imperiului. Iar acum aceste planuri, la care lucrase împreună cu Numan-pașa Chiuprulul, Marele Vizir ce căzuse mazil și își pierduse capul se năruie, iar el nu este pregătit să devină un pașă turc cu două tuiuri, participant activ la o campanie militară. El era un cărturar, ca voievod îi trebuie vremuri pașnice, nu furtuni și uragane războinice. Trebuie să scape din această capcană care poate să-l coste viața, nu numai a lui ci și a întregului său neam, întocmai cum profețise taică-su, Exaporitul.

Întoarse discuția cu Ali spre culisele seraiului. Cine sunt câinii moldoveni ce dau târcoale să pună mâna pe scaunul domnesc al Moldovei? Știe el, Ali, ceva despre aceste dedesubturi care mereu se petrec, la porțile seraiului?

- Da, Măria Ta, am auzit pe unchiul meu, Marele Vizir, gândind cu voce tare, că dacă se va porni o campanie militară în această parte a Imperiului, musai este ca provinciile valahe să fie de partea Sultanului. Pentru aceasta avem nevoie de domnitori credincioși Porții și nu numai atât. Acești domnitori trebuie să prezinte garanții puternice, de fii, fiice, nepoți lăsați ca zălog și aur, mult aur. Domnul muntean, Constantin Brâncoveanu are de toate, are patru fii pe care-i iubește ca ochii din cap, dar are și comori multe. Însă nu-i de încredere. Că Poarta știe de mult ce diplomatie face acest valah cu Apusul și cu Sultanul, dându-se când cu unul când cu altul, după cum îi poartă fesul interesul. Când l-am întrebat pe Marele Vizir ce are de gând să facă cu Brâncoveanul, mi-a zis că încă nu știe, dar musai acest om trebuie adus la Stanbul și scuturat bine, ca să se cumintească. Iar despre domnia ta mi-a spus că, îi pare rău, ești un bun diplomat, ai început bună treabă, punând niște ticăloși de boieri moldoveni cu botul pe labe, dar nu-i de ajuns. Că aici, ca și dincolo, la București, Sultanului îi trebuie domnitori oșteni, luptători care să țină bine sabia în pumni, că muscalul îi la fel ca oșteraiul, ia tot și nu iartă nimic.

- Deci, mă pot aștepta la mazilire, nu?

- Îmi pare rău, Măria Ta, dar eu tocmai de asta am hotărât să zăbovesc oleacă aici, la Curtea ta, ca să-ți spun această veste rea.

- Rea ar fi dacă Măritul Padișah ar avea vreun motiv să se supere tare pe mine și să-mi pună capăt zilelor. Dar are, oare, un asemenea temei de ceartă?

- Eu nu cred, dar este mai bine să ai grijă și să te păzești. Eu, din partea mea aș pune o vorbă bună la Marele Vizir, dar știu eu ce fel să zic? Învăță-mă domnia ta ce să grăiesc, dacă așa socoți că ți-ar fi bine.

- Păi, spune-i că nu mă pricep la ale ostășiei și nici hatman cu pricepere nu am aici, în Moldova. Și că ar fi mai bine pentru Măritul Padișah să pună domn războinic în locul meu. Dar acesta să fie un domn pământean, că altfel ar trebui să închine Moldova raia și atunci toată țara s-ar ridica împotriva. Și mai rău ar fi pentru Marele Vizir, în primul rând.

Din nou pe gura lui Nicolae Mavrocordat a vorbit diplomatul. Și a vorbit bine, că lucrurile așa se vor derula, nu peste mult timp. Că pretendentul la tron era acolo, la Istanbul, dar încă nu ieșise la poarta Seraiului cu tobe și surle să-și strige pretențiile. Dar o va face, cu sprijinul lui Devlet Ghirai Han.

Vodă Nicolae se trăsesese din spătăria mica spre camerele locuite de familia lui. Voia să scape de gândurile negre ce i se învârtteau prin cap, de când primise vizita boierului Ali, ciubuc imbroglior. Îi plăcea să asculte sporovăiala dascălilor cu beizadeaua Scarlat, cel dintâi fiu al lui, dăruit de prima lui soție, Cassandra Cantacuzino, fiica lui Dumitrașcu Vodă, domn al Moldovei în trei rânduri, dar numai câte un an. Micul prinț era rod al dragostei de junețe, căci Nicolae s-a căsătorit de prea tânăr, nu împlinise încă 20 de ani. Acum beizadeaua împlinea 9 ani și se arăta silitor la carte. Era o trăsătură a familiei, această dragoste de carte și curiozitatea de a cunoaște lumea, cea trecută, dar și cea din zilele de față. Acum, de pildă, Scarlatache beizadeaua se silea să învețe despre Marele Ștefan, cel mai vrednic voievod al Moldovei, pe care oamenii de rând din această țară îl vedeau întocmai cum grecii îi vedeau pe eroii lor, din antichitate.

- Când Ștefan cel Mare spunea „Moldova”, zicea acest cuvânt cu glas mare, într-un fel pe care nimeni nu-l putea zice așa cum zicea Vodă. Că se cutremurau pereții palatului domnesc, iar inimile oamenilor săltau cu mândrie, bucurându-se. „Moldova” lui Ștefan era ca o zeitățe, vie, frumoasă, măreață, bună de iubit și de

slăvit la tot pasul. Așa de mult a iubit Ștefan țara sa încât, văzându-i pe boierii din jurul lui mai mult înclinați spre bani și averi decât spre paza și chivernisirea țării, a strigat cu glas mare că el lasă țara pe mâna nepoților și strănepoților, deci cei de față să aibă grijă mare de această moștenire. Iar beizadeaua Scarlat se străduia cu mare sârguință să învețe limba țării cât mai repede și mai bine, ca să poată spune peste tot locul că el, Scarlat Mavrocordat este nepot de voievod moldovean, că are sângele bunicului său, fost voievod al Moldovei.

Călugărul de la Mănăstirea Neamțului care fusese adus anume ca să-l învețe pe Scarlat beizadea limba țării pe care avea să o moștenească, tocmai exersa cu învățacelul pronunția cuvântului „Moldova”. Strigau amândoi, cu voce înaltă, încercând să-l imite pe Ștefan, cel din povestea spusă cu mare fală de călugăr. Vodă Nicolae îi asculta și inima îi tresălta a bucurie. Curând se prinse și el în jocul lor și li se alătură, astfel că acum ietacul de studiu răsuna de veselie. Doamna țării crăpă ușa, îngrijorată de atâta gălăgie, mai ales că deslușise și vocea soțului. Acesta îi făcu semn să intre și, luându-și soția pe după umeri, o sărută pe frunte, aruncând o privire de mândrie pentru pruncul pe care Doamna țării l-a îndrăgit, ca și cum ar fi fost sânge din sângele ei. Apoi s-au așezat la masă, cu toată familia, nu înainte de a se închina la marea icoană a Maicii Domnului pe care Nicolae a adus-o cu sine de la Constantinopol, fiind mult prețuită și iubită ca făcătoare de minuni, căci de atâtea ori îi redase liniștea și tihna adâncilor cugetări, la care funcțiile pe care le avea îl obligau să se aplece mereu.

Ziua aceea de toamnă, frumoasă prin raza călduță a soarelui cernut prin frunzișul ruginiu al copacilor, avea să fie ultima, tihnită, a voievodului grec, venit din Fanarul Constantinoplei să ridice o țară de stirpe ortodoxă, ce merită să fie falnică între neamuri. Acest an de domnie se apropia de ziua aniversării și Vodă se gândea dacă va apuca să-l împlinească stând pe Scaunul țării sau fugind, mazâl, să-și scape viața. Răspunsul la neliniștile lui avea să vină curând.

Pe 23 noiembrie 1710 Vodă Nicolae Mavrocordat primi năframa neagră, de mazâl. Însă evenimentul a decurs în liniște, intrarea trimisului Marelui Vizir în Iași și în Curtea Domnească nu

a fost făcută cu surle și tobe, ca în alte dăți, la alți Domni. Trimisul fusese sfătuit să-l asigure pe Domn că este doar înlocuit la domnie, că viața și priceperea lui sunt prețuite de Măritul Padișah. Că el are nevoie de serviciile acestei slugi vrednice care s-a arătat a fi cinstită față de Serai, întocmai ca și tatăl său, Exaporitul.

Mustafa aga sosi la Curte, cu firmanul de mazilire, cum am spus mai sus, pe 23. În ziua de 22 vestea mazilirii a sosit mai repede. S-a întâmplat așa: Vodă era cu boierii adunați la sfat, în Divan. Un copil de casă a intrat pășind cu fereală și s-a aplecat la urechea lui Ramadan postelnicul, spunându-i ceva. Dar pe chip nu i s-a putut citi nimic acelui copil de casă. De aceea, această necuviință a trecut ca un fapt oarecare, poate că era ceva legat de slujba de postelnic, cine știe?! Însă impresia Divanului s-a schimbat, iute, când Ramadan s-a dus la spatele Scaunului Domnesc și i-a șoptit la ureche, lui Vodă, acea veste de taină. Iar Vodă Nicolae s-a ridicat îndată, fără să-și schimbe fața și a ieși din spătărie.

Boierii toți întrebau „Ce-o fi? Ce-o fi?” După puțină vreme a intrat în spătărie Iordache Ruset, vornicul. Avea hainele soioase și rupte, barba crescută în nerânduială. Se vedea că abea scăpase din temniță. Le-a povestit boierilor uimiți că doi ofițeri turci, trimiși ai Sultanului, au intrat în Curte și s-au dus direct la temnița seimenilor, au spart lacătele și l-au scos afară, dându-i această carte cu o veste de mare bucurie pentru el.

- Boieri dumneavoastră, scrie aici în această carte că Sultanul a pus cuca de domnie pe capul lui Dumitrașcu Vodă Cantemir, fratele mai mic al lui Antioh, care ne-a fost domn în urmă cu puțină vreme. Iar noul Voievod mi-a trimis carte de căimăcămie, numindu-mă să port de grijă Moldovei până va ajunge Domnia sa aici, la Iași. Sunt caimacam împreună cu Antioh Jora hatman și cu Dabija paharnicul. Iar grecul Mavrocordat va fi dus la Înalta Poartă să dea socoteală Luminatului Padișah.

O seamă din boierii divaniți s-au repezit să-l felicite. Dar alții, dintre cei care dăduseră carte scrisă lui Vodă Nicolae despre faptele ticăloase ale vornicului, s-au tras spre ieșire, strecurându-se pe lângă pereți.

- Stați, boieri prieteni, nu fugiți, încă nu vă scurtez de capete. Doar Vodă Dumitrașcu o va face, când vă va chema la

judecată. N-aveți teamă, până atunci, strigă Iordache Ruset către cei care căutau adăpost cu fuga. Dar glasul lui suna a batjocură, dădea fiori pe spinare tuturor celor care-l știau pe ticălos cât de răzbunător este din fire.

Iar Nicolae Mavrocordat nu s-a mai arătat în ziua aceea. A stat ferit de ochii lumii.

Ieșind din temniță, Iordache vornicul a dat poruncă să fie slobozit, pe dată, și Gheorghită vistierul. Iar aga Mustafa a sosit la Curte, a doua zi, cu puțini bostangii după dânsul. Și intrând, s-a dus la spătarie și a poftit acolo pe Nicolae Vodă Mavrocordat. I-a dat acestuia, în mână, firmanul de mazilire, nu l-a citit cu glas năpraznic, cum se obișnuia. Boierii divaniți, toți câți erau de față, s-au închinat și l-au firitisit pe Vodă Nicolae că uite, n-a ieșit Sultanul cu mânie asupra lui. Doar Iordache vornicul a spus cuvinte grele împotriva lui Vodă și mulți dintre boieri l-au certat, că nu este creștinește să te bucuri de răul altuia. Dar ticălosul tot ticălos rămâne, cum se zice în popor, că lupul își schimbă doar părul, iar năravul, ba. Deci de față fiind aga Mustafa, vornicul a intrat iute în piele de mare dregător:

- Cinstite hatmane, Antioh Jora, mergi pe dată la cămările domnești și ridică de acolo toți banii pe care îi găsești în sipelele mazălului și pune pecete peste tot.

Vodă Nicolae, auzind o asemenea obrăznicie, se aprinse la față și puse mâna pe buzduganul domnesc, vrând să sară asupra ticălosului, să-l învețe minte. Dar aga Mustafa l-a prins în brațe și l-a oprit, că rău îi va fi dacă va face moarte de om. Iar Ramadan postelnicul l-a îndepărtat pe hatmanul Jora de la cămările vistieriei domnești, cu știrea lui Dabija paharnicul. Și i-a spus lui Iordache că totul trebuie făcut după lege, că țara a intrat la respectul legii și așa trebuie să fie de acum încolo.

Aga Mustafa l-a îngăduit pe Nicolae să-și adune bunurile ca să se pregătească de drum. Pe 26 noiembrie 1710 caleașca domnească a pornit la drum, însoțit fiind de două steaguri de darabani, sub comanda căpitanului Tănase. Acesta avea să-i fie pază, cu oștenii lui, noului voievod, după ce îl va întâmpina la Galați, la intrarea în țară.

Pe Nicolae Mavrocordat l-au însoțit în uliță, până la marginea Iașului mulțime de norod. Boierii toți, cu slugile lor, dar

și oamenii de rând care strigau către aga Mustafa că mare păcat face Sultanul că schimbă de la domnie un om așa de bun. Numai Iordache Ruset vornicul a strigat cuvinte nepotrivite, dar aga turc l-a îmbrâncit să intre înapoi în casă. Cum în pragul porții casei vornicului, de pe ulița Domnească, ieșise și Buhuș logofăt, aga l-a înșfăcat pe acesta cât ai clipi și l-a legat fedeleș. Că acest logofăt a fost cel care a dat jurământ și mare încredințare că birul datorat Porții a fost strâns de Vodă Mihai Racoviță, dar că acesta nu l-a trimis Sultanului. Și el a fost acela care i-a dat agăi acea scrisoare semnată de boieri care, chipurile, jurau că așa este. Iar aga l-a luat cu el la Stanbul pe unealta vornicului, să fie judecat acolo pentru acel fals făcut.

Vodă mazâl a ajuns curând la Galați și a rămas pe loc două zile, așteptându-l pe Dumitrașcu Vodă. Nu era lucru obișnuit ca un voievod mazilit să se întâlnească cu înlocuitorul lui. Și asta cu intenții pașnice. Dar Mavrocordatul nu era un om obișnuit, după cum și mezinul Cantemireștilor era cunoscut, în tot Stanbului, ca un cărturar ales și bun muzician. Așadar, cei doi s-au întâlnit. Nicolae Mavrocordat s-a jurat că el nu-i poartă pică lui Dumitrașcu Cantemir că vine pe scaunul domniei. Că el însuși a trimis carte Marelui Vizir prin care i-a cerut acestuia să pună alt domn, mai vrednic, deoarece el este numai un biet diplomat, nu este nici bun gospodar de țară și nici nu se pricepe într-ale războiului. Doar atât l-a rugat pe Vodă Dumitrașcu să nu facă viața oamenilor de rând mai grea decât este, că țara este crunt lovită de nevoi, că ultimii ani au fost mai grei ca oricând. Iar el, Nicolae Mavrocordat, se leagă să nu sară la Sultan cu pâră despre Vodă Cantemir, că el nu mai dorește scaunul Moldovei ci, dacă va mai voi, către scaunul Țării Românești va cere firman de domnie. Apoi cei doi s-au despărțit, urmându-și fiecare drumul. Iar ei, doi oameni cu multă carte și înțelepciune nu se vor mai întâlni în acest veac, cât vor avea de trăit pe pământ.

Și așa s-a încheiat acest prim an de domnie, în Moldova, a unui supus grec, din Fanarul Constantinopolului. El a câștigat într-un an cât n-au învățat nimic 10 domnitori pământeni la un loc. Dar câștigul lui nu s-a numărat cu pungile de galbeni ci cu înțelepciune, cu durere de inimă față de un neam sărac și urgisit, pe nedrept. Va putea să îndrepte el lucrurile, în anii ce vor urma?

Capitolul 5

Popas de sfat cu Dimitrie Cantemir

Ulițele târgului, pornite dinspre port spre dealurile ce înconjurau malul Dunării, erau gloduroase în acel noiembrie 1710. Când ploaia cădea mai bogat, parcă tot acel orașel se scurgea spre fluviu, pe ulițele nu prea strâmte, dar nici prea largi. Erau unele case răsucite pe loc, cu un colt ieșit în drum, de parcă un uriaș copil poznaș s-ar fi jucat cu cuburi, mutându-le alandala și părăsindu-și apoi, jucăriile. Altele stăteau cu colțul ciobit, ca și cum vreun val mai năvalnic de noroi, pornit de ploi spre Dunăre, le-ar fi smuls cu o lovitură de berbec. Și peste tot acest peisaj cenușiu pluteau fuioare de ceață, învârtite de vântul leneș ce bătea dinspre ape spre dealuri.

Nicolae încălecase un cal din grajdul mănăstirii Precista și pornise, însoțit de un slujitor de la grajduri, să caute sălașul noului voievod al Moldovei, Dumitrașcu Cantemir, despre care aflase că a trecut Dunărea doar cu un ceas în urmă. Încă nu era ora prânzului. În curtea mănăstirii cu hramul Sfântul Gheorghe se aflau câțiva dărbani, îngrijindu-și caii, aranjându-le șeile de parcă s-ar fi pregătit să pornească, de îndată, la drum lung. Poarta mare era deschisă larg, dar erau străji înarmate de o parte și alta, gata să taie calea oricui ar fi vrut să intre spre biserică. Au dat, străjile, să-l oprească și pe Nicolae, dar oștenii aceia și-au luat seama, pe dată recunoscându-l pe cel pe care l-au însoțit cu doar două zile în urmă, de la Iași, pe drumul de mazâl. Căpitanul Tănase veni iute în întâmpinare și, închinându-se cuviincios, îl întrebă pe Vodă Mavrocordat dacă poate să-i fie de folos cu ceva:

- Dorește Măria Ta să-l înștiințăm pe Vodă Dumitrașcu de o vizită?

- Doresc, căpitane. Rogu-te să-i spui lui Vodă că sunt la poartă și cer îngăduința Domnului țării să-i zic câteva vorbe, să-l firtisesc înainte de a-mi urma drumul spre Stanbul. Tonul fostului voievod nu era nici umil, dar nici îngâmfat. Diplomatul de carieră exersase multă vreme acest ton șters, politic, care rămânea deplin folositor lui, de s-ar fi aflat jos, în fața scării puterii ori în vârful ei. Dar nu trebui să aștepte un răspuns. Din ușa stăreției

tânărul voievod îi făcu semn să intre, el însuși coborând treptele cerdacului spre musafirul domnesc.

Vodă Mavrocordat coborî de pe cal, sprinten, și porni spre cel ce-i ieșea în întâmpinare. S-au strâns în brațe, dându-și acolada de trei ori. Dumitrașcu avea fața netedă, după moda evropenească, mai nouă, în timp ce barba grecului, bogată și înspicată cu fire argintii îl gădilă pe cel mai tânăr. Au intrat în sala mare a stăreției, unde boierii divaniți sosiți din vreme să-l întâmpine și să se închine noului voievod, stăteau rușinați, cei mai mulți, la vederea celor doi, împreună. Era o scenă neobișnuită, ca cel care pleca pe calea surghiunului să se întâlnească cu cel ce tocmai pășea, glorios, spre tron. Pentru cei doi voievozi, însă, lucrul acesta nu era de mirare, ei erau oameni de lume, știau multe despre eticheta musulmană, dar și despre cea europeană.

Vrând să treacă peste momentul penibil, Dumitrașcu Cantemir se îndreptă spre ușa scundă ce dădea spre odaia starețului, ce îi fusese pusă la dispoziție. Acolo îl invită pe Vodă Mavrocordat, să intre și să spună ce avea de spus, apoi să plece cât mai degrabă la treaba lui. După vorbele obișnuite, protocolare, Nicolae Mavrocordat începu:

- Rogu-te, Măria Ta, să nu-ți fie cu supărare, dar vreau să mă încredințezi că nu ai oprit din drum acele dovezi pe care eu le-am trimis la Poartă despre plata haraciului pe care țara a făcut-o la termen, precum și alte biruri poruncite de Măritul Padișah. Că ele îmi fac mare trebuință, nu musai mie ci țării, mai înainte de toate. Că țara este sărăcită de atâta jaf făcut de multă vreme încoace și nu poate plăti de două ori același haraci. Cât despre mine, mare păcat ți-ai face dacă m-ai scoate mincinos și lacom la Sultan, că neamul meu este cunoscut la Stanbul ca neam cinstit, de oameni de cuvânt, nelacomii.

Vodă Dumitrașcu îi cercetase chipul oponentului său în tot acest timp al cuvântării acestuia. Pe fața lunguiață, cu ochii puternic conturați de cearcănele oboselii, a nopților de nesomn de grija multor pricini ce așteptau să fie dezlegate, nu se putea citi falsitate, înfrângere sau milogeală ascunsă. Dumitrașcu vedea în fața lui un om matur, încercat de multe probleme și necazuri, dar care sta drept să deie de capăt la toate câte i-au fost încredințate de oameni și de la Dumnezeu. În alte timpuri poate că s-ar fi închinat

cu respect acestui om. Poate că i-ar fi căutat prietenia, s-ar fi asociat cu el să treacă marea frământată a vieții împreună. Acum însă, avea în față omul care fusese dat la o parte de soartă, iar soarta îi era favorabilă lui. Pentru câtă vreme? Că viața domnitorilor pe scaunele de la Iași și București era ca vremea bună, acu-i soare, acuși bate vântul, ploaie mărunță, apoi potop, grindină cu vijelie și viscol din greu. Iar fiarele cele cu dinții de fier de prin codrii urlă prelung, cerând sânge de domni.

- Nu am cunoștință de aceste hârtii, Măria Ta. Nu am umblat după ele, nu mi-au ieșit în cale. Dar altfel nu poți dovedi că ai făcut acele plăți de închinare? Că ar trebui să ai în terfeloagele vistieriei aceste socoteli, nu?

- Nu-i vorbă, am cum să-mi dovedesc buna credință, că voi trimite om de încredere la Bender, la seraschierul cetății, să-mi trimită copii după toate aceste terfeloage. Dar voiam încredințare că nu ai nimic de a face cu o asemenea ispravă, nedemnă de un om de stirpe aleasă, ca domnia ta. Iertare îmi cer, Doamne!

Nu se îndoia că adevărul este o podoabă bine mânăjită cu tină, în această privință. Nici nu voia jurăminte cu blestem asupra-și din partea lui Dumitrașcu Cantemir. Voia, doar, ca acesta să ia aminte că orice încercare de a crea din haraci un neajuns de viață și moarte este sortit eșecului. Că prea mult timp a slujit el, Nicolae Mavrocordat prin cancelariile otomanilor ca să nu știe cum este tipicul falsurilor și al dovezilor de vinovăție.

Apoi, neașteptând un răspuns din partea Cantemirului, Vodă Nicolae continuă:

-Ți-am ieșit în cale, mărite Doamne, ca să te rog să fii cu luare aminte la pârlâșii ce te vor înconjura, ba chiar ți-au și ieșit în cale repede de tot. Și mai cu seamă, să ai grijă de prostimea săracă. Eu am încercat să îndrept unele lucruri și să pedepsesc boierii care s-au purtat cu lăcomie și silnicie față de țăranii birnici. Pentru aceștia am venit a mă închina ție, Doamne. Că talpa țării îi sărăcită peste măsură, nu-i nimănui de folos ca aceștia să fie storși de toată vlaga. Eu pentru aceasta am fost căftănit de Luminatul Padișah, tot pentru aceștia mi-e ruga acum, când ți-i las în grijă, Doamne. Și mai vreau să-ți dau încredințare că dinspre partea mea poți să stai liniștit, eu nu te voi pârî la Sultan ori la Marele Vizir că n-am gânduri de mărire spre Moldova, că nepotrivit sunt către

această țară de la răscrucea imperiilor. De voi mai fi vrednic la fața Padișahului, poate spre Scaunul Țării Românești să mă aplec cu strădania, nicidecum spre Iași. La rândul-ți, te rog, Doamne, să faci la fel, că oameni de lume suntem amândoi, iar cărturarii³³, ca noi, se bat doar în slove, pergamente și cărți, nu în pâri și săbii.

Vodă Dumitrașcu zăbovi pe gânduri, poate mai mult decât s-ar fi cuvenit. Dar spuse, alegându-și cu grijă cuvintele:

- Cărturari suntem, dar de alt soi decât cei ce își tocesc coatele cu pana în mână. Că noi scriem istoria direct pe răbojul timpului, o facem și împlinim menirea ce ne este scrisă în cartea vieții noastre, dar și a neamului nostru. Grija acestei țărișoare o port și eu, de aceea am pornit pe acest drum. În venele mele curge sângele neamului meu și mă doare să văd cum domniile se schimbă des, arvunate pe aurul stors din vлага sărăcimii. Mie îmi pasă de neamul meu. Dar Măria Ta, rogu-te să-mi spui, nu pentru bani ai luat tronul Moldovei? Îmi ceri și îmi propui mie să fac negustorie cu pâri, punând la bătaie un scaun de domnie sau pe celălalt? Să fiu de bună credință numai pentru că suntem, amândoi, cărturari? Cum pot să te cred, pe domnia ta, un grec care n-are nici un temei să iubească această țară altfel decât pentru bogățiile ei?! Să-mi spui, Măria Ta, dacă ai lăsat socotelile Domniei în bună regulă. Câți bani ai adunat din biruri și ce ai făcut cu ei? Câți bani ai avut în cuferele proprii și câți bani scoți acum, din țară? Ce fel au strâns birul oamenii domniei tale, grecii din Fanar de la care ai luat cu camătă grea banii cu care ai cumpărat Moldova? Găsesc la Curtea Domnească din Iași, toate aceste socoteli? Dacă sunt scrise cu dreptate atunci da, nu te voi pâri Sultanului. Altminteri, orice legământ aș face acum, ca să te las în

³³ La frageda vârstă de 17 ani, Nicolae Mavrocordat reușise să scrie prima sa operă literară, *Despre viață și moarte* în care folosește o seamă de opere ale filozofilor antici. Este unul din primii scriitori din epocă ce se inspiră din filozofia lui Platon, în timp ce majoritatea referințelor filozofice ale scriitorilor elini se aflau sub influența lui Aristotel. Încurajat de tatăl său, Alexandru Exaporitul, Nicolae scrie și alte opere literare, cu accente filozofice – *Discursul împotriva tutunului*, *Scrisoare către diaconul Mitrofan*, *Dialog contra securii nebune care cu voia lui Dumnezeu îi conduce pe trântorii din Constantinopol*, *Despre studiul literelor și lectura cărților*. (Tudor Dinu, Dimitrie Cantemir și Nicolae Mavrocordat, Editura Humanitas, 2011, pag. 439).

pace, ar însemna să iau asupra-mi datorii pe care să le plătesc, jupuind mujicii despre care spui, Măria Ta, că îți pasă tare de ei.

- Socotelile sunt scrise acolo, în registrele vistieriei. Eu însumi le-am cetit și nu doar o singură dată. Că din pricina lăcomiei l-am legat pe Gheorghică vistierul, nu ca să-i iau banii și să-i pun în sipeturile mele. Cât despre iubirea de țară pe care eu, un grec străin de neam, aş purta-o doar cu interes, să știi Doamne, că te înșeli. Și eu am ceva sânge de moldovean în venele mele; dacă cercetezi trunchiul din care mă trag vei afla că mai de multă vreme Mavrocordații au făcut casă cu domnițe de stirpe voievodală. Și de ce anume mi-ar păsa de această țară și cu inimă de creștin cinstit, vei afla pe dată, dacă-mi îngădui să-ți spun cum de am luat domnia Moldovei.

Duelul se pornise. Fără a ridica glasul unul către altul, cei doi și-au spus vorbe grele, care s-au ciocnit unele cu altele ca tășurile de săbii, scoțând scânteii. Nicolae își trase suflarea câteva clipe, calmându-se. Trebuia să fie convingător, altfel ar fi avut pierdere mare, în ochii săi proprii, mai înainte de toate. Acum calm, liniștit, continuă ca un bărbat chibzuit:

- Află, Măria Ta că am stat la sfat lung cu Marele Vizir Ali-pașa Damat Ciorlu și apoi cu Marele Vizir Numan-pașa Coprulu, cât am fost mai marele dragomanilor. Amândoi erau îngrijorați de soarta acestor țărișoare, nu voiau ca ele să ajungă în paragină. Numan-pașa a avut aprobarea Sultanului să tocmească un plan de întărire a acestor țări, să le facă precum niște cetăți de margine, bine întărite, bine gospodărite, care să stea de pază cu tărie la fruntariul dinspre răsăritul imperiului, la hotar cu muscalii și cu osteraiichii. El gândea să facă Moldova și Țara Românească raiale, să aducă oștiri la hotare, să întărească cetățile ce sunt acum în picioare și să mai ridice și altele, puternice. Iar neamurile, moldovenii și muntenii, să trudească pentru oastea otomană și pentru Serai. Eu le-am spus vizirilor că gândul de a întări hotarele este unul bun, dar nu făcând țările valahe raiale. Că orice pașă ar veni la cârma acestor raiale se va purta la fel cum se poartă conducătorii turci în provinciile turcești, din interiorul Imperiului. Că nu va putea impune ca în Moldova și în Țara Românească să fie altă lege otomană decât în Rumelia ori în Anadol. Dacă vrea să întărească hotarele în aceste două țărișoare, o poate face numai cu

domni pământeni plecați Sultanului, credincioși și buni gospodari. Asupra cărora să pună frâul legii otomane, dreptatea să fie împărțită de cadii turci nu de boierii pământeni, care lasă ca țara să fie măcinată de abuzuri. Iar schimbarea domnilor atât de des, cu multele pungi cu galbeni care trebuie plătite, după obicei, să nu se mai facă, să fie lăsat un domn vrednic, gospodar, silitor în toate cele bune, să conducă țara și să o ridice.

- Și ce au zis pașalele? Că asta este, într-adevăr calea pentru ridicarea țării, întărirea voievodului și intrarea marii boierimi la ascultare, zise Dumitrașcu, vădit atras de aceste destăinuiri ale grecului.

- Păi, vezi, Măria Ta, asta este altceva ce vreau să-ți spun. Că discutând această problemă de diplomație, vorbind și despre cele ce se întâmplă în jurul țărilor noastre, pașalele nu au încredere în domnii pământeni. Mi-au dat de înțeles, atunci când mi s-a oferit Moldova pe tavă, că domnii vor trebui astfel aleși încât să nu aibă prea multă aplecare spre cei ai locului. Voievodul trebuie să se supună Sultanului, să nu existe îndoieli asupra lui că ar putea lovi Imperiul pe la spate. Așa că, Măria Ta, ai mare grijă cum te pui cu pârașii, cu acest vornic, stricător de țară, Iordache Ruset pe care eu l-am băgat la temniță, iar Măria Ta l-ai făcut caimacam. Grijă mare să ai, și să crezi ce ți-am jurat eu, că dinspre partea mea nu vei fi pârât la Sultan.

Lunga discuție de taină a celor doi domnitori a creat multe presupusuri la boierii pământeni care veniseră în întâmpinarea noului Vodă. Dar Nicolae Mavrocordat n-a stat să-i caute la ochi, să vadă care ce gândește. S-a urcat pe cal și întorcându-se la gazdele lui, călugării mănăstirii Precista, a dat poruncă să porceadă la drum. Avea să se vadă mai târziu că amândoi voievozii aveau aceeași speranță, de domnie lungă, dar fiecare în felul lui, altfel decât celălalt. Cum scrisese un cronicar de letopiseț, caracterizând cu vorba cea mai potrivită, că „fiecare câine răios își găsește copacul scorțos”. Prin aste vorbe cu tâlc vrând să zică asemănarea cu soarta demult tocmită pentru fiecare trecător prin viață, că ar fi vorba despre potrivirea unui câine cu un anume copac, nu cu altul.

Nicolae Mavrocordat a ajuns la Stanbul în ajunul Crăciunului. Cu toate asigurările agăi Mehmed că este așteptat cu

bunăvoință la Serai, lui Nicolae Mavrocordat tot îi stătea inima în loc de câte ori încerca să-și imagineze cum va fi momentul când va da ochii cu Marele Vizir, apoi cu însuși Padișahul. Și nu s-a liniștit decât atunci când i-a ieșit în cale fratele său mai mic, Iani sau Ioan cum își zicea de când devenise caimacamul Moldovei la Înalta Poartă.

Iani veni la Adrianopol să-și întâmpine fratele și să-i dea încredințare de un viitor bun, ferit de primejdii. Aducea carte scrisă de la Marele Vizir care îi poruncea să se prezinte, cât de repede putea, la palatul său, ca să-i spună veștile adevărate despre cum stau treburile la hotarul Împărăției. Frații au stat la sfat lung, la acel han de la marginea acestei cetăți care era ca o a doua capitală a Imperiului. Aici se retrăgeau sultanii de vipia verii, dar și de multele probleme ale sultanatului. De aici puteau, dintr-o singură fugă de cal, să revină în capitală și să curme orice încercare de nesupunere internă.

Familia se reuni de sărbători. Nicolae, cu Pulcheria doamna, cu coconii mai mari și mai mici, au ascultat slujba de Naștere a Pruncului Sfânt la biserica patriarhală din mahalaua Fanarului. Soborul de episcopi care a slujit liturghia l-a avut în frunte pe Preafericitul Athanasius al V-lea. În timpul slujbei, doamna Pulcheria s-a simțit rău și a trebuit să plece acasă. Ea l-a conjurat pe soț să rămână la liturghie până la capăt, să se roage lui Dumnezeu pentru sănătatea ei și a pruncului cu care era grea.

- Pe semne că drumul lung, de la Iași până acasă m-a obosit peste măsură. Cred că trebuie să mă odihnesc, o vreme, ca să nasc ușor, să nu aduc vătămare pruncului nostru.

Într-adevăr, Pulcheria s-a simțit mai bine, iar la 27 februarie avea să-l nască pe Constantin, cel de al doilea fiu, după Scarlat.

A doua zi de Crăciun, un slujbaș de la Seraiul Marelui Vizir Mehmed-pașa Baltagi sosi invitându-l grabnic să vină la palat. Nicolae a plecat pe dată, știind că nu-l paște nici o primejdie. Într-adevăr, pașa Mehmed l-a îmbrățișat și l-a asigurat că domnia îi va fi dată înapoi, în scurtă vreme. Că el a fost înlocuit cu Dumitrașcu Cantemir din rațiuni politice, pentru a-l prinde pe Constantin Brâncoveanu, domnul muntean, care nu era de

încredere că ar fi urmat poruncile Porții în războiul ce se pregătea contra muscalilor.

- Spune, dragomane, ai fost cumva știrbit cu ceva la mazilire? Că eu însumi am poruncit agiului care ți-a adus firmanul să te ia sub pază, ca nimic să nu ți se întâmple.

- Nimic rău nu mi s-a întâmplat, decât că acest Vodă Cantemir m-a supărat tare cu purtarea lui, încă mai înainte de a călca pe pământul Moldovei. Trebuie să iei aminte, Mărite Vizir, Vodă Dumitrașcu n-a venit la domnie cu gânduri prea bune pentru Împărăție. Nasul meu, despre care însuși Măria Ta ai spus că miroase de la o poștă toate încârligăturile politicești, ei bine, nasul meu l-a mirosit pe acest om că are mare dragoste față de muscali.

- De ce spui așa, dragomanule? Că el, Vodă Cantemir, s-a jurat că va fi lângă armatele Luminatului Padișah când vom porni războiul cu Petru al Rusiei. Că el s-a jurat că-l va da prins pe Vodă Brâncoveanu, care este pentru noi un mare pericol, acum. De ce s-ar fi schimbat așa, dintr-o dată? Ce fapte cunoști care-l pun pe Dumitrașcu Cantemir în tabăra trădătorilor?

Marele Vizir era consternat. Nicicum nu se aștepta ca Dumitrașcu să trădeze atât de repede. Dacă acest lucru se va dovedi adevărat atunci însuși capul lui, de mare vizir, va fi în mare pericol. Așa că îl iscodi cu insistență pe Nicolae.

- Mărite vizir, un om care nu-i iubește pe muscali, ar slobozi din temniță pe boierii închiși de mine deoarece i-am aflat uneltitori și iscoade ale rușilor? Eu i-am închis ca să nu aibă cum să facă vânzare de țară, iar Dumitrașcu a trimis oamenii lui ca să-i slobozească imediat și să-i pună caimacami până ce va ajunge el însuși la Iași. Aga trimis cu firmanul de mazilire încă nu ajunsese în Iași când au venit doi trimiși ai lui Dumitrașcu și au spart lăcatele temniței și l-au slobozit pe Iordache Ruset vornicul, un ticălos fără pereche pe care l-am dovedit și voiam să-l aduc la picioarele tale ca să-l judeci după fapte, nu după vorbe. Pe acest om și pe alții, tovarăși de hainie ai Rusetului, i-a luat lângă sine noul voievod al Moldovei. Teamă îmi este că nu-i ceea ce a dorit Sultanul să pună pe acel tron, acum, în prag de război.

Viermele îndoielii l-a ros pe Marele Vizir imediat ce a aflat aceste lucruri. De aceea el i-a dat porunci strașnice beifului de

la Bogdan Iflak, ca să-i fie teamă de mânia Padişahului de va călca strâmb. Dar numai pe această faptă nu se putea baza, nu-l putea declara suspect, om de neîncredere.

Apoi Mehmed a început să-l iscodească despre starea hotarului Moldovei. Voia să afle cum sunt ruşii lui Petru I, cum este Polonia, Ucraina, cum se poartă hanul Devlet Ghirai. Ce zvonuri de război se răspândesc la hotare, ce pregătiri de război se fac în ţările vecine?

- Mărite vizir, vremurile sunt tulburi peste măsură. Este mare vânzoleală pe aproape de hotarul Moldovei cu leşii. Războiul muscalilor cu craiul Carol al XII-lea al Suediei a pornit mulţime de norod pe calea băjeniei. Oastea rusă a lui Şeremetiev stă prin Polonia, la pândă, doar – doar îl va prinde pe crai strecurându-se spre ţara sa. În acest timp, oastea se dă la prădăciuni, nimeni nu este sigur pe viaţa şi averea lui. Leşii, la rândul lor, sunt împărţiţi, au doi regi, pe August care este lipit de Petru Alexeievici şi pe Stanislav, acum rămas fără ţară, dar care este prietenul regelui suedez şi al celui prusac. Mulţime de oameni s-au tot vânzolit de-a lungul Prutului spre Bender, cu veşti către craiul Carol, ori de la Bender spre Suedia şi ţările vecine ei. Am prins nişte veşti că acest rigă Carol l-a tras de partea lui pe hanul Devlet Ghirai şi amândoi aşâta mereu ca Luminatul Padişah să pornească război cu muscalii, nădăjduind că marele ţar Petru Alexeievici va fi înfrânt şi el, Carol, îşi va putea lua ţara înapoi.

- Dar vecinul tău, de la Cara Iflac, Vodă Constantin Brâncoveanu, el ce zice? De va fi război cu ruşii, el de care parte ar fi? Poate fi crezut acest fiu de năpărcă atunci când jură credinţă şi supuşenie Măritului Sultan? Ce zici?

- Grea întrebare, Mărite Vizir, că Brâncoveanu a fost totdeauna alunecos ca un ţipar. El trebuie luat după cum ar fi interesul ţării sale. Dacă, ferească Dumnezeu, Ahmed al III-lea, Luminatul nostru Padişah, ar fi înfrânt, atunci Brâncoveanu va ţine partea muscalilor numai dacă aceştia se vor apropia de hotarele Țării Româneşti. Altfel, cred că îi este frică de mânia Padişahului şi a domniei tale, Mărite Vizir.

- Bine, cartea pe care ne-ai scris-o şi mi-ai trimis-o că nu-ţi prieşte domnia Moldovei, în aceste vremuri tulburi, a grăbit

înlocuirea ta din Scaunul Domniei. Dar vei primi însemnele înapoi, în curând, numai stai și ai răbdare.

Cu acestea zise de vizirul Mehmet Baltagi-pașa, Nicolae se liniști și se retrase la căldura casei sale din Fanar. Vremea pe Bosfor în această perioadă a anului era schimbătoare, mai mult ploioasă și rece, dar când soarele scăpa printr-o fereastră a norilor petele de lumină dădeau strălucire de aur acoperișurilor minaretelor ce se înălțau spre cerul lui Alah, cupolelor palatelor ce se înșirau pe malul Cornului de Aur și chiar și pânzele corăbiilor ce brăzdau apele mării străluceau mândre. Lui Nicolae îi plăcea să pândească aceste scurte apariții ale mărețului soare, simțurile lui de cărturar vibrau atunci puternic, dezvăluindu-i slove de poem în metru antic, din greaca veche.

Nicolae Mavrocordat era un grec constantinopolitan, așa îi plăcea să spună tuturor apropiaților lui. El zicea că neamul lui a trăit din totdeauna aici, în Constantinopol. Iar după cucerirea cetății de către Mehmed al II-lea strămoșii lui au intrat sub ocrotirea patriarhului Gennadius Scolarius, scăpând astfel de la o moarte sigură sau din robie. Că oștirea otomană victorioasă a avut trei zile cetatea la voia lor, jefuind și luând oameni în robie. Iar acest patriarh Gennadius a intrat în grația Cuceritorului după aceste zile de jaf. Sultanul l-a scos din robie, căci fusese prins în primele ore ale victoriei, din ziua aceea de marți, 29 martie 1453. L-au adus în fața lui pe patriarh, iar acesta credea că va fi supus la o moarte cumplită. Se pregătea să primească cununa de martir. Dar, surpriză! Sultanul i-a propus un târg. Necredinciosul aflase totul despre Gennadius, îl cunoștea ca pe palmă.

- Spune, părinte, de ce te-ai pus de-a curmezișul acum patru ani, în 1449, la Florența, când împăratul tău a semnat supunerea în fața Papei, cu prețul de a organiza o cruciadă împotriva mea? Cum ai scăpat de dușmanii tăi care strigau că ești vândut necredincioșilor? Că de aceea respingi atât de îndârjit împăcarea celor două biserici creștine, deoarece ești, cu adevărat, sluga lui Mehmed? Acum, când am intrat cuceritor în cetatea voastră, vrei să-mi fii slugă?

- Nu-ți bate joc de un biet bătrân, Sultanule! Respectă credința mea, că Alah al tău este Dumnezeuul meu, amândoi îi slujim, fiecare în felul nostru. Fă ce ai de făcut!

- Îți dau viața înapoi, îți dau și însemnele de patriarh, îți dau și biserica și pe credincioșii tăi îi las în pace, pe mâna ta. Toate acestea ți le dau, dar spune dacă-mi vei fi slugă? Cu jurământ!

- Nicicând! Moartea este potrivită pentru mine și pentru adevărații creștini decât blestemul lepădării de Cristos Domnul, răspuns venerabilul, dorind să scurteze chinul dezonoarei.

- Nu-ți cer un jurământ față de credința mea, nu-ți cer să te lepezi de Iisus și de Evangheliile Lui. Îți cer doar supunere față de Conducătorul tău, de Împăratul tău.

Mehmed avea un gând. Patriarhul nu-i înțelegea jocul. De aceea se ținu tare, necedând nici un deget, ca să nu cadă în vreo capcană mai urâtă decât însăși moartea.

- Imperiul meu, bătrâne, este mare. Și se va mări mai mult, pentru că oștile semilunii ascultă de trimisul lui Mahomed, proorocul. Creștinii tăi catolici s-au lepădat de voi, ortodocșii, Constantinopolul căzând sub steagul Profetului, ei cred că eu îi voi ucide pe toți creștinii. Dar nu voi face asta. Eu nu vreau să ridic un Imperiu peste morminte. Imperiul meu are nevoie de oameni, indiferent de culoarea pielii și de botezul pe care l-au primit în pruncie, cu tăiere împrejur ori fără. Vreau ca voi, ortodocșii, toți ortodocșii din Imperiul meu să trăiți în pace, uniți în jurul Patriarhiei ortodoxe, să respectați legea și ordinea țării. Să nu luptați împotriva Semilunii, trădându-mă și unelbind cu papistașii. Asta vreau să juri, patriarhule. În schimb îți las biserica și însemnele puterii tale. Dar pe Sfânta Sofia nu ți-o dau. O fac moscheie, așa am jurat, că o voi închina Profetului meu. Alegeți o biserică, aveți destule. Să-mi spui unde va fi scaunul patriarhiei tale, ca să dau poruncă să fie respectat de poporul meu, de armata mea.

- Voi păstori turma așa cum îmi ceri, Sultanule. Dar jurăminte nu-ți fac, nu-mi dă voie credința mea. Voi face să fie bine, să ne vedem cu toții de ale noastre, dacă nu ne vei oropsi fără rost.

Astfel a câștigat Patriarhia Ecumenică Ortodoxă toleranță în mijlocul Imperiului Otoman. Trădarea Romei a fost mult prea dureroasă pentru bizantini, pentru credincioșii ortodocși. Cruciada cavalerilor catolici europeni din anul 1204 a lăsat răni grele, de

neuitat peste locuitorii din Constantinopol. Patriarhia a ajuns, peste timp, în cartierul mărginaș al Fanarului, fiind în două rânduri nevoită să se mute din calea construirii de moschei și, mai ales, din calea Marelui Bazar ce l-au ridicat turcii la doar doi ani după cucerirea cetății. Prima mutare a Patriarhiei Ortodoxe s-a produs când a început construcția clădirii Cevahir Bedestan, prima piață acoperită. Apoi a doua mutare a avut loc atunci când s-a ridicat a doua mare piață acoperită, Sandal Bedestan. După aceste mutări Patriarhia și-a găsit liniștea în Fanar. Aici s-au mutat, treptat, cei mai mulți locuitori ai vechiului Constantinopol. Grecii din Fanar au devenit bogați, făcând negustorie. Curând, Imperiul a fost nevoit să apeleze la serviciile cărturarilor greci, pentru a înlesni comunicarea diplomatică cu țările Europei apusene. Religia musulmană nu le permitea turcilor să vorbească limbi străine, așa că pentru relațiile oficiale sultanii au apelat la serviciile de traducători și interpreți ale grecilor din Fanar. Doar câteva decenii au trecut de la căderea cetății și din rândul grecilor s-au ridicat mari dragomani care s-au ocupat de politica externă a Imperiului.

Familia Mavrocordat a dat Sultanului pe marele dragoman Alexandru, cel care a primit titlul de Exaporit, fiind pomenit ca cel mai de seamă diplomat al Imperiului. Tatălui i-au urmat fiii, mai întâi Nicolae, apoi Ioan. Aceștia făceau parte din elita necredincioșilor admisi de Sultan și pașale. Ei se simțeau în siguranță în casele lor din Fanar, știindu-se la adăpost de izbucnirile violente, samavolnice, ale mulțimilor atât de ușor manipulate de ura musulmană împotriva creștinilor.

Nicolae Mavrocordat s-a odihnit în zilele sărbătorilor din acea iarnă. Dar liniștea nu îi era lui sortită, deși însuși Sultanul l-a trimis pe Marele Vizir să-l mângâie pentru mazilirea din tronul Moldovei și să-i promită repunerea în Scaunul Voievodal peste puțin timp. Caimacamii țărilor europene din apus l-au vizitat, pe rând și i-au spus cuvinte de îmbărbătare, dar totodată au cerut informații despre Rusia țarului Petru cel Mare, despre regele Carol al XII-lea al Suediei și despre intențiile Sultanului și pregătirile pe care le face armata ca să răspundă acțiunilor țarului de a ridica la lupta de eliberare toate popoarele din Balcani. Nicolae nu le-a destăinuit mare lucru ambasadorilor țărilor apusene despre

pregătirile de război ale Rusiei împotriva Imperiului Otoman, deoarece nici el nu avea prea multe informații. În schimb le-a istorisit despre regele suedez, Carol al XII-lea, care nu are astâmpăr și stare locului și trimite cărți peste cărți verilor lui, regi ai Europei. Moldova, spunea el, este străbătută mai în fitece zi de olăcari regești, de ucrainieni sau de polonezi. Astfel s-a convins Nicolae Mavrocordat că, în curând, se va porni războiul Porții cu muscalii țarului Petru Alexeievici.

Nicolae Mavrocordat ar fi vrut să-și reia activitatea de dragoman. De aceea, avea dese întâlniri cu Ioan, fratele său pe care l-a lăsat mare dragoman, în locul lui, atunci când a plecat să ia Scaunul Moldovei. De fapt, Nicolae și Ioan țineau sub supraveghere pe dușmanii direcți aflați în Istanbul, pe Mihai Racoviță, pe Antioh Cantemir și pe Constantin Duca Vodă, care ar fi putut porni plângeri împotriva lui, ca să-i strice chipul prielnic și înalta apreciere pe care o avea la Sultan. Curând Nicolae avea să afle cât de mult s-a înșelat încrezându-se în jurământul lui Dumitrașcu Cantemir, zis acolo, la Galați, în noiembrie când se pornise să treacă Dunărea spre Stanbul. Nicolae știa că a lăsat țara în ordine, că registrele cu birurile strânse și trimise la Înalta Poartă erau în bună regulă, la vistieria țării. Și totuși, încă nu apăruseră semnele primăverii când trei boieri moldoveni au venit la Poartă cu plângere împotriva lui Nicolae Mavrocordat din partea lui Vodă Dumitrașcu Cantemir. Sosirea acestora, Manolachi Ruset vornicul, Ioan Sturza vornicul și paharnicul Gheorghită va fi pricina pentru care el, Nicolae Mavrocordat, era cât pe ce să-și piardă zilele. Dar credința l-a salvat, că dacă nu s-ar fi rugat lui Dumnezeu, din fragedă pruncie, poate că sorții l-ar fi condus spre funia de mătase a călăului Luminatului Padișah.

Dar toate acestea au trecut, au rămas în urmă. Vodă Nicolae venea din nou pe drumul Domniei, curând va trece Dunărea împreună cu aga turc care aduce firmanul de înscăunare în a doua domnie.

Frigul de la Edicule nu trece într-o vară fierbinte din Moldova

Mersul legănat al calului și ziua mohorâtă de octombrie 1711 îi dădeau ghes să depe ne amintirile cele mai proaspete legate de anul acela scurt, cât a stat la cârma Moldovei și de lunile din urmă, când a simțit răcoarea temniței Sultanului și fiorii jувățului ce i se plimba prin fața ochilor. Trebuie să judece corect unde a greșit de a căzut în mare primejdie. Trebuie să gândească foarte atent, scaunul Moldovei este un loc cu mare primejdie dacă nu te pricepi îndeajuns să citești ochii boierilor care te înconjoară și care se transformă, cât ai clipi, din prieteni în dușmani aprigi.

Așadar, totul a început cu sosirea acelor trei jupâni care au făcut pără la Sultan împotriva lui, punând în față registre ticăloase, măsluite. Erau trimișii lui Vodă Dumitrașcu Cantemir. Acesta auzise, cum-necum, că Nicolae Mavrocordat s-a plâns Marelui Vizir că boierii pe care-i închisese ca buni prieteni de-ai muscalilor au fost puși în libertate prin caimacamii numiți de Vodă Dumitrașcu, prin scrisorile trimise încă înainte de a se fi înscăunat la Iași. Deci voievodul Cantemir credea că este îndreptățit să rupă învoiala făcută la Galați.

Boierii pe care i-a trimis la Stanbul erau Manolachi Ruset vornicul, Ioan Sturza vornicul și Gheorghică paharnicul, cu catastifele vistieriei, dintre care 2 erau măsluite. Dintr-un catastif reieșea că Mavrocordatul luase de la boieri o mare sumă de bani, cu împrumut, și nu i-a înapoiat. În al doilea catastif, care avea înscrisuri cu strângerea birului, se făcuse o modificare: în loc de „banii birului” s-a scris „banii bairamlăcului”, ceea ce voia să dovedească necinstea lui Nicolae, că a adunat banii de bir, iar peste această dajdie a mai strâns niște bani, numiți „bairamlăc”, că fuseseră adunați în zilele de bairam în Imperiu. Iar acești bani, de bairamlăc, 50 de pungi cu galbeni, nu i-a dat Porții și nici nu i-a pus la socoteală. Deci, datorită acestei înșelăciuni, țara trebuia să strângă birul de bairam a doua oară.

În realitate, înșelăciunea era a lui Cantemir. Vodă Nicolae Mavrocordat ar fi putut să-și dovedească nevinovăția cu ajutorul pașei de la Bender, care avea știință despre adevăr, avea acte

scrise, semnate și pecetluite cu sigiliul cel mare, al Moldovei, iar acele acte dovedeau că birurile s-au strâns și s-au trimis la Înalta Poartă. Dar cum să ajungă la Bender, dacă el era pârât? Plecarea lui din Istanbul nu s-ar fi interpretat ca o fugă?

Nicolae a aflat că trimișii lui Vodă Cantemir s-au întâlnit cu Iani Critianul, capuchehaia³⁴ Moldovei pe lângă Serai și, împreună, s-ar fi dus la palatul Daud-pașa, reședința Marelui Vizir. Acesta nu i-a primit, fiind ocupat cu pregătirile de campanie militară. El le-a trimis vorbă să meargă înainte la Adrianopol, să-l aștepte acolo, că acolo va prelua anaforă³⁵ de la ei. Trimișilor nu le-a sunat bine amânarea aceasta. Însemna că Marele Vizir îl protejează pe Mavrocordat. Așa că au decis să-i iasă însuși Sultanului Ahmed în întâmpinare și să-i dea lui acea anaforă. Ca să-i atragă Sultanului atenția mai abitir, aceștia și-au pus pe cap o rogojină aprinsă, semn că pricina lor era foarte gravă.

Sultanul venea de la Scutari, din Asia Mică. Îndrăzneții boieri s-au cunoscut, după port, că erau ghiauri moldoveni. Sultanul era sătul de veșnicele pârâșuri cu care se acuzau unii pe alții. Le-a luat scrisoarea, numai din curiozitate, de ce atât de repede noul voievod îl acuză pe înaintașul lui? Sultanului nu-i venea a crede cele reclamate despre Nicolae Mavrocordat. Așa că dispuse să-i fie înfățișat Vodă Nicolae Mavrocordat, ca să afle din gura acestuia care este adevărul. Însă slujbașul de la Cancelaria Dragomanilor, care primise ordin să-l caute pe fostul voievod s-a gândit că trebuie să reușească, mort-copt, să-l prindă pe Vodă Nicolae și să-l aducă, legat dacă este nevoie. Așa că luă cu sine un pe ceaș-bașa și un soldat din garda seraiului, un hasechiu. Ceaș-bașa nu l-a găsit pe Vodă Nicolae la locuința lui, din Fanar. Acolo, slugile i-au spus că Vodă stă mai mult în casele fratelui său, Ioan, la Arnăut Chioi.

Dar Nicolae a primit vestea că este căutat de Sultan mai înainte ca ceaș-bașa să ajungă la casele lui Iani. Cel căutat s-a ascuns într-o cameră și s-a încuiat pe dinăuntru. Iar slugile au fost instruite să spună că a fost pe acolo, dar a plecat. Iar acea încăpere

³⁴ capuchehaie = reprezentant sau agent diplomatic al domnitorilor români la Poarta Otomană.

³⁵ anaforă = scrisoare trimisă de cineva și care se înmânează destinatarului de către curier

a fost închisă de Vodă Nicolae, iar cheia este asupra lui. Ceașbașa a luat cu sine doi boieri din cei care făceau parte din oamenii casei și doi copii de casă și i-a închis la temnița pașei gărzii de bostangii, să fie martori că Nicolae Mavrocordat este fugar.

Vodă își depănă amintirile despre acea încercare prin care a trecut. Spaima care-l luase cu asalt, singurătatea din spatele ușilor ferecate, în care băteau bostangii cu mânerele iataganelor, toate aceste clipe de încordare nu făceau nici cât o ceapă degerată față de pustiul nrecunoștinței, amarul din inimă la gândul că tot ce încercase să facă în acele câteva luni n-a avut nici un răsunet în sufletele și mințile moldovenilor. Poate că timpul prea scurt în care n-a apucat să plivească grădina de toate buruienile, poate că plantele acelea ale legii celei noi pe care le-a sădit n-au crescut destul, au rămas prea firave și au pierit sub vântul hain sau cizma grea a oștenilor năvălitori...

Și-a găsit refugiu sigur în spatele porților locuinței trimisului Regelui Soare, acel marchiz Des Alleurs, Pierre Puchot, senior de Clinchamp pe care l-a ajutat în februarie 1710. Acesta, numit ambasador al Franței la Înalta Poartă după ce și-a încheiat misiunea diplomatică la curtea de la Buda, a rămas în greu impas după trecerea hotarului Moldovei dinspre Maramureș, cu toate bagajele înghițite sub gheața subțire a unui lac din munți. Atunci l-a primit la Curte, l-a găzduit și i-a dat haine pe măsura și cinul lui, de ambasador străin. Acum fapta bună din primăvară își găsește răsplata și Nicolae Mavrocordat primește toată ocrotirea, ba chiar cuvinte de încurajare care-i dau ghes spre luptă, să nu se lase copleșit de primele încercări mai aprige ale vieții, aici la Porțile Orientului.

După câteva zile de liniștire sub oblăduirea marchizului Pierre Puchot, Nicolae scrie Marelui Vizir explicându-i de ce anume este pârât cu minciuni de boierii moldoveni. În scrisoare, Nicolae face trimitere spre dovezi ce pot fi aflate de la pașa de Bender. Vizirul, la rândul-i, îi deslușește Sultanului motivele beiului de la Cara Bogdan de a sta ascuns. Încurajat de răspunsul Marelui Vizir care îi promite protecție, Nicolae însuși îi trimite o scrisoare Sultanului Ahmed, povestind adevărul și jurând credință. Sultanul îl iartă, iar acea capuchehaie, slujbaș la Curtea Drago-

manilor, care a primit poruncă să-l înfățișeze la Divan, primește acum ceartă aspră pentru exces de zel.

Totuși, Nicolae nu s-a încumetat să iasă la vedere decât după ce a ajuns la Înalta Poartă vestea că Vodă Dumitrașcu Cantemir s-a hainit, jurându-i credință țarului Petru Alexeievici și închinându-i țara. Acum, da, acum este clar pentru toată lumea că el este nevinovat. Credința în dreptatea lui Dumnezeu i-a fost reazemul în acele săptămâni lungi, de claustrare. Se gândea că Iisus Mântuitorul nu l-a părăsit și, prin el, nu i-a părăsit nici pe moldoveni.

- Aceștia au o nouă șansă, prin mine, explica Nicolae fratelui său Ioan, răspunzându-i la întrebarea dacă va veni la Înalta Poartă cu cerere de repunere în Scaunul Domnesc. Cred că Bunul Dumnezeu m-a luminat în acele zile lungi cât am stat singur, numai cu icoanele, în casele marchizului. M-am îndoit de mine, de puterea mea de a răbda nedreptățile pricinuite de scornelile mincinoase și răuvoitoare ale boierilor moldoveni. Inima mi-a dat ghes să nu îi iau în seamă pe aceștia, iar mintea îmi spunea că lor nu trebuie să le întind o mână spre împăcare. Că neamurile acestea de ticăloși trebuie stârpite de pe fața pământului, îndreptare nu-i pentru ei, sunt pierduți, deci nu trebuie să le arăți milă și nici îndurare. Iar din icoane sfinții îmi spuneau că Domnul Iisus, împăratul lumii, îmi cere mie să am grijă de poporul de jos, de cei săraci și obidiți. Să le ușurez crucea poverilor de biruri de tot felul, să-i apăr de robia necredincioșilor și de judecata cea strâmbă a boierilor lacomi.

- Bine, fratele meu, dacă credința ta și icoanele noastre sfinte ți-au deslușit astfel de îndemnuri înseamnă că asta este menirea ta. Să nu uiți, până la capăt, că truda aceasta va fi cu sudoare de sânge, că binele pe care-l faci va fi răsplătit cu răul. De asemenea, să nu uiți că viclenia, hainia, trădarea boierească nu se spală cu sânge, ci cu rugăciuni și iertare. Îi vei ierta de ștreang sau de hangerul gâdelui, iar ei, în loc să-ți poarte recunoștință pentru milă, mai abitir te vor urî și te vor trăda. Ești gata să faci față la asemenea răsplăți lumești?

Iani, fratele mai mic, acum Mare Dragoman la Serai, era înspăimântat de tăria cu care fratele mai mare era pornit pe acest

drum, al martiriului. Pe de altă parte îl admira pentru credința lui puternică. De unde, oare, îi vin asemenea idei?

- De ce crezi că tocmai tu, un venetic fără prea mult sânge de moldovean în venele tale, ai fi chemat de Ceruri să ridici din nevoi acest popor amărât, care a fost așezat la crucea vânturilor și în calea hoardelor de necredincioși?

- Iani, mare dragoman, ar trebui să știi, la fel de bine ca și mine, că peste acest neam nu domnește decât legea bunului plac al celui puternic, fie că este boierul locului, pământean ori nepământean, fie că este nohaiul venit în pradă, în goana cailor, cu hangerul și făclia aprinsă ca să taie și să dea foc. În contra acestora trebuie să ridicăm stavilă Legea, mai întâi Legea care domnește în Imperiu și este împărțită, după datina otomană, de cadiu. Acum județele sunt ale Domnitorului care, la rândul lui, dă putere de judecată vornicilor celor două țări, de sus și de jos. Iar aceștia se folosesc de pârcălabi, cel mai adesea boieri din casele lor, învățați să împartă strâmb, puțin către cel nedreptățit și mai mult pentru pungile lor. Mai întâi de toate, frate al meu, va trebui să silim Divanul Țării să accepte Legea, apoi să accepte ca slujba de judecare a pricinilor să fie făcută de oameni învățați, știutori ai cărților legii, care să fie scutiți de a sta sub cizma boierilor locului. E lung drumul până la a face legea, în Moldova, cu moldoveni știutori de carte. De aceea trebuie să ne străduim mai cu temei să facem școli, multe, peste tot unde sunt biserici, adică preoți și dascăli care să poarte grija învățării omului de rând. Că acum oamenii sunt proști, neștiutori de carte. În Europa, în multe țări, școala a ajuns până și la sate, nimeni nu trebuie să plătească vreun ban pentru a putea învăța. Doar când oamenii cei mai de jos vor avea știință de carte, de abea atunci vei putea așeza țara pe un rost bun.

Apoi, când țara va sta sub cântarul legii, va trebui să cerem Măritului Padișah să îngăduie țării să-și facă oaste de pază la hotare. Oaste care să stea în calea prădătorilor dinspre Bugeac, ori dinspre Pocuția, Hotin ori dinspre ungurime. Iar împotriva silnicilor bulucurilor din raialele mărginașe, Marele Vizir să fie, el singur, dreptul judecător. Moldovei îi trebuie liniște la hotare și dreptate sub soare în curtea proprie. Asta-i credința mea, asta am cerut Sultanului Ahmed, prin Marele Vizir Ali Ciorlu, să-mi fie îngăduit a face ca grădina Moldovei să dea rod bun pentru Înalta Poartă.

- Doamne, ai deci îngăduința Sultanului Ahmed? Dar acum, mâna dreaptă a lui Ahmed Sultan este Mehmed Baltaci Köprülü Pașa? El știe de menirea ta? Că Ali Pașa Ciorlu n-a avut un sfârșit bun, acum nu-i bine să-i fie pomenit numele.

- Cum o vrea Dumnezeu! Eu i-am scris Padișahului, aducându-i aminte la cele ce am pus la cale, împreună, atunci când mi-a dat întâia dată caftanul de domnie.

Apoi frații s-au sfătuit ce trebuie să facă acum, când Dumitrașcu Cantemir a trădat. Cine va primi firmanul de domnie? Își va ține Sultanul promisiunea că îl va pune înapoi în scaunul de domnie atunci când s-a înfățișat lui la sosirea în Istanbul? Sau îl va prefera pe Mihai Racoviță? Sau pe Constantin Duca? Pe Antioh Cantemir nu-l va pune, că acesta este frate cu trădătorul Dumitrașcu și acum este închis la Edicule.

- Eu rămân pe loc. De altfel, n-am ce să fac, trebuie să strâng cele 50 de pungi cu care Sultanul mă ține dator, deși nu i-am luat nicicând. Doar după ce plătesc acești bani pot să cer domnia înapoi. Dar tu, frate, poți pleca înainte, spre Moldova, caută-l pe Marele Vizir și dă-i carte de la mine. O să-i scriu să te pună caimacam, să ai grija țării acesteia care va rămâne de izbeliște după război, fără voievod și fără boieri care să o apere și să facă ordine, până când Luminatul Padișah îmi va da mie firmanul de domnie.

În zilele care au urmat, la începutul acelei veri foarte călduroase din anul 1711, veștile din Moldova soseau proaspete, aproape zilnic. Nicolae le afla de la olăcarii turci trimiși de Marele Vizir, iar scrisorile acestuia erau încredințate spre păstrare în sipețe ținute la secret, în Casa Dragomanilor. După plecarea lui Ioan spre Moldova, Nicolae și-a reluat munca de dragoman.

Cele două imperii își împingeau oștirile spre Moldova, acolo se va da bătălia pentru Marea Neagră și apoi pentru Marea Mediterană. Mai întâi sosi carte de la Ioan. El scria că a obținut firmanul de caimacam, Dumitrașcu Vodă fiind mazilit de către Marele Vizir. Ioan trebuia să intre în țară și să se facă ascultat de boieri. Dar bătălia între cele două tabere încă nu se dăduse. El se apropia de raiaua Brăilei, venind dinspre Măcin când a văzut armata muscalilor lovind cu tunurile zidurile cetății. Oastea aceea, de 12000 de cătane, de pe malul Dunării se vedea uriașă, numai

bună să-l sperie pe cărturarul Ioan Mavrocordat, neînvăţat cu zgomotul şi fumul bătăliilor. A făcut cale întoarsă, s-a adăpostit la Măcin, aşteptând să vadă rezultatul războiului. Mare i-a fost mirarea când a aflat că muscalii părăsesc Brăila chiar de a doua zi după ce au cucerit-o. Şi nu doar atât, lasă slobozi pe toţi prinşii turci.

Din Măcin, Ioan trimite cărţi boierilor moldoveni, anunţându-i că este caimacam cu firman de la Marele Vizir şi chemându-i la închinare. Nimeni nu i-a dat ascultare, vremurile erau tare tulburi! Pacea s-a încheiat la scurt timp după ce s-a aflat că muscalii au fost bătuţi. Ce va urma, se întreba toată lumea.

Oştirea otomană se retrăgea, încet, ţinta era Adrianopolul. Marele Vizir întârzia pe drum, avea multe pricini de judecat. Primea rapoarte zilnic, despre jaful la care a fost supusă Moldova. Ţara asta va rămâne pustie şi Luminatul Padişah va pierde un bir preţios, pe care nimeni nu-l va putea strânge de pe un loc pustiu. Iar el, Mehmed Baltagi va fi găsit vinovat! Trebuie să facă ceva ca să oprească dezastrul. Să pună domn imediat, un boier pământean care să preia asupra capului său toată răspunderea. Sigur, asta este soluţia, un cap va cădea, dar acela să nu fie al lui, Mehmed Baltagi, Marele Vizir.

Avea ştire de un boier cu mult curaj, care s-a opus pe faţă lui Dumitraşcu Vodă. Îl chema Lupu Costache şi fusese vornic. El a fost împotriva trecerii ţării în tabăra ţarului şi s-a retras într-o mănăstire, Bursuci, pe toată durata războiului. Acolo era păzit, o mică armată de cazaci şi-a făcut tabără în jurul mănăstirii şi n-au plecat de acolo decât odată cu retragerea întregii oştiri ruse. Atunci vornicul a ieşit la lumină şi s-a dus de s-a închinat Marelui Vizir. A fost singurul boier moldovean care a răspuns chemării la închinare, deşi paşa Baltagi dăduse firman de iertare ţării şi boierilor ei.

Marele Vizir l-a primit cu fast pe boierul răzvrătit. După ce i-a lăudat curajul şi cinstea, dar nu prea mult, ca să nu înceapă boierul a se fâli cu credinţa lui de ghiaur, vizirul i-a propus Scaunul Domniei. Dar Lupu Costache nu era om prost, să-şi pună capul în juvăt de dragul măririi ieftine. Acum era mare pericol, dezastrul în care era Moldova nu putea fi înlăturat cât ai bate din palme. Moldova nu va avea de unde să plătească tributul şi nici

datoria lăsată de Vodă Cantemir. Așa că a refuzat. Dar a acceptat să fie caimacam, să poarte de grijă treburilor țării până va veni domn nou. El i-a spus Marelui Vizir că țara, boierii, îl cer pe Mihai Racoviță domn.

Nicolae cunoștea aceste lucruri din scrisorile lui Ioan, dar și din rapoarte venite de pe front, la Cancelaria Seraiului. Un ofițer turc, venit cu sacul poștal, i-a povestit lui Nicolae că l-a văzut pe fratele lui, Ioan, că s-a prezentat la Marele Vizir și i-a cerut să-i pună lui caftanul de voievod al Moldovei, după ce a aflat că Lupu vornicul refuzase această cinste. Însă Marele Vizir era supărat pe Ioan, că îi dăduse firman de caimacam tocmai ca să-i atragă pe boierii veliți de partea Sultanului. Iar Ioan nu făcuse nimic, a stat ca un fricos la Măcin. Marele Vizir i-a zis, spunea acel ofițer că a auzit el, cu urechile lui, că numai Măritul Padișah poate să numească domn, acum că pacea s-a instaurat prin aceste locuri din Imperiu. Adevărul pe care nu l-a știut Ioan, în acele clipe, era că Marele Vizir voia să ierte boierii de țară, să-i atragă de partea Înaltei Porți. Marele Vizir nu putea să se întoarcă la Adrianopol fără să lase la cârma Moldovei un om cunoscut la Serai, care să conducă țara până când Luminatul Padișah avea să numească un voievod. Chiar și pentru o scurtă vreme, un voievod de neam străin ar fi sunat ca și cum urma, îndeaproape, ca țara să fie făcută pașalâc. Or, nu asta era politica Imperiului.

Ioan a cerut, atunci, să fie numit caimacam, doar primise această încredințare cu câteva luni în urmă.

-Bine, ți-am dat firman de caimacam, și ce ai făcut cu el? N-ai fost vrednic atunci și te-ai dat la o parte, ca un grec fricos, străin de țară. Crezi că vei fi altfel acum?

Baltagi nu l-a iertat și nu i-a arătat bunăvoință până când n-a aflat că Sultanul a pus caftanul de Domnitor pe umerii lui Nicolae Mavrocordat. Ioan a încercat să îl determine pe vornicul Lupu Costache să renunțe la căimăcămie și să-i dea lui această funcție. Dar iarăși a fost refuzat. Atunci a început să uneltească împotriva vornicului. Marele Vizir ceruse caimacamului Lupu Costache să adune și să pună la dispoziția oastei musulmane 100 de căruțe cu câte patru cai de ham. Vornicul a îndeplinit porunca fără crâcnire. Apoi a venit altă cerere, nesăbuită, că lăcomia vizirului era peste măsură. El a cerut șaizeci de pungii cu galbeni,

haraciul cuvenit. Dar vornicul nu a avut de unde aduna o sumă așa mare, țara fiind secătuită și cu vistieria goală. Cu trudă mare vornicul a adunat doar douăsprezece pungi, spre nemulțumirea vizirului. Acum a stat în picioare acuzația lui Ioan cum că acest caimacam adună bani în continuare, dar nu-i va da vizirului, ci va fugi cu ei. Lupu Costache a fost prins și închis în temniță, la Varna, pe pământ bulgăresc, dimpreună cu alți doi prieteni de cârdășie, Antioh Jora hatmanul și postelnicul Macsut, de neam grec.

Cu vornicul Lupu Costache pus în temniță, Marele Vizir s-a văzut nevoit să-l pună pe Ioan Mavrocordat domn al Moldovei, măcar până când Sultanul va da steagul cu două tuiuri cuiva. L-a pus domn și a trimis carte la Adrianopol, explicând fapta ce o făcuse și cerând Sultanului să-l prefere pe Ioan, mai tânăr, fratelui său Nicolae. Dar acesta deja îi dăduse domnia Moldovei lui Nicolae.

Ioan i-a trimis carte fratelui Nicolae de îndată ce a aflat că acesta a fost căftănit voievod. Dar Nicolae nu i-a iertat trădarea chiar așa, la prima încercare. I-a dat firman de caimacam, dar a mai pus lângă el alți doi boieri pământeni, pe vel logofătul Ion Buhuși și pe Gavril Miclescu, vornicul.

Nicolae, ca frate mai mare și mai înțelept, nu a vrut vrajbă pe față cu mezinul. I-a trecut cu vederea uneltirea, nereușită în final, de a se cățăra pe scaunul care i se cuvenea de drept, lui, cel detronat doar temporar. Dar nu l-a iertat.

Trei boieri de țară îl găsiră pe Vodă Nicolae la cvartirul unde a înnoptat, în tângușorul Măcin. De aici Dunărea era doar la o azvârlitură de băț. Boierii i-au adus carte de la Ioan, fratele său, aflat în Moldova. El umblase să scoată prinșii moldoveni din robia turcilor și tătarilor învingători. Pe toți pe care-i slobozea îi întreba că pe cine ar dori, ei, domn al Moldovei, pe Vodă Racoviță ori pe Nicolae Mavrocordat, fratele său care, iată, s-a îngrijit să scoată de la Sultan carte de slobozire din robie a tuturor prinșilor de război. Sigur că oamenii aceia, bătuți, ruți și flămânzi, din recunoștință pentru slobozire au spus, fără ocol, că cel mai bun pentru norod a fost Vodă Mavrocordat, dintre toți domnii din ultimii ani.

Având aceste mărturisiri luate cu martori dintre ofițerii turci, Ioan a cerut Marelui Vizir să susțină căftănirea fratelui său,

Nicolae. De acolo, din Moldova atât de cumplit lovită de război, Ioan îi trimite carte fratelui despre starea țării.

„Prăpăd mare este peste toată țara Moldovei. Satele și târgurile care au stat în calea oștirilor s-au golit de oameni, unii au fugit pe unde au apucat, cei mai mulți au fost prinși și robiți de nohai, turci și de cazaci. Oastea voievodului Kievului, acel hatman Mazepa care a fost de partea regelui Carol al Suediei, a coborât hotarul și a pus stăpânire de la Hotin până la Orhei, asuprind populația și supunând-o la tot felul de abuzuri. Boierii țării, deopotrivă cei mari și cei mici, de frică s-au tras din calea jefuitorilor, dar și de frica mâniei Măriei Tale. Nevoie este, acum la ceas de mare necaz, de iertare și îngăduință. Rogu-te, Măria Ta, dacă n-ai trecut încă Dunărea, trimite carte la Luminatul Padișah și cere milostivire pentru Moldova și toți locuitorii ei. Țara este acum aproape pustie. În acest an nu avem niciun fel de folos de bucate, că livezile au fost arse, holdele călcate în picioarele cailor, iar țăranii care să muncească pământul au fost luați robi, ca fiind singura dobândă din război. Și, rogu-te, Măria Ta, mai trimite carte de iertare către toți boierii țării, deopotrivă celor care au ținut cu Dumitrașcu Vodă și celor care au stat lăturași, că nu le vei știrbi cu nimic viețile lor și a familiei, nici nu vei umbla după averile lor. Să se întoarcă acasă și să se îngrijească de pus țara la loc.”

Nicolae citi cartea fratelui său Iani și apoi stătu îndelung de vorbă cu cei trei boiernași. Aceștia erau, toți trei, de prin părțile pe unde se duseseră luptele, între muscalii lui Petru țarul și ienicerii Marelui Vizir.

-Nimic n-a mai rămas din averea mea, Măria Ta, spuse Vasile Gorci, cel mai în vârstă dintre ei. Am avut conac și o sfoară de moșie în coasta târgului Murgeni. Muscalii s-au făcut stăpâni peste casa mea, m-au alungat de acolo, cu copiii mici și nevasta lăuză, au oprit doar slugile ca să le dea de băut și să facă mâncare. Țigani cobzari de pe moșie au intrat la mare cinste, că rusnăcii nu pot bea fără să cânte și să joace. La urmă, când au văzut că dau năvală osmanlâii au fugit, au dat foc casei și acareturilor. Nimic n-a mai rămas în picioare de pe urma lor. Spune, Măria Ta, eu ce mă fac de acum? Că am rămas ca șătrarii aceia, care locuiesc în căruțele lor și umblă de colo-colo ca niște muște fără cap. N-am cu cine începe munca la câmp, să culegem bruma de bucate ce au mai

rămas nestricate de război, n-am cu cine să ridic patru pereți ca să fac adăpost jupânei și coconilor. Iarna vine cu vrăjmășie, iar noi, dacă nu ne ajută Dumnezeu cu minuni și Măria Ta, cu iertare de dări și biruri, nu mai apucăm primăvara.

-Câți ani ai, boierule Vasile, întrebă Vodă.

-Abea am trecut de 40, în primăvara asta, Doamne. Dar arăt ca un moș, nu-i așa? Ce să facem, Măria Ta, necazurile ne încovoiaie, frica pentru viața pruncilor noștri nu ne lasă să închidem ochii, grijile și sărăcia... Și nu mai continuă. Amarul se lăsase peste ochii lui, făcându-l să lăcrimeze. Apoi continuă:

-Am întreat pe un moș, țaran de pe moșie, pe care pruncii mei mai răsăriți l-au îndrăgit foarte, că știe mulțime de povești, cu smei și feți frumoși, l-am întreat pe acela cum simt săracii oameni de prin satele pustiite de urgie, starea asta de lipsuri și durere. Și știi ce mi-a zis moșul?

-Sunt tare curios, este bine de știut care-i glasul norodului, spus cinstit și fără teamă, îl încurajă Vodă la destăinuire.

-Astea au fost cuvintele moșului: „Păi cum să se simtă, boierule? Ca în toate zilele din urmă și în cele ce vor mai veni, dacă își pune mila Dumnezeu peste ei.” Și i-am cerut deslușire: „Adică, cum? Nu-i ziua de azi osebită de cea de ieri și de cea de mâine?” Și am înțeles atunci cum reușesc acești săracani să-și ducă zilele, una după alta: „Nu, boierule, pentru noi toate zilele sunt la fel. Case din lemn sau piatră n-am avut ca să plângem că ni le-au dat focului oștenii creștini sau cei păgâni; groapa bordeiului a rămas tot acolo, nu trebuie să săpăm alta, doar trebuie să scoatem bârnele arse și să tăiem niște sălcii cu care să ridicăm acoperiș de stuf peste bordei. Oale și ulcele din aur și argint n-am avut, ca să plângem că n-avem din ce bea apă. Ne-om face blide și oale tot din lut, că pmântul este cel mai bun cu noi, de când ne naștem și până când ne întoarcem înapoi, în el. Plângem după cei pe care i-au robît tătarii și turcii, cine știe de-i vom mai vedea vreodată? Sigur, îi plângem, că sunt neamurile noastre, dar mai tare plângem că am rămas puțini iar munca și datoria la Vodă și la boieri tot trebuie să o plătim, cei ce am rămas în viață. Muncă și chin din urmă am știut, chin și muncă de acu înainte ne așteaptă!”

- Vorbe cu adânc înțeles, boierule, răspunse Vodă. Moșul acesta care are traista plină cu povești are și o traistă cu

înțelepciuni. Și ne-o spune cu curaj, că n-are ce să piardă din ce nu are, iar viața și-a trăit-o. Săracul trăiește cu lipsa, durerea și nevoia de când se naște și până moare. Binele și avuția nu-s de el, de aceea nu simte nimic deoarece el n-a pierdut nimic. Ce crezi că ar trebui să facem acum, la vremurile acestea mai negre ca oricând?

- Măria Ta, așa cum a grăit Moș Poveste, că așa l-au botezat pruncii mei, mai întâi îngăduie săracului să bea o gură de apă, să-și pună genunchiul în țărână și să spună rugăciunea la începutul lucrului. Îndeamnă țara, Măria Ta, să facă așa. Mai apoi îndeamnă-i să-și pună sărăcia la loc, fiecare cât are. Iar cel ce are avere să nu-și dorească mai multă, spre paguba celui ce n-are. Spune, Măria Ta, că-l vei scurta de zile pe cel ce se bucură de necazul altuia și nu sare în ajutorul aproapelui, cum îndeamnă Evanghelia. Și mai spune-ne, Măria Ta, că fiecare să-și vadă de necazul său, că de necazul țării se va îngriji Domnul țării și boierii cei mari. Nu spune vorbe în vânt, adică fără rost, Măria Ta, că omul sărac nu crede în amăgeli. Acum trebuie doar cuvânt de alint pentru durere și vorbe de îmbărbătare.

- Mulțumesc, boierule Vasile pentru lecția de înțelepciune pe care mi-ai dat-o, având bună carte la școala vieții domniei tale. Dascăli trebuie să ne fie înțelepții bătrâni din popor, de la talpa țării. Că uite, Dumitrașcu Vodă mare înțelept este socotit, că știe carte multă de i s-a dus vestea și numele până departe, în Evropa. Dar n-a cumpănit, cu înțelepciune, ce să facă și cum să facă spre folosul Moldovei. Iar în urmă-i, din tot binele pe care l-a vrut, s-a ales doar praful și pulberea, ruina și sărăcia, morții și robia... Și, poate, blestemul muierilor care-și plâng morții, soți ori fii sau nepoți. Dar să facem precum ne-a dat sfat bun Moș Poveste: să stăm să bem o gură de apă curată, să ne spunem rugăciunea de drum lung și de spor la muncă și să ne luăm, fiecare, crucea în spinare și să ne-o ducem după cum ni-i datul!

Vodă zăbovi la Măcin toată ziua. Scrise carte Sultanului, udată cu lacrimi, descriind pustiul rămas după război și cerând milă, păsuire și îndurare. Ceru Luminatului Padișah să dea carte de slobozire moldovenilor robiți de nohai, de turcii din armia care s-a luptat victorioasă și să-i alunge pe cazacii Kievului care stau, ca lăcustele peste țară. Apoi scrise cărți de iertare către toți boierii țării, chemându-i să se întoarcă la vetrele lor și să ajute, toți, la

tocmirea țării. Să vegheze pentru liniște, să-i taie pe lotrii și să-i pedepsească pe leneși și pe furi. Trimise aceste scrisori lui Iani, fratele său, căruia îi scrisese că peste o zi va trece Dunărea la Galați și bine ar fi dacă s-ar grăbi să-i iasă în întâmpinare. „Și Iani, frățioare, grijește de gazde unde să înnoptăm și să ne odihnim pe drumul către Iași și dă fiecărui boier ce ne va primi să-i trecem pragul, câte 50 de lei să-i aibă de cheltuială pentru noi și însoțitorii noștri. Că știm că toți au fost loviți din greu, mai ales cei din Țara de Jos, așa că nu este o jignire că dăm noi bani pentru folosul nostru”.

Au plecat în zori, ziua era senină, cețurile toamnei încă nu se porniseră de-a lungul fluviului. De la Măcin drumul se apropia repede de Dunăre. După o curbă, la poalele unui delușor apărură, pe partea dreaptă, ruinele unei cetăți. Nicolae aflase că acolo a fost, pe vremuri eroice, o cetate romană puternică, Dinogetia. Romanii i-au pus acest nume în cinstea zeului Dionisus și după viile care creșteau pe toate dealurile din împrejurimi. Lui Dionisus îi aduceau cinstire, deopotrivă, soldații romani din garnizoană și localnicii, daci. Mai încolo de cetate se vedea firul apei Dunării, curgând leneș, înnoroiat după ploile care nu mai conteneau de câteva zile.

Podarul și ajutoarele lui au sărit pe dată să-l ajute pe Vodă să treacă apa. De cum puse piciorul pe pământul Moldovei, jalea și ruinele după război fură cele ce-i ieșiră în cale. Pe malul dinspre Dunăre al târgului toate casele fuseseră arse. Puține erau cele la care se vedea că stăpânii pusese mână pe teslă și dădeau jos stricăciunile. Acelea erau case cu stăpâni, cele unde nu se vedea nici un semn, acolo fie că stăpânii pățiseră ceva, fie că încă nu avuseseră curaj să se întoarcă.

Mănăstirea Precista scăpase întreagă, deși focul mușcase poarta cea mare și o bucată din acoperișul bisericii cu hramul Adormirii Maicii Domnului. Acolo trase Vodă așteptând să-i vină din urmă alaiul însoțitorilor, trecerea fluviului fiind făcută anevoie, cu bărcile puține rămase după război. Pe la orele zece alaiul fu gata de drum și porniră spre Bârlad, urcând pe drumul de costișă ce însoțea Prutul. La Târgul Bujorului au stat de au gustat un prânz ușor. Un arnăut slobozit din vreme, cu calul său, a anunțat sosirea Domnului și hangiu a apucat să taie câteva găini și

să le pună la fiert, cu mare grabă. Așa că Vodă avu parte de un prânz bun, că borșul fu gata cât se scuturară de colbul drumului și își spălară ochii de cenușa ce zbura prin aer, mai la tot pasul, din casele satelor arse în cale.

N-au zăbovit, dar înainte de a porni din nou le ieși în cale un olăcar care aduse știre de la fratele Ioan. „Măria Ta, abate-te din drum la locul numit Baba Rea, dincolo de târgușorul Berești. Este un conac ascuns sub pădure, care a scăpat necălcat de năvălitori. Acolo vei face popasul de noapte, acolo ne vom întâlni. Târgul Bârladului, care este aproape de acest conac este ars aproape tot, acolo nu-i loc de pus capul spre odihnă. Drumul este sigur, nu am știre că ar bântui, pe aceste meleaguri, nohai în pradă ori tâlhari la drumul mare.”

Drumul monoton i-a prilejuit lui Vodă răgaz de adâncă cugetare. Știa că munca ce o va avea de muncit nu era treabă ușoară. Cultura lui, elenistă, îi năștea rod de închipuiri cu personaje din miturile și legendele strămoșilor antici. Muncă de Hercule îl aștepta. Se vor găsi poeți care să-i cânte isprăvile? „Iartă-mă, Doamne, pentru gândul deșart pe care mi-l trimite cel viclean. De poezii îmi arde mie acum? Taman cum zice acel Moș Poveste: „Țara arde și baba se piaptănă!”, așa am făcut eu! Mai mare rușinea, om ca mâine bătrân și îi arde de circării. Ptui, bată-te să te bată, Aghiuță ticălos, că nu-mi dai pace!”

La o răscruce de drum alaiul lui Vodă fu întâmpinat de un boier cu câțiva slujitori de încredere. Când calul voievodului se apropie, boierul descălecă și puse un genunchi în praful drumului.

- Să trăiești, Măria Ta! Bine ai venit înapoi, la Domnie! Și Dumnezeu să-ți dea sănătate și minte luminată ca să scoți țara din acest necaz care ne-a lovit. Sunt postelnicul Alexandru Hogaș și te poftesc, Măria Ta, să faci popas la conacul meu numit Baba Rea, care se află pe aproape. A trecut fratele Măriei Tale, Vodă Ioan și mi-a cerut să-ți dăm găzduire. Cu dragă inimă o facem, poftiți. Fratele Ioan Vodă va sosi mai pe seară, aduce cu sine un rădvan, că nu se cuvine ca Domnul Țării să umble călare, ca oștenii de rând, când va intra în Cetatea de Scaun.

Conacul era la o zvârlitură de săgeată, după cotul drumului. Acolo valea se lărgea și un mic pârau își aduna apele într-un iaz, umbrit pe margini de câteva sălcii plângătoare.

-De ce se numește conacul acesta Baba Rea, cinstite postelnice, întrebă Vodă?

-O șotie de copii, Măria Ta. Bunica mea era o bătrânică tare șugubeață, căreia îi plăcea să le joace copiilor păcăleli de care să râdă tot satul. Avea, bunica, la poarta conacului doi meri de vară, din cei care fac mere dulci, numai bune de mâncat atunci când caisele, zarzărele și cireșele s-au terminat iar harbujii și strugurii încă nu s-au copt. Un stol de prichindei pândeau, de dimineța până seara, merii vărateci ai bunicii. Dădeau iama cu bețe lungi, cu pietre să doboare cât mai multe mere atunci când baba se prefăcea că pleacă cu treburi, pe la grajduri ori în grădinița cu legume. Și bunica atât aștepta, să-i vadă pe năzdrăvani că au pornit atacul. Venea în goană, strigând tot soiul de vorbe de neînțeles, apoi se oprea la poartă și începea să zică:

Io-s Muma Pădurii
Stau în dosul șurii
Și-i prind pe toți furii
Și-i îndop cu ardei iute
La mere să nu se uite!
La poartă la baba
Care stă cu varga
Haideți, îndrăzniți,
Ardei iuți primiți!

Noi, copiii, credeam că bunica-i vrăjitoare și spune descântece ca să ne facă rău. De aceea o porecliserăm Baba Rea. Dar săraca, nu era rea de loc. Însă fiind singură și neavând cu cine să se ieie, își făcuse obiceiul să se joace cu noi, copiii.

Dar s-a întâmplat o dată să facă popas într-unul din meri, un roi de albine. Pruncii nu știau cât rău pot să facă aceste musculițe dacă sunt stârnite. Și au aruncat cu bețe în pomi, au lovit roiul și să te ții, măi frate, alergare nebună și goană cu roiul pe urmele lor. Câțiva am fost înțepați bine și am zăcut la pat cu fierbințeală, câteva zile. Oamenii din sat au dat vina pe bunica, cică dinadins ar fi pus roiul acolo. Până la urmă, s-a dovedit că bunica a fost nevinovată. De supărare că este învinuită pe nedrept, bunica s-a îmbolnăvit. Femeile din sat au căutat tot soiul de leacuri, dar numai dezmiardarea unei copilițe a vindecat-o. Însă

porecla a rămas, așa se cheamă poarta conacului și în zilele noastre, La Baba Rea.

Vodă a ascultat povestea, zâmbind în barbă. Ce lume frumoasă, lumea copiilor! Păcat că oamenii ticăloși le fac tot soiul de rele copiilor, arzându-le satele și luându-le părinții, frații, surorile, în robie.

Când ziua stătea să se gate, a descălecat și Ioan la poartă, la Baba Rea. Gonise, calul era plin de spume. Dar în urma lui venea o caleașcă frumoasă, cu patru cai roibi, de toată frumusețea.

- N-am vrut să fii singur când vei intra în târgul Bărladului, zise Ioan după ce au ospătat doar ei. Este ars totul, acest târg acum nu mai există, sunt doar ruine încă fumegânde. Și niște umbre de oameni scormonind printre ele. Am întrebat pe câțiva dintre acești oproșiți dacă sunt din partea locului. Unii au răspuns, alții au luat-o la goană, speriați. Și așa este aproape toată țara. De ce ne băgăm noi, Nicos, într-un necaz așa mare? Noi doi suntem cărturari, nu ni-i mai bine printre cărți și hrisoave? Turcul nu știe de necazul moldoveanului, el cere mereu galbeni cu sacul. Nu pricepe că acum țara asta nu are de unde scoate aur.

- Frate, am intrat în horă, trebuie să jucăm! Dacă ai cunoscut ce fel arată Moldova după fapta de vitejie a Cantemirului, de ce te-ai băgat să iei Scaunul de la Marele Vizir? Știai în ce te bagi, nu? Sau ai aflat doar acum, văzând pojarul Bărladului? Ai face bine să-mi povestești toată trășenia, să aflu de la tine și nu numai de la alții, care știu cum se uită la familia noastră.

- Mărite voievod, frate al meu, poate că ai dreptate să fii supărat pe mine dacă ai ascultat de povestitori care au stat pe laturi, nu direct în miezul întâmplărilor. Îți spun, cu mâna pe inimă, că n-am avut gând hain nici cât negru sub unghie! Vei vedea și vei judeca singur, pot aduce și martori care să spună cum a fost.

Ioan nu lăsa capul în jos când rosti aceste vorbe. El nu se simțea vinovat, poate doar surprins de supărarea aprigă a fratelui său. Văzu că Nicolae crezuse în povești mincinoase, de aceea se purta ca un frate mai mare care l-a prins la înghesuială pe cel mic și nu-l ierta. Depindea de el să-i deslușească voievodului șirul întâmplărilor prin care a trecut până a obținut caftanul de caimacam de la marele vizir. Numai adevărul curat putea să

restabilească buna prietenie dintre cei doi frați. Amândoi știau că vrajba dintre ei putea deveni fatală, pentru amândoi. Deci începuseră povestea.

- Când s-a aflat că Dumitrașcu Cantemir s-a hainit față de Sultan m-am trimis la marele vizir ca să mă pună caimacam. Am plecat în grabă, speram ca până să ajung eu la Dunăre războiul Imperiului Otoman cu oștile unite, ale țarului și Moldovei, să se fi încheiat. Când am ajuns aproape, la Măcin, am auzit zvon de bombarde dinspre Dunăre. Am aflat că o oaste mare, rusească, peste zece mii de oameni au luat cu asalt raiaua Brăilei. M-am apropiat cât mai mult de malul Dunării, să văd cu ochii mei ce se întâmplă acolo. Și am văzut cum bulucul de apărători ai cetății Brăilei se dau prinși învingătorilor ruși. Turcii n-au așteptat ca tunurile să distrugă de tot cetatea, au ridicat steagul alb și s-au închinat, punând niște condiții. Anume, să li se dea drumul, slobozi, cu familiile și bunurile lor. M-am întors la Măcin, înțelesesem că războiul l-au câștigat rușii. Mă gândeam că trebuie să fac cale întoarsă, nu avea nici un rost să trec Dunărea pe la Galați. Am stat peste noapte la Măcin, aveam de gând să mai zăbovesc, să aflu cât mai multe despre bătălie, unde s-au dat luptele, cine a căzut prins dintre pașalele otomane. Trebuia să am sacul plin cu vești adevărate, ar fi fost capul meu în joc dacă spuneam ca adevărate niște zvonuri purtate din gură în gură, de călători.

-Bună socoteală ți-ai făcut, frate. Și ce ai aflat despre bătălie? Și când? Cum ai ajuns să te vezi cu marele vizir?

-Cu marele vizir m-am văzut mai întâi în tabără, la Oblucița³⁶. Acolo mi-a dat firman de caimacam și m-a îndemnat să dau de știre boierilor veliți că dacă vor veni în tabăra Imperiului nu vor avea de suferit nimica. Trebuia să-i aduc la ascultare, Dumitrașcu să rămână fără susținerea țării. Cum oștirea marelui vizir trecea Dunărea în acele zile de sfârșit de iunie, nu am intrat cu oastea osmană în Moldova. M-am retras la Măcin, de acolo am trimis cărți cu îndemnuri la cumințanie boierilor divaniți. Dar singurul care nu se dăduse de partea Cantemirului a fost vornicul Lupu Costachi. Dar nici acela n-a răspuns la scrisoarea mea, a stat

³⁶ Oblucița = Isaccea de astăzi

de o parte. Acum, după bătălia care s-a dat la locul numit Stănileşti, ruşii au fugit din cetatea Brăilei, chiar a doua zi după ce au luat-o. Iar garnizoana turcă s-a întors imediat şi a luat în stăpânire Brăila. Atunci am trecut Dunărea şi am încercat să-mi fac datoria de caimacam. Însă am aflat că Marele Vizir îi dăduse caftanul de caimacam vornicului Lupu. Acest boier a mai atras în ajutorul lui pe Antioh Jora hatmanul şi pe Ilie Catargi, vistierul. Oamenii veneau la cortul Marelui Vizir şi îl pârau pe Ilie Catargi că jupoaie şapte piei de pe moldovenii care nu luaseră calea bejeniei, cu Vodă Dumitraşcu Cantemir. Dar pâra împotriva acestui ticălos s-a întins, la fel, asupra celor trei, cu Lupu vornicul în frunte. Nu l-am pârat eu, nu voiam căimăcămia cu preţul sângelui. Da, m-am dus la cortul Marelui Vizir şi m-a primit la faţa lui. Eu i-am adus aminte lui Mehmet Baltagi că ţi-a promis scaunul domniei înapoi. Până când Sultanul te va pune în drepturi, n-ar fi potrivit să mă lase pe mine să fiu voievod, ca reprezentant al tău? N-am cerut scaunul pentru mine. Dar Marele Vizir, înainte de a-mi răspunde, a stat şi a chibzuit. El mi-a spus aşa: „Scaunul nu ţi-l pot da, chiar vremelnic, ca frate al viitorului voievod. Că ce va zice Padişahul? Că îi forţez mâna cu această familie Mavrocordat. Pe fratele tău, Nicolae, numai ce l-a scos de la Edicule şi l-a iertat după ce i-am scris eu însumi Sultanului. Dar ce gândeşte acum, Padişahul, despre Nicolae, putem şti? Nu am să fac această greşeală să te pun bei la Bogdan Iflac, mi-aş pierde capul! Dar acum omul în care am avut încredere, vornicul Lupu Costachi, şi-a pierdut libertatea făcând asemenea prostii. Acum te voi pune caimacam şi-ţi voi da firman până când Luminatul Padişah va pune pe cineva bei cu două tuiuri la Bogdan Iflac.”

Ioan tăcu. Cele povestite de el erau adevărul curat. Acel ofiţer nu a fost în cortul Marelui Vizir, deci cele spuse de el erau o minciună. Mai avea ceva de destăinuit, în apărarea sa, dar şi ca să-l convingă pe Nicolae că el este fratele adevărat, că nu s-a schimbat cu nimic, n-a umblat după scaunul domniei, aşa cum l-au acuzat duşmanii lor, comuni.

-După ce mi-a dat firman de căimăcămie, Marele Vizir mi-a dat firman către Ghirai Han să slobozească toţi prinşii moldoveni, din acest război, dar şi pe cei ce s-au aflat în robie de mai înainte. Frate Nicolas, pune tu să fie întrebaţi aceşti robi, ce

anume îi întrebam pe aceștia? Că pe cine voiesc domn al Moldovei, pe Vodă Mihai Racoviță sau pe Vodă Nicolae Mavrocordat? Și toți te-au vrut pe tine, că te-au cunoscut că ești milos cu sărăcimea. Acest adevăr l-am spus Marelui Vizir, ca să știe pe cine voiește țara ca domn și să-i scrie asta Sultanului.

-Da, acum te cred. Frate, așa cum te știu, așa ai vorbit. Dacă acesta este adevărul, atunci nu te socotesc vinovat. Să lăsăm deoparte neînțelegerea și să ne avem ca frații buni, că împreună trebuie să ducem povara Moldovei.

Se pregăteau de culcare. Nicolae ieși pe prispa conacului, să tragă o gură de aer curat. Octombrie se apropia de sfârșit, curând vor începe ploile cele lungi. Deși era răcoare bine, nu puteai spune că este frig. Privi cerul, era acoperit de nori, nici luna nu răsărise încă, nici stele nu se vedeau. Cu un fâșâit puternic, o săgeată îi smulse cușma și se înfipse într-un stâlp al tindei. Instinctul îi comandă să se lase pe burtă. Strigă tare, să se audă în casă și împrejur:

-Suntem atacați! La arme, oșteni!

Dar strigase pe grecește. Cine știe dacă s-a făcut înțeles? Da, Iani l-a auzit și a dat alarma. Imediat locul fu împânzit de oameni. Porțile mari erau închise, atacul putea veni din pădure, din copacii înalți care erau mult prea aproape de împrejmuirea conacului. Săgeata a venit de acolo, de la înălțime. Iani veni lângă el, ținând în mână două scuturi rotunde, din lemn acoperit cu piele groasă, de bour. Nicolae își cerceta căciula, apoi se apropie de săgeata înfiptă în stâlp. Nu era o săgeată de luptă. Era o creangă de alun, cu un cui înfipt în față. Deci atacatorii erau doar niște tâlhari de codru, nu erau nohai ori oaste turcească. Acei tâlhari, de dincolo de împrejmuirea conacului, văzând foiala de oșteni când s-a dat alarma, precis că au luat-o la sănătoasa, înțelegând că acolo îi rost doar de pierdut viața, nimic altceva.

Pe Vodă l-au condus în casă și l-au adăpostit într-o încăpăre din mijloc, fără ferestre. Gazda a dat la o parte covorul gros, de lână și a dezvelit un chepeng, pe sub care niște scări duceau la un tunel de scăpare la mijloc de codru. Paza a fost întărită și veghe s-a făcut toată noaptea. În zorii zilei rădvanul adus de Iani de la Vaslui era tras la scara conacului. Vodă și fratele său au urcat pe pernele din rădvan și imediat au purces la drum.

Bârladul arăta așa cum l-a descris Ioan. Vodă a coborât din rădvan și a făcut câțiva pași printre ruinele din capul târgului. Din ochi i-au picurat lacrimi. A mers agale până a ajuns la o casă unde munceau niște oameni, să prindă șite pe acoperiș. Vodă s-a oprit la câțiva pași, s-a uitat lung la oamenii aceia până când unul s-a desprins și s-a apropiat de străinul îmbrăcat cu straie alese.

- Îi fi fiind Vodă Grecul?

Măria Sa dădu din cap, înțelesese întrebarea. Ioan s-a apropiat și i-a deslușit vorbele românului.

- Eu sunt starostele negustorilor din târg. Musai să-mi ridic casa, că alta n-am ce face. Când or veni megieșii din bejenie, pe mine mă vor căuta mai întâi. Că vor cere tot felul de lucruri ca să-și pornească viețile de la capăt. Așa a fost mereu. Eu mi-am pierdut casele de două ori până acum și tot de două ori am pornit-o de la capăt. Ce putem face alta?

- Măria Sa întreabă dacă sigur oamenii se vor întoarce acasă? De ce ar veni tot aici, unde-i viața cu mare primejdie? Ioan mai punea întrebări și de la el, voia să știe cum este acest neam de oameni care trece prin atâtea și mereu o ia de la început.

- Care au scăpat cu viață, se întorc. Care a fost rob, acela s-a pierdut. Că aici oamenii așa spun, că *mortul de la groapă și moldoveanul din robia turcului nu se întorc*. Dar Vodă Nicolae este cunoscut de popor ca domn bun. El s-a arătat milostiv cu mujicii și cu târgoveții săraci. Tare ne-a plăcut că ne-a ușurat din poveri. Acum ce va face? Poate face o înțelegere cu Sultanul? Să ne lase în pace, măcar o vreme? Să dea poruncă oștirilor din cetățile de pază să-i oprească pe jefuitori la hotare? Ori va porni cu ispravnicii și cămătarii greci să ne pună pielea pe băț? Că nici pielea n-o mai avem bună, îi de nimica, vai de zilele noastre.

- Vodă a trimis carte Sultanului și i-a povestit cum arată țara acum, după acest război. Că haraciul nu se poate plăti din cenușă și scrum. I-a scris în acea carte că turcii din garnizoana Brăilei au dezgropat morții din cimitire, căutând inele și giuvaericele la cei din pământ. Până acolo au mers cu lăcomia și nesimțirea cea mai rea. Că haraciul ce i se cuvine Porții, l-au luat jefuitorii, acum doar ca robi de vânzare mai suntem buni. Și a cerut milă și iertare de haraci, măcar până când ne-om pune țara la loc.

- Spune-i lui Măria Sa că ne trebuie robii moldoveni să vină înapoi. Să ni-i slobozească tătarii din Bugeac și cei din Crâm, că n-avem popor pentru munca de toate zilele. Că n-avem recolte anul acesta, o să murim de foame dacă nu ne ajută Vodă cu pâinea cea de toate zilele. Asta ne trebuie, pâine și pace. Și o vorbă bună, de mângâiere. Ajută la suflet și vorba de mângâiere, că fără asta mai rău ca necuvântătoarele din păduri suntem, nu oameni.

Nicolae l-a privit în ochi pe starostele negustorilor în timp ce îi vorbea lui Iani. Fața împietrită, fără emoții și sentimente de oricare fel, nimic nu arăta că acest om ar sta, cumva, în cumpănă ca cel ce-i la o răscruce și nu știe încotro să o apuce. Nu, acest om știa foarte bine ce drum a ales, știa ce are de făcut. Adică, să o ia de la capăt, ori de câte ori soarta se va repeta cu aceste ticăloșii. Și atunci, mai înainte ca Iani să-i traducă spusele bârlădeanului, din ochi lui Vodă Mavrocordat i-au picurat lacrimi. Aici, pe pământul moldav vede oameni, nu zei ca cei pe care i-a visat din pruncie și pe care i-a luat de modele. Dar acești zdrențăroși meritau să fie asemuiți cu Heracle, cel ce și-a luat soarta în mâini și a dus la capăt munci grele, peste puterile omului obișnuit.

Aceleași lacrimi i-au picurat din ochi la Fălciu, la Murgeni, la Crasna, la Huși. Satele de pe malul Prutului erau arse, toate. Câteodată s-au zărit, de departe, niște arături săpând gropi pentru bordeie. Dar și aceia fugeau când alaiul domnesc se apropia de așezările oamenilor. Sau a ceea ce au fost, odată, așezări omenești.

Drumul până la Iași a durat o săptămână. Alaiul domnesc s-a mărit, în ultimele două zile. Mulțime de norod l-au urmat pe Vodă. Toți strigau, urându-i să facă bine pentru țară, să aibă milă de oameni. Cu acest alai numeros Vodă a intrat în Iași în ziua de 8 noiembrie 1711 și s-a dus de s-a închinat la Biserica Sfântul Nicolae Domnesc. Aici l-a întâmpinat episcopul Pahomie, de la Roman, care pe dată a slujit molitva de domnie și i-a făcut mirungerea. La ieșirea din biserică, poporul a dat strigare mare, de bucurie: *iată Vodă creștin ortodox, iată-l pe cel ce vine să ridice țara din tina pierzării. Străduiește, Măria Ta, să înveți a grăi românește, cât mai repede!*

Capitolul 7

O lacrimă pentru Moldova

A doua zi după mirungere era duminică. Vodă ar fi vrut să facă alegerea boierilor divaniți și apoi să pună masa mare, de petrecere domnească. Dar nu era chip de așa ceva, deoarece cămările Casei Domnești erau goale, prin cuhnii sufla vântul. Oale, crătiți, tingire, toate vasele din aramă bătută precum și cele din argint fuseseră furate, de slugi ori de oamenii lui Curt pașa, acel turc ce voise a se înscăuna ca bei cu două tuiuri în Moldova pașalâc.

- Iani, frate, ce fel de caimacam ai fost, cum ai asigurat sosirea mea la Scaunul Domnesc dacă n-am un blid din care să mănânc o zamă și nici o oală în care să-mi fierb o mână de fasole?

Nicolae era furios. Pe bună dreptate, supărarea lui era mare. Iată, norodul i-a ieșit mulțime mare, cu multă bucurie în cale, firitisindu-l pentru revenirea la cârma țării, iar el dă peste o casă goală, nedereticată, plină de cioburi și pânze de păianjen.

- Doamne, Măria Ta, dacă nu ți-aș fi frate aș cere să mă scurtezi de cap, într-atâta mi-i de rușine! Eu n-am avut când să calc pe la cuhnii. De când am venit trimis al tău, tot pe drumuri am umblat, n-am avut grija burții mele.

Scuza lui era cinstită, asta s-a întâmplat în zilele, săptămânile și lunile cât a bătut Moldova în lung și în lat, de la miazăzi la miazănoapte, de la valea Bistriței și a Troțușului, de pe malurile râului Moldova până la Siret și Prut și mai încolo, la Nistru. A adunat colbul drumurilor pe ciubote și scrumul satelor arse în nări și funingine în ochi. Gura îi era plină de amarul mâniei și al tristeții, iar acum, iată, reproșul fratelui îi mai pune pe suflet și rușinea neglijenței, omiterea unui lucru mărunț, acela de a nu se fi îngrijit de sălașul domnesc.

Apoi un zâmbet îi răsări într-o cută a minții. Doar calitatea de frate l-a scăpat de mânia lui Vodă când a rostit gândul acela, nepotrivit:

-Măria Ta, cum îi turcul așa-i și pistolul, iaca acum putem zice că așa-i cuhnia Casei Domnești, cum îi și țara Moldovei.

Poate că Dumnezeu așa a vrut, să simți chiar acasă la tine jalea, prăpădul și pustia în care-i toată Moldova.

Această cugetare era îndreptățită, era adevărul curat, cel pe care-l puteai vedea cu ochii din cap și să-l simți cu fiecare firicel de păr de pe trup. Dar grecul fanariot, ajuns din nou voievod, născut și crescut în puf, scăpat din frigul și umezeala chiliei de la Edicule, ajuns acum la liman, se aștepta la patul de puf din toate zilele vieții lui, nu la această primire necuviincioasă.

Toată ziua de duminică și luni, pe 10 noiembrie, slugile și oștenii au alergat în toate părțile să adune cele necesare cuhniei și să umple cămarile și beciurile cu cele necesare bairamului de înscăunare. Căpitanul Tănase, cu dragonii lui, au escortat căruțele cu butiile de vin de la Cotnari și Hârlău. Norocul lui Vodă că cel mai prețios vin, păstrat îngropat în tainița de care doar un singur om avea cunoștință, a rămas neatins de urdiile de prădători. Cele 10 butoaie au rămas îngropate la locul lor, vâtaful Curții Domnești de la Hârlău, Gheorghe Prodan a dat doar două butii pentru această petrecere.

- Căpitane Tănase, spune-i lui Vodă să dea numai câte un pahar din vinul acesta, mesenilor, așa cum îi datina înscăunării voievodului Moldovei. Iar ce rămâne să nu-l lase pe mâna cuparilor și slugilor celor proaste. Vel paharnicul să răspundă cu capul de acest vin, că el are mai mult decât veacul. Înсуși Măria Sa să-l soarbă cu mare grijă, cu înghițituri mici, și să ia aminte la cap, că această licoare numai zeii grecilor, în Olimp, au mai băut-o vreodată.

Pentru bairamul cel mare vâtaful Prodan a încărcat șase butoaie mari, cu vin de zece ani, chiar și acesta fiind din soiul cel mai bun, ce a scăpat de jaf.

Mărți, pe 11 noiembrie boierii cei vechi, talpa țării cum se numeau ei, unii pe alții, se aflau adunați ciotcă în sala Divanului. Stăteau în picioare, așteptând să intre Vodă. Ușa dinspre spătarie se deschise și Ioan Mavrocordat, fratele Domnului, chemă la sine pe Ramadan, cel ce fusese vel postelnic în întâia domnie a lui Nicolae Mavrocordat. Acest Ramadan, grec de neam, așezat pe pământul Moldovei de multă vreme, i-a fost lui Vodă Nicolae omul de încredere, cel care făcea de strață la ușile Domnului și tâlmăcea de la Vodă și înspre Vodă, vorbele boierilor pământeni.

Când ușa se închise după Ramadan vel postelnicul, un vânt de nemulțumire trecu printre boieri. „Iarăși grecii, iar o să stăm la mâna tălmăciului! Oare ce ne-o face acest Vodă? Scrisorile lui trimise de la Țarigrad și toate cuvintele lui Ioan, fratele său, au fost numai miere de atras muștele în capcană?” Acestea erau gândurile veliților și toți simțeau pielea rece și încrețită, de spaimă, pe sub blănurile scumpe cu care erau încinși.

Dar ușa se deschise repede și Ramadan, ieșind în prag, chemă la sine pe Constantin Costache.

-Vei fi și mare ușier, boierule Costache! Vodă cere să faci strigare, după obicei, la intrarea stăpânului.

Boierul Costache pricepu destul de greoi cele spuse de Ramadan. Nu era, el, prea chivernisit sub căciulă, dar avea o ținută falnică. Când pricepu ce i se cere să facă, chipul i se luminea și, întorcându-se cu fața spre divaniți, strigă cu glas de tunet.

-Descoperiți-vă, boieri dumneavoastră și vă închinați, căci intră ... Vodă!

Bucurie să fi fost ceea ce s-a lăsat peste Divan, că iată, obiceiul nostru rămas diată de la Mușatini, se respectă și azi, după atâta amar de vreme. Ori teamă mai mare stârnește acest strigăt de tunet al unui boier pământean, care vestește pe Vodă? Care Vodă? Vodă, omul pus de Sultan să stoarcă haraciul? Sau Vodă care are urechi de auzit și ochi de văzut jalea și plânsul țării? Aceste gânduri trecură ca fulgerul peste adunarea bărbilor sure și albe, apoi Vodă Nicolae Mavrocordat intră în sala Scaunului Domnesc și, înainte de a se așeza, făcu semn vlădicăii Pahomie, Preasfințitul Episcop de Roman, să spună rugăciunea împărătească. După ce termină, la semnul lui Vodă boierii se așezară pe sofalele puse pe lângă pereți, lăsând locul gol pe divanul ce sta în mijlocul sălii. Acolo se vor așeza cei poftiți.

- Boieri dumneavoastră, vă poftesc să-mi fiți de ajutor la domnia mea peste această Moldovă rănită de moarte!

Cuvintele rostite pe limba țării sunau ciudat în gura bărbatului pe care, toți cei de față, îl știau doar grăind grecește ori turcește. Când a avut vreme, Măria Sa, să învețe limba noastră? Dar sunetul acesta deosebit, încălzi aerul rece din încăpere. Toți s-au arătat bucuroși că Vodă vorbește românește.

- Boieri dumneavoastră, nu vă bucurați prea mult! Vodă încă nu vorbește prea bine pe limba Moldovei. Dar se străduiește. Cu toții trebuie să-l ajutăm să deprindă cât mai repede a grăi cu noi, pe limba noastră, zise Ioan Mavrocordat, fratele Domnului.

Apoi Vodă Nicolae începu a citi firmanul de numire a boierilor:

- Poftesc pe vel logofătul Neculai Costin! Boierul numit astfel se ridică de pe sofa, făcu o plecăciune, veni la Scaunul Domnesc și, închinându-se, sărută mâna lui Vodă, apoi dându-se înapoi cu spatele, luă loc în capul Divanului.

- Poftesc pe vel vornicul Țării de Jos Gavril Miclescu! Boierii se priviră unii pe alții: ce-i asta? Boieri pământeni în slujbele cele înalte?

- Poftesc pe vel vornicul Țării de Sus Ilie Catargiul!

- Poftesc pe marele hatman Ioan Buhuși!

- Poftesc pe vel postelnicul Ramadan!

- Îl poftesc să ia paloșul domnesc și să șadă la piciorul meu pe spătarul Ioan Paladi!

Ceremonia continuă, aerul rece din sală se încălzise binișor. Boierii, sărutând dreapta Voievodului își luau locul în Divan, apoi porneau să se strângă în brațe, firitisindu-se unul pe altul. Fură strigați în Divan, cu toată ceremonia, Gheorghită Mitre, ban, apoi Constantin Ruset paharnic, apoi Grigoraș Jora vel vistiernic, apoi Constantin Costache stolnic și mare ușier, iar la urmă fu chemat cel ce va avea grija hergheliilor domnești, marele comis Manolache Hurmuzachi.

Divanul era constituit. Boierii erau veseli, li se luase sabia de deasupra capului. Până aici, Vodă și-a ținut cuvântul. Apoi marele ușier grăi, repetând cele șoptite la urechea lui de către Ioan, fratele Domnului.

- Vodă va vorbi. Poftim pe dumnealui, boierul vel postelnic Ramadan să tălmăcească cuvintele lui Vodă.

- Boieri divaniți! V-am chemat să-mi fiți de sprijin în truda ce o vom trudi de a face să renască grădina Moldovei. Am domnit întâia dată peste Moldova, arătându-mă aspru cu boierii cei mari. Am avut de ce. Dar nu dau socoteală pentru faptele mele, m-am socotit cu Sultanul și cu Marele Vizir, care nu m-au crezut când le-am spus că Vodă Dumitrașcu Cantemir dă semne de

hainie. Era să-mi pierd capul pentru această prevestire. Am plătit cu închisoare la Edicule și cu 50 de pungi cu galbeni minciuna ticluită cu falsuri de oamenii lui Cantemir.

Divaniții se foiră, scoțând exclamații de căinare: „Dumnezeu să-ți răsplătească la judecata cea din veac! Ticălosul, ne-a tras țara la pierzare!” Și alte multe cuvinte au fost spuse de capetele clătinate a părere de rău, dar și de consolare. Apoi Vodă continuă:

- Sultanul vrea ca Moldova să plătească haraciul. Moldova trebuie să plătească banii pe care Dumitrașcu Vodă i-a strâns și nu i-a dat Înaltei Porți. Moldova trebuie să plătească Înaltei Porți pierderile din război. Asta vrea Sultanul.

Rumoare. Boierii se clatină, unii își scop cușmele înalte și își smulg smocurile răzlețe de păr de pe creștetele pleșuve.

- Am cutezat a rosti Sultanului, stând cu fața lipită de pământ toate lucrurile cumplite pe care le aflasem până atunci din scrisorile acestui frate al meu, dar încă nu le văzusem: „Luminăția Ta, Mărite Padișah, acum Moldova are sate arse, târguri făcute scrum și oamenii robiți în Bugeac sau la Bender, Hotin și Brăila. Holdele Moldovei au fost călcate în picioare de caii armatelor și de caii jefuitorilor. Din Moldova se poate strânge scrum, oase, plânsul văduvelor și al copiilor orfani. Moldova nu are de unde plăti. Lumină Padișah, jefuitorii văzând că nu mai au nimic folositor de luat, au deschis mormintele din cimitire, căutând aurul morților. Nimic nu mai este de valoare în Moldova. Țara piere de foame, în iarna asta. La primăvară Moldova va fi un loc pustiu! Acolo mă trimți, Lumină, să fiu bei?”

- „Știu toate acestea, beiule Mavrocordat, mi-a răspuns Sultanul. Te trimit acolo ca să tocmești Moldova la loc. Să-mi trimiți carte cu tot ce ai nevoie ca să pornești viața chivernisită iară și să aduni birurile.”

-Boieri dumneavoastră, asta vrea Înalta Poartă. Nu ne vrea morți, ne vrea buni de plată! Moldova este, acum, ca pasărea Phoenix din mitologia greacă veche. Această pasăre a renăscut din propria cenușă! Asta trebuie să facă și Moldova, altfel vor veni pe aceste plaiuri neamuri dușmane și vor nimici totul. Boieri divaniți, trebuie să ne unim și să punem umărul la a ne ajuta unii pe alții să

trecem iarna care vine, care este ca iarna acestei vieți, din Scripturi. Vorbiți, spuneți ce trebuie să facem!

Vel logofătul Neculai Costin se ridică primul, după rangul său și grăi astfel:

- Măria Ta, drept ai grăit Sultanului, acesta este adevărul. Norocul țării acesteia ești, Măria Ta, că un domn pământean n-ar fi avut curaj să-i spună Sultanului toate aceste lucruri adevărate. Noi, și toată Moldova, suntem ca un muribund, ne trebuie leacuri și doftori. Ne ceri nouă, boierilor divaniți să fim doftori pentru această țară muribundă. Dar noi, doftorii, suntem aproape la fel ca bolnavii. Nici noi nu mai avem vlagă! Ca să scăpăm țara bolnavă, mai întâi trebuie să ai grijă de doftori! Scutește-ne de biruri, că nu avem de unde să dăm.

- Așa-i, așa-i! Săriră toți, într-un glas, și îi ținură isonul.

- Măria Ta, îngăduie mie, vel vistiernicului, să-ți spun ce-i de făcut cel mai iute și mai iute, ridică glas, sculându-se în picioare, Grigoraș Jora. Zise, după ce primi îngăduință de la Vodă:

- Ca să adunăm haraciul și toate birurile avem nevoie, Măria Ta, de oamenii acestei țări. Nu mai avem de la cine să strângem birul! Satele sunt pustii, oamenii s-au bejenit, boierii au fugit care pe unde au putut. Trimite carte, Măria Ta și slobozește pe toată lumea de păcate! Iartă și nu purta pricină greșităilor tăi și celor ce s-au dat de partea lui Vodă Dumitrașcu, dar care nu l-au urmat în țara moschicească.

Acum interveni în discuție vel postelnicul Ramadan. Acesta vorbi, mai întâi lui Vodă, pe limba lui, apoi le spuse divaniților ceea ce spusese voievodului:

- Cinstiți boieri dumneavoastră, am avut a-i grăi Domnului nostru despre lăcustele care și-au făcut cuib în Moldova noastră. Mai întâi, să ceară Luminatului Padișah să dea poruncă lui Devlet Ghirai, hanul tătarilor, să slobozească toți robii moldoveni, pe cei luați acum, anul acesta dar și pe cei luați ani la rând la năvălirile lor din toată vremea. Apoi, să dea poruncă nohailor să nu ne mai calce țara cât suntem în nevoi. Apoi, să aducă la urechea Sultanului toată obrăznicia, necuviința, nesimțirea și ticăloșia craiului șved, care locuiește la cetatea Tighinei și de acolo își scapă oștenii la pradă în toate ținuturile aflate sub stăpânirea Înaltei Porți, dar cu osebite asupra Moldovei. Pâra noastră, a

Moldovei, trebuie să umble cu carte scrisă de fiecare dată când oștenii craiului șved fac o stricăciune, scriindu-se în carte tot ce s-a întâmplat, oameni, nume, fapte, stricăciuni și toate cele care pot fi o dovadă de netăgăduit. Drept am grăit, boieri dumneavoastră?

- Drept, postelnice, drept și foarte înțelept ai grăit, că aceste lăcuste sunt obraznice peste măsură, ziseră divaniții.

- La fel, mai completă și Ioan, fratele Domnului, tot pâra grea trebuie pornită și despre turcii din garnizoana Hotinului, care ne calcă mereu și mereu. Să-l părăscă Vodă pe pașa de la Hotin că nu-i poate opri pe leși să ne calce în toată vremea. O fi fiind și dumnealui, pașa de Hotin, părtaș la aceste jafuri? Și am aflat, de la anume olăcari trimiși de pașa de la Hotin, că hatmanul Kievului, Halicki, adastă cu oaste de la Hotin până la Cernăuți.

Apoi, la urmă când toate relele și belelele fuseseră pomenite, Vodă mai adăugă o vorbă despre negustorii turci, care făcând negoț pe aici au fost prinși și puși în fiare de oamenii lui Dumitrașcu Vodă, care le-a luat toate averile. Acești negustori au fost sloboziți de Curt pașa și li s-au dat averile înapoi. Dar ei tot mereu vin și cer și amenință că vor face plângere la Stanbul dacă nu li se dă ceea ce este al lor și li s-a luat.

- Aici am să cer Luminatului Padișah să trimită cadii, măcar în cele mai mari târguri ale țării, acești cadii să judece pricinile dintre moldoveni și negustorii turci. Iar judecata să se facă după legea otomană.

Vodă ceru boierilor să-și deschidă hambarele ascunse, pe cele pe care le-au salvat de năvălitori și să-i hrănească pe sârmanii de pe moșiile lor. Și să vegheze să se facă dreptate, că el, Vodă, va fi nemilos cu cel bogat care caută pricină nedreaptă celui sărac,

Sfatul țării s-a întins pe mai multe ceasuri. Când au terminat vorbele, se făcuse seară și întunericul luase locul luminii zilei, Vodă îi pofti pe toți boierii la bairamul de întronizare, după obiceiul pământului. Doamnele boierilor divaniți, dimpreună cu copilele și nurorile, făcuseră bairam în odăile Doamnei Țării, măcar că aceasta rămăsese la Stanbul, împreună cu coconii. Dar s-a îngrijit de ele jupâneasa lui Ramadan postelnicul. Ea a ținut loc de gazdă.

Primele feluri de bucate fură luate cu asalt de flămânzii din capul țării. Dar mai înainte, cât slugile au pus mâncărurile pe

mese, boierilor divaniți li s-au servit cafele și dulceturi, acolo în sala Divanului, stând pe sofale și vorbind de laudă despre vrednicia și blândețea de început a acestui domn, care nu este de fel ca cel ce fusese în urmă cu doar doi ani.

Apoi s-au așezat la masă. Două, trei rânduri de blide fură golate în liniște, dar și în mare grabă. Că se băteau turcii la gurile lor, cum zice poporul de rând. Apoi, când măriile lor începură să se dea pe spate ca să lase loc rotunjimilor de sub chimire să se așeze gospodărește, apărură cobzarii, fluierașii, meterhaneaua fără alămuri tipătoare. Au cântat duios, parcă plângând pe sunete dulci. În timp ce copiii de casă schimbau blidele cu alte bucate, mai grele, fripturi de vânat ori pastrame și orătării fripte la jar, paharnicii au dat cep la vinurile Cotnarilor. Unii au cerut vinuri mai dulci, alții și-au dorit băuturi aspre, bărbătești. După ce s-au dedulcit cu aceste licori, a venit vremea ca Voievodul să respecte datina: el trebuia să toarne vin, fiecărui mesean, din rezerva lui specială, așa numitul „vin al lui Vodă”.

Din ziua aceea Vodă Nicolae Mavrocordat a rămas pomenit pentru Divanul în care a hotărât cum trebuie să facă să renască Moldova, ca Pasărea Phoenix, din propria cenușă, dar și pentru licoarea zeilor cu care și-a cinstit boierii meseni. Să fi fost acel vin vinovat pentru ce a urmat? Tot ce se poate! Dar veselie care a urmat, cu hore și sârbe cu toții la un loc, întocmai ca oame-nii de rând la sate, a însemnat regăsirea om cu om, necaz lângă necaz.

Ziua următoare Vodă s-a trezit destul de greu, din somnul de după „hora împăcării”, că așa a descris Iani bairamul de întronizare, într-o scrisoare pe care a trimis-o acasă, la familia rămasă în casele din Fanar. După ce și-a clătit gura cu o căniță de cafea proaspătă, cu aromă suavă de scorțișoară, Vodă s-a așezat în genunchi în patul larg, cu gând să-și spună rugăciunile de dimineață, așa cum fusese învățat de mic copil. Nu putea să coboare de pe salteaua groasă, din lână, care-i mai păstra căldura corpului, că pe jos te lua cu frig, de îndată, deși focul arsesese în vatră toată noaptea. Stând acolo, învelit până pe creștet cu plapoma umplută cu puf de gâscă bine scărmanată, Nicolae scăpă gândurile spre grijile lui, cele lumești. „Doamne, Iisuse Mântuitorule, fi-mi mie Ocrotitor și mă condu pe cărarea aceasta, a dreptății, pe care mi-ai așternut-o la picioare. Tu-mi știi, Doamne, necazul și nevoia, Tu

faci după voia Ta, așa că Te rog, Doamne, fie voia Ta cea dreaptă, pentru țara asta greu încercată, pentru poporul acesta de robi, flămânzi și goi și speriați de atâtea năvăliri ale oștirilor diavolești. Dă-mi, Doamne, măcar o fărâmă din înțelepciunea lui Solomon și o altă fărâmă din puterea lui Heracle, eroul meu din vechime, ca să curăț țara de toată scârba lăsată în urmă-i, de Ares, zeul cel de neoprit al războiului. Iartă-mă, Doamne, că mereu îi pomenesc pe eroii mitologiei grecești, dar ei sunt modelul cu care am copilărit, în ochii mei ei sunt singurii care pot face minuni în aceste vremuri și în aceste locuri. Tu, Doamne, la fel de bine poți face minuni, nenumărate și dintre cele greu de închipuit, dar nu le faci că suntem plini de păcate și mereu, la tot pasul, păcătuim și iar păcătuim. Învață-mă, Doamne, ce să fac pentru săracii acestei țări, că iată, iarna grea vine peste noi și nu avem nimica pentru hrana cea de mare nevoie. Dă-mi, Doamne, gândul cel bun. Amin.”

Prin mintea înviorată de rugăciune îi trecu un gând, de parcă Dumnezeu, ascultându-l, îi trimtea acea fărâmă de înțelepciune pe care a cerut-o. Vodă aruncă cât colo plapuma și coborî din pat. Bătu din palme și, pe dată, doi copii de casă intrară cu ligheanul din argint, cu cana cu apă proaspătă, neînceptută, din fântâna Curții Domnești, cu ștergarele cele pufoase și moi. Vodă aruncă apă luată cu pumnii peste fața rămasă unsuroasă și brăzdată de dăre ușoare de funingine, de la lumânări și torțe, spălându-se de păcatul nesațului burții de care se lăsase stăpânit, la ceasurile bairamului dus până târziu, în noapte. Își mai aducea aminte, ca prin ceață, cum Ramadan postelnicul și Buhuși hatmanul, ținându-l pe după umeri, la mijloc, îl învățau să cânte, moldovenește, o cântare care îi plăcuse și pe care muzicanții au reluat-o de mai multe ori. „Să jucăm ca la Moldova, hăăăăi!” Aceia doi boieri spuneau vorbele de început, îndemnându-l să le repete după ei, dar el, Vodă, poznaș, le ținea isonul mereu, însă numai cu refrenul „hăăăăi”!

Pofti la el pe căpitanul Tănase, al sotniei de dărbani, ori ce mai rămăsese din ea după ciocnirile cu turcii pentru a scăpa din încercuirea de la Stănilești.

- Poftesc, căpitane, să mă duc la vlădica Ghedeon, mitropolitul. Tocmește alaiul și cheamă-l pe Ramadan, postelnicul să vină la mine, să gustăm ceva bucate de dimineață, că nu știm pe

unde ne va mâna pașii Îngerul Domnului, în această zi, în care avem multă treabă de făcut.

Căpitanul, om viguros la cei peste cincizeci de ani, se trase cu spatele trei pași și ieși, ca să împlinească porunca stăpânului. Dar se întoarse din ușă:

- Îmi cer iertare, Măria Ta, dar vel postelnicul împreună cu hatmanul Buhuși sunt la ușă, așteaptă porunca Măriei Tale.

- Poftește-i înăuntru, căpitane. Dacă tot nu au somn și stau de pază la ușa mea, de dimineață, măcar să câștigăm ceva din timpul pierdut cu somnul, acum, pe dată!

Cei doi dregători intrară, făcând plecăciunile cuvenite la întâmpinarea voievodului în zi obișnuită.

- Poruncește, Măria Ta, aici suntem de vreo două ceasuri, așteptând să ne spui care-i pohta Măriei Tale, azi, spuse, pe grecește, Ramadan. Că aseară ai vorbit cu vlădica Ghedeon și ai pohtit să vorbești azi, în chestiuni de politică bisericească. Voiești, Măria Ta, să-i trimitem vorbă mitropolitului, să poftască aici, la Curte?

- Nicidecum, voiesc să mă închin la icoane împreună cu Înaltpreasfințitul, acolo, la biserica cea mare. Să gustăm, boieri dumneavoastră, ceva ca după o lungă beție, că nu se cade să intrăm în Casa Domnului mirosind ca niște buți secătuite de vin, de ceva vreme și uitate nespălate de nevrednicul gospodar. Dar, curios lucru, nu vi se pare că n-am avut parte de mahmureală? Doar oasele m-au durut, de atâta danț și gâtul mi-a fost răgușit de atâta cântat!

- La fel am simțit și noi, Măria Ta! De vină a fost acea licoare a zeilor, pe care ai împărțit-o fiecăruia dintre noi, cu aceeași măsură. Doar noi doi am primit răsfăț domnesc, că după al doilea pahar am căpătat mare îndrăzneală la Măria Ta și am vrut să te învățăm să cânti moldovenește! Iartă-ne, Măria Ta, de necuviință!

- Ce să iert?! Că m-am simțit așa de bine, cu voi, de parcă eram din nou băietan, hoinărind prin Pera cu colegii mei de la seminarul teologic al Patriarhiei! Dar pentru alte pricini v-am chemat la mine, așa de dimineață, zise Vodă, dar își luă aminte că ziua era spre amiază, somnul beției a înghițit pornitul devreme la muncile folositoare.

- Poruncește, Măria Ta!

- Vreau să trimit carte la toți boierii veliți, dar și la cei de mai de jos, care au bejenit spre alte zări, că acu îi vremea de întors acasă și de trăit împreună, ca frații, în liniște și pace. Deci, domniile voastre să pomeniți, la Cântălarie, numele acestor boieri și locurile pe unde s-or afla, ca să repezim vestea cea bună de iertare și de juruință de prieteșug.

- Așa vom face, Măria Ta!

-Și mi-ar mai fi de trebuință să fac la fel, scrisori să trimit la boierii noștri care l-au urmat pe Vodă Dumitrașcu în pustia rusească. Unii dintre aceștia, poate că l-au urmat cu dragoste, că dulce la vorbă este acest cărturar iscusit, dar alții poate că nu se îndeamnă prea mult să stea departe de plaiul acesta. Pe aceia trebuie să-i înștiințăm că Vodă Mavrocordat șterge tot ponosul, că nu pe mine m-a lovit năpasta ci pe ei, aceia care-s departe de locurile de baștină. Deci să trimită carte de iertare și să ceară să-i primesc înapoi, că de îndată vom da porunci la hotare să fie bine primiți, acasă. Ce părere aveți, mari boieri prieteni?

- Mare este, Doamne, credința ta cea ortodoxă și plin ești de învățătura cea creștină! Una îi să știi Evangheliile pe din afară și alta îi să faci ce trebuie, după învățătura Sfințelor Cărți. Dacă acesta-i gândul cel drept al Măriei Tale, apoi omul care are cuvânt drept și este ascultat printre boierii care fac alai lui Vodă Cantemir cel mic, la loc de cinste ar fi Neculce Ion, cel ce a fost spătar în Divan. Acesta are miere pe limbă și cuget curat, că-i cunoscut ca om drept și nefățarnic. Cu el trebuie să începem, Măria Ta.

- Bine, așa vom face. Apoi, azi am să-i cer vlădicăii să pornească rugăciuni de ocrotire și de izbândă pentru Moldova și pentru mine, robul lui Dumnezeu, că voi porni cât de repede pot, spre Crâm, la Han tătar Ghirai, să-i cer să slobozească pe robii moldoveni, să-i pot aduce acasă până la sfintele sărbători.

- Nu-i bine, Măria Ta, să intri în gura lupului. Mai bine să-i tritem carte de împreunăvorbire, la un loc aproape de Prut, că dacă te depărtezi măcar și cu o verstă de malul apei noastre sfinte, pe dată se pornesc ulii și anunță că-i rost de stârvuri, de cai și de oameni. Că dacă află mârzacii că le-a călcat hotarul un om chivernisit, iute îi mână gândul la bun câștig din răscumpărare și vor năvăli, o droaie, să te prindă, Măria Ta. Lasă pe seama noastră

să punem la cale o întâlnire diplomatică cu măritul Devlet Ghirai Han!

- Bine, boieri dumneavoastră, dar să știți că treaba-i cu grabă mare, să nu apuce necredincioșii să-i pornească pe robi la târgurile cele mari de sclavi, că de acolo chiar nu-i cale de întors.

La Mitropolie, Vodă începu cerându-i Înaltpreasfințitului să se roage împreună, la icoane și la sfintele moaște, măcar o mică de ceas, pentru izbândirea lucrului de scăpare din nevoi a țării și a creștinilor, a celor care n-au nici un acoperiș deasupra capului, nici haine de îmbrăcat și nici o pâine de mâncat. Apoi, după această rugăciune care se lungi cu parabole din Evangheliile, Vodă și vlădica au șezut la sfat. Cum era vremea amiezii, în zi de post, după obiceiul casei călugăriei slujitori aduseră tipsii cu fructe uscate, stafide de la Muntele Athos, nuci și dulcețuri. Gustară o gură de cafea, apoi Vodă desluși cererea sa:

- Înaltpreasfinția Ta, am venit să te rog să-mi fii alături la o scrisoare pe care să i-o scriem Preafericitului părinte patriarh Hrisant Notara. În vremea aceasta de restriște, dacă Bunul Dumnezeu va îngădui să pierim, apoi află Sfinția Ta că în această iarnă lesne este ca Moldova să piară cu mic, cu mare, să rămâie aici, pământ pustiu. Eu, un străin de acest neam, văd că urgii mari s-au abătut de o bucată de vreme peste Moldova, și mă întreb dacă este o altă încercare ori a venit ceasul Judecății de Apoi pentru poporul ce stă și nădăjduiește spre mila Maicii Domnului, ca să fie luat sub Sfânt Acoperământul ei. Dar cum scrie în Scripturi că Fiul Omului nu vrea moartea păcătosului ci doar omorârea păcatului, se cuvine să facem ce ne îndeamnă Iisus: să-i cercetăm pe acești mărunți frați al Lui și să le dăm tot ajutorul.

- Dacă-i vorba de rugăciuni și slujbe, află Măria Ta că de câteva luni am dat poruncă să se facă aceste slujbe la fiecare liturghie, zise Ghedeon, smerindu-se dar zâmbind subțire în colțul gurii, sub barba și musteața stufoase.

-Pe acestea toate le știu, le-am aflat, Sfinția Ta. Dar flămânzii au nevoie de pâine iar cei goi nu se încălzesc doar cu metanii, le trebuie și oarece straie de pus pe spinările vrăstate de bici și tăiș de sabie. Biserica trebuie să deschidă hambarele cele pentru vremile vacilor slabe, cum scrie în Biblie, despre pilda lui Iosif. Voiesc să cer Preafericitului să lase în țară bucatele și banii

ce pleacă, an de an, de la sfintele mănăstiri închinat, măcar în pragul acestei ierni. Iar Înaltpreasfinția Ta ai da dovadă de mare milă creștină dacă ai porunci mănăstirilor celor mari să pornească ceva care cu bucate spre Țara de Jos, care a fost cea mai crunt lovită de război.

Vodă spuse aceste cuvinte rar, apăsător și cu putere, ca un conducător care nu știe de glumă în astfel de chestiuni de viață și de moarte. Mitropolitul s-a încovoiat, mai întâi, sub greutatea reproșului din vorbele acestui Domnitor străin de neam, apoi, sub povara propriei rușini, înălță glas de rugăciune, cerând milă lui Dumnezeu pentru lenea sa și uitarea ce l-a cuprins, deși a văzut cu ochii lui câtă nevoie de ajutor are aproapele nostru.

Se aplecară peste pergamente, după ce împinseră la o parte tipsiile cu dulceturi, ca să scrie vorbele potrivite către Patriarhia Ecumenică și către stareții mănăstirilor de sub munți, cele chivernisite. Apoi socotiră împreună care ar fi câștigul din aceste scrisori, câte bucate și câți bani ar putea pune la grămadă ca să ajute poporul flămând. Pe seară, după ce se mai închină la icoanele cele sfinte, Vodă se întoarse la Curte. Acolo află că, gând la gând cu bucurie, Ghirai Han a trimis solie ca să pună la cale o întâlnire de sfat, că iată, a sosit carte cu porunci de la Luminatul Padișah ca să-i fie, el Hanul, de grabnic ajutor beifului de la Bogdan Iflac. Dacă Măria Sa pofteste, poate să vină în Bugeac să se întâlnească la corturi, chiar acum, că la malul Prutului adastă un pâlc de nohai ca să-i fie de escortă pe drum. Că Vodă poate să-și aducă oșteni înarmați spre propria pază, dacă așa socoate ori dacă așa cere ȣeremonialul, ca Vodă să aibă alai.

Deși ceasul era destul de târziu pentru acea zi, de toamnă târzie, Vodă convocă Divanul pentru sfat grabnic. Boierii se adunară, regejor, că nu voiau să se pună rău cu Vodă, cine știe dacă chiar și-a lepădat firea cea arțăgoasă din prima domnie, după cum s-a legat că se va purta cu țara și boierii cei mari.

Vodă le istorisi cele puse pe hârtii la Mitropolie. Ceru boierilor veliți ca, de bună voie și fără silă din partea domniei, să spună fiecare câți amărâți din cei slăbiți de foame și oboseală peste măsură și câți bolnavi va putea să țină în gazdă, până s-o desprimăvăra. Că iată, el va purcede la drum, în Bugeac, mâine, cu sotnia căpitanului Tănase la invitația lui Ghirai Han, iar la cârma

țării va rămâne Ioan, fratele Domnului. Să i se dea ascultare în aceste câteva zile cât Vodă va fi plecat.

A plecat a doua zi, spre Huși, cu inima îndoită. Ceva îl trăgea înapoi, poate că această călătorie este, într-adevăr, periculoasă, așa cum au prezis prietenii lui, Ramadan postelnicul și Buhuși hatmanul. Au poposit la Episcopie; acolo, într-o latură a târgului era loc larg de odihnă și de adăpost pentru oaste, dregători și cai, că totul fusese aranjat atunci când împuterniciții Marelui Vizir Mehmed Baltagi pașa au semnat pace cu generalii muscali ai țarului Petru Întâiul. A doua zi, după ce a ascultat rugăciunile soborului de preoți și călugări ai Episcopiei Hușului, Vodă Nicolae a pornit la drum. Voia să treacă Prutul prin vad, mai sus de Stăniilești. Dar cum Vodă și alaiul domnesc s-au arătat pe drumul ce urma apa Prutului, pe malul stâng, bulucuri de tătari, călări fiind cei mai mulți, răcneau și chiuiau, slobozeau săgeți spre malul drept, moldovenesc, chemându-i să vină la jumulit, de pungile cu galbeni, de blănuri și de ciubote. Văzând aceste „semne” de prietenie, Vodă făcu cale întoarsă la Huși. De acolo slobozi un sol care să încredințeze tătarilor carte scrisă de domnitorul Moldovei lui Devlet Ghirai-han, ca să elibereze pe prinșii moldoveni, robiți la război, dar și pe cei ridicați din sate mai pe urmă, când au năvălit puhoaiile de jefuitori să prade țara rămasă fără oștire de apărare. Oștenii plecați în solie s-au întors spre seară, spunând că au îndeplinit porunca, au dat cartea lui Vodă unui mârzac ce sta la vad să întâmpine alaiul domnesc. Acel mârzac s-a jurat că va duce cartea la corturile hanului, să aștepte Vodă răspunsul. După două zile, oștenii de la paza hotarului în acel loc, la podul Albița, au trimis veste lui Vodă că Devlet-han a sosit la malul Prutului și îl așteaptă pe Vodă, la sfat.

Vodă a trecut Prutul și s-a îmbrățișat cu hanul tătar, după cum a voit acesta, zicând că marele dragoman de pe timpuri mult bine i-a făcut lui pe lângă Luminatul Padișah, deci să accepte să fie prieteni până ce Alah va voi să-i cheme la El, în Rai. Vodă Nicolae acceptă declarația de prietenie a tătarului, prefăcându-se bucuros nevoie mare. Știa el, grecul ce valoare are jurământul musulmanului față de un necredincios, ghiaur. Cât boarea vântului!

Devlet Ghirai s-a învoit să-i sloboade pe robii moldoveni. Dar Vodă să aducă firman de la Padişah, adresat lui, hanului, cu poruncă de slobozire a acelor moldoveni dar şi de oprire a ieşirilor în pradă în Țara Moldovei. Împreună au semnat cartea către Sultan, cerând firman împărătesc de slobozenie pentru robii de război. Până atunci, Devlet Ghirai a dat lui Vodă Mavrocordat un buluc de vreo două mii de robi, pe care i-a adus cu sine până aici, la Prut.

-Să nu-ți fie cu supărare, Mărite Bei, că nu arată bine acești robi. Dar ce voiai, să-i ținem noi pe mâncare și băutură, la hodină pe perne și în serai cu roabe, la desfătări? Robului i se face parte de muncă și de bici. Aceștia, pe care ți-i dau îndărăpt, taman de acestea au avut parte, de muncă, lanțuri și bici. Grijește Domnia Ta de ei, de acu încolo!

Bucuros că nu se întoarce cu mâna goală, Vodă Nicolae se închină hanului, mulțumindu-i pentru milostenie și laudându-i inima bună. În fapt, hanul își făcuse bună socoteală față de ghiaurul acesta, care este bei la Bogdan Iflac, dar tot slugă lui Ahmed Sultan îi este. Ca mare dragoman, acesta se pricepe să cadă tot în patru labe, ca pisicile, de i s-o găta norocul la Scaunul Domnesc, iar apoi tot ca dragoman va sluji. Este bine să-mi fie recunoscător, el mie și nu altfel, adică să nu-i dau prilej să se plângă de mine Sultanului.

Robii au trecut prin apa rece a râului, spălându-și rănila și murdăria, bucuroși că au scăpat, de robie, de lanțurile grele și de biciul cu care fuseseră mânați până aici. Cum au trecut Prutul, s-au bulucit la picioarele lui Vodă, dând slavă lui Dumnezeu și laudându-l pe Nicolae, numindu-l „binefăcătorul Moldovei și al săracilor”. Robii au fost conduși la Episcopie, la Huși. Acolo li s-a dat ceva de mâncare, călugării s-au îngrijit de răni și de bube și au fost lăsați la odihnă. Apoi boierii și oștenii sotniei lui Tănase au făcut înscrisuri cu numele celor sloboziți, locurile lor de baștină și starea averii. Care fusese om liber a primit scutire de biruri doi ani, care a fost șerb, adică rumân, a fost slobozit și boierul care îl avusese de stăpân va da pecete³⁷ pentru acest slobozit și îi va da

³⁷ a da pecete = obicei în evul mediu ca oamenii din ținuturile stăpânite de marii boieri să fie atestați, ca plătitori de biruri, cu pecetea acelui stăpân ce și câte obligații au de dat.

loc de casă și țarină, pe care le va plăti cu clacă, prin învoire scrisă la pârcălabul sau ispravnicul de ținut.

Vodă s-a întors la Curte cu inima pusă la loc. Reușise în drumul acesta să slobozască niște amărăți. Va putea, oare, să aducă acasă, la baștină, cât mai mulți?

Stând la sfat cu Ioan, în iatacul domnesc de la Curte, adeseori amintirile comune îi întorceau la Serai și la obiceiurile complicate cuprinse în eticheta Înaltei Porți. Dar aceste amintiri vor fi piatră de temelie pentru un plan pe durată mare, de susținere a domniei Casei Mavrocordat în Moldova și, poate cândva, cât mai curând, în Muntenia. Ca traducători oficiali ai Înaltei Porți, frații știau că toate afacerile trimișilor marilor regate europene se rezolvau, de-a lungul a multor săptămâni pregătitoare, prin atragerea slugilor celor mărite, care aveau acces la fața Padișahului ori la hainele lui. Din ceasul dimineții începând urechile Sultanului erau luate cu asalt de vorbe mieroase dar, de cele mai multe ori, cu multe înțeleșuri. De pildă, slujitorul ce lua cu foafecul vârfurile părului din barba Sultanului, avea îngăduință să-i povestească stăpânului ce se mai bârfește prin cafenelele din Marele Bazar, despre unele și altele din poveștile ce răzbăteau dincolo de porțile Seraiului. Acest bărbier era primul glas ce putea abate luarea aminte a Sultanului spre o anumită cerere care va veni, fără îndoială, mai târziu, doar după ce va fi pregătit temeinic un teren fertil.

Acest șoptitor, mai mult un sporovăitor la urechile Sultanului, era primul din zi care sta lângă stăpân, servindu-i noutățile zilei. Venea apoi cel ce se ocupa cu hainele Măritului, apoi cel ce îi punea în picioare papucii, ori târlicii, ori ciubotele, după cum avea să umble stăpânul în acele ceasuri ale începutului de zi. Dar cel mai mult asculta Sultanul pe mai marele slugilor haremului și Seraiului, pe Silihtar Aga. El era mai mare și peste Ciohodar Aga, la fel și peste Rekiptar Aga, ei erau cei trei mărunți demnitari care aveau cea mai mare căutare de către ambasadorii regatelor europene. Nicolae fusese prieten bun cu aceștia trei. Nu de puține ori fusese tâlmaci la întâlnirile secrete ale trimișilor regali cu aceste slugi de vază, chiar pusese la cale astfel de negocieri secrete și își primise partea cuvenită, pentru slujire, dar și pentru tăcere.

- Frate Iani, va trebui să punem capucehaie iscusită la Înalta Poartă care să ne apere interesele pe lângă Padişah, dar şi în jurul lui, pe lângă corbii flămânzi ai Seraiului. Acum, în aceşti ani de început a domniei mele, care sunt şi cei mai grei din toţi ce vor veni mai încolo, cred că tu singur ai fi volnic de o asemenea slujbă. Că tu ştii obiceiurile, dar şi metehnele suspuşilor, paşale, ulemale, viziri şi cadâne şi toate celelalte slugi. Trebuie să mergi la Stanbul şi să faci treabă bună pentru noi. Acum trebuie să ţinem trează bunăvoinţa Sultanului către voievodul Moldovei. Mereu trebuie căinată Moldova pentru soarta crudă pe care o are, din cauza tătarilor care nu ascultă de voia şi porunca Luminatului Padişah şi calcă Moldova cu jafuri după jafuri, măcar că nu mai au ce fura decât să robească nişte umbre de oameni, piei şi oase umblătoare, răpuse de foame şi frig. Dacă nohail nu vor fi cuminiţi de trimişii Sultanului atunci Devlet Ghirai precis pune ceva la cale împotriva Înaltei Porţi. Tu, Iani, ştii cum trebuie şoptite astfel de vorbe, pe la ce fel de urechi să fie rostite şi când anume. Şi mai trebuie vorbiţi de rău ori de bine, cu meşteşug, oamenii rigăii Carol şvedul, care stă la Tighina şi papă banii Luminatului Padişah şi nimica bun nu face acolo, decât strică averea Imperiului. Că acesta şi oştenii lui mai răi sunt decât nohail, iar soliile care bat drumurile către Carol şi de la el spre Evropa, culeg din drum, tot prin Moldova, cele necesare călătorului, fără să plătească un şfanţ.

-Şi te îngrijeşte, frate, de doamna mea şi de coconii mei, să stea iarna aceasta la Stanbul, că aici va fi greu pentru ei. Iar când va da colţul ierbii, la primăvară, o să trimit carte să-i aduci la mine.

Ioan plecă la Istanbul şi curând după sosirea lui la Înalta Poartă scrisorile şi firmele de la Divan se înmulţiră. „*Slugă vrednică, află că i-am dat poruncă hanului Ghirai să-i oprească la corturi pe nohail lui, să lase Moldova în pace. Dar, dacă îţi vor călca ţara şi îţi vor hăcuï oamenii, să ne scrii iute ca să-l punem la plată, cu aur şi cu sânge de va fi nevoie.*” Astfel suna un firman care îi dădea lui Nicolae Vodă dreptul să-l părăscă pe Devlet Ghirai Han. „*Sigur că prietenia care ne leagă şi pe care am juruit-o unul altuia, acolo pe malul Prutului, când ne-am întâlnit mai deunăzi îmi dă ghes să îţi arăt cu ce porunci umblă stăpânul*

nostru, de la Stanbul. Deci, iubite Han, să ne păzim unul pe altul de vicleniile dușmanilor și măcar câtă vreme ochii Sultanului văd până aici, în Moldova, ascultă de poruncile ce le-ai primit.”

Misiva trimisă de la Iași hanului de la Crâm nu umbla doar, singură, în traista olăcarului. Alături cu cartea scrisă mai primea hanul ceva giuvaericele ori o turmă de cincizeci ori șaptezeci de cârlani, buni de pastramă. Și alte mezelicuri.

Apoi veniră veștile legate de Carol, șvedul. Și împreună cu aceste vești, din cer plutiră primii fulgi de zăpadă.

- De acu, dacă se va lăsa cu frig, ar trebui să ne oprim din căutarea și slobozirea robilor noștri, zise vel spătarul Paladi.

- De ce, boierule, întrebă Vodă?

- Măria Ta, va fi greu pentru noi și oamenii noștri să umble pe cele coclauri, doar cu mai nimica în traistă. Iar robii, așa cum sunt ei, adică slabi, nemâncați, bătuți și poate că și bolnavi, pot muri pe drum, la grămadă. Mai bine îi lăsăm acolo unde sunt, poate că nohailor au mai multă grijă de ei, iarna, poate că au și ceva hrană mai multă decât noi, că doar ne-au luat tot ce aveam prin acareturi. Iar aici, în Moldova, iarna asta, Măria Ta, se va lăsa cu foamete mare, că n-avem bani să cumpărăm pâine pentru toți săracii noștri.

- Mai cerem o păsuire, mai cerem ceva bani de la cei care au și dau, mai strângem cureaua, zise Vodă. Musai să scăpăm de iarnă și de nevoi, iar când o da colțul ierbii scăpăm de toate necazurile. Să avem răbdare și să ne rugăm la Ceruri.

Până la Crăciun iarna a fost blândă. Adică nu s-au pornit vânturile cele haine dinspre stepa rusă, cu vârtejurile de zăpezi care făceau troiene în jurul bordeielor săpate în pământ, de nu se mai vedeau acoperișurile până când începea desprimăvărarea. Gerul Bobotezei nu a speriat pe nimeni, apele în râuri și pârauri n-au făcut crustă, nici măcar pe margini. Oamenii se închinau și mulțumeau lui Dumnezeu pentru multa Sa îndurare.

Iar de la Stanbul sosi veste că Luminatul Padișah s-a săturat de multele cereri și pretenții ale rigăii Carol al XII-lea. Iaca, au trecut trei ani de când mănâncă din mila Padișahului, iar de întors acasă la el, în Suedia, nici gând! Mereu se plânge de pașa de la Bender, de sărăcia oamenilor din Moldova și din Țara Românească pe care i-a jumulit fără milă de tot ce au avut, iar

acum satele lor sunt pustii. Și când Sultanul îl îndeamnă să plece acasă, el, Carol, strigă după oaste mare, cu zeci de mii de oșteni, ca să-l înfrângă pe muscalul Șeremetiev, care îl așteaptă în Polonia, cu o oaste de cazaci, ca să-l prindă pe drum. Carol caută motive ca să stea pe loc, la Bender. Cere Sultanului bani, arme, oaste și zice că nu poate pleca la drum fără să fie sigur că trecerea sa prin Ucraina și Polonia se va face fără primejdii.

Vodă Mavrocordat a pus oameni pe toate drumurile care duc spre cetatea Tighinei sau Bender cum îi zic acum, turcii. Dinspre miazănoapte, de la polonezii din Pomerania, dinspre apus din Transilvania, Ungaria și de la Viena, multă lume se perindă spre tabăra suedezilor lui Carol. Iar de aici olăcari ghiauri, îmbrăcați în uniforma armatei suedeze, aleargă la Poartă ori spre curțile regale din Europa. Deși nu are cum să-i oprească pe soli și să le scotocească în genți, Vodă Mavrocordat tot află, până la urmă, veștile. Școala de diplomație pe care o are și care i-a intrat în sânge îi cere să știe tot, ca să poată face pregătiri de apărare sau pregătiri de atac, după cum bate vântul sorții. Cu aceste griji pe cap și cu cele privind hrana populației acestei țări amărâte, Vodă a văzut cu uimire, într-o dimineață, că a venit primăvara. De la o zi la alta pomii se umpleau cu frunze, cu flori, pământul se zvântă, răsare iarba, sârmanii flămânzi scurmă după urzici, păpădie, după ciuperci și rădăcini ca să-și umple burțile ce strigă de foame, la tot ceasul. Vara a venit cu bogăția câmpului. Oastea Moldovei, așa puțină câtă este, mereu bate malul Prutului și al Nistrului, caută spre trecătorile munților ca să afle mișcările năvălitorilor și să le pună stavilă. Moldova este protejată, în acest an 1712, de bunăvoința Sultanului. Dar răbdarea Porții ajunge la capăt când spionii turci transmit Marelui Vizir că Moldova a scăpat de sărăcie, că recoltele sunt uriașe, de bun soi. Imperiul strigă după haraci. Vodă pornește zapcii și zlotașii la cules birurile. Care încărcate, cu de toate, pornesc spre Galați sau la schela Obluciței, ca să îndestuleze vistieria mereu flămândă a Seraiului și a regimentelor de spahii și de ieniceri. Ispravnicii de ținuturi stau cu ochii la zlotași ca nu cumva aceștia să încarce oamenii la bir, punându-și lor în chimire mai mult decât visteriei țării. Pe câți i-au prins cu vechile obiceiuri i-au scurtat de un cap, împodobind parii de pe margini de drumuri cu avertismente. „Vodă Mavrocordat

este voievodul săracilor, zice țara. El n-a lăsat săracii să moară de foame și de frig, el i-a scos din robie, iar pe hoții de ciocoi hrăpăreți i-a aflat pe dată și le-a dat pedeapsa binemeritată.”

Capitolul 8

Regele pribeag

Vodă Mavrocordat devine alt om când primește ordinul Sultanului de a plăti haraciul. El tratează această cerere cu toată seriozitatea și explică divaniților apropiați lui că plecarea convoaielor de căruțe cu haraciul marchează păstrarea bunăvoinței Înaltei Porți față de Moldova. „Numai așa Sultanul își va lungi bunăvoința față de noi, numai așa îi va ține pe nohai și pe turcii din raiale departe de satele și târgurile noastre. Trebuie, musai, ca Moldova să-i dea Sultanului haraciul cuvenit. Iar Sultanul va ști că noi, țara, adică Divanul boierilor veliți și eu, voievodul trimis aici, am făcut totul, cu iscusință, ca țara să dea rod bun Împărăției.”

Văzând convoaietele grele ducând toate roadele pământului spre hambarele fără fund ale Împărăției, Nicolae a făcut un pas de mare curaj, pe care nici un domn pământean nu l-ar fi riscat. A oprit zeciuală din toate bunurile haraciului și le-a pus la bun adăpost. Iar Marelui Vizir și Padișahului le-a trimis carte unde vorbește despre această popreală:

„Mărite Padișah, am oprit zeciuală din haraciul cuvenit Înaltei Porți, făcând întocmai cum m-ai sfătuit tu, Lumina Lumii, în urmă cu trei ani, când m-ai trimis să fac din Moldova o grădină cu rod bogat. Aceasta este partea din ceea ce i se cuvine Cezarului și după voia ta ea este pusă bine, ca să nu piară oamenii locului când or veni, iarăși, anii vacilor slabe. Pun alături, Luminat Padișah, toată socoteala cu aceste bucate pe care le țin la mine, nehainindu-mă. Dușmanii mei trebuie să afle de ce am făcut acestea de la pașalele și vizirii tăi, nu de la mine putere, că eu slugă credincioasă îți sunt și caut să mă îngrijesc de Moldova ca de grădina bogată a Porții.”

În munți, la Hangu, pe malul Bistriței și Trotușului, spre izvoare, iarna coboară mai repede decât la câmpie. La început de decembrie 1712, un om de încredere al pașei Ismail de la Bender îi aduse veste lui Vodă despre riga polon Stanislav, cel fără de țară, dar prieten și aliat al rigăi Carol. Acesta, spuneau iscoadele turcilor din Polonia, ar fi pornit la drum spre Bender, la protectorul său Carol, sperând că îi va mijloci ajutor otoman pentru a-și relua

tronul, ocupat acum de August al II-lea, omul țarului Petru Alexeievici. Va intra în Moldova venind dinspre Transilvania, fără alai, doar cu doi sau trei însoțitori și nu va spune pe nicăieri că el este un rege. Și mai spunea acest Eiub bei, omul Pașei Ismail, că ar trebui ca Vodă să vegheze la hotare și să-l oprească pe regele polon, să-l țină la Curte până când pașa de la Bender îi va trimite veste ce anume să facă cu leahul, să-i dea drumul spre Înalta Poartă ori să-l taie.

O scrisoare venită de la Ioan, capuchehaia Moldovei la Înalta Poartă, avea să deslușească toată tărășenia cu acest rege leah, rămas fără țară, dar față de care Marele Vizir și însuși Sultanul aveau anume gânduri. Scria Ioan că Sultanul și-a întors dragostea față de Carol șvedul, că prea multe reclamații s-au îngmădit pe capul lui cu faptele de mare obrăznicie ale acestui ghiaur ce nu-și cunoștea lungul nasului. Deci, după ce în vara aceluia an 1712 a fost reînnoită pacea de la Gura Prutului încheiată de Marele Vizir Mehmed Baltagi-pașa, cu generalii țarului Petru, partida opozanților lui Carol șvedul în Divanul otoman s-a întărit, astfel că Sultanul a cedat argumentelor pe care noul Mare Vizir, Iusuf-pașa, i le-a prezentat cu abilitate. Anume a insistat mai mult pe faptul că regele Carol amână și tot amână plecarea sa acasă, în Suedia. Marele Vizir s-a plâns Sultanului că reînnoirea păcii aceleia s-a făcut nu doar ca rușii să dărâme cetățile de la Azov, ci să retragă oastea generalului Șeremetiev, din Polonia, care zăbovea pe acolo, așteptând să-l prindă pe Carol când acesta se va întoarce acasă. Că amânările lui Carol au ca pretext această oaste moschicească ce stă la pândă, să-l prindă.

Ți-am scris, Măria Ta, mai în vară, că aici la Serai este așteptată capuchehaia regelui August al Poloniei, pe numele său Hamintowski, voievodul Mazoviei. Anume ți-am dat această veste ca tu, Doamne, să-l primești cu cinste și să-i câștigi prietenia, astfel ca aici, la Poartă, el să mă caute pe mine să-i fiu sfetnic și ajutor pe lângă Divanul Sultanului. Este de mare preț acest Hamintowski pentru noi, deoarece veștile și poruncile pe care le primește el de la Cracovia, de la regele August, vor fi de mare folos în jocul diplomaticesc din jurul regelui fugar Stanislav și a celui șved, Carol. Hamintowski a sosit târziu la Stanbul, în octombrie. După ce l-am pregătit eu însumi cum să se poarte când

va fi primit de Marele Vizir cu scrisorile de împuternicire de la regele său, l-am întrebat pe acest leah destul de cult și învățat cu eticheta evropenească, că de ce a întârziat atât de mult pe drumul de la Cracovia până aici. El mi-a povestit că a așteptat trei luni să se încheie alegerea noului rege, în Seim, că nu putea să fie capuchehaie a unei țări care încă nu și-a ales riga. Că în Polonia taberele care îi susțineau pe cei doi candidați, Stanislav și August, aveau cam aceeași putere, deci balanța se înclina, de la ceas la ceas, când de o parte când de alta. Că oastea lui Stanislav, condusă de acel pan Gruzinski, staroste de Rawa, făcea mari stricăciuni prin Republică, mereu dădea iama în Pocuția iar Sineavski, unul din panii cei mari care erau de partea lui August, nu reușea să îl prindă într-o bătălie decisivă. Până într-o zi, când Sineavski s-a prefăcut că se lasă prins în capcana lui Gruzinski la Tohun, unde aveau tabără, la mică distanță, câteva sute de călăreți ruși. Pe aceștia i-a atras de partea lui Sineavski și era sigur, acum, că îl va prinde în plasă pe rebelul lui Stanislav. Dar acesta, hoț mare, a aflat de pregătirile de luptă ale acestei tabere rusești și i-a atacat prin surprindere, noaptea, zdrobindu-i cu totul. A doua zi s-a întors cu fața spre oastea lui Sineavski, încrezător că va câștiga și această luptă. Dar mare i-a fost surpriza când s-a văzut atacat de ruși, la spate. Această a doua oaste rusească ce stătea în bivuac nu departe, a sărit în ajutorul detașamentului mai mic, lovit de Gruzinski. Acum s-au răzbunat pe morții lor, iar Gruzinski, prins bine în plasă, greu a scăpat cu fuga, cu doar puțini oameni. Mai întâi a trecut în ungurime, dar aici nu și-a putut face de cap, că iute l-au aruncat din țară panțării împăratului de la Viena. El a venit atunci la Cernăuți, a trimis oameni să năimească oaste de joimiri moldoveni, în plată, și când a adunat ca la vreo două mii, a intrat iară în Polonia, ca să-l susțină pe regele lui, Stanislav. Dar până la urmă acesta a pierdut, în Seim, și leșii l-au ales pe August, protejatul țarului Petru. Deci, să știi, Măria Ta, că acest Gruzinski acum e ca un câine bătrân, fără dinți, nu mai are stăpân tare, poți să-l iei la goană cu pietre.

Dar Ioan nu știa că după această scrisoare cu vești bune după amar de vreme, Vodă a avut îndrăzneală să-i trimită carte regelui șved, în care i-a pomenit de multele stricăciuni pe care

Moldova le suferă de la oamenii lui, iată că nu numai în ținuturile din Țara de Jos, ci și la miazănoapte, de la Soroca la Cernăuți. Vodă, ca un principe de rang mai mic, i-a cerut lui Carol, în termeni diplomatici, să-și țină oștenii în acele bivacuiri care i-au fost îngăduite de Luminatul Padișah și să nu-i lase la pradă, că însuși stăpânul de la Stanbul a dat îngăduință de haraci Moldovei, doi ani, ca să se refacă după prăpădul războiului de la Prut.

Regele Carol s-a înfuriat peste măsură și a făcut mare distrugere în odaia sa, a spart tot ce i-a căzut în mâini: „Cum îndrăznește acest voievod, o slugă a Sultanului, să-mi ceară mie, cu obrăznicie, să-mi țin legați oștenii mei iubiți? De ce nu-mi trimite plocoane și zaherea, ca să avem cu ce să ne hrănim toată iarna?” În furia lui, Carol a dat poruncă oștirii lui Gruzinski și celui a lui Halicki să ierneze unde vor pofti, în toată Moldova, și să ia de la mujici tot ce le face trebuință. Așa au ajuns cete de poloni până la Roman și chiar în preajma Bacăului.

La câteva zile Vodă mai primi o scrisoare de la fratele Ioan. „Îți scriu ultima veste grozavă: Sultanul s-a răsucit deodată, l-a schimbat pe Marele Vizir Iusuf-pașa cu pașa Suleiman iar pe Cara Mehmed pașa, seraschierul Benderului l-a mazilit și în loc l-a pus pe Ismail-pașa. Iusuf și-a pierdut capul tot din cauza uneltirilor regelui Carol. Toate scrisorile acestuia, din ultima jumătate de an, au fost prinse de oamenii lui Iusuf, iar acesta le-a ascuns de ochii stăpânului. Iar când Carol a înțeles că cineva i-a închis poarta la ochii și urechile Sultanului, s-a supărat tare și a făcut așa fel ca ultima lui scrisoare să ajungă la Sultan. De aceea a fost mazilit Iusuf. Iar Suleiman – pașa, noul Mare Vizir, nu iese din cuvântul rigăi Carol. El l-a îndemnat pe Ahmed Sultan să pornească război cu țarul, bazându-se pe faptul că oastea cea mare a Rusiei duce bătălii cu cetățile suedeze la Marea Baltică, însuși Petru Alexeievici a îmbătrânit și nu mai are așa mari porniri războinice. Dar ca să învingă în această nouă campanie, este musai ca riga Carol să ajungă acasă, în Suedia, și de aici să țină ocupată oștirea cea mare a Rusiei, ca să nu facă din nou ca la Poltava. Și ultima știre, curând vei primi carte de la Sultan să-l ajuți cu oști pe Ismail – pașa de la Bender ca să scoată oștile lui Carol din Moldova, de acolo din jurul Benderului, dar și pe cele de la Hotin.”

Vodă dădu poruncă să se sporească veghea asupra călătorilor străini ce intră pe pământul Moldovei. Oricine va sosi dinspre Ardeal, trecând peste munți, să fie oprit, cercetat și dacă se va vedea că este de stirpe aleasă de îndată să fie trimis, sub pază, la Curtea Domnească. Și mai slobozi, de câteva ori, câte o sotnie de dărăbani, de-ai căpitanului Tănase, să le arate paloșul moldovenesc acestor prădători care ar cuteza să se apropie de acareturile Domniei de la Cotnari și Hârlău.

S-a întâmpnat după Bobotează, în 1713, ca un străin să fie aflat la Bacău, întrebând oamenii despre drumul spre Iași și despre cel spre Nistru, la Cetatea Albă. Vornicul Manolache Ruset, aflând despre acest străin, îi ieși în cale la Mărgineni și, grăind pe latinește, l-a poftit pe călător să spună cu ce treburi anume umblă prin Moldova. Că domnia sa, vornic fiind, n-ar vrea să i se întâmple vreo știrbire distinsului călător și apoi să se plângă în lume de Moldova și de domnitorul acestei țări.

- Sunt polcovnic în oastea regelui Carol al XII-lea al Suediei. Sunt de neam tocmai din Francia, numele meu este Burns, Laurent Burns, iar locul meu de ofițer este alături de regele meu. Așadar, caut drumul spre tabăra regelui meu, de pe malul Nistrului, la cetatea Bender. Acest domn, Pierre, este prietenul și secretarul meu, iar acest domn este pan Vaclav, podpolcovnic, de loc din Pomerania. Iar aceștia sunt slujitorii noștri.

- Este o mare cinste pentru mine să am norocul de a schimba niște vorbe cu așa distinși călători. Rogu-vă, domnilor, să poftiți la conacul meu, să vă odihniți de drum lung și să vă ospătați la masa mea. Așa este obiceiul acestei țări, ca un călător străin care vine cu gânduri cinstite să fie primit cu căldură și ospătat, ca el să se bucure de prieteni, la drum, prin Moldova.

Călătorii acceptară politicoasa invitație, de voie ori de nevoie, că vornicul avea în spatele său o ceată de douăzeci de seimeni, înarmați bine și călări. Ar fi fost o mare prostie să refuze o așa aleasă poftire.

Drumul până la conacul boierului Manolache a fost străbătut în trap ușor. Călătorii se uitau cu îngrijorare la boierul, tânăr încă, dar cu barba înspicată, ce călărea alături de polcovnic, în tăcere. De parcă menirea lui ar fi fost aceea de călăuz, nu de boier săritor la nevoile străinilor de neam ales. Au ajuns, într-un

ceas, la casele vornicului, aflate pe o vale strâmtă, împădurită, aproape de Mărgineni. Gardul înalt, din bârne, era întrerupt din loc în loc de porțiuni de zid, din piatră. Această construcție arăta a fi solidă, greu s-ar fi putut dărâma doar cu un simplu berbec, o bârnă cât de grea ar fi fost ea, chiar armată cu un cap de fier.

Polcovnicul privi cu un ochi de cunoscător fortificația. Acest adăpost putea face față atacatorilor mărunți, unor cete de tâlhari de codru ori pâlcurilor de prădători, nohai ori turci, ori leși sau ucrainenii. Dar nu unei oștiri pornite în campanie de cucerire.

- Rogu-vă, domnule, sunt dese ieșirile la pradă ale tătarilor Hoardei, în țara dumneavoastră? Că pe noi, polonezii, ne calcă destul de des ticăloșii, mai ales prin părțile de miazăzi, în Pocuția. Oricât ne-am plânge, noi, pașei de la Hotin, Imperiul nu este în stare să-i oprească pe acești ticăloși. Mereu încalcă pacea încheiată de regele nostru cu Măritul Padișah.

- Nu este în stare, ori nu vrea să facă ceva? Noi, moldovenii, ne batem cu acești tâlhari de sute de ani. Câteodată îi dovedim, de cele mai multe ori ne ascundem în păduri și privim neputincioși cum jefuiesc și pun foc, culcă la pământ toată truda noastră.

Vornicul avea acea resemnare în glas, a omului trecut prin multe necazuri, dar care nu au reușit să-l rupă, nici măcar să-l încovoie. Ca brazii cei falnici.

Tropotul cailor fu auzit de paznicii conacului și, la apropierea pâlcului de călăreți, poarta mare se deschise, lăsând să se vadă curtea și casele vornicului de ținut. Câțiva seimeni le ieșiră în întâmpinare, luând căpestrele cailor în mâinile lor și conducându-i spre grajduri.

- Pofitiți, domnilor, cu toată încrederea. Nu v-am ieșit în întâmpinare cu gând rău, nu aveți a vă teme de noi. Dar voievodul nostru a dat poruncă dregătorilor de ținuturi de la hotarele Moldovei să aibă grija călătorilor ce caută să ajungă la regele Carol, la Bender. Că este poruncă de la Sultan să avem grija celor ce sunt prietenii ori slujitorii măritului rege șved, pe care Sultanul îl ține la mare cinste. Vă puteți odihni, ospătați cu noi, iar mâine, cu oșteni însoțitori avem poruncă să vă trimitem la Curtea Domnească, la Iași.

A doua zi dimineată un olăcar ieși pe poartă, în liniște, ținându-și calul de dârlogi. După ce trecu de prag încălecă și porni în goană la drum. Ducea știre la Curte despre acești călători străini. Vornicul încrisesse, după capul lui, o descriere a celui ce părea a fi mai marele grupului de călători. „*Cred, Măria Ta, că acest polcovnic frânc este mai mult de atâta, ce zice el despre sine. Are purtări prea fine, iar soții lui i se închină de fiecare dată când îi vorbesc ori când primesc poruncă de la stăpân. Noi i-am ospătat și am avut grija lor, întocmai după porunca Ta, Doamne. Altminteri nici că se putea!*”

Nu au zăbovit prea mult, dimineată, cu pregătirile de drum. Frigul era pătrunzător la acel ceas, după răsăritul soarelui, iar zăpada destul de înaltă. Dar drumul mare era călcat de sâni și cai, așa că străinii nu au avut piedici în cale. Polcovnicul franțuz s-a arătat roș-aprins la obraji, când a ieșit din odaia lui. Ochii îi erau tulburi, avea febră. Răcise, deși n-ar fi trebuit să i se întâmple, că doar slujea de multă vreme în aceste țări nordice, unde iarna nu era un lucru de șagă. Văzându-l astfel, vornicul puse slugile să pregătească o sanie, cu fân din belșug și toale înflorate, țesute în casă, apoi blănuri de oi bine argășite și îl culcară acolo, bine învelit. Vornicul însoți alaiul la Iași urmat de șase seimeni, destul de mulți pentru niște călători care nu se arătaseră a fi vreo solie de seamă. A avut ochi buni și a cântărit cu măsură potrivit vornicul Manolache, așa s-a dovedit până la urmă, din chiar puținele cuvinte pe care le-a scris în cartea sa. Căci acel călător simplu, cu puțini slujitori în juru-i, nu era altul decât regele fără țară al Poloniei, Stanislav Leszczyński, cel ce a fost alungat de la domnie de August al II-lea, regele de drept, ales de Seimul panilor, iar apoi alungat la rândul lui de Carol al XII-lea al Suediei. Stanislav era o marionetă, pus pe tron de riga Carol, care s-a asigurat, astfel, să aibă spatele acoperit cât vor dura războaiele sale pentru supremație asupra Mării Baltice.

La bariera Iașului olăcarul trimis de vornicul Manolache dis-de-dimineată, le-a ieșit în întâmpinare și a grăit stăpânului, spunându-i de porunca lui Vodă: călătorii vor fi găzduiți la mănăstirea Galata. Apoi, după o scurtă zăbavă cât să-și pună străie mai acătării, unul dintre ofițeri va fi primit și cercetat de însuși Vodă Nicolae, chiar de-o fi miez de noapte.

Mult s-a mirat în sinea lui ofițerul polcovnic, de neam francez, de această mare curtoazie din partea unui principe creștin. Oare să fi aflat că el, polcovnicul, este însuși regele Stanislav pribeagul? Și îl cheamă la o oră atât de târzie ca să se convingă asupra identității călătorului? Ori, poate are ceva gânduri rele principele?

Vrând să fie în siguranță, polcovnicul Laurent Burns se scuză că este obosit și bolnav. Pe semne că a răcit pe drum. Așa că la întâlnirea cu Vodă se va duce doar secretarul Pierre, care știe a grăi latinește și elinește. Îi va transmite principelui cererea lui de a fi scuzat pentru un gest nepoliticos, dar nu ar vrea să aducă, la palat, cine știe ce boală, că dacă n-ar fi doar o simplă răceală?

Stanislav nu a putut trece incognito prea multe ceasuri, în fața lui Vodă Nicolae Mavrocordat. Cum dimineată s-a simțit mult mai bine, că febra îi dispăruse de tot, a trebuit să meargă la Curte ca să fie cercetat de însuși Vodă. De cum l-a văzut, Vodă l-a și cunoscut pe tânărul Leszczynski. Că îl cunoscuse pe taică-su, la Istanbul, când venise însoțit de fiul său. Dar Nicolae nu a dezvăluit că l-a recunoscut pe regele călător, l-a lăsat să vadă în ce ape se scaldă. Anume, i-a spus așa: „Polcovnice, eu te socot a fi un colonel în slujba regelui Suediei, dar dacă o să-mi spui cine ești cu adevărat, eu o să-ți dau cinstirea cuvenită.” Iar riga, simțind că Vodă are o mare bănuială asupra sa, dar încă nefiind încrezător că nu i se întinde o capcană, răspunse tot într-o doară: „Adevărul, Alteță, este că sunt un colonel fără noroc, acum sunt în mâinile Alteței Tale, dar dacă-mi vei da ajutor atunci vei avea un mare prieten și sprijinitor în persoana regelui Suediei”.

După aceste discuții, Vodă a pus să fie servită masa pentru ofițeri în spătăria mică și i-a încredințat pe boierii săi, Ramadan și Buhuși, să le stea alături. Apoi le-a dat cvartir la mănăstirea Trei Ierarhi, ce se afla aproape de Curtea Domnească. Iar pe franțuz l-a pus să șadă în chiliile egumenului mănăstirii, lăsând ca acest musafir să înțeleagă ceea ce trebuie că nu poate ascunde unui om cu experiența unui Mavrocordat.

Într-a treia zi ofițerii au făcut o plimbare prin Iași, au stat la palavre cu boierii. Iar în cea de a patra zi, secretarul Pierre a cerut să i se îngăduie să-i spună câteva cuvinte, de taină, Principelui. Și i-a destăinuit că da, acel polcovnic franțuz este

regele Stanislav, dar ar dori să rămână incognito, până când se va convinge că este în afară de orice primejdie. Vodă i-a transmis că o să-l primească noaptea, într-o latură a Curții Domnești, să vină învelit în manta ca să nu fie cunoscut de nimeni.

- Cred, sunt convins chiar, că Alteța Voastră a primit știre că regele Stanislav sosește incognito și vrea să treacă prin Moldova, spre Tighina, la regele său, suedez. Că nu se poate să intre în obiceiul unei curți princiare să-l primească pe un călător umil, la miez de noapte. Eu sunt cel despre care ai primit înștiințare. Ieri noapte secretarul meu, Pierre, mi-a descris primirea pe pragul iatacului Măriei Tale. Din toate cele zise de acest fidel al meu, reiese că n-am a mă teme de nici un pericol la Curtea Măriei Tale. Am văzut, cu ochii mei, că Măria Ta este leit acela despre care mi s-au spus multe vorbe de laudă. Să fiu iertat, Principe, că nu mi-am dat masca jos încă de când am călcat hotarul Moldovei. Dar sunt un pribeag, n-am nici oaste, nici bani, n-am alai care să fie de rangul meu. Cine mă crede fără să vadă, la mine și la soții mei, nici un însemn real, de neam regesc?

- Sire, mă plec în fața Majestății Tale!

Spunând aceste vorbe, Vodă Nicolae se trase din scaun și își puse un genunchi în podea. El, un principe de neam străin, pus pe un tron pe care l-a cumpărat cu bani grei, aflat la voia Sultanului, oricând amenințat cu mazilirea chiar pentru pricini mincinoase, a îngenunchiat în fața unui rege care, chiar dacă își pierduse tronul, totuși domnise legitim o bună perioadă de timp.

- Nu-i de cuviință, Măria Ta, să îngenunchezi în fața unui pribeag. Eu am venit la Curtea Moldovei să-mi fac aliați, să continui lupta împotriva unui imperiu care este mai rău decât cel al necredincioșilor musulmani. Acum nu am oaste, nu am bani. Pe credincioșii mei nobili i-am trimis la casele lor, să nu rățăcească prin lume cu un pribeag. Când va veni vremea mea, acești apropiați ai mei, prietenii mei, mi se vor alătura și vor trage sabia pentru Polonia, pentru Rzecz Pospolita. Acum nădejdea mi-o pun în regele Carol, aliatul meu când am plecat la război cu oștile lui Petru, la Poltava. El, cu prietenia pe care i-o poartă Sultanul, îmi va sprijini cererea de ajutor în bani și oaste, de la turci, pentru a mă pune înapoi pe tronul care mi se cuvine, de drept.

- Aveți cărți scrise, pentru aceste promisiuni de ajutor? De la regele Carol și de la Luminatul Padișah? Ce veți oferi, la schimb, Sultanului? Întrebarea aceasta i-a venit lui Vodă, direct și negândit, ca ceva firesc la Marele Dragoman al Porții Otomane. Să ai ca prieten un rege polon, chiar dacă acum este pribeag, ar fi fost un mare câștig pentru Moldova. Din vechime voievozii acestei țărișoare au plecat genunchii și s-au declarat vasali față de regii poloni, de multe ori, totdeauna când voiau să se pună de-a curmezișul amenințării osmanlâilor. Acest lucru mărunț, din istorie, îl cunoștea foarte bine, diplomatul. Nu făcea o greșală legându-se prieten cu leahul. Dacă acesta putea să obțină, de la Sultan, ajutorul de care avea nevoie, Moldova putea să însoțească oastea lui Stanislav cu câteva polcuri de moldoveni. Dar acest posibil ajutor trebuia să se bazeze pe un tratat de alianță, semnat și întărit cu peceti adevărate. Și trebuia făcută cunoscută Evropei această alianță.

Stanislav a rămas la Iași aproape trei săptămâni. În tot acest răstimp olăcari au dus cărți la Bender, regelui suedez Carol din partea polonului Stanislav. Alte cărți au fost trimise de Vodă Mavrocordat pașei de la Bender, prin care anunța că l-a primit la Iași pe acest rege polon pribeag. Tot așa, Vodă Nicolae i-a dat știre și hanului Devlet Ghirai despre musafirul regesc pe care-l găzduiește la Curtea Domnească.

- Sire, am trimis veste despre sosirea Majestății Voastre la Curtea noastră pașei Ismail de la Bender și hanului tătar de la Crâm. Se cuvine, potrivit uzanțelor diplomatice de la Înalta Poartă, ca Majestatea Voastră să vă anunțați popasul la Iași, intenția de călătorie prin Imperiul Otoman, ținta și scopul pe care îl urmăriți. Cereți, în termeni diplomatici, cu politețe dar cu fermitate, să se ia act de cele transmise și cereți, cu acest prilej, protecția acestor demnitari imperiali pentru a trece, neștirbit, spre Istanbul, ca punct final al călătoriei.

Voievodul Moldovei aplica, cu succes, toate cunoștințele pe care le stăpânea, cu exactitate, despre mișcările unor diplomați străini prin Imperiul Otoman. Regele Stanislav luă cunoștință, astfel, că treburile la care s-a angajat nu sunt de loc simple. Luă cunoștință de cheltuielile de protocol pe care le va avea de

suportat, pas cu pas, la toate ușile ierarhice pe care le va deschide, până la poarta Seraiului. Oftând, regele spuse:

- Era mult mai simplu să fi rămas doar polcovnicul Laurent Burns. Știam că am a mă teme doar să nu fiu dat în vileag și batjocorit, ca rege fără țară, fără bani și fără alai de rang regal. Așa, mai mult ca oricând, simt cât de greu îmi va fi să obțin ceea ce doresc, dacă nu mă voi arăta la înălțimea rangului meu. Măria Ta, principe, rogu-te îngăduie să zăbovesc la Curtea Domnească a Moldovei până când, cu îngăduința Măriei Tale, voi chema pe fideli mei nobili, cu oștenii lor, să mi se alăture aici, la Iași, de unde voi porni la drumul încercării mele. Toate cheltuielile pe care le vei face cu mine și alaiul meu vor fi plătite și răsplătite, cu dobândă regească. Iar alianța noastră o vom lega pe veci!

Mavrocordat rămase fără grai. Propunerea leahului căzu ca un pietroi pe talerul bunăvoinței sale. Era prea mult pentru principele unei mici țări vasale Înaltei Porți. Rămase pe gânduri, nu mai mult decât i-o cerea uzanța bunului simț nobiliar. Apoi răs-punse:

-Sire, ar fi o mare onoare pentru mine și pentru țara mea să vă pot fi de folos în termenii pe care mi i-ați descris mai înainte. Inima mea stă deschisă către Majestatea voastră, care sunteți un gentilom de o noblețe desăvârșită. Chiar dacă această cheltuială ar fi peste puțină tezaurul meu, aș face totul ca să vă pot fi de folos. Din păcate, trebuie să vă reamintesc că Moldova este un ducat vasal Înaltei Porți. Ca domnitor al acestei țări vasale, eu însumi am doar puține libertăți chiar în exercitarea puterii față de supușii mei. Toate faptele și actele mele trebuie să treacă pe la Marele Vizir, să-i fie aduse la cunoștință Luminatului Padișah și trebuie să câștig bunăvoința pașei de la Bender ca să pot porni cărți către Înalta Poartă cu acest plan al nostru. Căci intrarea unei oștiri străine pe teritoriul Imperiului, chiar cu titlul de alai domnesc însoțitor, fără firman de la Sublima Poartă, se socoate un act de nesupunere, de amenințare armată a Imperiului, a Sultanului și se pedepsește cu moartea. Îngăduie, Majestate, să urmăresc calea diplomației, chiar dacă ea va fi mai lungă decât este obiceiul evropenesec. Dar va fi mai sigură, pentru amândoi.

- Atunci, dacă acest demers diplomatic va dura mult, n-ar fi mai potrivit să rămân tot clandestin și să ajung, repede, la

Bender? Că regele Carol mi-a trimis veste, prin secretarul său privat, că așteaptă să mă alătur lui, la Bender, că numai împreună cu mine și având sprijinul militar al Hanului Devlet Ghirai și al pașei de la Bender, va porni spre Baltica, trecând prin Polonia și repunându-mă în scaunul ce mi se cuvine, de drept, la Varșovia.

- Este prea târziu acum, cărțile au plecat, la Bender și în Crâm se știe că Majestatea Voastră este aici, la Iași.

Vodă Nicolae n-a îndrăznit să-i spună regelui polon ultimele noutăți. Că sosise firman de la Marele Vizir Suleiman că beii de la Bogdan Iflac să dea ajutor de oaste pașei de la Bender ca să-l prindă pe regele Carol și să-l trimită la Adrianopol. Iar oștile rebele ale acestuia, cele ce s-au așezat la iernat prin Moldova, să fie alungate. Iar de se vor opune, acei oșteni să fie tăiați ori luați robi, cu câștig pentru voievodul Moldovei.

Nu i-a destăinuit nici că trimisese oastea de strânsură de la curțile boierești să îi scoată pe șvezi din jurul Hotinului. Oastea aceasta, puțină ce-i drept, dar cu oșteni pricepuți a mânui armele în bătălii, era condusă de marele logofăt Antioh Jora, avându-l alături pe marele ban Ioan Balș, pe Gheorghiță Apostol mare paharnic și pe marele jicnicer Diamandi.

Cei patru boieri au fost chemați de Vodă noaptea, în mare taină. Vodă îi aștepta în odăile sale. Acolo le-a dat porunca primită de la Istanbul, prin olăcar trimis de Ismail Pașa, seraschierul Benderului.

-Boieri dumneavoastră, am primit poruncă grabnică să-i scoatem din Moldova pe oștenii regelui șved Carol. De oastea de la Bender, din satul Varnița unde și-a făcut Carol așezare întărită cu palisade, se va ocupa pașa Ismail. Noi trebuie să-i alungăm pe cei ce s-au așezat la Hotin și mai jos, până la Bacău. Toți aceștia trebuie să fie alungați, dacă se încontrează avem poruncă să-i tăiem sau să-i luăm robi, cu folos după cum credem de cuviință. Poruncă dau, vouă boierii mei credincioși, să porniți la drum cu pâlcurile voastre de oșteni spre Botoșani, și mai departe spre Hotin. Am primit știre de la Gavriil Miclescu, biv vel voric și staroste al cetății Cernăuțiului, că s-a făcut strigare de adunare a oștilor generalilor și polcovnicilor Zagwoiski, Bekerski și Rosohawski. Nu se știe când se vor aduna la un loc, așa că bine ar fi, boieri dumneavoastră, să-i pâliți pe rând, să nu-i lăsați să-și

pună puterile la un loc. Agalele turcilor de la Hotin au să vă iasă în cale, între Botoșani și Suceava, așa că veți avea întâriri și din partea stăpânirii. Tot în noaptea asta vor pleca olăcari, de aici, de la Curte, către pârcălabii și ispravnicii de ținuturi, la Neamț, Bacău, Roman, Suceava și spre munte, ca să-i taie pe șvezii care le-au pricinuit atâtea daune, să fie fără milă față de ei. E musai să porniți în grabă, boieri dumneavoastră. Bun câștig veți avea din partea domniei mele, iar prada de la acești nemernici ticăloși va fi a domniilor voastre.

Vodă a rămas treaz toată noaptea. Gânduri de toate felurile i se învârtteau în cap, unele mai năstrușnice decât altele. În acele ceasuri a trecut de la cald la rece, vedea viitorul Moldovei și al lui când luminos, când înnegurat, bântuit de balauri și alte fiare cumplite. Oricum s-ar fi sucit, până la urmă convingerea lui a fost că, de acum, lucrurile se vor limpezi pentru Moldova. Regele Carol odată expulzat de la Bender și dus în capitală, va fi trimis spre țara lui cu ajutoare, adică bani și oști, ori va fi alungat spre Europa, unde va mai rătăci o vreme. Dar viitorul nu era ușor de pătruns, la acea dată.

Plecarea regelui aducea o mare ușurare Moldovei. După ce va înceta samavolnicia acelor oști ticăloase, Țara de Jos și Țara de Sus vor putea răsufla ușurate. Cel puțin o vreme. Va porni Ahmed Sultan, cu oștile sale, un nou război contra țarului? Ori se va lăsa păgubaș?! Nicolae știa, de la Ioan, că acest război nu era dorit de nimeni: ulemalele erau împotrivă, poporul era împotrivă, nici ienicerii nu aveau mare tragere de inimă deoarece imensitatea stepei rusești, de la Nistru până la Moscova însemna un pustiu în care și iarba se usca, vara, pe căldurile cele mari, râuri prea multe nu erau și nici sate de jefuit, în cale.

Vodă ațipi în zori. Dormi somn frământat, câteva ceasuri, până când căpitanul Tănase al polcului de dărăbani îl trezi, spunând că a venit, cu mare grabă, carte de la Bender. Vodă citi și se scutură ca de un vis rău. Scria pașa Ismail că regele a fost prins și legat, după ce ienicerii au trebuit să dea foc așezării șvede de la Varnița, ca să poată pătrunde până la casa regelui. Acesta s-a bătut ca o fiară încolțită, răcnind și înjurând, amenințând cu numele Sultanului pe toți cei ce au îndrăznit să se lege de el. Până la urmă l-au prins, l-au legat și l-au învelit cu tot felul de țoale, de nu i se

putea vedea chipul. Și astfel a pornit căruța cu mărețul rege, spre Adrianopol.

Mai scria pașa că regele Stanislav trebuie să pornească spre Bender imediat, că Sultanul îl vrea la Istanbul. Iar el, pașa Ismail, trebuie să-i dea ieniceri de pază ca să-l aducă fără știrbire, ca pe un musafir de mare preț. Acest lucru, adică „musafir de mare preț” i s-a transmis ca un ordin cumplit pașei. Deci Stanislav este un om prețios pentru Sultan.

Vodă Nicolae a trimis după Stanislav. L-a primit în spătăria mică. Acolo, punând un genunchi pe podea, Vodă i-a întins cartea primită în zori. Fiind scrisă în turcește, Stanislav a cerut să-i deslușească cele scrise acolo.

- Majestate, vestea pe care mi-o trimite Ismail, pașa de la Bender, are o parte bună și alta care nu este bună, de loc. Scrie, acest prieten al meu, că regele Carol al XII-lea al Suediei a căzut în dizgrația Sultanului. Un buluc de ieniceri a fost trimis la Bender să-l aducă la Adrianopol, la fața Luminatului Padișah. Că acesta s-a supărat de obrăznicia regelui șved, care de trei ani tot cere bani și iar bani și atâta întruna spre război cu țarul Petru. Că i s-a dat oaste care să-l însoțească acasă, în țara sa, că i s-au dat merinde pentru drum, că s-a semnat pace specială pentru ca el, Carol, să ajungă nevătămat, acasă. Iar regele refuză să plece. S-a închis în cvartirul lui, din satul Varnița, lăaturalnic cetății Benderului, și trimite strigări ienicerilor să plece, că el este prietenul Sultanului și acesta îl iubește.

Vodă se opri din povestit. Cercetă chipul regelui ca să înțeleagă ce putea fi în sufletul acestui om. Și văzu cum speranța se surpă în el. Atunci continuă:

- Vestea cea bună este pentru Majestatea Voastră. Scrie Ismail, mai departe, că a primit un alt hatiserif ca Majestatea Voastră să fie trimis la Istanbul, cu toată cinstirea cuvenită unui rege. Înseamnă, Majestate, că Sultanul are un gând bun, cred că el dorește ca Polonia să-i fie prietenă lui, nu țarului a toată Rusia.

Stanislav se însenină. Chipul i se luminează, iar trupul prinse mai multă vigoare, spatele i se îndreptă iar el se înalță, ca un lujer ce crește văzând cu ochii.

- Dar cu Carol ce s-a mai întâmplat? Mai spune ceva, Ismail-pașa, în continuare?

Regele voia să știe dacă aliatul lui își va relua locul în țara sa din nord. Că fără sprijinul lui Carol, având în jur numai dușmani, greu ar fi putut domni, în liniște și pace.

- Regele Carol, continuă Vodă, ținând scrisoarea în mână, s-a opus plecării la Istanbul. Cum hătișeriful spunea clar că trebuie dus la fața Măritului Sultan, pașa s-a sfătuit cu Devlet Ghirai Han și au asmuțit garnizoana de ieniceri asupra satului Varnița. Au tras cu tunurile, dar mare stricăciune nu au făcut întăriturilor, că șvezii lucraseră cu mare meșteșug. Mai zice seraschierul că nici ienicerii nu aveau mare tragere de inimă să-l atace pe Carol, pe care-l socoteau un prieten de-al lor. Așa era, știu și eu, că am văzut cu ochii mei cum Carol făcea antrenamente de scrimă cu ienicerii. El singur lupta cu câte trei sau patru oșteni de o dată, și le făcea față. Apoi, văzând pașa Ismail că nu o scoate la capăt cu ienicerii lui, le-a pus hătișeriful sultanului sub ochi și i-a amenințat pentru nesupunere. Abea atunci ienicerii au luat în serios asaltul asupra Varniței și au dat foc, în mai multe rânduri, că șvezii stingeau focul după trei sau patru ceasuri. Apoi a luat foc casa în care stătea însuși Carol. L-a scos din flăcări unul din generalii lui, altfel ar fi ars acolo. Și l-au prins turcii și l-au legat. Iar a doua zi, pe 6 februarie l-au pus într-un rădvan, înfășurat și legat ca un mort, că se zbătea cu mare furie, să-și rupă funiile.

- Nu-i bine, asta nu ar fi trebuit să se întâmple. Cred că regele n-a avut în preajmă nici un prieten adevărat, care să-l sfătuiască de bine. Că dacă rupe prietenia cu Sultanul, poate să-și piardă chiar capul, acolo la Istanbul, zise Stanislav, vădit afectat de pățania urâtă a prietenului și protectorului său.

Luni, pe 18 februarie în acel an 1713, Stanislav a plecat spre Bender, având alai potrivit rangului său, de rege. L-au însoțit marele comis, marele jitnicer și căpitanul Tănase, cu steagurile lui de dărăbani. Ajungând regele aproape de Bender, Ismail-pașa i-a trimis un frumos cal turcesc, împodobit cu harnașament de mare preț, iar la intrarea pe poarta cetății, pașa a pus tunurile de au tras șapte lovituri, ca pentru un musafir de neam ales.

În Iași, Vodă Nicolae l-a condus pe rege până la marginea cetății de scaun. S-au îmbrățișat, iar Stanislav i-a repetat acele vorbe frumoase, de recunoștință și jurământ de păstrare a prieteniei lor, pe veci. Privind în urma lui, Nicolae Mavrocordat se

gânde la deșertăciunea lumii: „*Cine suntem noi, care ne zbatem atâta pentru un tron și o domnie plină de necazuri? Unșii lui Dumnezeu, aleși anume să avem grija norodului? Acest prieten al meu, rege fără de țară, umblă să-și împlinească menirea, de a avea grijă de norodul lui. Și umblă în zadar! Dar nu-i pasă! Iar eu, care am fost mazilit o dată și am gustat din frigul zidurilor de la Edicule, eu ce voi face? Dacă năframa neagră a imbrohorului va cădea pe umărul meu, iară?*”

Alungă gândul cel rău și se întoarce în odăile sale, acolo unde trosnea o buturugă mare pe vatra șemineului, iar flăcările roșii dănțuiau, zglobii, pe pereții iatacului. Despărțirea de un om ales, cult, cu care a stat la vorbă despre câte-n lună și stele, aproape trei săptămâni, i-a adus un pustiu în suflet. Acum se simte, iarăși, singur. Îi pare rău că l-a trimis pe Iani, frățiorul, să-i fie caimacam la Stanbul. Dacă ar fi fost aici, la Iași, lângă el, altfel s-ar fi simțit, altfel ar fi așteptat ziua de mâine.

Reciti iară această carte, ultima primită cu vești, de la Bender. Apoi Vodă Nicolae rămase cu ochii spre zare, privind în urma prietenului regal care, se vedea bine, acum pășea spre un viitor luminos. Oare își va respecta Stanislav jurământul de credință față de el? Căci decretase, la un moment de maximă euforie, că prietenia lui față de principele moldav a atins cota maximă, nimic nu poate fi mai înalt de atât. Și îi ceruse lui Pierre, secretarul și al doilea prieten al lui, să consemneze în jurnalul de călătorie, pe care îl completa la îndemnul stăpânului, acest moment de sinceră recunoaștere a sentimentelor sale, spre a rămâne ca mărturie pentru zilele când își va dori să împărtășească, cu toți prietenii lui, bucuria dobândirii tronului ce i se cuvenea de drept.

Care sunt socotelile Sultanului față de acest rege polon? Să fie numai plăcerea de a redobândi cetățile și pământurile pierdute prin acea pace rămasă de pomină, negociată de tatăl său, Exaporitul, în 1699, la Karlovitz? Nu, nu-i numai asta. Prea mult s-a lăsat el, Sultanul, asaltat de nenumăratele argumente ale regelui Carol șvedul, de a porni cu mare urgie împotriva muscalilor. Că aceștia, cu țarul Petru Alexeievici în fruntea oștirilor sale, sunt un mare pericol pentru Imperiu în această parte a Europei, nu numai pe pământ, la gurile Dunării ci și pentru stăpânirea Mării Negre până la Bosfor și chiar mai departe, spre Mediterana. Că

muscalii trebuie opriți iar năvalnicul țar trebuie omorât în luptă, definitiv.

Avea dreptate Carol. Cele două imperii se băteau acolo, în răsăritul Europei nu doar pentru un interes de teritoriu ci pentru mult mai mult de atât. Țarul voia să ia locul Sultanului la masa împărțirii Europei. Și avea puteri proaspete, dublate de o dorință nemărginită. Iar vremea turcilor sta spre apus, sultanul era mult prea moleșit de huzurul haremului, iar ienicerii lui s-au dedulcit la neguțătorie, lăsând la o parte legile pregătirilor militare care îi ținuseră pe ei ca cea mai mare putere din Imperiu, mai mare decât chiar a Padișahului, căci de atâtea ori au ridicat sultani ori au tăiat sultani.

La gândul acesta Nicolae se cutremură de groază. Viitorul ce se prefigura acum îi arăta că pământul Moldovei va fi teatrul războiului ce va să fie purtat de cele două imperii. Așa cum anii puțini, din urmă, i-au arătat prin Dumitrie Cantemir, că de oricare parte ar sta Moldova, cu rușii ori cu actualul stăpân, războiul se va da aici, la margine de lume. Pârjolul va cuprinde pământul Moldovei, de la Dunăre până în Pocuția, de la Nistru până la munții cei mari, lăsând locul pustiit de oameni.

Și ce putea face el? Putea să se pună opreliște în calea istoriei el, un principe nici măcar pământean? Cum îl vor judeca boierii cei mari ai țării? Cu ce îl vor ajuta? Câți vor sta alături de el? Răspunsul îi trecu ca un fior de gheață pe șira spinării. Nimeni, cu nimic, nu-l va ajuta acum dacă va încerca să se opună mării regelui Stanislav.

Îi scrise lui Ioan să vină, în goana cea mai mare, la sfat, la Iași. O carte scrisă cu instrucțiuni diplomatice ar fi fost de mare risc, nu numai pentru el ca voievod ci pentru tot neamul lui, de acolo din Fanar dar și de aici, din Moldova. Parcă auzindu-i gândul disperat, Iani sosi într-un suflet. Pe drum s-a întâlnit cu alaiul regelui Stanislav. Povestindu-i fratelui său voievod cum l-a văzut pe regele polon înconjurat de agalele turcești, de calul alb cu harnașamentul bogat împodobit pe care Ismail pașa i l-a dăruit încă de când se pregătea să părăsească Iașul, Iani conchise că Stanislav pășea pe drumul mării lui.

- Da, frate al meu, drept ai grăit! Este drumul mării lui ce ține până la Stanbul. Dar de va veni, cu sprijin turcesc pentru

mărirea sa înapoi, spre Polonia, acel drum va fi spre pierzarea Moldovei. Că riga August, pe care-l sprijină țarul Petru cu oastea generalului Șeremetiev și șleahicii toți, la un loc, nu vor aștepta cu mâinile în sân, ca să vină Stanislav și să-i alunge de la Cracovia și Varșovia și de peste tot, din Polonia cea mare. Nu, ei vor coborî, cu oaste mare, și ne vor călca țara. Se vor depărta de Hotin și de Camenița cât mai mult spre miazăzi, poate vor ajunge chiar la malul Dunării. În drumul lor vor pustii pământul Moldovei.

- Așa-i, joaca imperiilor nu ține seama de popoarele mărunte, răspunse Ioan, întristându-se la rândul-i. Vor trece cu tăvălugul și vor nimici tot ce le va sta în cale. Și ce-i de făcut? Cum putem, noi, să nu stăm cu mâinile în sân, neputincioși, și să privim la ceea ce ni se pregătește?

- Acum doar cu mintea putem lucra și cât mai în umbră, fără nici un tam-tam la lumina zilei. Trebuie să-i aflăm pe toți cei ce sunt împotriva unei campanii militare turcești contra muscalilor și să ne apropiem de aceștia. La fel, trebuie să-i aflăm și pe cei șovăielnici, care văd câștig și de o parte și de alta. Pe aceștia trebuie să-i ademenim de partea noastră. Iar pe cei belicoși, care-l susțin pe Carol șvedul și pe Stanislav leahul trebuie să-i facem de ocară, să se scârbească Padișahul de ei și să nu-i asculte. Numai așa, cu diplomație aleasă, putem ține țara asta nestrucată în anii ce vor veni.

Nicolae tăcu. Își privi fratele cu ochi de diplomat. Care sunt interesele ascunse ale acestui frate ambițios, ce își arătase adevărata față, doar cu puțin timp în urmă? Va socoti, cumva, că vine vremea măririi lui? Sau va înțelege că trebuie să asculte de îndemnul fratelui mai mare, la acest ceas de cumpănă?

La fel cugeta și Ioan. Dacă se va porni șuvoiul pârilor la Poartă, împotriva lui Nicolae, atunci el va trebui să intervină, spre propriul lui folos. Dar dacă Moldova și beiful de acolo, ce s-a arătat fidel și slugă ascultătoare față de Înalta Poartă, va fi socotit ca folositor în strategia zilelor ce vor veni, atunci el, Ioan, trebuie să urmeze planul fratelui mai mare. Într-un târziu, la ceas de ziua, frații căzură de acord că trebuie să urmeze planul lor, spre folosul familiei Mavrocordat. Deci toată familia trebuie să pună umărul și să ajute planul acesta. Cu bani, dar și cu prietenii pe care le au legate în Constantinopol.

Frigul iernii era mai puțin aspru la Marea Marmara, pe Cornul de Aur și la Bosfor. În căldura seraiului se ticluiau și se coceau gânduri de mărire, pentru folosul unora din preajma Sultanului. Deopotrivă pentru musulmani, dar și pentru trimișii marilor puteri evropene. Zvonul războiului se lățea și se mărea în intensitate, de la o zi la alta.

Ahmed al III-lea Sultan era convins că Stanislav era cea mai bună soluție pentru întărirea poziției Imperiului Otoman în această parte a sa.

- Un ajutor militar dat pentru înscăunarea acestuia ar însemna doar un război cu Polonia? Rusia ar sta deoparte, doar privind la înlăturarea lui August cel Puternic?

- Nu, nu se poate așa ceva, stăpâne, interveni tot Divanul.

- Atunci, spuneți voi, vizirii mei, suntem noi pregătiți să ducem război cu amândouă aceste țări, cu Rusia lui Petru cel Mare și cu Polonia lui August cel Puternic?

- Luminăția Ta, interveni Marele Vizir, este greu pentru o țară să ducă război cu doi dușmani deodată, chiar dacă are o armată puternică, așa cum avem noi. Aceste țări se pot uni, adică pot să-și pună oștile la un loc și să dea piept cu noi. Atunci doar cu foarte mult noroc am putea să batem o asemenea oaste. Istoria marilor generali de oști ne arată că trebuie să fii un strateg de excepție, cum a fost Alexandru cel Mare, ca să poți învinge, cu o oaste mică o armie uriașă. O oaste mare, unită din două armate cu moduri de luptă diferite, poate fi bătută de un general care are ochi să vadă slăbiciunile fiecărei părți. Nu cred că putem noi, astăzi, să învingem aceste armate. Mai există și pericolul să fim prinși ca într-un clește, dacă nu cunoaștem mișcările dușmanului și, de asemenea, terenul unde se va da lupta.

- Atunci, ce este de făcut? Să nu facem nimic, așteptând ca muscalii să bată la porțile Istanbulului, așa cum am bătut noi la porțile Vienei? Niciodată, noi suntem armata proorocului Mahomed, care purtăm războiul sfânt împotriva necredincioșilor.

Sultanul se arată supărat pe lipsa de idei salvatoare din partea sfetnicilor săi. Era în pragul unei izbucniri de furie, care s-ar fi lăsat cu tăiere de capete. Atunci interveni Marele Vizir, din nou.

- Luminăția Ta, dacă bătălia cu armele nu are sorți clare de izbândă, atunci trebuie să ducem lupta pe tărâm diplomatic. Dragomanii noștri trebuie să oprească una din aceste două țări de a ne ataca. Ori printr-o pace separată, ori deschizând o bătălie pe alte fruntarii. Iată, muscalii pot fi atrași în război de către șvezi, la Marea Baltică. Dar asta se poate face numai dacă riga Carol ar fi acasă, în Suedia lui și ar conduce armata sa, așa cum l-a înfrânt pe țarul Petru la Narva. Locul lui Carol al XII-lea este la el acasă, nu la Bender, mâncându-ne nouă banii. Atunci, cu muscalii prinși la Baltica, noi am putea câștiga bătălia cu Polonia, fără mari probleme. Să nu uităm, Luminăția Ta, că August al II-lea o fi el poreclit „cel Puternic”, dar nu-i nici pe departe ca Ian Sobieschi.

- Da, acum ai grăit cu miez, vizirule. Dar cum facem să-l trimitem acasă pe acest rege îndărătnic, ca un catâr?

- Destul a abuzat de pacea încheiată cu Luminăția Ta, încă de dinainte de lupta de la Poltava. De mai bine de trei ani stă la Bender, scornește motive peste motive de a amâna plecarea acasă și ne cere bani, pomenind de fiecare dată de dărnicia Luminăției Tale, cea înscrisă în actele diplomaticești. Acum trebuie luat pe sus și trimis acasă. Altfel, nu ajungem la nici un capăt cu acest musafir.

Marele Vizir era îngrijorat de modul cum sensibilitatea Sultanului era atârțată de Carol împotriva țarului. Simțea că n-ar fi fost mare lucru să se trezească, într-o bună zi, cu urdia pornită la luptă, pe nepusă masă. Aceasta ar fi fost sfârșitul lui, ca om politic și continuator al familiei. Primea informații din tabăra turcească, la fel cum primea din toate provinciile. Dar seraschierul de la Bender îi trimitea mereu știrile cu întârziere, adeseori Sultanul știa cu mult înaintea lui ce se întâmpla la Varnița, satul unde Carol și oștenii lui și-au făcut case și s-au întărit ca într-o cetate. De aceea voia să scape cât mai repede de acest rege incomod, care influența în rău politica externă a Imperiului Otoman.

- Cu îngăduința Luminăției Tale, aș spune că oricum ai hotărî, să facem război cu leșii ori cu muscalii ori cu amândouă aceste neamuri de câini, ori să facem pace cu ei, trebuie să întărim cetățile noastre de la acest hotar de răsărit. Raiaua Hotinului trebuie să devină baza de pornire a oștirilor noastre. Îngăduie, Luminăția Ta, să îți prezint, în câteva zile, un plan de operațiuni la

marginea aceasta a Slăvitului Tău Imperiu. Și dacă voia lui Alah va fi ca Pocuția să ne fie închinată de către regele Stanislav, Hotinul va fi numai bun ca să ocupăm acest ținut și să ducem acolo oaste de mare trebuință pentru a asigura liniștea Imperiului aici. Astfel, Luminăția Ta, scăpând de grija muscalilor, putem să privim cu mai mare luare aminte la Peloponez și cele câteva insule din arhipelag pe care Serenisima Republică a Veneției încearcă să le rupă din trupul Imperiului.

Vodă Nicolae Mavrocordat ar fi dat orice ca să afle ce s-a discutat în acel Divan. Dar aveau să afle destul de repede, din cărțile cu porunci care au început să curgă, de la Stanbul spre Bender, Hotin, Iași, București. Toate forțele acestor pașale și domnitori ghiauri se concentrau spre cetatea Hotinului, pentru întărirea fortificațiilor și construirea de tabere militare care să adăpostească o oaste uriașă.

Dar până atunci, la două zile după ce pâlcurile de călăreți ale boierilor divaniți au pornit campania de curățire a Țării de Sus de oastea vrăjmașă, a șvezilor și leșilor, un olăcar aduse scrisoare de la Antioh Jora care, de lângă Botoșani, cerea ajutor de oaste, anume pe marele hatman Ioan Buhuși, cu seimenii și dărbanii din paza Curții. Că acolo, la Botoșani le-a ieșit în cale un ofițer leah, cu steag alb în mână care a cerut deslușire: la a cui poruncă vin ei, moldoveni și turci, cu oaste mare și ce vor să facă cu această oștire a regelui Carol, prietenul Sultanului?

Moldovenii mai întâi l-au prins pe trimisul leah și l-au legat. Apoi l-au luat la întrebări, unde s-au adunat cetele polcovnicilor și generalilor și câtă oaste au, împreună? Dar nu au aflat mare lucru, deși atât Jora cât Diamandi, marele jicnicer, l-au burdușit bine cu pumnii lor grei, ca răsplată pentru jafurile de care erau vinovați toți câți au călcat Moldova.

Știre bună le-a sosit de la Cernăuți. Starostele cetății, acel biv vel vornic Gavriil Miclescu, deși era împresurat de oastea șvezilor și leșilor, a reușit să trimită veste oștirii țării. Că acea oaste străină este subredă, că mai bine de jumătate sunt lefegii năimiți de puțină vreme, joimiri moldoveni și lipcani³⁸, adică tătari

³⁸ lipcani = numele vechilor tătari din Lituania, care erau de religie mahomedană, dar portul lor era cel polonez

intrați la leafă. Că el, Gavriil Miclescu, i-a îndemnat pe căpitanii acestor lefegii moldoveni și lipcani, să trădeze când se vor întâlni, față în față cu oastea de țară a Moldovei. Că Vodă Nicolae îi iartă pe toți și îi primește în oastea țării, dacă acum vor arăta că sunt moldoveni adevărați.

Peste puține zile oastea țării se întorcea de la Cernăuți, victorioasă, aducând și ceva mai mult de două sute și cincizeci de șvezi, pe care i-au prins și robii, acolo la marginea țării, când cei ademeniți de starostele Miclescu au trădat, ba chiar i-au ajutat pe moldoveni să-i scoată pe leși peste hotar iar pe șvezi să-i prindă și să-i pună în fiare. Așa s-a încheiat această bătălie, în care n-a curs nici o picătură de sânge moldovenesc, iar țara a scăpat de asupritorii străini.

Capitolul 9

Hotin

Primăvara anului 1713 s-a arătat frumoasă și liniștită. După acei ani cumpliți, iată că Bunul Dumnezeu orânduiește moldovenilor câțiva ani de răgaz, cu belșug de roade și pace, doar sunt și ei tot copiii Lui.

Crucile s-au înălțat, praporii și steagurile au fost scoase din biserici și mulțimea de norod, dând slavă Lui Dumnezeu, înconjoară sfintele locașuri, cântă imnuri și spun rugăciuni de mulțumire, în toate zilele marelui post al praznicului Învierii Domnului Iisus Hristos.

Pe câmpii și pe dealuri, în păduri și de-a lungul râurilor, moldovenii ies la muncă. Pământul este bun, roditor, nu trebuie prea multă trudă ca să faci să răsară rod înbelșugat. Doar dragoste de glie, pace și bună înțelegere între frați, boieri înțelepți și cuminți la cârma țării.

Norodul se bucură de zilele călduroase, prielnice muncilor primăverii. Grijă lor este să stea cu ochii pe firul de grâu, pe florile pomilor din livezi, pe zborul roiurilor de albine care culeg mierea cea dulce și aromată, spre desfătarea haremului. Iar Vodă, pe Vodă să-L țină bunul Dumnezeu să rămână vrednic și înțelept, să țină țara strânsă la un loc și ocrotită cu înțelepciune.

Iar Vodă asta face. Grijile lui nu s-au gătat. Grijile nu i-au dat răgaz să se bucure de pace, ca tot omul de rând din țara lui. Grijile și necazurile nu cer îngăduință să intre peste țară, ele vin și nu poți fugi din calea lor, că te calcă în picioare cu tăvălugul lor.

Măria Ta, află de la mine, fratele Domniei Tale, vestea cea rea și cată să te amărăști mai puțin. Că răului ce ne este dat nu avem cum să-i punem stavilă, noi fiind prea mici și fără prieteni puternici care să ne ocrotească.

Sultanul a hotărât și nimeni nu-i nesocotește porunca, decât pierzându-și capul: Hotinul va fi luat de Împărăție și va fi întărit, ca de aici să fie apărat neamul osmanilor pe partea de răsărit a Europei. Poruncă s-a dat și vor porni curând, spre raiaua Hotin Caplan Gherei, hanul tătarilor, fratele lui Devlet Gherei cel ce a fost mazilit cu puțin timp în urmă, Abdi-pașa,

seraschierul raialei Bender, cel ce a fost pus aici în locul lui Ismail-paşa care nu mai era bun să fie mare demnitar de ținut de vreme ce își pierduse capul sub hangerul trimisului Luminatului Padişah. De pe cuprinsul Împărăției au fost trimiși la Hotin cinci paşale cu trei tuiuri cu oștile lor, un bei al Egiptului cu șapte mii de misirlui³⁹ pedestri și alte șaisprezece paşale cu două tuiuri cu oștile lor. Toți au primit poruncă să vină la Hotin, să repare cetatea și să pregătească ținutul de la Hotin până la Cernăuți să adăpostească oastea cea mare a Padişahului când va porni războiul cu țarul Petru Alexeievici.

Vei primi și Măria Ta hatişerif să purcezi cu multe obligații spre Hotin. La fel și Vodă Brâncoveanu. Iar cale de stat împotriva nu este. Eu am bătut la ușile elcilor⁴⁰ de la curțile regale evropene, dar numai cu politețuri și clătinări de cap m-am ales. Hotărârea Padişahului de a-și întări o cetate sau alta este o treabă internă, puterile occidentale n-au nici un interes în această parte de lume, iar reprezentanții Rusiei abea ce au scăpat de la Edicule, au plecat acasă cu toții, iar cei noi, trimiși de curând, încă nu pricep cât este de mare pericolul, pentru țar, a unei cetăți puternice la hotar.

Dar Vodă Nicolae nu a urmat sfatul fratelui său. Inima îi sângera, mai mult ca unui moldovean de-al locului, la gândul că Hotinul lui Ștefan va deveni raia, un ghimpe nu numai în coasta Poloniei, Ucrainei și Rusiei ci, mai abitir, a Moldovei. Îndrăzni să-i scrie Sultanului o cerere de renunțare la planul de întărire a Hotinului. În sprijinul său făcu apel la prevederile tratatului de pace de la Karlovitz, în care era stipulat că Moldovei nu i se va aduce nici o știrbire, deci Hotinul era al Moldovei și așa trebuie să rămână. Scrisese Vodă Nicolae așa, Sultanului: *Mi-ai dat caftan de Mare Dragoman, Luminăția Ta, apreciind că sunt la fel de bun diplomat ca tatăl meu, Exaporitul, și sunt slugă credincioasă Imperiului. Dacă tratatul de pace de la Karlovitz zice că Hotinul este o cetate a Moldovei și află Petru Alexeievici, țarul Rusiei că ai făcut această cetate raia, atunci el va avea toate motivele să vină cu oaste asupra Hotinului, acuzând că Luminăția Ta ai*

³⁹ misirlui = infanteriști egipteni

⁴⁰ elciu = ambasador

stricat pacea. Iar puterile evropene se vor bucura și îi vor ține partea. Și iarăși zic, tot cu mintea mea de dragoman, Luminăției Tale, că și pacea de la Vadul Prutului, din 1711, cel reînnoit de curând, la fel zice, că Hotinul este parte din trupul Moldovei. Apoi invocă efectul rău pe care-l va a duce acest plan asupra locuitorilor din ținutul Hotinului dar, mult mai tare, asupra megieșilor, poloni și cazaci. Ba chiar a oferit o mărire a haraciului cu 100 de pungi de galbeni, cu condiția ca Hotinul să rămână cetate moldovenească. Însă totul a fost în zadar.

Toată vara celui an 1713 la Stanbul s-au făcut și desfăcut sfaturi cu înalți înțelepți. La 15 iunie, Luminatul Padișah a adunat pe toți vizirii, ulemalele și pașalele care guvernau provinciile Imperiului. Acolo, în mijlocul acelei adunări alese, Sultanul a pus caftanul pe umerii lui Caplan Gherei, fratele hanului Devlet ce tocmai fusese mazilit. Adunarea acestor înțelepți a hotărât să facă Hotinul cea mai puternică cetate de margine a Împărăției, dar să nu facă din asta prilej de ceartă cu Rusia țarului Petru.

Marele Vizir, la îndemnul Sultanului, l-a chemat la Serai pe ambasadorul rus, pe cel nou care l-a înlocuit pe contele Tolstoi, cel scos din temnița celor Șapte Turnuri după ce s-a încheiat pacea de la Vadul Prutului. Acel ambasador a semnat, alături cu Marele Vizir, reînnoirea tratatului de pace, întărind angajamentele, de o parte și de alta, de a trăi în pace la hotare.

Așa cum a hotărât marele sfat al Imperiului, s-au pornit pregătirile pentru întărirea cetății Hotin. Caplan Gherei Han a fost trimis la Hotin, împreună cu urdia sa de nohai din Crâm. Imediat după asta, un înalt trimis al Marelui Vizir i-a adus firman lui Abdi-pașa, la Bender, precum că Împărăția l-a făcut seraschier, mare comandant adică, peste toate oștile semilunii din Anatolia și Rumelia și să meargă și el, împreună cu hanul de la Crâm, la cetatea Hotinului.

La începutul lunii iulie Caplan Han sosi la Bender și stătu la sfat cu Abdi-pașa câteva ceasuri despre ce fel să porceadă la treabă, la Hotin, ca să facă voia Sultanului Ahmed al treilea. Nu era lucru ușor cu acest Ahmed Sultan. Că de când luase hotărârea să-i bată pe mu scali și să-și facă prieteni tari pe partea de răsărit a Europei, de la Marea Baltică până la gurile Dunării, Sultan Ahmed nu mai avea astâmpăr. Greu îi intrau vizirii în voie, una – două

muta turbanul cu trei colțuri, de mare vizir, de pe un cap tăiat pe altul încă viu, dar care tremura de frica unei sorți la fel de crunte. Trei mari viziri a tăiat până l-a numit în această mare funcție pe ginerele său, Ali-pașa. Ardea de nerăbdare Ahmed să redea Imperiului vechea strălucire. Visa la clipa când muezinii vor striga, în patru zări, chemarea la rugăciunea de slăvire a marelui și luminatului Padișah, Stăpânul Lumii, care a făcut să tremure Europa de frica semilunii. Dar mai era ceva vreme de curs, până atunci!

Când hanul s-a coborât la Bender, acolo i-a ieșit în întâmpinare Stanislav, regele care însoțea alaiul turcesc, pornit spre Hotin. El i-a cerut, în termeni de laudă și preamărire, să-i dea ajutor de oaste, ca de la Hotin să-și ia înapoi scaunul domniei, la Varșovia. Șiret nevoie mare, Hanul nu-l refuză direct pe acest rege aflat în grațiile Sultanului. Așa că recurse la un tertip: fiind vorba de o faptă de mare însemnătate, el trebuia să ceară sfatul și îngăduința șerinilor. Cine erau acești șerini? Erau prima și cea mai însemnată familie din cele 5 care alcătuiau hoarda tătară în Crimeea. Ei erau aceia care alegeau hanul și îl propuneau Înaltei Porți, spre căftănire. Dar n-a mai fost nevoie de acest sfat, al șerinilor. De la Stanbul a sosit firman ca regele Stanislav să fie oprit la Bender, să nu fie primit în preajma Hotinului pentru că putea să pună la cale, prostește, un război al regelui August cu Împărăția. Stanislav a trebuit să-și aplece capul la hotărârea Sultanului, fără ajutor de oaste otomană sau tătară el nu-și putea împlini visul de mărire, chiar dacă primise de la turci un dar regesc: 150 de pungi cu galbeni, ca să-și țină cinul de mare rege!

De la Bender sosi carte, semnată de seraschierul Abdi-pașa și Caplan Gherei Han. *„Beiule Nicolae, voia Măritului nostru Stăpân este să ne fii de ajutor la Hotin, cât timp Împărăția va întări cetatea și ținutul acesta. Mai înainte de toate, dator ești să ajuți la curățirea apelor Prutului, ca mai lesne să umble șeicile noastre cu misirlii și urdiile ce se adună acolo, ca să împlinească porunca Luminăției Sale.*

Primind această poruncă, Vodă convocă Divanul.

- Cinstiți boieri, Stăpânul nostru de la Țarigrad poruncă ne dă să purcedem cu oameni și animale la o lucrare mare, pe care trebuie să o împlinim noi, moldovenii, cu mare grăbire. Anume,

trebuie să curățăm Prutul de-a lungul, de unde ține hotarul nostru până la Dunăre, la Galați. Că plin de copaci ruți, crengi și felurite gunoaie și stârvuri este acest râu. Pe el vor urca șeicile turcești cu oaste, animale și tunuri. Musai să grăbim a curăți râul, scoțând pe mal toate aceste gunoaie, dar lăsând loc de umblat la trasul cu edecul a bărcilor cu poveri.

Vodă i-a dat încredințare stolnicului Constantin Costache să ducă, cu bună rânduială, această grea corvoadă. La o săptămână mai apoi, stolnicul se înfățișă lui Vodă și, punând genunchiul la podea, zise:

- Măria Ta, am umblat de-a lungul Prutului, de la Zagarancea până la Fălciu și zic, Doamne, că grea muncă avem de dus la capăt. Că-i o lucrare ca cele pe care le-a dus însuși Heracle, fiul lui Zeus, când a curățat grajdurile lui Augias. Prin multe locuri gunoaiele au făcut zăgaz apelor, că s-au făcut revărsări peste maluri. Ne trebuie oameni mulți, și cai și vite de jug, din cele care pot trage poveri grele. Dă poruncă Doamne, vornicilor celor două Țări, de Sus și de Jos, să strângă oameni de corvoadă și animale, să împartă Prutul, de-a lungul, și să-l dea în grijă ispravnicilor de ținuturi care sunt megieșe râului. Iar ținuturile dinspre munți, fiecare dinspre fața lui cu Prutul, spre răsărit, să sară în ajutor cu oameni, căruțe și animale. Altfel, fără carte de la Măria Ta și fără poruncă la vornici și ispravnici, eu nimica nu voi putea face!

Zece zile a durat lucrarea. Sute de oameni au fost mânați, de sub poalele munților până la malul Prutului, de au scos mulțime de gunoaie grele. Iar în urma lor, Prutul arăta mândru, așa cum era el pe vremea lui Ștefan Voievod, care ținuse acest râu ca pe o apă sfântă, dătătoare de viață, leac contra bolilor. Iar drumurile au fost curățate pe maluri, de umblau tot într-o goană, în sus și în jos, mulțime de popor mânat cu treburi la Hotin.

Odată sarcina de la Prut fiind dusă la capăt cu succes, Vodă primește poruncă să meargă personal la Hotin, cu oameni și tot ce le trebuie acestora ca să pună umărul la repararea cetății. El trebuia să rămână acolo, să facă tot ceea ce îi cereau seraschierul Abdi-pașa împreună cu Caplan Han, astfel încât să iasă treabă bună și toată lumea să fie mulțumită.

Iubite al meu frate Iani, după cum știi, trebuie să-mi fac tabără la Hotin, să stau acolo cât o fi vrerea pașei Abdi și să

muncesc, cu moldovenii mei, la tăiat pădurea și pregătit bârnele trebuincioase la cetate. În jurul nostru foiesc, vin și pleacă, tot felul de mărimi ale Imperiului, mai mult fără rost decât în treabă poruncită. Că știi, foarte bine, obiceiul mărimilor de pe lângă Divan și Serai, de a se urmări unii pe alții, ca să aibă motiv de pârâ ori ca să poată înlătura pâra fără temei. Unii dintre aceștia, mai ales care m-au cunoscut cât am stat în slujbă diplomaticască la Stanbul, vin cu brațele deschise, mă pupă și mă linguesc și, fără rușine, mă întreabă ce daruri am să le fac ori îmi spun, fără ocolișuri și fără rușine, ce trebuinți anume au. Cum a nu le face pe voie și a-i lăsa cu pofta în cui înseamnă mare primejdie pentru neamul nostru, rogu-te fă rost, de la negustorii din Bazar, de toate tarhaturile pe care ți le-am trecut mai jos. Le vom plăti, de bună seamă, că anul acesta a fost cu rod bun și dacă Bunul Dumnezeu ne-a păzit să nu fim călcați cu război de oști străine, nădejde avem să putem să împlinim, la timp, haraciul și birurile cele de cuviință către Înalta Poartă. Caută să chivernisești cu grijă galbenii ce îți vor fi de trebuință și pe care îi vei cere de la prietenii noștri. Trimite, cât mai repede cu putință, cu pază bună, cu corăbii, toate baloturile și giuvaericele de care duc mare trebuință, că repede se golesc sîpetele mele. Și lasă vorbă grea la însoțitorii tarhaturilor că să nu se arate cu ele la tabără, ziua în amiaza mare, ci mai degrabă să facă popas pe la Suceava și de acolo să repeadă olăcari, cu știre, că au sosit cele trimise de la Stanbul. Că lacomii aceștia, dacă vor vedea că primesc bagaje mari, fără de rușine se vor repezi asupra mea, ca uliii, să mă lase gol și sărac.

Deși s-a arătat bun și milostiv de la început, vara celui an 1713 și până toamna târziu Vodă Nicolae a pus biciul pe țară și a tot adunat birurile, neiertând nimic și strigând că tot ce face spre binele Moldovei este, că numai așa poate apăra țara să nu fie prădată de atâtea bulucuri de slujitori ai Sultanului și pașalelor, care umblă și colindă țara, de-a lungul și de-a latul.

Cum-necum, greul a trecut. Pe la sfârșitul lui Brumărel poruncă a venit de la Înalta Poartă ca Abdi-pașa, seraschierul, împreună cu pașa de Brusa și beicul Egiptului cu misirliii lui, adică

cei opt mii de oșteni egipteni, cu ienicerii și topcii⁴¹ să rămână de pază la cetatea Hotinului, celelalte pașale și toți beii să se tragă, la iernat, acasă. Tot în acel firman se dădea poruncă pentru Vodă Nicolae și Brâncoveanu Constantin, ca să lase acolo o sută de salahori primul, iar al doilea două sute. Vodă Mavrocordat tare ar fi vrut să se întâlnească, acolo, la Hotin, cu vecinul său, voievodul Constantin Brâncoveanu, ca să-i facă, iarăși, jurăminte de mare prietenie. Îi era teamă, lui Nicolae, de acest megieș, care mulți domni moldoveni a ridicat ori a coborât din Scaunul Domniei, având mare trecere și prietenie la mărimile din jurul Seraiului. Dar n-a fost să fie. Că Brâncoveanu, având bani din belșug, a pus pungile cu galbeni în buzunarele largi ale caftanelor alese cu grijă și cunoaștere, care caftane, cu stăpânii lor, au obținut de la Marele Vizir îngăduință ca beii de la București să stea acasă la el, că bătrân și bolnav este pentru o trudă atât de grea, la Hotin.

- Măria Ta, îi spune stolnicul Constantin Costache lui Vodă Nicolae după ce porunca Sultanului fu adusă la cunoștința mulțimii de popor ce se îngrămădisise la Hotin și în tot ținutul. Îndrăznesc, Măria Ta, să cer îngăduință a-ți vorbi.

- Spune, stolnice, spune. Vodă Nicolae începuse să se apropie mai mult de acest boier ce se arătase vrednic și harnic foarte, ducând la bun sfârșit greua trudă a curățirii Prutului.

- Spun, Măria Ta, că pe cei o sută de salahori ai noștri și pe cei două sute ai lui Vodă Brâncoveanu îi putem pierde până la primăvară. Că ei vor fi slugile tuturor necredincioșilor, vor fi puși la cele mai grele munci, pe frig, ploaie și vânt. Iar de apărat, cine îi va putea apăra? Că ar trebui lăsat aici un boier divanit, care să fie cunoscut seraschierului și respectat de acesta. Altfel va fi rău de creștinii noștri.

-Hm, cred că ai dreptate, stolnice. Cum de la tine vine acest gând bun, potrivit ar fi să te iau de mână și să te duc la fața lui Abdi-pașa și să-i spun că te las pe tine căpetenie a salahoriilor de la Cara și Bogdan Iflac. Dar, vrednice boier al nostru, care ai dobândit bună trecere nu numai la fața noastră ci și a mărimilor Porții, nu te pot lăsa aici, că țara are nevoie de boieri vrednici. Ai gândit bine pentru țară, dar țara are nevoie mai mult de oamenii săi

⁴¹ topciu = tunar (turec)

puternici și credincioși decât de o sută de robi, oricum pierduți de noi. Ce ziceți, boieri dumneavoastră, cum să facem să fie bine și pentru acești amărâți?

Cei câțiva boieri veliți care îl însoțeau pe Vodă ca să-i facă alai, potrivit cu rangul său, de bei cu două tuiuri, clătinau din cap și nu știau cum să rezolve o problemă atât de simplă. Ce le păsa lor de o sută de mujici? Ei voiau să ridice corturile cât mai repede și să plece acasă, la căldura familiilor.

- Voi merge la Abdi-pașa și voi negocia cu el, ca la un consiliu de pace. Cine vine cu mine? Stolnice Costache, ai câștigat dreptul să stai alături de noi. Boier Ramadan, te poftesc și pe domnia ta să mi te alături.

Cei trei moldoveni sosiră la poarta taberei ienicerilor, acolo unde Abdi-pașa își așezase cortul. Aici se simțea în siguranță, îi câștigase pe ieniceri de partea lui. Din multele daruri pe care le primea, din toate părțile, Abdi făcea parte căpitanilor celor aleși ai oștirii celei mai temute din Imperiu, care schimbaseră sultani și putea să calce în picioare o pașă, chiar seraschier fiind, dacă poruncile acestuia nu le erau pe plac.

Abdi-pașa îl primi pe Vodă Nicolae de îndată. Toți boierii divaniți, atât moldovenii cât și muntenii lui Constantin Brâncoveanu în frunte cu Șerban Cantacuzino, mai marele lor, îl priveau pe Vodă Nicolae cu neîncredere, dar nu arătau pe față nemulțumirea lor și nici nu porneau o înțelegere de a-i face acestui grec vreo pâră. Mavrocordatul era altfel decât boierii pământeni, iar darurile pe care le împărțea cu mare chibzuială erau mult mai prețuite de turci și de tătari decât cele pe care stolnicul Șerban Cantacuzino le punea în fața acestor lacomi periculoși.

- Mărite Pașă, spuse Vodă Nicolae. Sultanul a arătat că are mare încredere în domnia ta. De aici până la rangul de vizir nu-i decât un foarte mic pas. Te firitesc pentru vrednicia ta și pentru ochiul bun al Luminatului nostru Padișah. Îndrăznesc să te rog pentru ghiaurii noștri, pentru salahorii pe care-i lăsăm aici, după porunca Padișahului. I-ai, mărite, sub ocrotirea domniei tale. Ei sunt robii cei mai de jos, toți turcii și tătarii îi vor privi cu dispreț și vor căuta să-i folosească ca pe niște slugi proprii. Așa nu va fi bine. Rogu-te, mărite Pașă, dă-i putere pârcălabului nostru, al ținutului Hotinului, să le fie el comandant iar domnia ta pe acesta

să-l faci mai mare peste tabăra acestora. Și dă-i putere pârcălabului să fie mai mare peste toți creștinii de aici, de la cetate și din ținut. Că gând bun a avut Împărăția când a hotărât să lase, o vreme, ca pământeni locului să nu fie știrbiți în drepturile lor, din străbuni, ci treptat să se facă raia acest ținut, doar după ce se va termina refacerea cetății Hotinului.

- Ai gândit bine, beiu! Totdeauna te-am prețuit ca pe un mare înțelept. Luminatul Padișah te are de bine la fața lui, că a știut în cine să aibă încredere la acest hotar al Împărăției. Așa va fi, după cum ai socotit că ar fi mai de folos, pentru tine. Dar, ca un dragoman cunoscut ca fiind foarte înțelept, interesul tău l-ai prezentat ca pe interesul meu, mai înainte de toate. Bine gândit, așa să fie! Să vii la fața mea, beiu! Cu toată curtea ta, atunci când vei fi gata de plecare, să-ți iei rămas bun.

Curtoazia aceasta, turcească, era totdeauna cu mult folos pentru cel mai înalt în rang sau tărie. Vodă se pregăti cu dar ales, anume pentru Abdi-pașa dar și pentru căpeteniile ienicerilor. Și astfel pregătit, la 30 octombrie porni spre Iași, cu alaiul său care număra șaisprezece boieri mari. Mare i-a fost surpriza dar și bucuria când, prezentându-se la cortul seraschierului pentru rămas bun, acesta i-a pus lui Vodă Nicolae caftan ales, ca dar de cinstire pentru vrednicia arătată în această treabă grea hotărâtă de Lumina Lumii, Padișahul Ahmed. Și chemându-i la el, Abdi-pașa a pus caftane scumpe pe umerii celor șaisprezece boieri moldoveni care au stat alături de voievodul lor și au muncit cu râvnă și supunere.

Multă a devenit prețuirea domnitorului fanariot în ochii boierilor țării, dar și a slujitorilor mai mărunți care formau alaiul moldovenilor. Ziceau, tuturor pe unde făceau popas, că mare noroc are Moldova cu acest domn de neam grec, că el știe socoteala Împărăției mult mai bine decât o făceau domnii pământeni și, așa, cu cheltuială bine făcută a păstrat țara neștirbită în acest an greu, cu pământul călcat de mulțime de oștiri și slujbași ai Împărăției.

Nicolae îi scrie fratelui Ioan, la Stanbul, că slujba la Hotin s-a încheiat, acum s-a întors cu toată Curtea la Iași, pentru iernat. Pe la mijlocul lunii noiembrie Ioan îi trimite o carte scurtă, cu o știre care îl umple de bucurie pe voievodul Moldovei.

„Îngăduie, Măria Ta și iubite frate, să purced la drum ca să petrec Nașterea Pruncului Sfânt, anul cel nou și Botezul Domnului, alături de tine și casa ta. Mă voi alătura alaiului Fericitului Patriarh al Ierusalimului, Hrisant Notara, care călătorește la București, chemat fiind de Vodă Brâncoveanu să petreacă sfintele sărbători împreună. Iar Vodă l-a chemat special pe Întâistătătorul Bisericii Sfântului Mormânt, să tocmească bune reguli la Academia Domnească de la București, ca să o mărească și să o țină sub înalta lui ocrotire. Mă voi închina slăvitului nostru vecin și voi spune, din nou, cum că noi, toată casa Mavrocordat, ne socotim fii și nepoți ai lui, că fără bunăvoința și oblăduirea lui nu ne-am fi putut bucura de bună prețuire la Serai.”

Truda slujbei de la Hotin, grelele corvezi și umilințele îndurate care încă îi mai amăreau sufletul fură pe dată lepădate și o mare bucurie îl năpădi pe Nicolae. Se opri din țopăială și se închină, cu metanii adânci, la icoanele sfinte mulțumind pentru această știre pe care o consideră ca dar neprețuit de la Scaunul Ceresc. Acum se poate întoarce spre lucrul plăcut lui, lăsat la o parte și neglijat în anii aceștia de mare sărăcie și nevoi peste puterile omului obișnuit. Acum va scrie, pe dată, carte cu multă insistență vechiului său prieten, Patriarhul, să nu refuze cererea sa de ospitalitate și, măcar în grabă mare, să vină la Iași, unde-l așteaptă dragostea creștinilor care-l prețuiesc pentru înalta sa trudă la apărarea credinței creștine, acolo la Sfântul Mormânt și la Stanbul, în fața Sultanului.

Preafericirea Voastră, iubite prieten și drag doctor de suflute. Mi-a scris fratele meu, Ioan, că veți purcede la drum, curând, spre ținuturile românești de la Dunăre. Câtă bucurie va trăi Vodă Constantin, megieșul nostru, avându-vă slujitor la marea Liturghie a Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos! Sunt invidios pe el și îmi dau seama că merită dragostea mea pentru că numai un om ales, cum este Vodă Constantin, poate primi asemenea răsplată de la Cer pentru o viață de adevărat creștin, care face mult bine în jurul său, până departe.

Dar află, Preafericite Patriarh, că mai fierbinte este dragostea noastră, a Casei mele și a Moldovei întregi față de cel ce, cu multă înțelegere și milă creștină, ne-a fost de mare ajutor în acești ani grei pe care, iată, Bunul Dumnezeu îngăduie să-i lăsăm

în urmă. Căci, de bună seamă, slobozirea noastră cu întregul Divan la iernat după multe luni de corvezi la cetatea Hotinului, urmată de știrea călătoriei Preafericirii Voastre pe aceste pământuri, de la Dunăre, nu pot fi socotite decât daruri cerești și semne ale bunăvoinței Mântuitorului. De aceea te rog, Fericite prieten, lasă truda zilei în grija Celui ce ne ocrotește pe noi, creștinii ortodocși, în acest colț al Împărăției Otomane și vino, cu grăbire, până la Iași, care este doar la o aruncătură de praștie de Curtea iubitului părinte al nostru, Vodă Constantin Brâncoveanu. Nu refuza strigătul nostru de dragoste și frăție ortodoxă, vino și ne dă mirungere trupului și sufletului nostru și poporului ce stă înainte și așteaptă, cu bucurie multă, acest semn ales din partea Celui Ce vine în numele Domnului Iisus Hristos.

Și mai avea Vodă Nicolae un gând drag, cu care voia să-l ispitească pe Prea Luminatul Patriarh. Se gândea să-i dea în grijă Academia Domnească a Moldovei, școlile și tiparnița. Că socotea cărturarul Mavrocordat că fără carte și oameni iubitori de citit, adică însetați de cultură, nici un neam nu urcă pe scara binelui. Or, acolo, la Iași și în toată Moldova, de câțiva ani buni nimeni nu s-a mai îngrijit de carte și de școli. El însuși, socotindu-se cărturar elin, scrisese câteva zeci de pagini și pusese titlu ales: *Despre studiul literelor și lectura cărților*. Aflase Vodă că Brâncoveanul îi dăduse lui Hrisant Notara reorganizarea Academiei de la București în anul 1707. Această școală de înalte studii filozofice și eclesiastice a funcționat cu poticneli cât norii războiului au acoperit cerul țărilor române. Acum trebuia introdusă o nouă reformă.

La fel voia să facă și Nicolae la Academia sa Domnească. Numai că gândul lui mergea mai departe: școala trebuie să fie deschisă oricui vrea să învețe, fără să i se ceară vreun ban pentru aceasta. Și iară, pe lângă filozofia veche elină, învățăceii trebuie să deprindă limba țării, să o cultive ca pe o floare rară, dându-i bună îngrijire.

Ioan sosi la Iași când iarna se așternea pe cele șapte dealuri ce înconjurau așezământul domnesc, la fel ca vechea Romă. Omătul se bățătorise frumos și săniile, trase de cai sau căluți alunecau fără opinteli. Clinchetul zurgălăilor asemuit cu sunetul cristalurilor ferecate cu argint curat încânta auzul și lumea

toată era, parcă din această cauză, mai veselă. Bucuria umplea inimile și adeseori puteai vedea, pe uliți, bărbați în toată firea aruncând cu bulgări de zăpadă unii în alții sau în pruncii mărunți.

Vodă se plimba prin iatac, Ioan se trăsesese la gura căminului frumos zidit cu cărămizi nemțești, smălțuite.

- Ce crezi, frate Iani, va veni o vreme de liniște și pace, peste atâția ani de război, pârjol și distrugere? Oare Bunul Dumnezeu, care ne vede pe toți, le va aduce mintea la cap conducătorilor neamurilor alese ale Evropei, mai ales celor din jurul nostru? Ce vorbe se mai șoptesc pe la balurile ambasadorilor, în Pera?

- Încă îi liniște și pace, dacă mă întrebi despre malurile Bosforului. Lumea este obosită de necazurile care au stat potop nu numai peste răsăritul Europei ci peste apus. Că iată, capetele încoronate ale Franței, Engliterei, Imperiului Romano-German, Prusiei și ducatelor nemțești au dat la pace, anul trecut la Utrecht, iar anul acesta la Rastatt. Filip al V-lea a rămas rege la Madrid și cei împotriva lui l-au lăsat în plata domnului, dar i-au smuls jurământ că nu va cerca să pună piciorul pe treapta tronului Franței, acu că bătrânul Ludovic Soare a închis ochii, plecând la cele veșnice. Dar jurămintele capetelor încoronate, în Europa de apus, țin doar cât bate Mistralul pe malul Mediteranei. Cine poate știi ce pricină de zavistie se poate scorni, din nou?

-Teamă mi-este, frate, că după ce lucrurile s-au așezat la locul lor și Evropa iar a intrat într-un echilibru, acu să nu găsească Viena oarece motiv de aprins focul războiului împotriva Padișahului. Că din trupul bolnav al Imperiului Otoman multe hălci se pot rupe, cu mare ușurință. Neamurile sârbești, cele de prin insulele eline, bulgarii, muntenii, noi, toți vor să scuture jugul de amar de secole pus de osmanlâi peste creștinătatea Balcanilor. Iar pornirile de răzmeriți sunt întevite de habsburgi, așa cum ajutorul de fierar ațâță focul la forjă cu foalele cele mari. Cizma austriacă nu place ungurimii, curuții lui Rakoczi nu se lasă, mereu se răscoală. Mă gândesc că multă prostie este la unele neamuri, dintre cele ce nu deslușesc cu claritate, binele de rău, nu pun pe talerele cântarului promisiunile străucitoare ale papistașilor ori ale reformaților și dovezile minciunilor cu care au umblat la cei pe care i-au robit de curând.

- Te gândești, Doamne, că prea mult s-a apropiat Viena de noi? Că acum suntem megieși?

Iani știa că mult prea subrede sunt tratatele de pace încheiate de puterile europene cu Turcia. Orice pretext, cât de mic, poate fi invocat ca să pornească ostilitățile. În zilele și mai ales în serile lungi, în așteptarea Crăciunului și a unui răspuns al Patriarhului Ierusalimului, Hrisant Notara, cei doi au întors politica pe toate părțile, sfătuindu-se asupra mișcărilor puterilor de care depinde soarta țărișoarei lor. Și, în sfârșit, în ziua de Sfântul Vasile cel Mare a sosit răspunsul Preafericitului Patriarh că da, va veni într-o scurtă vizită, pornindu-se la drum imediat după Bobotează. Cu același olăcar a trimis carte și la Mitropolie, că să fie pregătite catastifele cu socotelile veniturilor obținute și trimise către Sfântul Munte de la mănăstirile închinete.

Vodă îi trimise în întâmpinare un alai de boieri, în frunte cu Costache Constantin, vel stolnic, alai care l-a întâmpinat pe Prefericitul la Focșani. De acolo până la Iași l-au purtat în lectică, legănat de cai, ca nu cumva să se zduncine înalta vlădică pe șleurile cu gropi și adâncituri, chiar dacă zăpada acoperise cu strat bun, călduros, tot pământul.

Notara fu foarte grăbit în această scurtă ședere a sa. Mai întâi cercetă pe stareții și călugării iconomi ai mănăstirilor și celorlalte lăcașuri închinete și nu trecu peste nici o filă de catastif. Nu era zgârcit, Preafericitul, ci grijuliu cu averea ce îi fusese dată de voievozii acestor două credincioase țărișoare. Ele, Moldova și Țara Românească, au fost cele care au chivernisit cu mare grijă camera și vistieria Patriarhiei de la Ierusalim și a celei ecumenice, de la Constantinopol. Bisericile ortodoxe din Balcani, din ținuturile sârbești și bulgărești, precum și multe biserici și mănăstiri din insulele grecești aveau nevoie de ajutor, ele nu puteau singure să se chivernisească din cauza lăcomiei agalelor și ulemalelor Imperiului.

După ce se împacă cu starea averii Patriarhiei, făcând cuvenita slujbă de mulțumire pentru pronia cerească și lăudând, numai cât se cuvine, slujitorii mănăstirești pentru râvna lor, Hrisant Notara se întoarce spre nevoile voievodului. Primi cuvântul dascălilor de la Academia Domnească, propunerile lor le-a cerut să-i fie date în scris ca să le poată cerceta în voie, după ce

se va întoarce la reședința sa. Îl laudă pe Vodă Nicolae pentru gândul cel frumos de a da îngăduință să învețe oricui va voi și va avea oarecare pricepere la carte, dar îl rugă să aibă grijă de cheltuielile cu școala, ele să nu ia prea mulți bani din vistieria țării, care niciodată nu poate fi îndeșulătoare. *„Iar dacă află tâlharii cei mari și lacomi de la Stanbul că voi, robii lor, pe o parte vă plângeți de sărăcie și vă smulgeți părul din cap iar pe de altă parte cheltuiți cu lucruri necuvenite, cum ar fi școale și danii la așezămintele Sfântului Mormânt, apoi acei sultani și pașale mai abitir vor pune jugul birului pe gâturile voastre.”*

Capitolul 10

Martiri și trădători

Plecarea patriarhului, după liturghia slujită cu sobor mare de preoți, pe o masă de altar scoasă afară, în curtea Mitropoliei, în mijlocul unei mulțimi uriașe de norod, a adus o stare de liniște și mulțumire în țară. Gerul se înmuiase în duminica aceea și oamenii se închinau și își spuneau, cu bucurie, unii altora: *“Bine mai este când Domnul Dumnezeu ne dă semn că nu ne-a uitat și trimite pe cineva de mare credință să ne dea curaj în lupta noastră de zi cu zi! Tare bine-i când îl putem primi, cu dragoste, pe Cel ce vine întru Numele Cerului!”*

Veni primăvara, apoi vara cu căldurile ei. Era liniște în țară și pace la hotare. Câteva știri venite unele după altele îi aduseră oarece neliniști lui Vodă Nicolae. Mai întâi, în martie acel an 1714, Vodă află că megieșul, Bâncoveanu Constantin a obținut dreptul de ședere cât o va vrea el, în Transilvania. Asta a fost în martie. Apoi, în aprilie, Vodă Constantin își mări proprietățile din jurul cetății Făgăraș, cumpărând mai multe moșii mărunte și mijlocii, astfel că acum putea, oricând, să ducă un trai tihnit și îmbelșugat în această țară ungurească.

Aflând acestea, Vodă Nicolae gândi, ca un dragoman ce era, că vecinul muntean și-a pus deoparte pentru zile negre. Dar prea din scurt și prea aproape unele fapte cu altele. O fi știind Vodă vreo amenințare ticluită de turci împotriva lui? Ori, poate, i s-o fi făcut teamă, așa deodată, de noul mare vizir Ali Silahdar Damat pașa, un turc foarte aspru cu supușii săi, dar vestit ca dușman pe față al slugilor ghiaure din Imperiu. Acestora Silahdar nu le ierta nici o greșală și nu știa să dea decât o singură pedeapsă: scurtarea de cap.

Mai încolo, însă, după plecarea Patriarhului Hrisant Notara, Vodă Nicolae primi carte de la Brâncoveanu cu poftire la nuntă: Radu, unul din feciorii lui Vodă o lua de soție pe fata lui Antioh Cantemir! În carte se afla scris că însuși marele vizir Ali Silahdar Damat pașa fusese de acord cu această căsătorie și îndemnase ca mireasa, când va fi luată de la casele ei din Istanbul, să aibă alai însoțitor demn de renumele familiei sale! Era un câștig

foarte mare, această aprobare și apoi zisele lui privitoare la alaiul miresei erau un lucru de mare mirare. Așa ceva se face doar față de neamuri apropiate, ceea ce nu era cazul! Pesemne, își zise Vodă Nicolae, că acest demers la marele vizir l-a costat o avere pe beiful de la Cara Iflak.

Dar nu, nu era așa. Pur și simplu Silahdar pașa arătase bunăvoință față de Constantin Brâncoveanu, doar ca să-i adoarmă vigilența. Că era foarte bine ticluit planul de a-l prinde și a-l aduce legat la fața Sultanului pe acest trădător ce se jucase de-a politichia, fiind slugă supusă doar pe față, în fapt purtând cărți tainice și vânzătoare către ruși ori habsburgi, ori de câte ori Imperiul se afla gata de război cu aceste puteri ghiaure. Iar capcana se va închide cu zarvă multă, de se va înfiora toată Europa.

Era joia mare, în săptămâna patimilor dinainte de Învierea Domnului, în acel an 1714. Vel stolnicul Costache Constantin avea să fie primit de însuși domnul Țării Românești, Vodă Constantin Brâncoveanu, în Divan, pentru judecata ce o avea cu un megieș la o moșie de pe lângă târgul Focșaniului. Stolnicul ajunsese cu neînțelegerea asupra unei părți de pădure deși toate înscrisurile sale erau cât se poate de clare. Dar pârcălabul ținutului era parte în această judecată. Și el spunea că acele înscrisuri nu sunt bune, că boierul moldovean este hoț. Ce-i căsunase acelui pârcălab? Era greu de aflat, așa că stolnicul a cerut de la Vodă Nicolae carte către domnitorul muntean cum că el este un om serios, harnic slujitor și folositor țării sale, că nu s-ar dedulci la așa înșelăciuni mărunte. Să facă bine Vodă Brâncoveanu, pe care noi îl socotim ca pe tatăl nostru, ocrotitor și înțelept, să judece fără părtinire această pricină măruntă astfel încât stolnicul nostru, pe care îl ținem de om cinstit, să nu iasă cu obrazul terfelit, că Moldova toată ar suferi de mare scârbă. Dacă însă se va dovedi că acel pârcălab are dreptate, atunci Vodă Constantin, părintele nostru înțelept, să-i dea acestui stolnic pedeapsă mai mare, că ne-a înșelat și pe noi. Iar stolnicul Costache se învoise cu această carte a domnitorului său, știindu-se nevinovat în acea pricină.

Era aproape de amiază când turcii au intrat la Curtea Domnească. Stolnicul Costache l-a cunoscut pe capugiul⁴² Mustafa Aga, spaima voievozilor de la București și Iași. Acesta a intrat în sala Divanului însoțit doar de doi cihodari⁴³ și nimeni nu l-a ținut de rău. Că nu arăta ca unul venit cu năframa neagră de mazil, mai degrabă ca un prieten al Brâncoveanului și boierilor săi.

Peste două zile de la acea întâmplare, în sâmbăta mare, stolnicul Costache a cerut să fie primit de Vodă Nicolae, că are de spus o știre groaznică. Boierul coborâse de pe calul înspumat, care tremura de oboseală, că fusese alergat fără milă, semn că cel ce se grăbea astfel era mânat de mare spaimă.

- Ce veste atât de neagră ne aduci, boier Costache, în această zi când ar trebui să ne reculegem toți creștinii, după punerea în mormânt a trupului Mântuitorului nostru Iisus Hristos? Vodă i se adresa cu reproș, chiar avea o undă amenințătoare în glas, că dacă pricina nu este chiar așa de mare nu vei scăpa neurechiat.

- Măria Ta, am văzut cu ochii mei și am auzit cu urechile mele: Vodă Constantin Brâncoveanu este mazâl, cihodarii lui Mustafa Aga l-au legat și l-au pălmuțat de față cu tot Divanul. Ba i-au luat și coconii, pe tuspătru și pe ginerele Ianache și au plecat către Stanbul. Este jale mare printre munteni, nimeni nu se aștepta la o așa grozăvie mare în aceste zile sfinte.

Vodă Nicolae rămase înmărmurit. O sudoare rece îi broboni fruntea, nădușindu-l pe loc. Simți cum picioarele i se înmoaie și trebui să facă mare efort ca să nu cadă acolo, în pragul iatacului său. Își reveni destul de repede și îl trase înăuntru pe aducătorul acestei vești, cu adevărat groaznice.

- Cine mai știe de această mazilire, stolnice? Spune cum s-a întâmplat?!

Și boierul povesti, de-a fir a păr, clipă de clipă toată istoria căderii celui mai puternic voievod muntean ce s-a cunoscut de un veac încoace. Cum a intrat capugiul peste boierii divaniți, cum s-a apropiat de scaunul domnesc zâmbind, de parcă el ar fi fost însuși

⁴² capugiul = trimis al sultanului la curțile domnitorilor țărilor române mai ales pentru schimbarea acestora

⁴³ cihodari = slugă la curtea domnească, ca un lacheu

Sultanul, iar Vodă Constantin un bun prieten de-al lui. Cum s-a învățat în jurul scaunului pe care sta Vodă și a scos năframa neagră și i-a pus-o pe cap și pe umăr voievodului muntean. Care încă zâmbea, crezând că prietenul Mustafa e pus pe șotii. Dar i-a trecut repede veselia când ciohodarii au năvălit pe ușă, cu iataganele scoase din teci și trăgând cu pistoalele spre ferestrele cu vitralii scumpe, spărgându-le. Cum Vodă s-a zbatut și a înjurat, l-a blestemat pe Mustafa și pe toți turcii necredincioși. Cum a intrat, în urma ciohodarilor înarmați stolnicul Constantin Cantacuzino și i-a pus în palmă capugiului câteva scrisori ale celui mazilit către curțile europene, dovezi clare ale trădării.

- Capugiul a trimis după vlădica Antim, mitropolitul, ca să citească firmanul de mazilire, după toată regula. În acel firman scria că, aflând dovezi de înaltă trădare, Luminatul Padișah îl face mazil pe ghiaurul Brâncovean și, el însuși, îl va judeca la Serai.

- Așa, toată lumea a fost luată pe nepregătite, neeltirea turcilor s-a făcut în mare taină. Dar Vodă Constantin are seimeni mulți și pricepuți, nimeni n-a sărit să-l scape? Că spui că ciohodarii aceia, în fapt oșteni tari, nu ar fi fost prea mulți.

- Măria Ta, Mustafa Aga i-a chemat pe boierii divaniți, pe numele fiecăruia, să pună mâna pe cruce și pe Cartea Sfântă și să jure că îl va păzi pe cel mazilit până va veni imbrohorul⁴⁴ Rekiab Pașa, cu oaste numeroasă de la Giurgiu, ca să-l ducă pe trădător, sub aprigă pază, la judecata Sultanului. Iar la gâtul fiecărui boier chemat să jure sta iataganul turcului, că dacă acela nu jura, pe dată îi lua viața. Așa l-au ținut pe Vodă Constantin și pe coconii lui până a venit imbrohorul. Eu, Măria Ta, nefiind acolo decât pentru o pricină de judecată, am fost dat afară de Mustafa Aga, care m-a cunoscut că-s boier moldovean, de astă vară, de la cetatea Hotinului. Dar m-a întrebat dacă nu cumva sunt și eu un trădător, de partea Brâncoveanului. Și i-am arătat turcului tașca mea cu hrisoave, cu care venisem la judecată. Așa după ce însuși Vodă Constantin a pus vorbă pentru mine, abea atunci turcul mi-a dat îngăduință să plec de acolo. N-am zăbovit prea mult, am grăbit să vin acasă, să aduc vestea cea rea cât mai repede.

⁴⁴ imbrohor = împuțnic al Sultanului, cu misiunea de a detrona sau a întrona un voievod în țările române, în evul mediu.

- Dar cine să-l fi trădat pe Vodă? Să fi fost acel stolnic de taină, Constantin Cantacuzino, despre care zici că i-a pus lui Mustafa în mână dovezile trădării? Dar stolnicul a fost omul de taină, omul cel mai de încredere al lui Vodă. De ce să-l fi vândut?

- Nu știu, Măria Ta. Aș fi vrut să mai stau prin preajmă, dar mi-a fost frică. Dacă-i cășunează ceva turcului și mă caută, să mă lege și să mă cerceteze? Că ce caut acolo? Mai bine să plec repede, mi-am făcut eu socoteala, ca nu cumva să caute, prin mine, pricină și domnului meu, adică Măriei Tale.

- Bine ai făcut, boier Costache. Mergi și te odihnește și, rogu-te, nu slobozi vestea aceasta în gura mare. Ar fi cel mai bine, pentru noi, să trecem în liniște noaptea Învierii și ziua de mâine. Apoi vom vedea.

Vodă spera să aibă acest răgaz de liniște. După plecarea stolnicului, Vodă ceru să i se înfățișeze căpitanul Tănase.

- Mi-ai jurat, căpitane, că diata lui Vodă Racoviță a fost că tu și steagurile de dărbăni slujiți numai Moldovei și casei voievodului. Așa-i?

- Întocmai, Măria Ta. Diata a fost dată de Vodă Racoviță ca noi, oștenii Curții Domnești să nu ne băgăm în politichie ci să ascultăm de Vodă. Iar la ceas de primejdie să stăm de pază Doamnei Țării și coconilor casei voievodale.

Răspunsul oșteanului a fost scurt și limpede.

- Atunci fă, căpitane, tot ce trebuie, ca să mă aperi pe mine și casa mea. Că primejdia se apropie de noi. Mai multe nu-ți pot spune, acum. Poate după Înviere.

- Îngăduie, Măria Ta, să întreb, cine-i purtătorul primejdiei? E turc? Ori nohai? Ori muscal?

- E turc, bătu-l-ar Dumnezeu! Ai grijă mare, să nu afle nimeni de această primejdie. Curtea trebuie să stea liniștită până mâine dimineață, cel puțin! Nici dărbănilor să nu le spui mare lucru, doar mărește paza și du-o cât mai aproape de hotarul de la miazăzi. Iar dacă afli că vine vreun buluc de turci, să-i oprești, să-i întârzi, ca să ai timp să scoți pe Doamna și coconii la Hangu, și de va fi nevoie chiar peste munți.

- Așa voi face, Măria Ta. Răspunsul oșteanului fu cel al unui om credincios. Vodă nu desluși nimic fals care să-l facă să tremure de frică. Este mult prea sfântă sărbătoarea Învierii

Domnului ca să o pângărim cu griji, poate deșarte, își zise în sine Vodă.

Ziua și-a urmat cursul, fără ca ceva să tulbure Cetatea de Scaun a Moldovei. Noaptea, după înviere, la slujba ce se ținea la Mitropolie, căpitanul Tănase ceru îngăduință, prin semne, lui Vodă, ca să se apropie. Se aplecă la urechea lui Vodă și îi spuse doar atât: „A venit un olăcar, trimis de capuchehaia noastră la București. L-am tras într-o chilie, acum cred că doarme; de obosit ce este.” Iar Vodă Nicolae îi răspunse. „Ține-l ascuns acolo, încă un ceas, până se găte slujba. Voi veni eu la acea chilie, să stai prin preajmă ca să mă conduci.”

Mulți ochi au iscodit chipul lui Vodă după ce căpitanul Tănase s-a strecurat, printre boieri, spre pronaos. Unii chiar au întors capul, să vadă ce face acest oștean, pleacă din catedrală sau rămâne, la locul lui. Dar solemnitatea slujbei le-a impus, tuturor, să stea cât mai țepeni pe locurile lor.

Vodă rămase calm în tronul împărătesc, din stânga naosului, lângă Doamna Țării. După câteva minute Pulcheria îl împinse ușor, cu cotul. Vodă întoarse capul spre soața sa, întrebând din ochi „Ce este?” Ea arătă scurt, din ochi, spre mâna stângă a lui Vodă, cu care începuse să deșire mătăniile de chihlimbar cu viteză și nervozitate. Mâna aceea îi trăda supărarea, iar Doamna l-a chemat la ordine, așa cum se cuvine soției să-și apere perechea la ceas de cumpănă.

Slujba se apropia de sfârșit. Înainte ca mitropolitul Ghedeon să cheme credincioșii la împărtășire, Vodă se închină la crucea Mântuitorului ce sta la doi pași, în naos, în fața ușilor împărătești ale altarului. Îngenunche și înconjură cu brațele stâlpul crucii, lipindu-și fruntea de picioarele Celui Răstignit. Rugăciunea lui, acum, era îndreptățită. Conducătorul țării se ruga pentru poporul său, pentru sine și casa lui. Boierii toți i-au apreciat ruga și căutau să înțeleagă ce trebuie să facă ei, fiecare în parte, dacă să-l imite pe Vodă sau să lase ca numai rugăciunea lui să urce la Ceruri.

În fapt, Nicolae Mavrocordat stând la picioarele Mântuitorului se ruga astfel: „*Doamne, Tu care I-ai cerut Tatălui Ceresc să te ajute să treci paharul acesta, nu cum voiești Tu ci așa cum Tatăl a hotărât mai de mult, la fel mă rog și eu, nevrednicul și*

păcătosul Tău rob, să mă ajuți să trec acest ceas de cumpănă. Dar nu după cum voiesc eu, ci după cum este scris. Dar Te rog, Doamne, fă în așa fel ca țara aceasta să nu aibă de suferit. Lasă poporul tău să răsuflă, dă-i un răgaz de bucurie. Iar cu mine să faci, Doamne, după cum este voia Ta!”

Înaltpreasfințitul Mitropolit salvă situația. El ieși în fața altarului și intonă imnul solemn: „*Mântuiește, Doamne, poporul Tău, și binecuvintează moștenirea Ta ...*”

Apoi slujba Învierii a luat sfârșit. Vodă, însoțit de Doamna Țării porni spre ieșire, înclinând capul spre stânga și dreapta, ca răspuns la urările boierilor. La ușă căpitanul Tănase făcu semn spre chilii. Vodă porni după căpitanul său, iar în urma lor patru dărbani puseră lăncile de-a curmezișul, neîngăduind nimănui să-l urmeze pe domnitor.

După o jumătate de ceas Vodă reveni. Acum nu-și mai ascundea îngrijorarea. Răspunse la sprâncenele ridicate ale boierilor divaniți:

- Vodă Constantin Brâncoveanu a fost mazilit. În locul lui imbrohorul i-a pus caftan pe umeri lui Ștefan Cantacuzino, în Joia Mare. Sfințenia Săptămânii Patimilor a fost dată la o parte și trădătorii au făcut bairam de întronizare în chiar aceeași zi. Cine are cap să înțeleagă că acolo a fost trădare, iar cel căutat este Vodă Constantin Brâncoveanu. Stați la locurile voastre, boieri divaniți. Să ne vedem de ale noastre nevoi și necazuri și să dăm slavă Domnului în ziua Învierii Sale.

Mărimea trădării și răzbunarea Cantacuzinilor au ieșit la lumina zilei, fără întârziere. Trădătorii nu se temeau de blestemele pe care mazâul le arunca asupra capetelor acestora, ci mai mult se temeau ca nu cumva Brâncoveanu să obțină iertare de la Sultan. Că știau ce puteri are și cât este de deștept. Așa că au făcut tot ce era cu putință ca să-l determine pe Sultan să-l piardă de zile.

Stolnicul Constantin Cantacuzino, fostul om de încredere al lui Vodă Brâncoveanu, care știa tot ce pusese acela la cale cu austriecii și cu rușii, a încredințat scrisorile compromițătoare, cu mâna lui, cerând imbrohorului să nu le piardă pe drum, ci să le dea el însuși luminatului Padișah, ca să-l taie pe ticălosul trădător. Că dacă acesta nu va fi executat atunci rău va fi pentru țară și popor, iar puterile evropene s-ar putea supăra tare pe Sultan, căutând

pricini de război. Averele lui Vodă, de acolo din București, au dat-o imbrohorului, ca să-l determine să facă pe voia lor. Musai trebuie să piară dușmanul lor.

Și a pierit. Ca un martir, a trebuit să vadă cum îi sunt omorâți copiii și ginerele, apoi a fost executat și el.

Vodă Nicolae urmărea, îndeaproape, mersul evenimentelor din țara vecină. Cel puțin o dată pe săptămână și alteori chiar mai des, Vodă primea rapoarte ale capuchehaiei lui la București. Astfel află că, după ce jefuise averea Brâncoveanului din București și de la Snagov dând-o toată imbrohorului Rekiab Pașa, Vodă Ștefan s-a gândit să-și spele obrazul față de popor, de rușinea trădării celui pe care îl considerase ca pe un adevărat tată. Și în cea de a treia duminică după Paști, a Slăbănogului, după cum scria în calendar, Vodă Ștefan a poruncit să se adune mulțime mare de norod, și boierime și cler, în curtea Mitropoliei. Iar după liturghie voievodul s-a adresat mulțimii, strigând grele blesteme la adresa celor care, în urma lui, vor pune din nou pe umerii țării birul cel greu al văcăritului, pe care el, iată, îl desființează de acum pentru vecie. Sigur, poporul de rând s-a bucurat. Dar lumea tot îl bârfea, pe el și neamurile lui, pe la colțuri. Așa că după asta, Vodă Ștefan a luat de pe spinarea clerului, de sus până jos, toate birurile. Asta da, danie măreață. Drept mulțumire, în fiecare biserică s-au săvârșit slujbe și rugăciuni pentru Domnul țării și casa lui.

Darul făcut preoțimii a fost mare. Poporul de jos și-a arătat, pe dată, nemulțumirea, că așa-i scris, că dacă îi dai săracului un deget, el te apucă de toată mâna. Și dacă vede că-i dai altuia ceva, pe dată poștește și el, ba chiar o face pe nebunul, că vezi, dragă Doamne, lui i se cuvine mai mult. Dar Vodă Ștefan Cantacuzino fusese crescut la curtea lui Constantin Brâncoveanu, unul din cei mai buni dilpomați ai vremii. De aici Vodă Ștefan a învățat că atenția poporului trebuie abătută de la nemulțumirile față de domnitor. Voievodul nu trebuie să apară vinovat de orice fapte rele care se abat asupra țării. Tot mereu alții și iarăși alții sunt arătați cu degetul, iată aceștia au mințit pe Vodă, i-au umplut urechile cu vorbe strâmbe și cu ticluiele împotriva norodului.

Cum daruri de bir nu mai putea să dea, Vodă Ștefan i-a ridicat pe săraci împotriva evreilor, dărâmându-le sinagoga din

București și nemandând voie acestui neam, pătat cu sângele lui Iisus, să facă rugăciuni publice.

Vodă Mavrocordat privea cu îngrijorare toate aceste danii pe care trădătorul vânzător de frate le-a făcut. Se gândea că poporul sărac al Moldovei se va zburli și el, și va cere pomană de la voievodul țării. Dar nu s-a întâmplat nimic, deoarece prețul plătit pentru vânzarea Brâncoveanului a fost prea mic. Așa au considerat turcii. Deci au cerut, la haraci, încă șasezeci de pungi cu galbeni. Iar când sultanul Ahmed al treilea s-a hotărât să pornească război cu Serenissima Republică Venețiană, poruncă a venit de la Stanbul ca beiful de la Cara Iflac să aducă o mie de care cu câte patru boi, pentru tras tunurile și proviziile, încă o mie și două sute cincizeci de cai de călărit la război. Apoi Țara Românească trebuia să îndestuleze oastea otomană cu făină de orz, cu unt și cu miere. Iar haraciul pentru anul 1715 trebuia plătit înainte.

Era prea mult! Averile Brâncoveanului au fost părăduite fără cap, cantacuzinii au dăruit turcilor tot ce a avut Vodă Constantin, neoprint pentru ei sau pentru vistieria țării nimic. Și când au început să curgă cererile turcilor, una după alta, Ștefan Vodă a văzut că sacul este gol. Ba, fundul sacului era și spart, pe deasupra! Atunci a început să-i stoarcă pe toți boierii, mari și mici care fuseseră de partea Brâncoveanului, luându-le averile și pe mulți dintre aceștia, lăsându-i fără cap pe umeri. Și iar n-a fost de ajuns. Tot mai anevoie se umpleau pungile pe care le cereau turcii. Și atunci Vodă și cu neamurile lui au întins mâna și au cerut galbeni cu împrumut de la boierii țării.

Marele Vizir Silahdar Damat Ali Pașa era nemulțumit de beiful Cantacuzin. Prea repede a ajuns la fundul sacului cu dărnicia. Vodă Brâncoveanu parcă dădea mai lesne banii, ori de câte ori i s-a cerut, fără să se plângă prea mult de sărăcie. Fiind sever tare cu slugile ghiaure, Marele Vizir a hotărât mazilirea lui Vodă Ștefan. Și în ziua de Sfântul Ioan Botezătorul, în anul 1716, firmanul de mazilire i s-a citit la ureche. Dar acolo scria că „... *a domnit destul, să vie altul în loc!*” Iar Ștefan să vină la Istanbul, acolo va trăi bine din mila Luminatului Padișah! Vai de capul lui, amărâțul, nimic cu folos n-a învățat din pățania stăpânului Brâncoveanu. Că nu multă apă s-a agitat pe Bosfor și repede setea

de sânge a Marelui Vizir a fost potolită cu ce s-a scurs din inima
lui Ștefan Cantacuzino.

Capitolul 11

Un voievod bejenar

N-a trecut multă vreme de la mazilirea Cantacuzinului și Vodă Nicolae Mavrocordat primi poruncă de la Înalta Poartă să meargă să dregă lucrurile în Muntenia, așa cum a făcut în Moldova, după pustiirea pricinuită de războiul lui Dumitrașcu Cantemir cu Poarta, în 1711.

- Iară mă pune Sultanul să dreg gardurile moșiei și să hrănesc animalele din ogradă ca să-i dau haraci bun de la Cara Iflac, la fel cum a făcut în urmă cu puțină vreme aici, în Moldova. Ajută-mă, Doamne, dă-mi putere să trec și peste acest necaz al creștinilor valahi, că mare este pedeapsa ce le-o dai, Părinte Ceresc, după cum este de mare și păcatul lor și al meu, asemenea.

Vodă se închina în iatacul său și bătea metanii, iar Pulcheria Doamna alături de el, făcea închinare mai abitir, ca Domnul Dumnezeu să vadă râvna lor și să ia aminte, să-i țină sub puterea Crucii și să nu-i dea pieirii la câinii de necredincioși.

- Ocrotește, Doamne, casa aceasta și pe drag soțul meu, pe robul Tău Nicolae, de urgia și reaua poftire a turcului și îi păzește spatele de invidia pârlăcioșilor boieri pământeni, că rău ne văd ei, pe noi, grecii, măcar că suntem de aceeași credință și avem mai mare trecere la Istanbul. Ocrotește, Doamne și pe pruncii noștri și nu ne lăsa la greu, că daniile vom da bisericilor din această țară și Preafericitului Părinte Hrisant Notara, să facă rugăciuni în toată Împărăția, pentru noi, cei ce suntem greu încercați de spaimă. Că aleasa poftire a turcului este jug greu, nu numai peste țară ci și peste casa domnitorului.

Într-un târziu, când rugăciunile rostite murmurat sau numai gândit le-au pătruns adânc în cuget și s-au netezit spaimele de la început, soții s-au așezat la sfăt, așa cum totdeauna au procedat în clipele de cumpănă sau la răscruci de drumuri. Din una în alta, Pulcheria venea cu idei, multe dintre ele neașteptate, luându-l prin surprindere pe Nicolae, dar totdeauna recunoscând că Doamna Țării și a lui este o femeie cu mult har și bun simț, că ea vede lucrul practic ca cea mai vrednică bucatăreasă ce face

mâncăruri alese, completând rețeta cu inspirații proprii și rugăciuni de reușită.

- Nicos, vorba înțeleaptă spune că „tot răul este spre bine”. Ne-am rugat Cerurilor, sfinților noștri ocrotitori, acum hai să le vedem pe toate așa cum sunt și cum ar trebui să fie, punând binele la căruță și lăsând răul în cel mai secret cotlon de aici, din Moldova. Că dacă o fi să pornim la drum, apoi acesta să fie un drum cu noroc și ocrotire.

Ca din totdeauna, Pulcheria s-a străduit și de astă dată să fie prima, adică să înceapă cu vorbe blânde, care să aducă încredere că rugăciunile lor nu au fost în zadar și, ca răspuns, în curând toate se vor așeza pe cel mai bun făgaș. Optimismul ei îl determina pe Nicolae să-și înăbușe grijile, sau cel puțin să nu le exagereze. Că omul fricos vede lucrurile mult mai întunecate la față decât sunt în realitate.

- Doamna mea cea înțeleaptă vrea să-mi sădească lumina încrederii în suflet. Dar tot o vorbă înțeleaptă zice, în Evanghelie, că nu poți să slujești la doi stăpâni, Lui Dumnezeu și lui Mamona. Cine-i Mamona? De ce trebuie să-i slujim lui? Nu m-am împăcat niciodată cu gândul că mi-am pus gâtul în jugul acestui Mamona. A fost greșeala vieții mele, nu m-am mulțumit cu ce am dobândit pe drept, cu munca cinstită a mâinilor mele și a capului meu. Nu m-am smerit la timpul potrivit și am căutat mărirea deșartă. Acum, când sunt la o răscruce de drum recunosc că am ales scaunul de voievod doar pentru bani, cât mai multă avere. Când am văzut, cu ochii mei, cele mai mari grămezi de bani – care nu erau ai mei și niciodată nu voi avea atâția bani câți mi-au trecut prin mâini – atunci m-a acaparat gândul puterii. Îmi spuneam, plin de sine, ca acel fariseu din pilda lui Iisus, că eu sunt un om deosebit, că nu sunt ca ceilalți, că nu pot să fiu ca aceia deoarece uite, am în mâinile mele atâția bani, am puterea să spun unor să facă în ce fel vreau eu și aceia vor face, pentru că au frică de mine, de puterea mea. Acum înțeleg că am mers pe un drum greșit, că gândurile mele care mă ridicau pe slava măririlor erau gânduri ale pierzării. Poate că de aceea Dumnezeu mi-a dat lecții, ca să mă trezesc. să deschid ochii la adevăr, la realitate.

Tonul lui Nicolae era destul de trist, avea o amărăciune a regretului nedisimulat de poziția socială pe care a obținut-o. Prețul a fost plătit!

- Dacă așa crezi tu, că ai greșit nesmerindu-te atunci când ai făcut pasul înainte și ai cerut acest scaun de domnie, adu-ți aminte cu ce cuvinte l-ai lămurit pe tatăl tău, Exaporitul, să nu se întristeze de gând rău și griji mari. Ai spus că acele picături de sânge domnesc pe care le-ai moștenit de la Iliăș Alexandru, străbunul, acest sânge te îndeamnă să te apleci asupra grijilor acestei țărișoare. Atunci ai zis că intri slugă la Sultan de dragul țării creștine, ca să o aperi pe ea de lucrătura lui Mamona. Deci nu te-ai băgat slugă la Mamona, ai lucrat împotriva Mamonei. Acum de ce zici că ai fi slujit la doi stăpâni? Când Moldova se afla pustiiță, arsă și cu o bună parte din locuitori morți în război sau bejenii sau luați robi, crezi că Sultanul te-a trimis voievod ca să ajuți la distrugerea acestei țări sau să o faci din nou grădină frumoasă? Acum ce crezi că face Sultanul? Crezi că gândește altfel decât atunci? Tot pe tine te trimite să faci Muntenia o grădină frumoasă, roditoare. Sultanul te știe de grădinar vrednic, harnic și cu mână bună!

- Pulcheria, doamna mea cea înțeleaptă, toate acestea le știu, mintea mi le-a deslușit cu amănuntul. Și nu mă sperie să aflu că Măritul Padișah mă apreciază ca pe un bun gospodar. Nici nu mă sperie vreun gând rău, că aș putea greși, iar Sultanul mi-ar lua zilele pentru greșelile mele. Altceva îmi umblă prin cap, ori poate prin inimă, nu știu exact. Dar nu am liniște cu aceste gânduri mai noi, nici nu aș vrea să le spun, că poate că nu aș rosti vorbele potrivite ca să fiu înțeles corect. Din această cauză, de această frică a nerostirii corecte, nu-mi vine să-ți destăinui nici ție cele ce-mi umblă prin cap.

-Totdeauna noi doi am vorbit fără ascunzișuri, unul cu altul. Și totdeauna ne-am deslușit necazurile și am aflat căile pe unde să o luăm ca să le ocolim, să nu ne fie nouă rău. Crezi că acum ar fi vorba de ceva ce nu am putea desluși împreună?

Pulcheria simți, cu un instinct special pe care știa că îl are de multă vreme, că soțul ei se afla în fața unei primejdii mari. Neliniștea cu care a primit bâlbâiala soțului că ar fi vorba de teama de a nu rosti cuvinte nepotrivite, că aceste gânduri noi sunt mai

altfel decât cele cu care ea, Pulcheria, a fost învățată că ar fi cele cuminți ale soțului-stăpân al casei, dar și ale soțului-voievod peste o țară care nu este patria lui sau orice alte ipostasuri. Nu-și lăsa instinctul să o sperie, de aceea tăcu, nu făcu nici un efort ca să-l facă pe Nicos să vorbească.

El tăcu, la rândul-i, o vreme destul de lungă. Ochii agățați pe o zare îndepărtată arătau că mintea lui umbla departe ... Doar degetele deșirau, în neștire, boabele lustruite ale metaniei de chihlimbar. Apoi, bâlbâindu-se, începu:

- De la tatăl meu, Exaporitul, Dumnezeu să-l odihnească în Raiul cel dulce, am învățat că trebuie să-mi aleg cu mare grijă cuvintele, mai ales în slujba mea de dragoman, astfel ca nu cumva să scap pe gură erezii pierzătoare. Frica de erezii m-a învățat să învăț și să sucesc cuvintele cu mare viteză, ca nimeni să nu simtă că aș fi plin de îndoieli. Nimic nu-i mai rău, la un diplomat, decât să-și arate îndoielile în timp ce negociază în numele stăpânului său. Dar în ce mă privește pe mine, soarta mea, drumul meu și al familiei mele, cuvintele diplomatice nu sunt de ajuns. În mintea mea se învăț și alte cuvinte, poate că ele sunt erezii, nu știu, de aceea mi-e frică să le rostesc. Dar nici nu le pot ține în mine, că simt că nu-i bine.

- Atunci dă-le drumul să iasă, că știi bine că nu eu te voi judeca de erezii.

Ca o mamă grijulie ori ca o învățătoare isteță care așteaptă de la învățăcel o rostire de mare valoare, Pulcheria nu-l supunea grabei, dar căuta să-i întărească încrederea în discreția ei.

- Ei bine, ai văzut singură că în ultima vreme zăbovesc destul de mult timp, mai ales seara, în fața icoanei Mântuitorului, la rugăciune. Cred că inima ta s-a umplut de îngrijorare văzându-mă devenit, dintr-odată, atât de aplecat spre cele sfinte. Se întâmplă, dragă Pulcheria, să-mi rostesc neliniștile, întrebările, în gând către Mântuitorul și să-L rog să-mi deslușească, într-un anumit fel, pe înțelesul meu care ar fi cea mai bună rezolvare a acestor probleme, ale mele și ale Divanului, ale țării până la urmă. Ai înțeles, până aici?

-Da, dar nu este nimic rău să te rogi lui Dumnezeu cu vorbele tale! Că aceste rugăciuni rostite altfel decât sunt scrise în rugăciunile lăsate bisericii ortodoxe de sfinții călugări, aceste

rugăciuni sunt gândul nostru curat, persoana noastră vorbește lui Dumnezeu, cu glasul nostru, cu mintea noastră, nu cu vorbele frumoase ale celor ce le-au scris. Aici nu văd niciun păcat, să știi!

-Nu gândurile mele pe care le-aș putea rosti în cuvinte mă sperie, nu ele. Ci răspunsurile pe care le primesc, acestea mă sperie, înțelegi? Primesc răspunsuri! În minte îmi vin cuvinte pe care aș putea să le aștern pe hârtie, dar mă tem să nu fie erezii! Înțelegi? Poate că ele îmi sunt trimise de cel viclean? De unde să știu eu dacă sunt răspunsuri adevărate? De aceea nu pot să-ți spun care sunt aceste răspunsuri pe care mintea mea mi le deslușește, de parcă un dragoman dintr-o altă lume mi-ar vorbi, nu însuși Bunul Dumnezeu. Am mari îndoieli, Pulcheria!

-Nicos, de atâtea ori am ascultat discuțiile pe care le-ai avut cu Preafericitul Patriarh al Ierusalimului, Hrisant Notara, în casa noastră din Constantinopol. Adu-ți aminte ce spunea Preafericitul despre aceste cuvinte ce îți vin în minte și te sperie, uneori, iar alteori te aduc la simțiri pe care nici la cele mai înălțătoare liturghii nu le poți avea. Că aceste sentimente sunt venite de la Dumnezeu numai atunci când sufletul tău, inima ta, sunt golite de tot ceea ce este pământean, de simțiri felurite cum ar fi pofta ale trupului, imaginații pierzătoare, sete, foame și altele, la fel. Numai când tu ești curat cu totul, numai atunci Dumnezeu își face sălaș în tine. Ai încercat această povață venită de la un om sfânt?

- Da, am încercat, și mă înspăimânt că după acest tipic sfaturile, răspunsurile la rugăciunile mele vin, cu adevărat, de la Dumnezeu Mântuitorul. Și totuși, mai am unele îndoieli, că cine sunt eu de m-a ales însuși Tatăl Ceresc să-mi răspundă, să-mi spună ce să fac, adică ce este bine să fac, că numai eu singur trebuie să aleg ce anume este bine pentru țara aceasta, pentru Curtea Domnească și pentru casa mea.

- Atunci alege calea pe care mintea ta, slobozită de cele lumești, le alege ca cele mai potrivite căi de urmat. Spune-mi numai un singur îndemn din cele ce ți s-au arătat la sfatul cu Tatăl din ceruri.

- Iată, mi se spune, fără cuvinte care să-mi sune în urechi ci direct în cap, că merit să iau Scaunul Munteniei, că sunt potrivit pentru această sljibă. Că de acolo, din această țărișoară mult mai bogată decât Moldova, trebuie să pun la loc în hambarele familiei

ceea ce am cheltuit pentru ca să-mi fac slujba la Sultan, dar mai ales pentru săracii acestor ținuturi. Că averea mea nu este pentru mine sau pentru tine ci este pentru fiii mei, pentru nepoții mei, care vor trebui să împlinească ceea ce oamenii răi din această lume dezământată nu mă vor lăsa pe mine să împlinesc.

Nicolae rostise aceste cuvinte pe nerăsuflăte, iar acum sta cu inima în gât, așteptând judecata Pulcheriei. Nu este acel gând unul ticălos? Adică acest îndemn spre propria chivernisire să fie ceva rostuit de Cer pentru un viitor al casei sale? Cine a mai pomenit așa ceva?!

- Preafericitul spunea, despre anumiți bărbați care pot sta în fruntea neamurilor, că ei sunt la fel cu femeile care rodesc prunci mulți, sănătoși. Că nu oricărei femei îi este dat să zămislească copii și, tot la fel, nu oricărui bărbat îi este dat să conducă case mari, gloate de oameni sau chiar neamuri întregi, așezate pe întinderi de țară. El ți-a dat acest îndemn, nu ca să obțină ceva foloase anume, ci cu inima curată, aducându-ți multe lămuriri și dovezi că, începând cu tatăl tău, Exaporitul, această casă are de dus la capăt o misie pusă la cale acolo sus, în Cerurile sfinte. Dacă acest îndemn ți-a venit din limpezimea inimii, atunci ai datoria să îl împlinești, pentru copiii și nepoții noștri. Eu voi sta alături de tine în acest loc nou, unde ne va duce Voia Domnului. Acum să ne culcăm, Nicos, să fim în putere, mâine, să pornim la acest drum nou, poate mai greu ca cel de până acum.

Iar a doua zi s-a întâmplat că Nicolae Mavrocordat, cu toată casa lui a fost împins spre un destin anume pregătit pentru el, care l-a înghițit încununându-i viața cu fapte pe care, cu adevărat, nu orice bărbat le poate duce pe umerii săi.

Capitolul 12

La București

Ziua ce a urmat după acea noapte de sfat lung, dintre soți, a fost sfânta zi a Botezului Domnului. Era anul 1716. Iarna grea se așternuse peste Moldova, drumurile deveniseră netede, așternute cu un strat de zăpadă bine bătătorit de săniile ce alergau în clinchetul frumos răsunător al clopoșeilor de la gâtul cailor de ham. Rădvanul cel ales, cu însemnele Curții Domnești a Moldovei, își făcu intrarea în curte aproape de ceasul amiezii, când slujba sfințirii apelor celor mari se încheiase, iar spătăria cea mare era plină cu lume aleasă, cinstind după datina creștinească această minunată zi, în care Glasul Tatălui din cer a grăit despre Fiul său. Era ger în această zi a Bobotezei, dar nu într-atât de aspru încât să crape pietrele, după zicala din popor.

Dimitrios Ioulianos, capuchehaia lui Vodă Nicolae Mavrocordat la Înalta Poartă coborî din rădvan, lepădând blănurile grele cu care fusese acoperit ca să nu înghețe pe acest drum la capătul căruia avea de îndeplinit o sarcină plăcută lui, plăcută și Domnului țării, poate că plăcută și unora dintre marii boieri ce se desfătau cu bucate alese, la acest ultim praznic măreț din lungul șir al sărbătorilor iernii. Din lăuntrul rădvanului trase un pachet lung de doi coți, învelit într-o cergă fină cusută cu mătase, pe care un izvod cu arabescuri și flori închipuia un colț de rai minunat. Își puse pe brațe cu mare luare aminte acest pachet prețios și, cu un pas apăsător și solemn, urcă treptele spre ușa spătăriei, care îi fu deschisă, larg, de cei doi seimeni de strajă, după ce grecul strigă, cu glas mare, pocind cuvintele românești „Slujbă domnescă mare!” Pătrunse în odaia largă, se opri cât de un bob zăbavă în prag și strigă din nou, cu glas mare ca să acopere zarva petrecerii: „Slujbă împărătească mare!” Strigă de două ori pe limba pământenilor locului, apoi repetă în turcește și în grecește. După aceste cuvinte solemne, capuchehaia păși spre capul mesei în fața căreia Vodă Nicolae Mavrocordat ieșise să întâmpine pe solul Împăratului otoman.

Un slujitor din casa Mavrocordat preluă de la Dimitrios Ioulianos pachetul cel ales, iar capuchehaia desfășură o scrisoare

pe care o extrase dintr-un toc lung făcut dintr-o țeavă de argint, cu filigran ales la capete, îmbrăcat cu piele roșie încrustată cu flori și linii închipuind arcade și alei de grădini. Cu glas mare rosti știrea pe care o aducea, cu această slujbă împărătească :

„Eu, Ahmed al treilea, Padișah al Lumii după voia lui Alah și al Proorocului său Mahomed, trimit poruncă beifului Nicolae Mavrocordat, de la Bogdan Iflak, să se supună poruncii mele și să îmbrace caftanul domnesc pe care l-am pus eu, cu mâna mea pe umerii purtătorului acesta, capuchehaia Ioulianos, în ziua de 25 a lunii decembrie, după calendarul vostru de ghiauri. Cu această poruncă, beiule Nicolae Mavrocordat, să pornești fără zăbavă și să urci pe tronul de la București, că te-am numit bei peste Cara Iflak, de vreme ce ne slujești cu credință și te pui tare pentru Împărăția mea. Să slujești cu râvnă ca să aduci raiaua aceasta la chiverniseală deplină, așa cum ai făcut și la Bogdan Iflak, după vrerea mea de Padișah al Lumii. Am zis!”

Firmanul fu rostit în limba Împărăției, așa cum era scris, dar tălmăciul curții se grăbi să iasă în față și, stând la distanță cuviincioasă de Voievod, dar și de capuchehaie, repetă în limba Moldovei ca să audă și să priceapă tot boierul și vlădica, împreună cu slugile cele mari și cele mai mărunte, că iată, din mila Sultanului Ahmed, Nicolae Mavrocordat este numit domnitor peste Valahia, sau Muntenia, sau Țara Românească, după cum i se mai spunea pe nume acelei țări surori.

Când Ioulianos termină de citit firmanul și bătu cu piciorul în podea, după protocolul turcesc, accentuând astfel ultima strigare din firman, acel „Am zis!”, Curtea toată izbucni în urale. Cușmele cele din blănuri scumpe zburară spre bolta spătăriei, pocalele se înălțară, vinul fu turnat în pahare și, la îndemnul Înaltpreasfințitului Ghedeon, Mitropolitul Moldovei, adunarea celor de față intonă urarea „La mulți ani!”

Vodă Nicolae șopti ceva la urechea vel postelnicului Ramadan și acesta se înclină, apoi părăsi spătăria. La puțin timp reveni, însoțind-o pe Doamna Pulcheria care i se alătură soțului.

- Boieri divaniți, Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, prieteni! Măritul Padișah, să-L țină Dumnezeu în viață cu sănătate și înțelepciune, mi-a dat azi poruncă mare. Din mila sa m-a orânduit la scaunul domnesc de la București, socotind că am dus la

bun sfârșit ceea ce mi-a dat să fac aici, în Moldova și socotind, după multă înțelepciunea sa, că sunt potrivit să fac la fel și în Țara Românească. Măhnit sunt că trebuie să plec, dar bucuros sunt de înalta apreciere a stăpânului, căruia îi doresc să fie sănătos și înțelept mulți ani de acum înainte. În zilele următoare mă voi îngriji de împachetat avuția mea și de tocmit toate înscrisurile ce se cuvin a-i fi date lui Vodă Mihai Racoviță, despre care am primit știre că va veni la domnia Moldovei și cu care mă voi întâlni pe drum. Împreună cu Doamna Țării vă mulțumesc tuturor celor ce au stat lângă noi și ne-au ajutat să facem ca Moldova să devină iarăși o grădină înfloritoare, după cum ne-a poruncit să facem însuși Padișahul Ahmed al treilea! Bunul Dumnezeu să vă ocrotească și să ocrotească Moldova!

Această scurtă cuvântare puse capăt agapei de Bobotează. Musafirii se retraseră pe rând, fiecare grăbindu-se să-l firitisească după rangul pe care-l avea în Divan, dar mai ales după cât de apropiat îi fusese domnitorului. Nicolae îl petrecu până la treptele spătariei pe vlădica Ghedeon de la care mai primi o binecuvântare făcută pe frunte, cu cele trei degete împreunate de la mâna dreaptă. Apoi, cu Doamna țării se retraseră în spătăria mică la o vorbă de taină cu capuchehaia sa, Dimitrios Ioulianos.

- Spune, Dimitrios, cât de greu a fost să-i convingi pe viziri să fie de partea mea, după ce s-a dovedit că nici Cantacuzinii nu sunt slugi de nădejde față de Înalta Poartă. Cât de mult a trebuit să cheltuiești cu acești osmanlâi lacomi?

- Măria Ta, socotelile toate sunt la fratele Măriei Tale, Ioan. Împreună cu el am făcut socoata cam cât s-ar cuveni să punem în pungi și ce anume – galbeni, rubine, smaragde și alte giuvaericele – astfel încât să nu părem nici prea darnici, dar nici prea strâmtorați, că toată această nobilime din preajma Seraiului știe că domnia ta nu ești zgârcit, mai degrabă cumpătat la daruri, ca și la vorbele de dragoman, cel mai priceput într-ale politichiei. Așa a grăit marele han al tătarilor, Kaplan Ghirai, când ne-a primit la corturile sale. „Beicul Nicolas este un diplomat desăvârșit. Măsura lui este recunoscută în toate, la vorbă ca și la cumpănitul sfaturilor în mersul politichiei cu neamurile Evropei, dar și la darul ce i se cuvine fiecăruia. După punga Mavrocordatului poți să-i așezi pe demnitari pe o scară de prețaluire, nu după rang, ci după

firea de om, de musulman dreptcredincios și cu cuvânt legat cu șnur de cinste. Ferice de Sultanul nostru Ahmed, să aibă un servitor atât de bun la hotarul unde se bate Europa cu Imperiul. Că arhiducele Carol al VI-lea cu multă nerușinare se poartă după ce Eugeniu de Savoia l-a făcut biruitor în bătăliile cu oștirile noastre, alungându-ne din Ungaria. Acum hotarul Imperiului Otoman este acolo, la hotarul Valahiei cu Austria. Sultanul nu poate avea deplină încredere într-un bei creștin, pământean, care joacă cu două măsuri. Cu Nicolae Mavrocordat măritul Sultan face cea mai potrivită alegere!”

- Bine, aceste cuvinte ale tale sunt întocmai cu cele spuse de fratele meu, Ioan, atunci când am stat la sfat, tustrei, punând la cale această lucrare. Ești sigur că planul nostru nu a fost dezvăluit, că noi nu am făcut nici o greșeală? Că numirea mea apare ca o hotărâre a Sultanului, nu ca o cerere a noastră?

- Da, Măria Ta, poți sta liniștit, urcarea pe Scaunul Domnesc de la București apare ca o hotărâre numai și numai a Sultanului. Boierii munteni trebuie să te accepte, altfel se vor pune rău cu Înalta Poartă și oricând pot să-și piardă capetele, dacă vor juca strâmb cu Măria Ta.

Dimitrios era un bun prieten al lui Ioan, fusese verificat și răsverificat. Planul familiei Mavrocordat era acela de a ajunge moștenitori ai tronului Valahiei, punându-se în slujba Padișahului cu vrednicie și credință. Tradiția cumpărării acestui tron cu pungi grele de galbeni trebuia întreruptă. Haraciul din ce în ce mai mare, promis de noii domnitori, dar niciodată plătit întreg din neputința țării, mai înainte de toate trebuie dovedit că nu constituie o afacere bună decât pentru slujbașii care mijloceau căftănirea noului domnitor. Cu cât taxa pentru scaun era mai mare, cu atât neputința strănerii birurilor era mai sigură. Marii viziri de până acum au fost de acord cu această politică de a aduce țările române la ascultare, dar și de a scoate de acolo un tribut bun, constant, în aur, dar și în produsele atât de necesare Imperiului – turme de vite, miere, nuci, grâu, flăcăi buni pentru oastea de ieniceri, fete tinere pentru haremuri și oști de strânsură, participanți la războaiele permanente ale Sultanilor. Partida Mavrocordaților a avut grijă să atragă de partea lor viziri și muftii cu greutate în Divan, care să

susțină aducerea la ascultare a voievozilor și să respingă goana după peșcheșuri grele date ca mită tuturor funcționarilor corupți.

-Dar cu boierii munteni cum stăm? Avem ceva știri despre ei? Ce mai uneltesc aceia care au făcut parte din tabăra trădătorilor Cantacuzini? Pe cine avem om de încredere la București?

-Măria Ta, de acest lucru se ocupă fratele Măriei Tale, Ioan. El se îndrepta spre București când eu veneam cu caftanul de domn la Iași. Curând va trimite veste, mi-a spus că trebuie să stai liniștit, se va ocupa el de boierii veliți din Divanul Valahiei.

Atragerea boierilor munteni la ascultare era grija cea mai mare a lui Nicolae. Deși stăpânea limba română destul de bine, accentul lui nu se îmbunătățea de loc, astfel că de multe ori, la furie, amesteca cuvintele făcându-se de neînțeles. Pentru boierii pământeni el va fi totdeauna un venetic, oricât s-ar fâli cu sângele de grec amestecat cu cel de voievozi români, în vechime. Nicolae știa că boierii moldoveni repetau, ori de câte ori venea vorba despre o pricină de nemulțumire față de Înalta Poartă, că Vodă Mavrocordat este doar o slugă preaplecata Sultanului, că el niciodată nu va fi, cu inima, pe deplin alături de țară. „Slugoi, asta sunt fanarioții!” spuneau la sfârșit valahii, arătându-și neîncrederea, pe față.

Și totuși, va trebui să muncească din greu ca să se impună în noua lui țară. Până una-alta, Nicolae hotărî că trebuie să își apropie câțiva boieri munteni, pe care să-i folosească, cu multă inteligență, pentru a câștiga cât mai multă popularitate. Nu în popor, firește că plebea putea fi repede atrasă de partea lui, procedând la fel ca în Moldova: ușurarea poverii birului, chiar și cu un singur ban, îi va aduce urale și binecuvântări din partea mulțimii.

Plecarea de la Iași spre București a avut loc în câteva zile de la citirea firmanului de înscăunare. Nicolae a trăit de la început bucuria de a vedea lacrimile vărsate și suspinele unor boieri care îi arătau, cu mult foc, ce mult regretau că pleca de la ei un domnitor atât de bun și destoinic. Numărul acestora era, de la o zi la alta, tot mai mic. După legea firii, boierii moldoveni grăbeau spre Galați, să-l întâmpine pe Vodă Mihai Racoviță ce revenea din nou pe scaunul Moldovei.

Însă ceea ce trebuia să se întâmple nu a fost ocolit, nici de această dată. Nicolae știa, din înțelepciunile moștenite de la tatăl său, Alexandru Exaporitul, că oricât de bun și de milostiv ar fi fost, tot se vor găsi câțiva indivizi care să-i strige măscări, acum fiind siguri că nu li se va întâmpla nimic. Cel mai aprig dușman s-a arătat a fi Lupu vornicul, acesta l-a scuipat și l-a înjurat cu mult năduf. Slugerul Adam Leca, cel care îl va însoți cu o mână de dărăbani până la Focșani, a încercat să-l plesnească pe vornicul spurcat la gură cu buzduganul, dar Vodă Nicolae nu l-a lăsat. „Să rămână în plata Domnului. Răsplata pentru ură îi va veni la timpul potrivit.”

Drumul a devenit anevoios chiar de la primul popas al alaiului nu prea numeros care l-a însoțit dincolo de barierele cetății de scaun. La Strunga, după ce au urcat cu mare greutate dealul până la porțile conacului ce îi va fi sălaș de noapte au cunoscut prima neplăcere. Drumul fusese peste măsură de alunecos, așa că Vodă împreună cu Doamna Pulcheria au fost îndrumați de slugerul Leca să urce pe jos, prin pădure, ca să nu riște vreo nenorocire rămânând în rădvanul ce putea scăpa la vale pe gheața șoselei. Că ziua fusese destul de cald, gheața și zăpada bine bătătorite se înmuiaseră, iar la apusul soarelui gerul s-a lăsat iute, pișcător. Porțile conacului erau larg deschise, dar nimeni nu a ieșit în întâmpinarea lui Vodă. Un moș cu baba lui, nici țărani, dar nici târgoveți, s-au arătat în pragul casei, temători, iute căzând în genunchi când au aflat ce neam ales le stă în față.

- Iertare, stăpâne, iertare Măria Ta, nimeni nu ne-a spus că vei ajunge chiar azi aici, la sălaș. Odăile sunt neîncălzite, rogu-vă zăboviți în odăile noastre până aprindem focurile în iatacurile domnești.

Câțiva dărăbani au dat o mână de ajutor, cărând lemnele crepate din stivele așezate frumos încă din toamnă și aprinzând focurile cu mare trudă, că așa-i când nu ești învățat să primești oaspeți de rang înalt. De mâncat nici vorbă, nu erau slugi la cuhnii. Moșul a plecat în sat după ce Vodă și alaiul s-au tras la odihnă. S-a întors cu muierile ce slujeau la bucătărie și la cămări, iar două dintre ele, mai spălățele, cum se zice în popor, aveau să se îngrijească de Doamna Țării la trezirea ei.

Pe tot drumul său de plecare din Moldova, Nicolae Mavrocordat a avut parte de neglijența caimacamilor lui Vodă Mihai Racoviță, deși această obligație le revenea lor, de a pregăti și a asigura condiții corespunzătoare rangului său. Cei doi voievozi, unul plecând, iar celălalt intrând în Moldova, nu s-au întâlnit pe acest traseu. Poate că a fost mai bine așa!

La Focșani, târgul de margine unde se afla vama de hotar dintre cele două principate surori, se aduna tot mai multă boierime valahă ce căuta să-l impresioneze pe noul domnitor, întâmpinându-l cu lingușiri și dovezi de supunere în speranța să obțină favoruri noi ori să-și păstreze privilegiile primite de la domnitorii anteriori. Pe lângă mulțimea rădvanelor puse pe tălpi de sanie și de cetele călare ale unor boieri mai tineri care suportau mai bine frigul iernii, un steag de călărime ușoară, comandată de căpitanul Vintilă, primise ordin de la caimacamii lui Vodă Mavrocordat să-l întâmpine la hotar și să-i asigure paza până la Curtea Domnească. Nemaiputând aștepta alaiul ce se deplasa mult prea încet, căpitanul Vintilă a pornit în întâmpinarea lui Vodă, intrând mai mult decât se cuvenea, pe pământul Moldovei. La 22 ianuarie 1716, Vodă Nicolae s-a întâlnit cu steagul de călăreți de margine la malul râului Putna, ce curgea din munții Vrancei spre Siret. De aici mai departe, drumul lui Vodă a fost presărat cu urale și firitisiri din partea mulțimilor ce l-au întâmpinat, sperând să le aducă și lor, muntenilor, acele înlesniri de biruri ce-l făcuseră mai mult acceptat de norodul sărac din Moldova decât de boierimea pretențioasă. Boierii își ascundeau adevăratele sentimente ieșindu-i în cale cu ploconeli și daruri mărunte, apropiindu-se de alai și închinându-se ca să le fie pomenite numele lor la urechile lui Vodă și să fie cunoscuți ca oameni smeriți și bucuroși de domnie nouă.

Plecând din Focșani, Vodă Nicolae s-a întâlnit cu fratele său, Ioan ce se grăbea să-i vină în întâmpinare. Stând tihniți între blănurile bogate din rădvantul domnesc, cei doi frați și Doamna Pulcheria și-au povestit noutățile. Mai întâi Ioan i-a prezentat un scurt raport de stare a țării.

- Măria Ta, frate al meu drag, am lucrat cu scrisorile ce le-ai trimis spre a aduce la cunștința boierilor mari din toate neamurile și cinurile care au fost în grațiile ultimilor doi voievozi ai Țării Românești, că tu vii cu gânduri bune, că n-ai a împărți

nimic cu nimeni, că vrei să fii un domnitor blând și drept față de tot poporul, mic și mare. Nu toți au dat crezare cuvintelor din scrisorile tale. Unii au muște mari pe căciulile lor și se așteaptă să nu fie ridicați în ranguri, ci în furci, alții, care se dăduseră de partea Cantacuzinilor, ca să se înfrupte din averile martirului Constantin Brâncoveanu, au plecat cu mare grabă să se pună la adăpost, spre Brașov ori Sibiu și de aici chiar spre Viena sau Buda. Unii au avut noroc și au scăpat cu bine, pe alții i-a păscut ghinionul. Așa a pățit biv vel spătarul Mihail Cantacuzino, ruda defunctului Vodă Ștefan, căruia Măria Ta i-ai arătat încredere, dându-i carte de căimăcămie. Frica de înrudirea cu cei ce l-au ticăloșit pe Vodă Brâncoveanu l-a împins să fugă. Dar n-a putut trece mai sus de Câmpina, l-au oprit zăpezile mari care au închis drumurile, apoi vameșii l-au adus înapoi, în București. L-am pus sub pază, așteptându-te pe Măria Ta să-i hotărești soarta. Ceilalți trei boieri cărora le-ai trimis înscrisuri de caimacamii, Radu Dudescu vel spătar, Radu Golescu vel logofăt și Bujoreanu Șerban vel vistiernic, s-au purtat bine, au lucrat pentru Măria Ta, liniștindu-i pe boieri și pe negustori cu vorbele pe care le-ai trimis în scrisorile tale adresate țării.

- Înseamnă că este liniște în București? Că oamenii mă așteaptă, mă doresc? Ce spun ei despre mine, ce s-a aflat despre domnia mea, la Iași? Uite, ca să adevăresc Țării Românești că nu vin cu gâdea alături și cu gânduri mișelești, trimite acum olăcar să-l sloboadă din temniță pe acel Mihail Cantacuzino spătar și să-i spună să mi se arate la față la apa Colentinei, unde îi voi întări iertarea mea, de față cu tot norodul.

Vodă ardea de nerăbdare ca fratele Ioan să-i dea vești bune, să audă din gura lui acele cuvinte de laudă pe care le-ar fi dorit să fie rostite, cu sinceritate, de mulțimile care îi vor ieși în cale, ca și până acum. Urechile lui se obișnuiseră numai cu laudele pe care le-a trecut Sultanul Ahmed în firmanul de numire pe noul scaun de domnie, numai aceste cuvinte aveau valoare de aur greu. Dar ar fi vrut să le audă preluate și repetate de tot norodul noii lui țări.

- Oamenii mei au auzit ce fapte bune ale Măriei Tale au fost slăvite de mulțimea săracă din Moldova. Prin hanuri și în târguri vorbește lumea cum ai adus la cumințenie cinul preoțesc ce

se stricase peste măsură din pricina slăbiciunii voievozilor pământeni ce au stat în scaunul domniei în ultima vreme. Cum ai dat poruncă să fie adunați acei preacucernici părinți care și-au pierdut cinstea, robindu-se pocalelor cu vin, ajungând chiar să spurce lăcașul sfânt cu damful de butoi pe care-l împrăștie în jurul său, tot bețivul, fără osebite de cin. Și i-ai închis în biserica domnească și i-ai ținut acolo, zi și noapte, punându-i să asculte de la călugări smeriți și învățați tipiconul Sfintei Liturghii și al celorlalte slujbe cu sfintele taine. Cum nu i-ai slobozit până ce nu au învățat canoanele toate și slujirile cu bună regulă și cuviință și s-au jurat că nu vor păcătui cu desfrânarea beției și a preacurviei.

- Umblă în popor această pildă? Și lumea ce zice? Întrebă Vodă, încălzindu-se la focul orgoliului ce începe să-i curgă prin vene.

- Lumea te laudă, Măria Ta, zise Ioan și te așteaptă să faci la fel, în Muntenia, că aceeași stricăciune este și aici, în multe locuri. Și mai vorbește lumea cum ai curățat țara Moldovei de muierile stricate care s-au înmulțit prea mult în cârciumi și hanuri, umblând să servească mușteriii, mai mult despuiate decât îmbrăcate, cum cere bunul simț. Că această preacurvie și nerușinare a amorțit respectul față de legea purtării creștine preacuvioase. Spun oamenii, lăudându-te pe tine, Doamne și pe Doamna Țării care s-a îngrijit de îndreptarea acestor stricate în temnița unde le-ai băgat, cum le-a curățat de relele apucături și cum le-a slobozit numai pe cele ce erau dorite la sfânta cununie de bărbați serioși, cinstiți. Cum ai dat poruncă aspră ca nimeni să nu cuteze să folosească fete tinere și sărace la porniri și slujiri sodomice, în aceste cârciumi ori în case dosnice. Te laudă oamenii pentru pedepsele mari pe care le-ai dat și ai poruncit să fie date pentru aceste fapte și porniri diavolești, curățind țara și readucând la respect legea cea bună, de la străbuni.

Ioan tăcu, urmărind cum se luminează chipul fratelui său și se umple de bucuria acestor fapte ce sunt date ca pilde jinduite, fiind așteptat să facă această curățenie, să curme răul și stricăciunea în Țara Românească. Apoi continuă, vorbind despre Divan și politichia cea de toate zilele.

- Nu-i pace și liniște în această țară, Măria Ta, cum nu-i pace și liniște nici în Moldova. Aceste țări sunt puse la răscruce de

drumuri și aici vânturile sunt mereu schimbătoare. Vei găsi o Cetate de Scaun în care două grupuri mari de boieri se pândesc unii pe alții, precum haitele de lupi în fața unui singur cerb rănit, ce trage să moară. Cine va mușca halca cea mai mare?

- Asta știi și eu, frate Iani. Dar credeam că lucrurile s-au liniștit după ce Cantacuzinii și apropiații lor au fost luați la Istanbul. Ștefan Vodă a pierdut tronul doar pentru că susținătorul lui, imbrohorul Rekiab Pașa a căzut în dizgrația Sultanului? Ori sunt și alte pricini pe care eu nu le cunosc? Bănuiesc că ai adus un mesaj din partea Marelui Vizir Silahdar Damat Ali Pașa. Poate că îmi vei spune de ce a fost dat la o parte Ștefan Vodă⁴⁵ și de ce am fost mutat eu, de la Iași la București. Ce anume așteaptă Împărăția de la mine?

- Ai pus cele mai îndreptățite întrebări, frate al meu. Mintea ta o întrece cu mult pe a omului obișnuit. Pe lângă asta, Măria Ta ai simțul puterii, știi mai bine decât un simplu dragoman care este mersul lumii. Ai dreptate, jocul de-a mutatul tău, Doamne, nu este doar o mișcare pe tabla de șah. Marele Vizir așteaptă de la tine și prin tine, de la Țara Românească, să deveniți scutul Imperiului împotriva năvalei habsburgilor de-a lungul Dunării, spre răsărit.

- Stai, Iani, stai puțin. Suntem la sfârșitul lui ianuarie 1716. De ce pui Țara Românească direct în fața Imperiului Habsburgic? Au ajuns aceștia la marginea Olteniei? Au cucerit Banatul? Și eu nu am aflat despre aceste lupte care s-au întâmplat de la Crăciun încoace?

Vodă Nicolae se scutură ca de un vis urât. Nici prin gând nu i-a trecut, de când a aflat hotărârea Sultanului de a-l muta la București, că i s-ar putea încredința o misie mult mai mare, mai importantă pentru soarta Imperiului Otoman. În naivitatea lui, fusese convins că această mutare este un dar de recunoștință, că Sultanul îl vrea bun gospodar și în Cara Iflak, grădină pe care să o facă mai roditoare. Or ceea ce spune Iani miroase a război. Poate chiar a război pe aceste meleaguri, ale Țării Românești. Cum se poate așa ceva?

⁴⁵ Este vorba despre Ștefan Cantacuzino, cel care i-a urmat lui Constantin Brâncoveanu pe tronul Valahiei.

-Iani, să o luăm cu încetul și pe rând. Spune-mi noutățile, ca să înțeleg mesajul Marelui Vizir.

- Ți-am trimis vești, la Iași, în vara anului trecut, despre victoriile pe care Marele Vizir Silahdar Damat Ali Pașa le-a obținut în Peloponez. În numai o sută de zile, acest mare comandant de oști a curățat Peloponezul de venețieni. I-a aruncat în mare, cu totul, ba a mai capturat și ultimele insule – Aegina și Tinos – din Marea Egee, unde Veneția mai avea garnizoane. Acestei victorii Istanbulul i-a pus coroană de lauri, ca pe vremurile Bizanțului. Silahdar a fost asemuit eroilor otomani din toate războaiele contra creștinătății, ba chiar i s-au atribuit trăsături ale marilor comandanți de oști din antichitate. Pe baza acestor rezultate, Sultanul Ahmed s-a lăsat convins că Silahdar poate recâștiga toate posesiunile pe care Imperiul le-a pierdut prin pacea de la Karlovitz. Și i-a dat mână liberă lui Silahdar să adune oastea cea mare și să pornească iar, spre zidurile Vienei. Războiul va începe curând. Țara Românească și tu, Măria Ta, veți avea multe de dus în acest război. Acum ești omul de încredere al Sultanului, el nu-i putea lăsa pe Cantacuzin să-l joace pe la spate, căci la Înalta Poartă se știe că politica lui Vodă Brâncoveanu de a se amesteca cu muscalii și cu austriecii nu va înceta atâta vreme cât pe acest scaun va sta un voievod pământean. Legat de acest rol pe care Țara Românească îl va juca în cele ce urmează, Marele Vizir ți-a trimis o scrisoare sigilată. O vei deschide după ce firmanul Sultanului va fi citit în Divan și după ce vei primi mirungerea de la Mitropolitul Antim Ivireanu. Eu nu știu ce anume îți scrie vizirul cel mare și nici nu bănuiesc. Dar trebuie să fie ceva foarte important.

- Iani, nu căuta să fugi de deslușirea unor lucruri de care depinde liniștea mea și a familiei noastre. În afara unor însărcinări privind siguranța imperiului la această graniță a sa, care precis sunt înscrise în această scrisoare secretă a Marelui Vizir, vreau să aflu de la tine ce crede Înalta Poartă despre liniștea din interiorul țării. Plecarea la Constantinopol a lui Ștefan Vodă și a tatălui său, bătrânul stolnic Constantin, i-a lecuit de gândurile de mărire ale celorlalte neamuri ale lor? Mai vrea cineva dintre Cantacuzini să apuce scaunul domniei la București? Umblă cineva cu târguieli la Istanbul? Ce știi despre asta, frate?

- Acum încă nimeni din familie nu s-a mișcat cu zăngănit de galbeni pe la Poartă. Sunătorii ar fi pierduți dacă soarta celor doi chemați la fața Padișahului s-ar schimba în rău. Până ce nu se va decide Marele Vizir și Ahmed Sultan ce să facă cu aceia, nimeni nu va porni ceva. De-o fi să le fie pe plac lui Ahmed, apoi numai Ștefan poate să se întoarcă aici, ca domnitor. Dar dacă turcii au vreo socoteală ascunsă cu aceia, apoi oricine din neam s-ar apropia de Serai ar fi întâmpinat cu întrebări, multe întrebări. Că Poarta nu l-a mazilit pe Ștefan de dragul renumelui tău, frate. Ci l-a atras cu vicleșug de vorbe mieroase ca să afle de la el tot ce au pus la cale în cârdășie cu habsburgii și cu muscalii, mai în urmă Vodă Brâncoveanu și apoi ei, Cantacuzinii. Că Sultanul se teme de acești doi mari dușmani ai Islamului, Carol Împărat și Petru Țar. Eu cred că în curând Ștefan și tătâne-su vor fi chemați la ispitire nu cu vorba blândă, ci cu foc și tăiș de hanger.

Aici discuția dintre frați a luat sfârșit. Au trecut la alte probleme mai apropiate de acel moment al zilei, cum ar fi sosirea la București, ceremonialul înscăunării, alegerea boierilor în Divan, încredințarea demnităților aducătoare de venituri țării, dar și foloase directe, personale. Când cel numit cu firman venea dinspre răsărit, boierimea toată se înghesuia să-l întâmpine la apa Colentinei. Acolo era loc larg, acolo se putea face închinarea și arătarea feței de către fiecare boier ce jinduia un loc mănos în Divan sau măcar dregător în ținuturi.

Coborând dintre blănuri, Vodă Nicolae fu întâmpinat de cei patru boieri cărora le trimisese înscrisuri de căimăcămie: Mihail Cantacuzino vel spătar, Șerban Bujoreanu vel vistiernic, Radu Dudescu vel spătar și Radu Golescu, vel logofăt.

- Să trăiești întru mulți ani, Măria Ta! Bine ai sosit la noi! Slavă aducem lui Dumnezeu că te-a ocrotit pe tot drumul, ca să vii sănătos să ne iei sub puterea înțelepciunii tale celei vestite, să faci liniște și pace în Țară!

Ochii celor patru luceau de smerenie, scăpând lacrimi mărunte, de bucurie după cum singuri mărturiseau. Dar, sub limpezimea privirilor, se ascundeau adâncurile unor gânduri tainice, clocind planuri ticăloase de înlăturare a omului preaplecăt Înaltei Porți, slugă credincioasă Marelui Necredincios. Nicolae descoperi dintr-o privire falsitatea vorbei rostite de aceștia, stând

mai mult cu capetele plecate ca să nu se poată citi adevărul pe chipurile lor.

Dintre acești aleși ai lui Vodă, unul anume se lăsă în genunchi și, cuprinzând picioarele lui Vodă cu brațe puternice, i se adreseă, cu lacrimi în ochi:

- Măria Ta, iartă-mă pe mine nevrednică sluga ta, că singur m-am slăbit în ochii Măriei Tale cu purtarea mea cea ticăloasă. Când am primit prima carte de căimăcămie de la trimisul Măriei Tale, eram la moșia mea și n-am crezut cuvintele tale blânde, n-am crezut în încredințarea că vii în Țara Românească cu gânduri bune. Și m-am luat după îndemnul unei muieri slabe de minte și fricoase, care s-a speriat de moarte și am fugit să mă pun la adăpost, la neamurile mele de la Brașov, în țara ungurească. Dar, în drum, am dat de nămeți mari și greu mi-a fost să alerg iute, după cum mi-ar fi fost voia. Norocul mi i-a scos în cale pe vameșii de la Câmpina, cărora fuga spre munte nu li s-a părut lucru cinstit, după ce au văzut și scrisoarea Măriei Tale de numire în scaun de caimacam. Și m-au adus, acești vameși, cu cinste mare, înapoi, la București. Și acum, iată-mă-s, la picioarele tale, mulțumindu-ți și slavă aducându-ți, că milostiv te arăți, așa cum ai adevărit în scris.

Apoi de cei patru veliți se apropiară, cu pas măsurat, boierii din neamul Cantacuzinilor care se încumetaseră să-i iasă în întâmpinare și la Focșani. În fruntea lor călca Pătrașcu Brezoianu marele vornic, apoi vel vornicul Grigore Băleanu, Radu Hriziei vistierul și alții, mai mărunți. Făcând un pas spre Vodă, Radu Dudesco i se adreseă cu îndrăzneală, vorbind ca unul ce se ține mai mare peste tot neamul Cantacuzin.

- Măria Ta ne-ai trimis încredințare că vii cu gândul cel bun, că pace vrei în țară, că nu ai de împărțit niciun fel de pricini cu nimeni din țara asta. Vorbe mari ai grăit, Măria Ta! Se cuvine să aducem slavă lui Dumnezeu că ne-a învrednicit cu un domn ce iubește deopotrivă pe toți, fiind el bun, blând și înțelept, întocmai cum te-ai arătat Moldovei și poporului ei!

De la apa Colentinei alaiul cel mare s-a pornit spre Curtea Domnească. La îndemnul Domnitorului care se voia pus în Scaunul Țării, cu firmanul Măritului Padișah citit în sala Divanului, cu caftanul dat de Sultan pus pe umerii săi, Nicolae Mavrocordat fu cuprins de febra mării și își îndemnă soții să

meargă, fără oprire, la Curtea Domnească. Nimeni nu îndrăzni să-i amintească regula opririi și închinării la sfintele biserici și la mănăstiri pentru a aduce slavă și mulțumire Domnului Dumnezeu. Cu un steag de seimeni în față pentru a deschide cale Voievodului, alaiul ajunsese în grabă la Curte, în sunetele meterhanalei⁴⁶. Nicolae Mavrocordat s-a grăbit ca un copil să-și primească noua jucărie. Și întocmai ca aceia, ajungând la Curtea Veche a zăbovit, tras de mânecă de fratele său Ioan, ca să primească de la imbrohori⁴⁷ tubul aurit conținând firmanul de numire și blana de samur pe care i-a dăruit-o însuși Sultanul. A luat în mâinile sale etuiul aurit și l-a sărutat, apoi l-a vârat în sân. I-a dăruit demnitarului otoman un săculeț conținând o blană prețioasă, ca mulțumire personală. Blana de samur și-a pus-o pe umeri ca să cunoască tot românul că Măritul Sultan i-a făcut mare cinste, dăruindu-i așa o blană scumpă. Apoi, în fruntea alaiului a călcat primul pragul spătăriei, în timp ce mulțimea îi striga, neconținut: „Vrednic este! Vrednic este!”

S-a oprit în fața jilțului domnesc, s-a închinat, apoi s-a așezat cu fală, cuibărimdu-se cu mare mulțumire. Apoi i-a făcut semn lui divan-efendisii⁴⁸ să citească hatișeriful. Cu glas mare s-a făcut această lectură, în limba Profetului, iar toți cei de față, înalte fețe ale bisericii creștine, boieri și oșteni, au stat cu capetele descoperite. La sfârșitul lecturii acestui document de mare însemnătate, secretarul turc rula hatișeriful la loc și îl așeza în etuiul aurit, apoi rostea o rugăciune, în limba turcă, pentru sănătatea Sultanului. Așa după aceasta se făcea lectura documentului în grecește și la urmă de tot, în românește.

Nicolae Mavrocordat, noul domn al Țării Românești, rosti câteva cuvinte, pe limba țării, subliniind – spre luarea aminte a tuturor – că în acel hatișerif *Sultanul ne spune că el este moștenitorul de drept al acestei țări și că ne-o dă nouă ca să o gospodărim și să o chivernisim, date fiind meritele pe care le-am dobândit slujindu-i cu credință. Că nu vom pregeta să-l slujim la fel, de aici înainte!*

⁴⁶ Meterhanea = fanfara turcească, cu instrumente zgomotoase, dominate de tobe, cimpoaie, trâmbițe.

⁴⁷ imbrohori = trimisul special al Sultanului

⁴⁸ divan-efendisii = secretarul turc al domnului

După acesta Nicolae a aprins un ciubuc, iar pe boieri i-a servit cu dulceați și cafele, îngăduind să îi fie sărutată mâna de cei de față, care astfel îi jurau credință.

Capitolul 13

Scrisoarea Marelui Vizir

După un ceas de stat la taifasuri, Vodă se ridică și Radu Dudescu, reamintind - fără reproș în glas! - că tradiția creștină cere ca noul domnitor să primească mirungerea de la vlădică, îl îndemna, cu vorbe blânde, să-și facă închinarea de mulțumire față de Dumnezeu în Biserica Domnească.

S-a săvârșit și acest ritual creștin ortodox, după care Vodă și-a luat rămas bun de la cei prezenți și s-a retras în odăile sale, motivând anii de pe umeri și oboseala drumului lung, de la Iași la București.

Odată intrat în odăile sale, Nicolae Vodă și-a lepădat straiile de ceremonie și, stând doar în șalvarii largi, deschise scrisoarea secretă a Marelui Vizir, pe care o ascunsese în geanta cu documente diplomatice, cu încuietori speciale, pe care o purta cu sine, de când fusese uns dragoman imperial.

„Beiule Mavrocordat, ia aminte la cele ce-ți spun eu. Valahia pe care ți-am dat-o să o conduci trebuie să o cureți, mai înainte de toate, de năpârcile ce colcăie nu numai la București ci în toate târgurile și satele sale. Eu l-am pus pe bătrânul stolnic Constantin să-i stârpească pe cei din clanul Brâncoveanului, că numeroși și răi sunt toți aceștia. De la mic la mare au învățat de la voievodul lor să-și facă legături și prietenii în toată Evropa, să-și facă sălașuri de scăpare în Transilvania, la Buda și la Viena. Cu mare greutate am reușit să-l dovedesc pe Constantin Brâncoveanu că-i hain față de Împărăție și să-i iau zilele. Nu știu cât de mulți a tăiat din neamul acesta afurisit Ștefan Cantacuzino, dar fii cu mare băgare de seamă că nu sunt periculoși cei care-și vor scoate capetele la lumină și vor ridica glas de răzbunare, cerând dreptate de la scaunul tău de judecată. Pe aceștia lasă-i o vreme, până când vor dezvălui toată primejdia pe care au pus-o la cale. Folosește-i pe unii împotriva altora, dă-le dreptate o vreme brâncovenilor și îi pedepsește pe cantacuzini, apoi ascultă-i pe cantacuzini și fă-le lor dreptate. Fă-i pe toți să scuie otravă și rupe-le dinții de vipere. E o misie grea, cu sânge mult, dar Măritul nostru Padișah numai pe tine te-a cunoscut a fi vrednic să cureți Valahia de trădare și de

pără mincinoasă. Nu te opri la primii păcătoși, nu-ți înmuia inima la glasul cu jale al muierilor. Taie și spânzură pe toți ticăloșii, golește și curăță această țară de Brâncoveni și de Cantacuzini. Ia aminte la Gheorghe Cantacuzino, fiul lui Vodă Șerban Cantacuzino, cel care s-a cuibărit la negustorii brașoveni. Acesta uneltește cel mai tare împotriva tuturor, la el vin pârătorii să se plângă unii de alții. Acest mare ticălos știe despre toți și caută să intre cu oaste nemțească, să te alunge din Scaunul Domnesc și să închine Valahia Habsburgilor. Fii vrednic în slujba aceasta, împlinește porunca Măritului și Luminatului Padișah și îți va fi bine. Altminteri să nu faci!”

Nicolae scăpă hârtia din mână. O transpirație rece îl broboni pe dată. „Doamne, în ce am intrat! Aman, aman de mine și de neamul meu! Aman!”

Stătu așa multă vreme. Apoi cineva bătu ușor în ușă. Era Ioan, acesta era semnalul lui. Intră, dar mai întâi cercetă iatacul prin ușa abea întredeschisă. Îl văzu pe Vodă stând acolo, pe marginea patului uriaș, alb ca varul și stană de piatră.

Ioan intră precipitat și se aplecă asupra fratelui.

- Ce s-a întâmplat, frate?

Văzu hârtia scăpată din mâinile lui Vodă și pricepu că acolo se afla scris ceva cumplit. Luă scrisoarea Marelui Vizir și o parcurse în goana mare.

- Dar era la mintea cocoșului că asta ți se va cere. Sultanul te-a pus pe scaunul Țării Românești ca să aibă spatele sigur când va porni campania împotriva Apusului. De aceea l-a omorât pe Altân Bei și pe Vodă Ștefan Cantacuzino. Iar acum îți cere ție să cureți cuibul de năpârce de pui și ouă. Pentru asta nu trebuie să ai milă și îndurare. Nici mână șovăielnică. Pentru că și cel mai mic dintre Cantacuzini sau Brâncoveni are mușcătura la fel de veninoasă.

Ioan vorbea exact așa cum se putea citi printre rânduri, în scrisoarea Marelui Vizir, gândul acestuia nerostit. Pentru el erau, acele cuvinte, doar vorbe fără prea adânc înțeles.

- Asta am priceput-o bine și repede, nu-s diplomat de ieri sau alătăieri. Nu înțelesul poruncii Marelui Vizir mă înspăimântă, frate. Ci gândul că una am gândit și am spus în Divan și în scrisorile pe care le-am trimis caimacamilor ca aceștia, la rândul

lor, să încredințeze țara că voi fi un domn bun și milostiv. Și alta trebuie să fac, chiar din această clipită. Văd cum mâinile mele se mânjesc cu sânge, papucii mei și ciubotele calcă pe cadavre, iar în jurul meu răsună blestemele văduvelor, ale surorilor și mamelor și ale pruncilor mărunți. Cu acest caftan mă voi duce la Dreptul Judecător. Înțelegeți, frate Ianache, că sunt condamnat la focul veșnic? Că zice la Cartea Sfântă „să nu ucizi!” Iar eu tocmai mă amăgesc cu gândul deșart că este bine și drept ce mi se cere, că asta-i, poate, voia lui Dumnezeu.

- Haide, frate voievodule, tu ești ca și un oștean în bătălie. Nu din inima ta vine acest îndemn să tai și să spânzuri pe dușman. Ci poruncă ai primit, de la mai marii tăi, întocmai cum oșteanul de rând primește poruncă de la căpitanul său. Iertate îți vor fi aceste păcate, ca și unui oștean de rând.

Aceste vorbe ale lui Ioan, frățiorul Ioanichie sau Ianache cum îl alinta Nicolae atunci când auzea de la el cuvinte înțelepte, aveau darul să-i netezească cutele de pe frunte. Încet, încet, Nicolae Vodă pricepu că nu-i loc de întors. Dar tocmai în această clipită ușa iatacului se închise în urma Doamnei Pulcheria. Stătuse în prag și auzise cuvintele soțului, vaitându-se, și ale cumnatului Ioan lămurindu-l că nu-i păcat să ucizi din poruncă împărătească. Dar ea, Pulcheria, era creștină, era mamă de prunci și fiică din os domnesc creștin ortodox, pentru ea scrisul „să nu ucizi” ardea în Biblie cu slove de foc.

- Domnul meu și stăpânul meu, soțul meu și tatăl pruncilor ce ți i-am născut, să nu faci asta! Că focul Gheenei ne va înghiți tot neamul! Lasă scaunul acesta slugilor lui Mamona, noi să fugim, până nu-i prea târziu! Nu-ți mânji mâinile cu sânge, chiar dacă este al dușmanului tău!

Apoi căzu, leșinată. Vodă Nicolae sări să o prindă în brațe, dar nu reuși să ajungă la timp. Ajutat de Ioan au ridicat-o și au întins-o în patul conjugal. Au trimis după doctor, în târg. Fu adus cel mai bun doctor evreu, din tot târgul Bucureștilui. Însă acesta doar clătină din cap.

- Zilele îi sunt numărate, Măria Ta. Doamna Țării are rac, nu mai există scăpare. Îmi pare rău. Dar trebuie ajutată să înghiță ceva zeamă de legume, fără carne. Este slăbită, nu mai are vlagă să

suporte durerea. Mai este și fătul, doar acest prunc ce trebuie să se nască, doar pentru el luptă Măria Sa Doamna!

Doamna Pulcheria și-a sfârșit zilele la 18 mai, în acel an 1716, imediat ce a născut pe Casandra, o fetiță frumoasă ca o floare. I-a lăsat soțului șase copii orfani: Ioan, Scarlat, Constantin, Ioannis, Ruxandra și Casandra.

Ioan nu a renunțat la a-l lămuri pe fratele său Nicolae că ordinele Marelui Vizir trebuie musai împlinite. Că dacă el nu se ocupă să scape de dușmanii săi, aceștia vor avea grijă să îl piardă de la domnie și chiar o să plătească cu viața pentru neascultare.

Mai înainte de toate Vodă Nicolae împărți locurile de șezut pe Divanul țării. Dintre boierii veliți cel mai cinstit i se păru Radu Golescu, despre care iscoadele sale arătau că acesta nu se amestecase nici cu brâncovenii, nici cu cantacuzinii. În schimb, Radu Dudescu și Mihai Cantacuzino conduceau acum clanul, după ce Vodă Ștefan și tatăl lui, stolnicul Constantin, fuseseră chemați la Istanbul.

Împreună cu fratele Ioan, Vodă Nicolae începu lucrul cu secerișul. Mai întâi începură presiuni asupra marelui vizir pentru a-l pierde pe Ștefan Cantacuzino. Păra era în legătură cu averile Brâncoveanului, ascunse de Ștefan Vodă. Apoi, Ioan în persoană ajunse cu daruri bogate la fața Marelui Vizir, insistând asupra nevoii de curățenie în Țara Românească.

- Grădina, ca să dea rod bun, Mărite Vizir, trebuie plivită de buruieni. Nu doar frunzele și floarea trebuie să fie rupte, însăși rădăcina trebuie scoasă și strivită sub călcâi, spunea Ioan, cu tâlc.

- Rupeți voi frunzele și florile, că de rădăcini mă ocup eu, răspunse Ali Silahdar Damat pașa, nelăsând să-i lucească ochii la vederea giuvaericelelor minunate și a pungilor cu galbeni din sipetul pus de Ioan pe măsuta cu serviciul de cafea. Pașa Ali își făcuse bine socotelile: nu doar averea Brâncoveanului și a Cantacuzinilor face bine în cămările sale, ci loc este și pentru pungile Mavrocordaților. Marele Vizir știa că acest neam de greci fanarioți a sărăcit în cei șase sau șapte ani de domnie a lui Nicolae. Că dacă acesta ar pierde scaunul nici cei din Fanar n-ar avea din ce să bea apă, având doar datorii pe la toți cămătarii. Dar vaca slabă încă mai putea da lapte. Trebuie avut grijă să nu cadă din picioare. Așa că sfârșitul celor doi Cantacuzini stătea, până la urmă, în

mâna lui Nicolae Vodă. Ahea în luna mai, când oștile turcești se aflau în pragul războiului cu Imperiul Habsburgic, Marele Vizir își astâmpără lăcomia, devenind conștient că Mavrocordații trebuiau să adune acum dări grele pentru a susține oastea de o sută de mii a Imperiului Otoman pe durata campaniei militare.

În țară spre Divan și spre spătăria mică a Domnului începuseră să curgă pârile împotriva celor din neamul Cantacuzino. Grecii din Fanar, aduși de Vodă ca să-și plătească datoriile erau principalii acuзаторi. Cum puneau ochii pe vreo slujbă mai bănoasă, ori pe o moșie bine gospodărită, cum tocmeau denunțuri și veneau cu acuzații dintre cele mai greu de dovedit. Dar Vodă nu avea timp de făcut județe și căutări de dovezi ale vinovăției. Ai bani să plătești, scapi! N-ai bani să plătești, pierzi moșia și conacul și casa părintească. Banii se duc la vistierie, iar averile cele neumblătoare – case, pământ, livezi, viii – ca și cele umblătoare – herghelii, cirezi și turme sunt negociate de Vodă cu cămătarii lui.

Radu Dudescu și Mihai Cantacuzino fură trimiși, legați, la Adrianopol. Soarta le era pecetluită, ca și celorlalți doi care urmau să fie primii la moarte. Veștile despre acești martiri treceau prin Fanar înainte de a lua calea Țării Românești. Iar purtătorii de vești erau acei cămătari porniți să-și scoată câștigul de pe plaiurile mănoase ale Valahiei. Într-o jumătate de an, zic cronicarii, opt sute de greci au invadat, ca lăcustele, satele și târgurile Țării Românești. De la opincă până la cele mai scumpe căciuli, românii clocoteau de furie neputincioasă căci nu aveau cu cine și cu ce să se pună de-a curmezișul invaziei fanariote.

Deci Sultanul crezu de cuviință să pornească războiul împotriva habsburgilor. Oștirea cea mare, de peste o sută de mii, trecu Dunărea în vilayetul sârbilor otomani. Ca să-și păzească spatele de lovituri ticăloase, Marele Vizir trimite carte cu porunci aspre beiului cu două tuiuri de la Cara Iflak: „Beiule Mavrocordat, iute să tocmești oaste, trei mii de oameni, din țara te și trimite-i pe aceștia la Demir-Capi și la Rușava⁴⁹ să fie de ajutor turcilor care păzesc hotarele împărăției mele în această parte a Dunării. Și iară-ți poruncesc, întărește cu oaste de țară hotarele tale către împărăția

⁴⁹ Demir – Capi = insula Adacale; Rușava = Orșova

habsburgului, ca nu cumva el să muște ca un câine mișel, pe din dosul oștirilor mele.”

În spătăria mare boierii divaniți șușoteau între ei, cu îngrijorare. Toți erau speriați, că Vodă Nicolae nu se ținuse de cuvântul mieros, înscris în cărțile pe care le-a trimis, de la Iași și de la Înalta Poartă, că va fi un domn bun, blând și drept, că el nu are nimica de împărțit cu nimenea. Mai apoi, la vama de la Focșani și la râul Colentinei, în fața boierilor care i-au ieșit înainte ca să i se închine, cu vorbe alese le-a juruit, iarăși, că el nu-i va oropsi, că va strânge biruri numai atât cât să-l sature pe turc, el nu vrea ca țara să cunoască nevoi și sărăcie. Dar aceste jurăminte le-a uitat a doua zi după mirungere.

Vodă intră, ținând în mână un tub mic, argintat, cu filigran ales. Boierii pricepură, pe dată, că Vodă a primit vești de la Țarigrad.

- Cinstiți boieri divaniți, am a vă aduce la ureche porunca stăpânului nostru, Luminatul Padișah, să-l țină Alah sănătos, în viață lungă. Supărări mari a cunoscut Luminăția Sa, Sultanul, ani destui din partea câinilor de ghiauri austrieci, care mereu dau târcoale vilayeturilor Împărăției, ca lupii cei flămânzi. În zilele acestea oastea cea mare a pornit, sub steagul cel mare al Profetului, să le spargă dinții acestor câini netrebnici. Iară nouă ne trimite poruncă să adunăm oaste ca la trei mii, pe care să o trimitem să apere cetățile de la Demir – Capi și Rușava. Oastea va sta sub ascultarea pașalelor din ganizoanele acestor cetăți.

Vodă tăcu, câteva momente, cu capul aplecat peste pergamentul frumos ornat pe margini. Dar pe sub sprâncene privea sala Divanului. Capetele sure sau pleșuve se aplecară, șușotind sau murmurând, după curajul fiecăruia. Cei mai mici, de pe laturi ori din rândul boierilor ce ședeau în stranele de lângă pereți, se aplecau să prindă măcar câteva din cuvintele pe care le scăpau vel boierii cei mai mari. Nu era o tulburare prea mare. De câte ori oștile otomane se porneau la război, Țara Românească trebuia să umple carele, multe care, cu zaherea aleasă. Acum, va cere Sultanul să i se dea aceste bucate? Că primăvara îi doar la începutul ei, nici păpădia nu s-a ridicat destul, iar despre urzici și papură, ce să mai vorbim? Iar mieluii abea au fost lepădați, oile sunt slabe și vreme de chiverniseală nu este.

- Mai zice cartea stăpânului să întărim iute vămile de sub munți, ca nu care cumva să dea năvală cătanele austriece ori cele ungurești și să facă mare stricăciune. Să alegem oameni cu brațul tare, îndemânatici în cele ale războiului.

Ce ziceți, vel boieri dumneavoastră, se cuvine să facem altfel decât ne cere stăpânul?

- Apoi, Măria Ta, nu se cuvine să ne punem de-a curmezișul poruncilor Măritului Sultan. Să ne bucurăm că pârjolul bătăliilor se va isca pe alte meleaguri, că țara nu va fi călcată în picioare. Dar de unde să adunăm noi, trei mii oaste? Pricepută și înarmată? Nu mă duce mintea mea, Măria Ta, nici chip. Că doar din porunca Măritului Padișah noi nu mai avem voie să adunăm 100 de săbii, peste numărul ce ne este îngăduit, pentru a ne apăra moșiile și curtea domnească de tâlharii zilei și ai nopții. Că război nu avem cum să mai purtăm, fără bani și fără căpitani, zise boierul Băleanu, cel mai bătrân din Divan.

Ramadan postelnicul vorbi necerând îngăduință, măcar că nici rangul și nici vârsta nu-l îndreptățeau să o ia înaintea altora, mai vrednici. Dar el era grec, venise de la Iași cu Măria Sa și avea mare trecere la fața lui Vodă.

- Măria Ta, scăpăm doar cu atâta? Doar să apărăm hotarele? Dacă-i numai pe atâta, se cuvine să pui cartea Măritului Padișah în mâinile vel spătarilor și să le ceri să adune oaste de lefegii, că mulți bărbați zdraveni taie frunze la câini.

- Oastea de strânsură nu-i bună, postelnice, la așa o slujbă. Că acești lefegii fără căpătâi, pe care îi putem aduna lesne, sunt oameni nerușinați, fără cuvânt, puși pe furțișaguri și gâlceavă.

Boierul Golescu se ridică și, făcând o plecăciune adâncă la icoane, zise:

- Se cuvine, Măria Ta, să aducem slavă Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, că n-a lăsat pe Sultan să ne dea saci mai grei de purtat în spinare, la un așa de mare război. Eu cred, Măria Ta, că oastea potrivită pentru a împlini porunca stăpânului nostru, o avem gata la breslele meșteșugarilor și negustorilor. Aceștia ar fi cei mai buni oșteni ai noștri, azi. Iar sârdariu să-l pui, Măria Ta, pe Ianache Rusăt, vel agă. Acesta este un bărbat fain, Măria Ta, numai bun și potrivit să ducă treaba la capăt.

- Vei îngădui, Măria Ta, cumnatului Măriei Tale să plece la război? Nu ți se vor sui în cap muierile neamului? chicoti o voce slabă, din rândul mai dosnic, pus pe șotii, încă neștiind dacă lui Vodă îi plac astfel de pehlivanii.

- Că bine zici, să-l vedem pe acest cumnat dacă se îndeamnă la război la fel ca la plăcinte, răspunse Vodă. Dar mai învoiesc să-i dau ca ajutor, cu întărire în cuvânt și înțelepciune, pe vel sărdariul Petre Obedeau. Logofete, tocmește la Cămară cărți către bresle să se supui de îndată și în două zile să trimită la poarta Curților Domnești, cetele lor de lefegii, cu cai și merinde să le ajungă pentru drum și macar pentru o săptămână de slujbă la aceste cetăți ale noastre.

Oastea porni la drum peste o săptămână. Iar căpitani de plai de la vămile dinspre Târgul Jiului și Vâlcău, Căineni, la Rucăr, la Câmpina și Teleajen primiră porunci să întărească paza ca nici o cătană să nu calce rânduiala și să năvălească în țară.

Către sfârșitul verii și începutul toamnei sosiră vești bune pentru țară: turcii pierd în bătălii, nu pot face față superiorității austrieșilor. După ce Marele Vizir cunoaște o înfrângere rușinoasă la Petrovaradin, oastea turcă fugară se adună, cu mare greutate la Belgrad. Vizirul crede că această cetate puternică nu va putea fi cucerită de austrieșii. Sărmanul, nu apucă să intre în această cetate a Belgradului. Pe când oastea împrăștiată de prințul de Savoia alerga să caute adăpost la Belgrad, pe Marele Vizir Ali Damat trei gloanțe l-au răpus. Norocul lui în moarte i-a fost, că Profetul l-a primit de îndată, iar Măritul Sultan a retras firmanul de mazilire și ordinul de ucidere, poruncind iute să fie îngropat, cu onoruri de erou, acolo, la Belgrad cetate.

Grosul armatei ducelui Eugeniu de Savoia ocolește Belgradul și coboară pe Dunăre spre Banatul valah. Curând vor ataca cetatea Timișoarei, punct important pentru consolidarea ocupației austrieșe în Transilvania și Ungaria. Știrile sosesc repede de pe câmpul de luptă. Plecând de la Petrovaradin, prințul Eugeniu de Savoia are trupe suficiente pentru a susține, cu succes, asediul Timișoarei. Armata habsburgică număra 45.000 de oameni, 23.000 de cai iar artileria de câmp (50 de tunuri) și cea de asediu (87 de tunuri) era mult mai precisă, tehnic, decât cea turcească. În cetate, la Timișoara comandant era Bodor Mustafa Pașa. El avea doar

16.000 de oameni, și 150 de tunuri pentru apărare. Grosul oștirii lui Bodor Pașa fusese luat de marele vizir Ali Damat la bătălia principală, cea de la Petrovaradin. Dar punctul slab era fortificația cetății, zidurile de apărare erau din pământ, cu metereze din lemn. Ca să înșele iscoadele dușmanului, acest lemn fusese văruiț și de la depărtare semăna a construcție masivă, din piatră. O asemenea fortificație nu putea rezista tunurilor de asediu ale habsburgilor, modernizate mereu pentru a face față confruntărilor cu puternica armată a regelui Frederik al Saxoniei.

Asediul Timișoarei a început la data de 21 august 1716. Cavaleria generalului Joachim Ignaz von Rotenhan, 14 escadroane, sosesc de la Arad. După patru zile, de pe meterezele cetății turcii văd un nor mare de praf înaintând încet, dinspre Beregsău Mare, la 18 kilometri. Erau 16 regimente de cavalerie, comandate de generalul Ianoș Palfy, alături de ei mășăluiau 10 batalioane de infanterie, comandate de ducele de Württemberg, Karl Alexander. Acest contingent era grosul armatei. A doua zi, pe 26 august, sosește la Timișoara cu restul trupelor, comandantul suprem ducele Eugeniu de Savoia. Cu atâta amar de oaste, cetatea Timișoarei fu înconjurată complet. Pentru lupta de artilerie, armata ducelui dispunea de 760 de tone de praf de pușcă!

Vodă Nicolae avea olăcari ce soseau zilnic, după apusul soarelui, din câmpia de dincolo de marginile Bucureștiului, aducând cărți cu rapoarte de pe front. Erau călăreți nohai, aflați în slujba specială a Mavrocordatului. Beitul de la Cara Iflak era mai bine informat decât însuși Sultanul.

Acești olăcari i-au adus și niscăi vești rușinoase pentru neamul românesc. Că după înfrângerea de la Petrovaradin s-a zvonit că vin cătanele, pe Dunăre în jos, să atace la Rușava. Turcii care erau acolo s-au speriat foarte și au hotărât, pe dată, să lase apărarea acestui mal al Dunării în seama valahilor. Ei au trecut fluviul și s-au tras spre Cladova, unde garnizoana era mai numeroasă.

Iar cătanele austriece au venit. Ei au trecut în ținutul Mehedințiului și s-au așezat la Cerneți⁵⁰, aproape de Turnul Severinului care la vremea aceea încă nu fusese cunoscută ca

⁵⁰ Cerneți – sat mărginaș, azi, orașului Turnu Severin, component al comunei Șimian. În secolul al XVIII-lea era o localitate importantă, centru al județului Mehedinți.

așezare, adică sat ori târg ci numai ca ținut. Această manevră, avea să afle Vodă Nicolae mult mai târziu, le-a fost, cătanelor, lesne de împlinit deoarece Petre Obedeanu i-a chemat, el i-a îndrumat pas cu pas, pe unde să vină și când să dea atacul, ca oastea de țară să fie mai lesne de spart. Acest detașament austriac, de numai 200 de oameni avea să facă mult rău populației din Mehedinți în tot acel an, 1716.

Dar n-a fost doar atât. Că alți ticăloși, iubitori de cătane au trimis chemări insistente către aceștia. Au fost mai mulți vânzători de țară, dar mai mari peste ei s-au pus, singuri, serdarul Barbu Cornea și boierul Bengescu. Cătanele chemate de ei au intrat pe la Vâlcan și au atacat, fără de veste, la Târgu Jiu. Au făcut prăpăd în slujitorii țării, i-au împușcat și i-au tăiat, au jefuit tot ce le-a stat în cale. Apoi, aflând veste despre slujbașii care strângeau dărilor și dijmele domnești în această parte de țară, i-au vânat și i-au lăsat fără banii strânși, ba le-au luat și viețile.

Încă vara nu se apropia de sfârșite când aceste fapte de mare obidă au ajuns la urechile lui Vodă. Partea de peste Olt a Țării Românești era pierdută, doar câteva sute de cătane austriece au pus mâna pe aceste ținuturi și nimeni dintre slujitorii domnești, care nu s-a dat cu ei, nici unul dintre aceștia nu a scăpat cu viață.

Alt necaz mare dă peste Țara Românească. Vorba veche așa zice, că un năcaz nu vine niciodată singur. Dacă văzură că lesne le-a fost să spargă bruma de apărare de la hotare unde au dat peste oaste nepricepută și cu turci proști și fricoși, cătanele nevoiră să încerce același joc și pe la alte vămi. Vodă avea să afle, mai târziu, că lucrurile acestea fuseseră puse la cale de însuși prințul Eugeniu de Savoia, învingătorul și spaima turcilor, ca să ducă fala împăratului Carol al VI-lea de Habsburg până la Marea Neagră.

Nevoind să se lase mai prejos decât cătanele din părțile Aradului și Devei ce coborâseră munții pe la Vâlcan în Oltenia, alți viteji din oastea austriacă ce ședea acasă, la ea, în Ardealul devenit ținut imperial, au pornit să treacă hotarul pe la Căineni și, fără de veste au ajuns la Pitești, sperînd pe fricoși și nevolnici și tăind pe cei ce se încumetau să le stea împotrivă. Aici au dat iama în târg și în casele târgoveților, luând ca pradă tot ce au zis ei că le face bine ca avere de jaf. Și nu s-au oprit aici. De la Pitești au descălecat de jur împrejur, tot cu jaf și omor. Fiind la conacul său

de la Brâncoveni, marele ban Bujoreanu făcea lucrul stăpânului de la București: trimitea slugi de încredere peste Olt ca să-i întoarcă pe cei răătăciți la ascultare față de semilună și de Vodă Mavrocordat. Cătanele au aflat de acest boier vechi, Bujoreanu, și de hramul ce-l purta pe acele locuri. De la cine au aflat? Asta se va vedea mai încolo. Aflând, au și pornit asupra lui și l-au prins, cu numai 10 cătane nemțești și cu mult ajutor de la viclenii trădători și l-au cercetat de avere. Au luat tot ce au găsit mai de doamne ajută acolo, la Brâncoveni și, tot după sfat de la vânzătorii de neam și de țară, au purces către Zătreni, luând pe Bujoreanu cu ei. La Zătreni era un cumnat al Bujoreanului și ticăloșii vânduți le-au zis cătanelor că acest cumnat are avere mai mare decât marele ban. Cumva boierul Bujoreanu a reușit să scape din prinsoarea aceea și a fugit, în goana mare la București.

Dând năvală în spătăria mare, peste Divanul adunat la sfat, marele ban Bujoreanu se puse în genunchi, la picioarele lui Vodă și glăsui:

- Urgie mare, Măria Ta, abia am scăpat cu viață! Ticăloșii de trădători ai lui Barbu serdarul ce s-a dat cu cătanele din Oltenia m-au prins, la Brâncoveni și mi-au luat tot ce aveam agonosit acolo. Apoi m-au dus la un cumnat de-al meu, la Zătreni, să jefuiască și acolo. Ei, adică cele zece cătane nemțești și cu slugile lor din oastea serdarului Barbu, ocupați fiind cu jaful, cumnatul meu m-a scos de acolo și am fugit, împreună, că cine știe ce ne-ar fi așteptat mai apoi. Măria Ta, nu-i de șagă, cătanele sunt peste tot, iar ticăloșii s-au ales din popor și vin buluc la cătane, numai ca să apuce și ei ceva firimituri din jafuri. Ne trebuie oaste ca să-i tăiem pe toți ticăloșii aceștia.

Era prăfuit, rupt, cu hainele toate în neorânduială. Dar mai ales, era speriat rău de tot, boierul mare ban. Vodă a coborât treapta de la Scaunul Domnesc și, cu mâinile lui, l-a ridicat pe cel lovit de sperietură, l-a strâns în brațe și l-a mângâiat.

-Nu-i nimica, boierule mare ban, bine că ai scăpat cu viață. Că avere ai căpătat de la Dumnezeu, avere vei căpăta înapoi. Că nici noi nu vom sta deoparte, cu averea noastră, ci îi vom ajuta pe cei păgubiți. Numai să treacă această urgie și să se așeze țara!

Divaniții, toți, l-au înconjurat pe marele ban și l-au mângâiat, ușurându-i supărarea.

În timp ce se petreceau acestea, de pe urma boierului Bujoreanu sosi și intră la Divan boierul Petre Obedeanu care, la fel de prăfuit și de speriat, căzu la rându-i la mila lui Vodă și își ceru iertare că n-a putut face nimica din ceea ce trebuia să facă, împreună cu marele ban. Că de frica cătanelor nimeni nu voia să scoată capul din găurile unde s-a ascuns.

Apoi intră un copil de casă și se opri, cu o carte în mână. Vodă află, din acea carte, că nemții au de gând să pornească spre București, să-l scoată pe Vodă Nicolae Mavrocordat din Scaunul Domniei și să puie acolo domn plecat Vienei, pe Gheorghe, feciorul lui Șerban Cantacuzino, cel spânzurat de turci la Istanbul. Abia acum Vodă Nicolae se îngrozi cu adevărat. Că acea carte a scris-o căpitanul vameșilor de la Pitești, care a scăpat cu fuga din calea cătanelor. Cică aceștia au de ajutor pe unul Mihul, care îndeamnă oamenii să se înscrie în oastea nemțească și să pornească să sloboadă țara de turci. Și aflând acest Mihul cum că niscăi boieri îi opresc pe rumâni să fugă la oastea ce se tocmea ca să scape țara de turci, au dat iama și fără judecată și fără de milă i-au tăiat: pe clucerul Șerban Priseceanu, pe vistierul Grigore Vlădescu și pe postelnicul Preda Izvoranu. Iar loc de mas, întărit și ușor de apărat au ales să le fie mănăstirea Vierașul, care avea ziduri de apărare bine lucrate, ctitorie a neamului Goleștilor.

- Ce putem face, boieri dumneavoastră? Că nu avem mare nădejde de ajutor de la Sultan, stăpânul nostru, că are oștile plecate la bătăliile cele mari. Să stăm ferecați în spatele zidurilor Curții Domnești și să ne apărăm aici? Întrebă Vodă, cu glasul spaimei.

- A rămâne în București este cu mare primejdie, Doamne, acum când umblă zvonul prin târg despre oștirea nemțească pornită încoace. Că se vor ridica târgoveții și nu vor fi de partea noastră. Ei vor porni să spargă casele negustorilor celor mari și poate că focul va mistui acest târg de trădători. Deci, eu zic să plecăm la loc deschis, în afara cetății, să putem vedea dincotro vine primejdia ca să putem scăpa cu fuga.

Boierul Radu Golescu era cel ce vorbise. Acesta era la mare cinste la fața lui Vodă. Că mai în urmă cu câteva zile Goleșcul venise tânguindu-se la Vodă că acele cătane nemțești s-au așezat în casele lui, la Golești, și de acolo scapă la jaf în toate părțile. Că el nu are nimica de a face cu aceste cătane, că nu le-a dat el

adăpost și nu cumva să creadă, Măria Sa, că ar fi cumva, el, un trădător. Ba mai mult, aceste cătane au ocupat sfânta mănăstire Vierăș, ctitorie a neamului Goleștilor și de acolo fac mult rău satelor din jur.

Vodă l-a liniștit și, în Divan fiind, i s-a adresat cu aceste cuvinte:

- Drag boier Radu, domnia ta ești foarte drag nouă, pentru că ai dat dovadă de credință și ne-ai dat totdeauna sfaturi înțelepte. Nu va trece, la fața Măriei mele, o asemenea acuzație. Acești ticăloși vor plăti pentru o asemenea faptă nerușinată. Poruncă dau căpitanului arnăuților să trimită jumătate din garda Curții Domnești, cu mare grabă, pentru a-i prinde și pedepsi pe acești ticăloși, cătane austriece și trădători români.

Arnăuții au plecat, iar curtea a rămas aproape fără apărare. Vodă a hotărât, pe loc, în acel Divan, că trebuie să părăsească Curtea și să se tragă spre Giurgiu, cât mai aproape pentru a cere ajutorul turcilor din raiaua Rusciuc, care este peste Dunăre, față în față cu Giurgiu. Vodă a luat cu sine întreaga Curte. Cu el era și Înaltpreasfințitul Mitropolit al Ungro-Vlahiei, Antim Ivireanu. Anume l-a luat, chiar dacă vlădica venise la Divan numai cu o simplă carătă.

- Măria Ta, îngăduie să mă întorc la București, să fiu alături de turma mea! Ce fel de păstor își lasă turma de izbeliște și fuge de frica lupilor? Și apoi, Măria Ta, eu sunt un om bătrân, cu destule suferinți în oasele mele cele șubrede. Nu am luat cu mine nici un fel de haine mai groase și de mare trebuință, nici așternuturi nu mi-am luat. Îngăduie, Măria Ta să mă întorc, că nu-i de mine bejenia în loc necunoscut, în prag de toamnă.

Dar Vodă nu-i îngădui.

- Așternuturi și haine îți voi da, Înaltpreasfinte, din lăzile și cuferele mele, nu trebuie să te grijești de cele lumești. Doar roagă-te pentru noi și țara noastră, să treacă cât mai repede acest necaz ce ne-a lovit.

Tocmai când stăteau ei și se târguiau că să plece ori să stea, de mitropolit se apropie unul din călugării lui însoțitori și îi întinse o scrisoare, zicând:

- Înaltpreasfințite Părinte, această carte vine de la Mitropolie, de la dascălul Avramie, căruia Sfinția Ta i-ai dat

canon să afle orice veste nouă și să o trimită spre cunoștința Înaltpreasfinției Tale, de îndată.

Mitropolitul deschise scrisoarea și o citi în grabă.

- Iaca, Măria Ta, dascălul Avramie pe care l-am lăsat să stea de pază la Mitropolie, scrie că oastea nemților este pe drum spre București și se apropie, avându-l cu ei pe prințul Gheorghe Cantacuzino, cel ce a stat mazil la Brașov. Pe acesta vor austriecii să-l pună în scaunul domnesc. Nu trebuie să-i dai, Măria Ta, prilej să urce la domnie. Eu, care ar trebui să-i dau sfânta mirungere, nu voi face acest lucru deoarece prințul Gheorghe nu este alesul țării, nici nu este trimis de Măritul Padișah. Iar țara are voievod, pus în scaun cu cinstire, după legea veche, cu firman de domnie de la Înalta Poartă.

Știrea că austriecii sunt aproape de București îl îngrozi pe Vodă. Merse în grabă, mai mult alergă spre rădvanul său și porunci să pornească, tot alaiul, spre Giurgiu, să scape de amenințarea cătanelor. Mitropolitul, dacă văzu că pentru Nicolae Mavrocordat grija cea mare este propria scăpare, se urcă agale în carăta lui și porni către București, acolo unde îl trăgea răspunderea lui, de păstor peste credincioși. Vodă văzu că mitropolitul nu intră în rând cu celelate rădvane. Opri coloane și trimise câțiva arnăuți să-l întoarcă pe Ivireanul Antim, să-l înfățișeze Domnului. Vodă îl pofți pe mitropolit să urce alături de el în rădvanul princiar, apoi dădu semn de continuare a fugii.

De la marginea satului Călugăreni până la Odaia, aproape de Giurgiu alaiul domnesc goni fără popas și fără a încetini măcar. La Odaia lăsară cailor răgaz cât să se adape și să mestece o gură sau două de orz. Apoi, după o jumătate de ceas, porniră din nou. Cât au călătorit împreună, mitropolitul încercă să-l lămurească pe Vodă de ce trebuie, neapărat, să se întoarcă la București. Iar Vodă respingea toate argumentele vlădicăi. Între ei cearta era gata să izbucnească. Dar în timpul popasului de la Odaia, vlădica coborî din caleașca Domnului și se urcă în propria caretă. Când Vodă dădu semnal de plecare, mitropolitul Antim Ivireanu porni înapoi spre București. Risca mânia Mavrocordatului, despre care se știa că este aprig în astfel de momente, că lovește cu ce-i cade la îndemână, sabie, ori buzdugan, ba chiar cu pumnul gol. Risca, dar alese bine ceasul despărțirii vremelnice, căci Vodă era prea

speriat de fantoma oștirii de cătane ca să se mai ocupe de mitropolit. Alaiul domnesc intră în târgul Giurgiului aproape de miezul nopții.

Târgoveții săriră din așternuturi, speriați de zarva neobișnuită. „Ce-i? Ce se întâmplă?” Din goana cailor câțiva surugii strigară: „Vin nemții!” Atâta a fost. Că vestea s-a întins, pe dată și giurgiuvenii, învățați să sară direct în bărci și caiace de cum se isca zvoană de primejdie, de această dată năvăliră spre malul Dunării. Vodă găsi un caic măricel și se sui, ajutat de arnăuți. Coconii și doicile fură ajutate, pe brațe, să treacă peste apa de la mal până la marginea bărcii. Apoi vâslele se scufundară și barca începu să alunece spre firul apei. Dunărea nu era mare, că nu începuseră încă ploile toamnei. Într-un ceas au ajuns la poarta cetății Rusciuc, acolo strigările să deschidă pentru a-l primi pe beiful Mavrocordat atraseră, imediat, oșteni cu arcurile întinse, gata să sloboadă săgeți purtătoare de moarte.

- Unde-i beiful Mavrocordat? Să se arate la față! răsună o poruncă aspră. Sunt comandantul străjii de noapte, aga Mustafa.

Vodă făcu doi pași spre poartă. Îndată patru arnăuți cu scuturi de lemn, ferecate cu piele groasă, de bivol, i se alăturară, gata să-l apere de săgeți.

- Să vină Rusciuc Ali Pașa, să mă întâmpine după rangul meu. Sunt seraschierul raialei voastre și a vilayetului de Târnovo, dimpreună cu titlul de bei de Cara Iflak. Vodă strigă tare, în turcește. Glasul îi suna poruncitor.

- Ghiaurule, dacă nu ești cel ce strigi că ai fi, Dunărea te va îneca pe dată. Așteaptă să vină Pașa, ai să vezi tu atunci! răspunse Mustafa aga, nesperiindu-se de acest pretins seraschier. Apoi continuă:

- Și care-i pricina acestei zarve, noaptea? Ce se întâmplă pe Dunăre? Ce-i toată această nebulie?

- Ne urmăresc nemții! Oastea ducelui de Savoia vine din urmă!

- Ho-ho-ho! Proștilor! Proștilor! Pe cine duceți voi cu zaharicale? Austrieii de abea dacă au ajuns la porțile Timișoarei. N-au ce căuta aici. Întoarceți-vă acasă și nu tulburați liniștea la hotare.

- De unde știi, aga, de oștenii austrieci? Vodă fu cel ce se neliniște la această replică a străjerului de noapte. Dacă nu era nimic adevărat în zvonul care-l pusese pe jar, înseamnă că s-a făcut de răs, iar în urma lui târgoveții Bucureștiului râd, hăulesc de răs de se aude până la Istanbul. „Doamne, apăra-mă pe mine, nevrednicul ticălos și fricos! Nu mă lăsa, Doamne, să pier de răsul dușmanilor mei!”

De răs nu era să piară, dar pentru că a tulburat liniștea nopții și mulțime de oameni s-au înecat în apa Dunării, mulți munteni, dar și mulți negustori turci care aveau dughene în Giurgiu, pașa și agalele lui erau să-l ia de barbă și să-l dea gâdelui. Multă stăpânire de sine i-a trebuit lui Nicolae ca să reușească să le explice acestor oșteni cu multă știință în cele ale războiului, că trebuie, de îndată, să-i pună la dispoziție o oaste de achingii cu care să se întoarcă la București și să-i pedepsească pe răzvrătiți. Că de graba cu care se va întoarce depinde soarta țării, liniștea Stanbulului.

În după amiaza zilei următoare, adică pe 28 august 1716, Vodă Nicolae porni spre București cu un detașament de turci și tătari, ca la șase sute de oameni. Îi convinsese să-l urmeze după ce le-a arătat firmanul Sultanului care-l numea seraschier⁵¹ de-a lungul vilayeturilor Dunării. Toată vremea cât pașa Rusciucului adună și tocmi de drum oastea de turci și tătari, Vodă se plimbă prin iatacul unde fusese condus ca să se odihnească. Mai mult se învârti, ca un lup prins în cușcă. Își rodea colțul musteții, lovea cu pumnul în pereți și în tăblia mesei, lovea cu piciorul în scaune ... Fusese tras pe sfoară, iar vinovat pentru aceasta trebuie să fie mitropolitul, fără îndoială că el a pus la cale totul. Zbaterea acestuia de a se întoarce în București nu avea decât un singur temei: ca mitropolit, trebuia musai să fie acolo, ca să-i facă mirungerea noului domn, adică lui Gheorghe Cantacuzino, omul de paie al austriecilor.

Oastea de călăreți înainta în trap ușor. Nici turcii nici tătarii nu voiau să-și obosească animalele, aveau destul de mult de mers, poate că mai mult de o zi întreagă.

⁵¹ seraschier = comandant general, comandant de oști sau ministru de război (turc)

În zorii zilei de 29 august detașamentul ajunse în București. Înaintau cu fereală, nelăsând să se pornească vreo gălăgie. Poate că or fi ajuns niscăi austriece în București? Se lumina de ziuă când ajunseră la Fântâna Radului. Acolo, un boier gros în pânțele aștepta să ajungă voievodul la el, ca să i se închine. Vodă Nicolae coborî și, pe dată își înfipse mâinile în barba aceuia.

-Te știi de viclean, mare vornice Pătrașcu Brezoianu! De mult mi-s ochii pe tine, ticălosule. Iscoadele mele au aflat că pe tine te vor ridica în scaunul de voievod, după ce voi fi alungat din țară. Dar te-ai amăgit degeaba, câine. Acum pieri!

Făcu un semn și tătarul cel mare, ce fusese anume luat de la Rusciuc ca să fie gâde, îl scurtă de cap pe vornicul Brezoianu.

- Pe cai, strigă el în turcește, poruncind oștirii să pornească în iureș spre Curtea Domnească. Ajunseră fără să întâlnească vreo piedică. Arnăuții, văzând coloana în fruntea căreia călărea însuși Vodă Nicolae, deschiseră porțile, larg. Vodă opri calul pe punte, deasupra șanțului plin cu apa Dâmboviței.

- Este cineva în Curte? întrebă el pe aga arnăuților care se ivise când cineva dintre paznici l-a anunțat de prezența lui Vodă.

- Doar câțiva dintre boierii divaniți și mai mulți mazâli⁵². Sunt în spătăria mare, stau și se ciorovăiesc de două zile, răspunse aga.

- Bine. Trimite, de îndată, un pâlci de vreo doișpe arnăuți, să îl aducă pe Înaltpreasfințitul, cât mai repede.

Vodă se duse în odăile lui. Nimic nu fusese știrbit. Mare minune, pe semne că ticăloșii n-or fi apucat să facă rele, de teamă ca nu cumva să vin așa de iute înapoi și să-i prind cu ocaua mică, gândi Vodă. Doi copii de casă, speriați de chipul aspru al stăpânului, tremurând, îl ajutară să-și lepede caftanul, șalvării, cizmele. Dându-și seama că acei copii nu aveau nici o vină față de el, Vodă se destinse, chipul i se luminează și, mângâindu-i pe cei doi, le spuse:

⁵² boier mazâl = boier mijlociu, de rang inferior, care nu putea fi numit în Divanul țării

- Nu vă fie teamă, copii. Nu vă fac nimic, doar spuneți ce s-a petrecut, aici la Curte, după ce am plecat, cu Divanul, din București.

- Nimica, stăpâne, până când a sosit la Curte vlădica, Înaltpreasfințitul mitropolit. El a trimis arnăuți ca să fie aduși la Curte, o seamă de boieri. Am auzit ce le spunea, acolo, în spătărie. Că el este un bun Păstor, că stăpânul a fugit, speriat de haita de lupi. Adică, Măria Ta, asta a vrut să spună că ...

- Lasă, copile, nu te speria, că am înțeles prea bine ce a vrut să spună. Ce le spunea, mai departe?

- Că el vrea să tocmească un nou Sfat al Țării, care să-l ajute să păzească turma, până va veni Vodă cel nou, asta a spus. Că dacă îl vor asculta pe el, le va fi bine, la toți, că se vor chivernisi.

- Și cine va fi Vodă cel nou, a spus?

- Da, spuse copilul mai îndrăzneț. Măria Ta, îmi cer iertare că zic aceste vorbe, dar ele sunt ale vlădicăi, nu-s ale mele.

- Știu, copile, știu și nu te speria. Doar repetă ce ai auzit la acel sfat al țării, condus de acest bun păstor.

- A pomenit de mai multe ori numele Gheorghe, de la Brașov, Măria Ta.

- Acum aduceți-mi de la cuhnii ceva de îmbucat și vin, că îmi este sete. Gata, plecați și nu spuneți nimănui ce am vorbit noi, împreună.

Când copiii de casă ieșiră din iatac, Vodă porunci să i se înfățișeze aga arnăuților.

- Agă, poruncă strașnică îți dau. De îndată ce vlădica va coborî din rădvan, îl prinzi și-l legi, apoi îl închizi într-o temniță. Iar cheia mi-o aduci mie. Nu șovăi, nu-i asculta vorbele, orice ar zice, de bine sau de rău. Numai leagă-l și închide-l.

- Voi face întocmai cum poruncești, Măria Ta, răspunse acela.

- Ia-i făcut scăpați, cumva, pe boierii ce făceau sfat la spătărie, când am ajuns eu cu oastea aici?

- Nu, Măria Ta, porunca a fost împlinită, întocmai. Toți sunt încuiați, sub pază, în spătărie, mai zise aga.

- Intră peste ei, du-le ceva băutură, dar să fie poșircă, nu soi ales. Dar nu le da apă și nici nu-i lăsa afară, să se ușureze,

chiar dacă plâng că nu se mai pot ține. Apoi vii aici și-mi spui cine sunt acești boieri și cum se poartă, fiecare. Să faci întocmai cum îți zic eu, altminteri ... am un călău buzat printre nohai, așteaptă să taie și să sugrume!

Copilul de casă obișnuit să fie trimis la Mitropolie, cu porunci ori poftiri ale vlădicăii la Domnie, ceru, ca de atâtea ori mai înainte, să își clătească gura păcătoasă cu „nițeluș vin de împărtășanie” ca să se spele de vorbele aspre rostite pe cale mujicilor nespălați și sărăntocilor cerșetori care-l trăgeau, totdeauna, de haine, la poarta sfintei catedrale. Apoi se spală pe mâini și pe față, se șterse cu ștergarul frumos brodat pe care, după obișnuință, îl împături strâns și îl strecură în sân. Când ritualul fu gata, ceru călugărului să-l anunțe pe Înaltpreasfințitul Părinte Antim Ivireanu că Vodă Nicolae îl pofteste, de îndată, la sfatul țării. Acu, că primejdia a trecut, Vodă zice că trebuie pusă țara la cale și doar boierii divaniți, în frunte cu Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit știu, cel mai bine, rosturile Domniei.

- Înaltpreasfințite, nu te du! Cată la primejdie mare, că greul acesta este năbădăios tare, și fără judecată lovește când furia îl îneacă. Îl are pe diavol, ce zic, are Legiunea însăși, că așa s-a arătat față de neamurile Cantacuzinilor.

Bătrânul Avramie, rămas doar dascăl, era prietenul din copilărie al vlădicăii Antim. El veghea ca protejatului său să nu-i lipsească, niciodată, nimic. Ca o mamă iubitoare îl povățuia de îmbrăcăminte când era frig, de odihnă după slujbele de noapte când vlădica se nevoia, la Miezonoptică, să ducă slujba toată, până la capăt, stând în genunchi de parcă rădăcini i-ar fi crescut și l-ar fi legat una cu pământul. De astă dată Avramie dascălul făcu temenele adânci, apoi împreunându-și mâinile a implorare, se lăsă în genunchi în fața stăpânului și prietenului său de o viață și se căină:

- Ca pe Botezătorul te va lega și în temniță te va arunca, apoi zilele ți le va curma, nebunul! Nu te lăsa ademenit, stăpâne, mă rog Maicii Preacurate să te înțeleptească și să te ocrotească.

- Avramie, nu fi copil sau muiere temătoare! Eu n-am greșit cu nimic, eu mi-am văzut de păstorie, am venit la turma mea și am căutat să o ocrotesc. Mie îngerii mi-au dat sfat că acum țara

asta poate scăpa de necredincioșii care ne sug vлага și ne taie cei mai frumoși bărbați, apărători de neam. Facă-se voia Domnului!

Hotărât să facă față, cu înțelepciune și smerenie, furtunii pe care o simțea că bântuie, ca o vijelie prin odăile Curții Domnești, mitropolitul Antim Ivireanu urcă în caleașcă și îl pofti și pe copilul de casă, pe capră, lângă vizitiu, să nu se obosească alergând pe jos.

Caleașca intră peste pod, prin porțile care s-au deschis la o comandă venită de la paznicul aflat în turla de deasupra intrării mari. Strunind caii la pas, vizitiul duse caleașcă spre treptele ce suiau la sala Divanului. Doi arnăuți se grăbiră să-l sprijine pe vlădică, după obicei, să coboare din caleașcă. Dar după ce vlădica își puse picioarele în țărână, ticăloșii îl trântiră la pământ, trăgându-i mâinile la spate și legându-l cu funie subțire, de mătase.

- Iertare, părinte, porunca vine de la Măria Sa! zise unul din arnăuți, rușinat că trebuia să fie atât de ticălos față de cea mai înaltă față bisericească din țară, om bătrân fiind acesta, deopotrivă.

- Dumnezeu cel Atotputernic, care vede tot și știe tot, acela te va ierta, fiule, că oștean ascultător de poruncă ești și nevinovat te vei afla, la fața Dreptului Judecător. Rogu-te, doar pune-mi sfintele mătănii în palmă, să mă pot ruga pentru deșertăciunile lumii.

Mitropolitul se ținu calm și demn. Ceru arnăuților să-l lase în picioare, să nu-l târască pe jos ca pe un tâlhar. Va merge singur în fața lui Vodă.

- Nu, părinte, nu mergem la Vodă. El nici nu vrea să te mai vadă, și poate că o să ai scăpare după ce-i trece supărarea. Că dacă te vede acum, mai rău va fi, zise aga arnăuților, alăturându-se celor ce-l duceau pe bunul părinte la temniță. După ce arnăuții îl împinseră în bezna beciului domnesc, nu cu brutalitate cum ar fi făcut cu tâlharii de boieri ce poposeau acolo, tot mai mulți în acest an de domnie a grecului fanariot, aga încuie ușa grea cu cheia cea mare pe care o avea la brâu și mai puse și trei lacăte mari, ca să fie sigur că întemnițatul nu poate scăpa prea ușor.

- L-am pus la popreală, Măria Ta, după poruncă, dădu raportul aga, punând un genunchi pe lespezile sălii Divanului.

- Poftesc să-mi dai cheile de la beci! porunci Vodă, nearuncând nicio privire spre sluga ascultătoare. Apoi se întoarse

spre Dimitrios Parvovs, scribul de elină și îi dictă carte către patriarhul Cosmas al III-lea al Patriarhiei Ecumenice a Constantinopolului.

Când Vodă a început să pronunțe acuze grave la adresa mitropolitului Antim, în sala Divanului s-a făcut liniște. Boierii ascultau, înmărmuriți, gravele acuzații și nu le venea a crede urechilor. După un timp însă, boierul Radu Golescu, cel care avea trecerea cea mai mare la fața lui Vodă, îndrăzni să facă doi pași înaintea și ceru lui Vodă, să-l lase să spună câteva cuvinte.

Întrerupându-se din dictat, Vodă Nicolae îl apostrofă, vădit deranjat de îndrăzneala boierului:

- Ce-i? Au nu vezi? ...

- Măria Ta, iertare îți cer de mare îndrăzneală, dar țara și biserica se vor pune împotriva Măriei Tale dacă acuma îl acuzi pe vlădica Antim. Cercetează-l, mai întâi, apoi cere Patriarhiei Ecumenice ceea ce ai pornit a scrie. Graba strică treaba, zice o vorbă de-a noastră. Cugetă, Măria Ta, rogu-te și nu te grăbi!

Vodă cumpăni cuvintele Golescului. Ce vrea acesta? O fi parte în complotul vlădicăi? Nu, nu poate fi, că s-ar pune singur în pericol. Poate vrea să scape de vreunul sau mai mulți dintre dușmanii lui? Se poate și asta! Dar dacă are dreptate? Un mitropolit nu se dă jos din scaun numai cu una sau două. Ce-ar fi să-l forțez să renunțe, de bună voie, la rangul de mitropolit pentru a-și scăpa viața? După asta, voi avea de grijă ...

- Ai dreptate, boier Radu, ai dreptate credinciosul meu prieten. Iarăși mi-ai fost de mare folos. Poftesc să primești, din sipetul meu de Domn o mie de taleri de aur ca să acoperi pagubele făcute de tâlharii de cătane averii tale.

- Mulțumesc, cu plecăciune adâncă, Măria Ta. Mereu ai fost darnic cu cei drepti, Dumnezeu să-ți dea ocrotire în veac! zise Radu Golescu și se închină, smerit, până la podeaua Divanului.

Trei zile l-au muncit, cu cazne grele. Dar încăpățânatul călugăr, pornit pe drumul martiriului, rezistă tuturor încercărilor. O ținea una și bună, că a lucrat pentru turma ce i-a fost încredințată, că a vrut să scape țara de necredincioșii ismailiteni, că Vodă ar face bine să urmeze sfatul boierilor care nu-s trădători de țară și de neam. Că mai bine ar fi să plece din scaunul domnesc, că nu-i va fi de folos țării cu nimic dacă nu se întoarce cu fața spre

interesul creștinilor și ar continua să-l slujească cu încăpățănare pe Mamona musulman.

Atunci gădea a întors caznele de la politicie spre sodomie. Și torturile aveau întrebările cunoscute despre care călugării păcătoși erau acuzați adeseori: desfrâu, sodomie, vrăji, închinare la Spurcatul ... Aceste acuzații ce i se aduceau vlădicăi au scăpat din temnița domnească și au ajuns pe ulițele, în piețele și hanurile Bucureștiului. Lumea începu să plece urechea la aceste grozăvii. Tot mai mulți erau cei ce se îndoiau, acum, de nevinovăția mitropolitului.

- Sigur, cărdășia cu grecii la Mitropolie ca și la Curtea Domnească nu putea să țină prea mult, zicea lumea târgului. Că haita începe să se muște când dau de un os bun de ros.

Aflând aceste vorbe, spuse în popor, Vodă Nicolae trimise olăcar grabnic la Istanbul, cu scrisoare către patriarhul ecumenic și cu alta către Cancelaria Seraiului. Curând, tot într-o goană, ajunse la București cartea cu detronarea mitropolitului Antim Ivireanul pentru neascultare și complotire împotriva Luminatului Padișah, precum și pentru multe păcate lumești care fac să-i fie confiscată averea și să-i fie tăiate veniturile cunoscute. Sinodul de la Constantinopol a hotărât că Antim Ivireanu „Nu este vrednic!”. La fel a hotărât și sinodul mitropoliei a toată Ungrovlahiei și nevrednicul și caterisitul Antim fu pus în căruța rușinii care îl va duce în exil, la mănăstirea Sfânta Ecaterina de pe muntele Sinai. Odată scăpat de cel mai aprig dușman al său, Vodă își întoarse fața spre boiernașii pe care-i adunase fostul mitropolit ca să-i facă sfătuitoarii lui, în Divanul Țării.

Zile în șir urlete de durere au răzbătut din beciurile Casei Domnești, iar la porți vaietele, hainele sfâșiate și strigătele de îndurare n-au conținut. Totul a fost în zadar. Vodă Nicolae nu s-a oprit până nu și-a încheiat socotelile cu fiecare dintre vinovați. Pe toți i-a lăsat fără averi, ba pe unii i-a lăsat și fără zile ... Doar boierii divaniți au scăpat fără știrbire. Ei îl însoțiseră pe Vodă în fuga lor la Giurgiu și apoi la Rusciuk, nimeni nu fusese acuzat că ar fi avut ceva legături cu complotiștii mitropolitului Antim. Dar oala fierbea sub capac, mai avea puțin și dădea în clocot. Această tiranie nu mai putea dura. Mulțimea începea să cârcotească împotriva grecoțelului ale cărui mâini șiroiau de mult sânge, din

care cea mai mare parte era nevinovat. Iar pentru mujici nu dăduse niciun semn de milă. Acest fanariot era închinat numai Sultanului și propriei lăcomii. Dar revolta se va porni curând. Și multă lume se va opări pe mâini și pe alte părți, dureroase, ale trupului ...

Capitolul 14

Pârjolul se apropie

Olăcarii domnești au venit cu vești noi de pe câmpurile de luptă. Cetatea Timișoarei a fost luată cu asalt de către austriecii ducelui de Savoia.

La data de 6 septembrie tunurile de asediu au început să scuipe obuze spre meterezele cetății Timișoarei. De la sosirea trupelor, în 26 august, trei mii de oameni au săpat șanțuri și tranșee, în zigzag, în dreptul Palâncii Mari, au amenajat platformele pentru artilerie. După alte zece zile, de jur împrejurul cetății au fost amplasate bateriile de tunuri și acestea au început bombardamentul general.

Primele spărturi în zid, greu de astupat în scurtele pauze când tunurile austriece se opreau, au apărut clare, de la distanță, în zilele de 20 – 22 septembrie. Tot atunci în cetate s-au auzit plânsete și jelanii. Casa comandantului turc al Timișoarei a fost lovită de obuze, provocând moartea soției și a celor doi copii ai acestuia.

Armata de asediu a fost întărită și cu trupele din Transilvania, de sub comanda generalului Etienne de Steinvile. Superioritatea militară a habsburgilor era copleșitoare. Tirurile tunurilor au ajuns la intensitatea maximă, de ambele părți, în ziua de 25 septembrie. A doua zi au sosit ajutoare de la Belgrad, pentru aprovizionarea apărătorilor și spargerea împresurării. Atacurile din acea zi nu au dus la niciun rezultat. La 1 octombrie, sfatul de război hotărâște că este cazul să se efectueze noi lucrări genistice pentru aducerea tunurilor mai aproape de ziduri în vederea unui asalt direct. Această pauză de foc a ținut zece zile. În 11 octombrie cele 43 de tunuri grele, aduse mai aproape de ziduri, au executat un tir nimicitor, îndelung. A doua zi, pe 12 octombrie, Timișoara a capitulat.

În aceste zile lungi, când soarta bătăliei la porțile Țării Românești se contura tot mai clar, zi după zi, hanul tătar Ghirai Kaplan a intrat pe la Focșani cu urdiile de nohai, primind poruncă de la noul Mare Vizir Hagi Halil pașa să gonească în ajutorul apărătorilor Timișoarei. Hagi Halil l-a înlocuit pe Ali Damat

Silahdar paşa care a căzut în luptele de la Petrovaradin. Vodă Nicolae s-a arătat îngrijorat peste măsură la aflarea acestei veşti, că tătarii vor urca spre Timişoara prin Ţara Românească şi nu prin Bulgaria. Ţara va suferi de pe urma jafului acestor tătari lacomi şi nemiloşi.

Ca să-l câştige pe han de partea lui astfel ca acesta să-şi țină bulucurile sub control, Vodă Nicolae îl trimite pe vel vornicul Radu Popescu şi pe vel pitarul Radu Greceanu să-i amenajeze conacurile de popas cât mai prielnice, curate şi chivernisite cu toate cele de trebuinţă. Însuşi Vodă îi iese în întâmpinare hanului la Cornăţel, mai la vale de Piteşti. Ploconul dat şi reluarea bunelor relaţii care au fost statornicite între cei doi cu câţiva ani în urmă, la reparaţiile cetăţii Hotinului nu au dus la câştig pentru munteni. Tătarii nu se grăbeau defel, toamna bogată îi îndemna să meargă încet şi cu folos pentru ei, peste o ţară bogată. Nu-i trăgea dorul de război cu o armată atât de puternică precum era cea a nemţilor.

Târâş – grăpiş au ajuns nohaila la o azvârlitură de piatră de Dunăre, la Cerneţi în Ţara Severinului. Cătanele ce-şi făcuseră veacul prin ținuturile Olteniei s-au tras către Timişoara, iar românii ce se băgaseră în oastea de lepădături s-au tras în codrii, spre munţi. Turcii au găsit tabăra părăsită în grabă, acolo la Cerneţi. Şi zăboviră tătarii în acest loc mai mult decât se cuvenea, codindu-se să dea ochi şi să se încleşteze cu austriecii. Şi tot stând aşa, la Cerneţi, au aflat, cu groază despre căderea cetăţii Timişoarei. Şi n-au mai vrut să meargă la o bătălie greu de întors din drum.

Dar nici nu puteau să se întoarcă acasă fără dezlegare de la Marele Vizir. Au stat nohaila la sfat, dar mai rău s-au sfădit, aşa că la urmă unii s-au întors pe aceeaşi cale, prin Ţara Românească, făcând altă multă stricăciune. Iar o parte din nohai au hotărât să rămână cu hanul Kaplan Ghirai, să treacă Dunărea la Marele Vizir şi să vadă ce va mai fi. Acolo, la Cerneţi, pe hanul tătar îl aşteptau câteva paşale, cu ceva oşti înarmate cu puşti, ca să-i ajute pe tătari să spargă orice oprelişte ar întâmpina pe cale. Că tătarii nu aveau decât arcuri cu săgeţi, nu voiau să le înlocuiască cu arme de foc.

Aşa că turcii au fost cei care s-au angajat în luptă cu câteva patrule de nemţi, la Mehadia şi pe Cerna, i-au învins pe aceia şi au ajuns cu bine în tabăra cea mare, otomană, de la

Cladova. Noul Mare Vizir Hagi Halil s-a supărat foarte pe han tătar și l-a dat jos din scaunul lui de domnie, surghiunindu-l.

Așa s-a terminat această vară fierbinte, în care austriecii s-au apropiat cu hotarul lor de vămile Țării Românești. Cel mai rău a fost trecerea tătarilor, pe degeaba, spre Timișoara. Că de răul lor, țara s-a bejenit din cale. Parte din popor s-au tras la munți, alții au trecut Dunărea, la bulgari. Iar alții au pierit de sabie tătară ori au fost robiți.

În zilele ce au urmat după bătălia pentru Timișoara, Vodă s-a trezit cu fratele său Ioan, călărind către Adrianopol. Marele dragoman Ianache Mavrocordat însoțise oastea turcă la bătălie, iar după capitularea de la Timișoara a reușit să se strecoare, intrând în Valahia și grăbind spre fratele lui.

- Bine ai sosit, Ianache! Dumnezeu te-a adus la vreme potrivită! zise Vodă Nicolae, îmbrățișându-și fratele. Apoi bătu din palme, ordonând copiilor de casă:

- Ce stați? Nu vedeți că Marele Dragoman este prăfuit de la drum și obosit? Sprijiniți-l și-l duceți în odăile ce i-au fost pregătite, primeniți-l de haine și-l îmbăiați, iute! Apoi, întorcându-se spre fratele lui:

- Acum este amiaza. Vei trage un pui de somn după ce te lepezi de oboseala călătoriei, apoi vom șede la vorbe pe lângă o gură de mâncare. E bine așa, cum hotărăște Vodă?

- Bine, Măria Ta, bine!

Se înnopta devreme în zilele acelea de după praznicul Cuvioasei Parascheva. Frații se așezară la masă în spătăria mică, doar ei singuri. Mâncarea era pusă în oale și străchini la capul mesei, astfel că Vodă și fratele său s-au servit singuri, alungând de la fața lor urechi iscoditoare.

- Mai întâi de toate, povestește-mi cum s-au întâmplat luptele, la Petrovaradin și la Timișoara. De ce am pierdut aceste bătălii? Așa de mult a slăbit armata imperială? Sau așa de mult s-au întărit dușmanii noștri?!

- Și una și alta, Măria Ta frate. Oastea noastră este demodată, este la fel cu cea care a cucerit Constantinopolul. Negustorii care roiesc în jurul regimentelor de ieniceri și de spahii vând muschete și flinte vechi, aruncate de prusaci și austrieci. Aceia au arme care bat la dublul distanței față de vechiturile cu

care luptăm noi. Și pe aceste arme de nimic s-au plătit bani grei, care saci cu galbeni de pe spinarea țărilor române s-au strâns, cu lacrimi, sânge și jale.

Marele dragoman Ioan vorbea cu obidă. Supărarea lui nu era a unui grec ce slujește la stăpâni turci. El era unul cu stăpânii, patria lui era Imperiul Otoman, gândea ca Sultanul și Marele Vizir.

Povesti cum din nou acolo, aproape de Novi Sad, cetatea cea mare de pe Dunăre, armata Marelui Vizir Silahdar Ali Damat Pașa a căzut în aceeași capcană ca la atacul Vienei, când tot acest duce de Savoia ne-a prins ca în clește, atacând din două părți. Cum lupta de la distanță cu arme de foc puternice nu poate fi combătută decât cu multă viteză și cu strategii de care dușmanul să nu fi aflat niciodată și oșteni puternici, bine instruiți și disciplinați, este clar că șansele Sultanului erau foarte mici, din capul locului.

- Oastea Sultanului nostru nu mai are aceste calități. Imperiul va pierde tot mai mult teren, iar noi, dragomanii, nu vom putea face față parșiveniei pașalelor care ne vor acuza de neputință și trădare, ca să-și acopere propriile nepriceperi și prostii, mai zise Ioan, vădit îngrijorat.

- Totdeauna a fost așa, frate. Pune în balanță faptele de glorie ale tatălui nostru, Exaporitul, cu pierderile de teritorii și cetăți ale Imperiului la pacea aceea de la Karlovitz. Talentul, ba chiar geniul tatălui nostru a fost acela de a-i demonstra Sultanului că diplomații au reușit să nu cedeze toate teritoriile pe care învingătorii le-ar fi meritat, pe drept cuvânt, că aveau puterea militară de a-și lua tot ce ar fi vrut. Iar de partea cealaltă, diplomaților habsburgi le-a băgat în cap să fie mulțumiți cu ce au câpătat, asta era de departe tot ceea ce ar fi putut câștiga, fără a-i pierde pe ei, dragomanii creștini.

- Da, frate, ai dreptate deplină, numai că acum și bătălia noastră cu cuvintele în jurul mesei tratativelor se duce altfel decât cu puțin timp în urmă, pe vremea tatălui nostru. Eu abia am scăpat din acest necaz care înseamnă înfrângerea oastei pe câmpul de luptă, urmat de bătălia cuvintelor. Cu acest prinț, Eugeniu de Savoia, tratativele noastre sunt sortite înfrângerii. De aceea mă grăbesc să ajung la Adrianopol ca să-l conving pe Sultan că acum pacea va trebui să fie negociată de însuși Marele Vizir, nu de noi,

dragomanii. Că acum noi nu mai putem fi decât simpli traducători, nu ambasadori.

Ioan a stat la București douăsprezece zile. Frații erau de nedespărțit, de dimineața până seara discutau și iar discutau. Doar o singură dată s-a auzit glasul plin de furie al lui Vodă Nicolae, prin ușa spătariei mici, și replica tot zgomotoasă a lui Ioan. În rest, a fost liniște și deplină înțelegere.

Iar în ziua în care s-au certat a fost așa:

- Măria Ta, îmi pare bine că ai reușit, într-un răstimp așa de scurt, să plătești trei sferturi din datoria familiei. Cum ai făcut minunea asta? Ai dat de comoara Brâncoveanului? Întrebă Ioan

- Nu tocmai, de comoară am dat, dar a Cantacuzinilor, că a Brâncoveanului a păpat-o Rechiab imbrohorul, cel care l-a dus la Istanbul pe Vodă Constantin Brâncoveanu cu fiii lui, dar și pe Vodă Ștefan Cantacuzino cu tatăl lui, stolnicul Constantin. Eu am făcut așa cum mi-a poruncit Marele Vizir Ali Silahdar, să stârpesc năpârcile cantacuzinești și pe cele rămase de la Vodă Brâncoveanu, dar am făcut-o și cu folos pentru casa mea.

- Ce ai făcut, frate? De aceea au venit la casa mea neamurile cantacuzinilor și au plâns, apoi ne-au blestemat și au aruncat cu scârnavii pe gardul și porțile noastre?! Asta-i pricina? Ioan era consternat, el nu-i pomenise fratelui său, Nicolae, în nici una din scrisori, despre ieșirea urâtă a clanului Cantacuzino. Mavrocordații nu dăduseră niciodată pricină de zavistie cu alți greci, din Fanar ori de aiurea. Și acum, iată că se deslușește pricina urii ajunsă la paroxism a marelui clan care a dat Imperiului Bizantin cîțiva împărați și nenumărați mari demnitari. Ce-i drept, acum au sărăcit, dar cinstea și onoarea lor istorică o purtau cu fudulie!

- Au făcut ei o asemenea ocară? No, lasă, că mai abitir vor cunoaște biciul meu pe spinare. Nici o urmă de cantacuzini nu va mai rămâne pe fața pământului în Țara Românească! răbufni Nicolae.

- Să nu îndrăznești! Vrei să rămânem cunoscuți, peste ani și ani, ca neamul care a distrus alt neam, cu rădăcini istorice în Elada? Să ștergem onoarea pe care a adus-o asupra casei noastre Alexandru Exaporitul? Te implor frate, Măria Ta, liniștește-te!

Și au mai continuat o vreme ciorovăiala, de data aceasta și pentru alte pricini. Că Ioan a dat pe față toate nemulțumirile lui și

ale familiei în legătură cu multe alte reclamații ce le-au fost aduse acolo, la Istanbul, de neamuri de boieri vechi din Țara Românească și mai înainte, din Moldova. Toți s-au plâns cât de nedrept și fără nici un temei i-a asuprit Măria Sa, luându-le averile și aruncând bărbați de seamă, în temniți grele.

Apoi Ioan a plecat la Istanbul, iar Vodă Nicolae s-a întors cu fața spre grijile zilei. Că el le dăduse deoparte cât a stat, în cele douăsprezece zile, cu Ioan.

Capitolul 15

Cunoștințe vechi

Ziua de 30 septembrie 1716 a rămas pentru mulți oșteni, austrieci dar și turci ori alte neamuri, ca ziua luptei decisive pentru cucerirea cetății Timișoarei. Bătălia a fost crâncenă. După ultimele săpături făcute de geniști, tunelele și șanțurile au permis ca trupele austriece de asalt să ajungă la contragardă, cea de a treia linie de apărare a cetății. Șanțurile au fost astupate repede cu fascine de către geniști, le-a venit ușor deoarece prin albia Begăi curgea doar un fir subțire de apă. Seceta prelungă împruținase mult apele curgătoare, iar șanțul cetății era aproape sec.

Tunurile au bătut în ziduri din zorii zilei până la amiază. Când s-a luminat, pe la ceasul șapte dimineața, cerul era senin și ziua se arăta uscată, ca în toate zilele de până atunci. După mai puțin de un ceas o ceață deasă, lăptoasă, s-a așternut peste fire, ascunzând cetatea de ochii atacatorilor. Dar tunurile au apucat să fie reglate, acum puteau bate cu ochii închiși, doar dacă o mână criminală ar fi schimbat linia de ochire, atunci muniția ar fi fost irosită.

În spatele bateriei de artilerie Otto cel Roșu aștepta comanda de atac. Când ceața i-a învăluit cu falduri dese, Otto cel Roșu scăpără amnarul și își aprinse pipa străveche, din lemn de cireș. Otto era o cătană hârșită în cei doisprezece ani de campanii militare pe care nu le-a întrerupt nici cu o singură zi după ce fusese admis în garda personală a prințului Maximilian Eugeniu de Savoia. L-a slujit cu credință pe duce, dar a avut parte de răsplăți îmbelșugate după fiecare campanie, indiferent dacă a participat la lupte sau nu. După Petrovaradin au ajuns aici, la Timișoara, la porțile Balcanilor.

Hans Urecheatul, puștiul de nici 16 ani care se înrolase odată cu Otto în târgul natal din Würtenberg, devenise un bărbat copt, la fel de masiv ca și mentorul lui. Din cei patru care plecaseră cu soldă amărâtă, în 1704, doar Willy Lindau și Hans Urechilă mai erau în viață. Georg, jucăușul trupei lor, cel care cânta atât de duios din fluier, s-s stins în munții din nordul Italiei, răpus de o boală de piept. Când i-a închis ochii, Otto a spus cele

mai frumoase cuvinte din viața lui de cătană nepăsătoare în fața morții: „Păcat de el! Era mai bine să fi murit de un glonț ori de tăiș de sabie!”

Hans Urechiatul tocmai se aplecase spre Otto zicând: „Unchiule, dă-mi și mie de o pipă!” când o rază de soare căzu peste zidul cetății, surpat de obuzele grele cu care tunurile cele mari l-au pisat de la răsăritul soarelui. Spectacolul era magnific pentru atacatori, însă ruinele spuneau totul despre dispararea apărătorilor. Îndată sună atacul.

Otto îi întinse lui Hans pipa sa: „Na, trage și tu de două ori!” Apoi se pregăti de asalt. Puse baioneta lungă și ascuțită la vârf ca un ac de cusut în locașul ei, la pușca de care-i era cel mai drag deoarece nu l-a trădat niciodată la trasul la țintă. Apoi împinse piciorul stâng înainte, se balansa pe genunchi, încercându-le elasticitatea. Era gata să facă saltul înainte, la comanda căpitanului Pivoda pe care îl văzu, cu coada ochiului, cum tocmai trăgea sabia din teacă și o înălța, cumpănind-o spre înainte. „Voraus! Voraus spring!”⁵³

Linia de asalt, formată din cei mai masivi cuirasieri pe care îi avea căpitanul Pivoda în regimentul său, ajunse la cincizeci de pași de spărtura masivă din zidul zdrențuit al cetății. Otto fu primul care văzu steagul verde clătinându-se prin praful ce plutea în spatele zidului surpat. Imediat vor ieși la iveală pușcașii turci și vor trage o salvă ce va face prăpăd, deoarece ei, atacatorii, se aflau la cea mai bună depărtare pentru armele vechi ale osmanlăilor. Așa că strigă, răcni cu poruncă mare „Liegend! Liegend!”⁵⁴. Salva de întâmpinare trecu pe deasupra lor. Apoi căpitanul Pivoda comandă salturi scurte, spre zid. Era dat dracului acest Pivoda! Știa exact cât dura încărcatul armelor din mâinile osmanlăilor, niciodată nu ratase această pauză și comandase la timp saltul înainte și culcatul salvator. Până acum nimeni din linia de atac nu răcnise a moarte. Otto tocmai căuta un bolovan sau o ieșitură din zid pe care să pună piciorul ca să salte în gaura hidoasă din zidul gârzii cetății. O bufnitură puternică îi îndesă coiful până la linia umerilor. Năuc pentru o clipă, Otto se îndreptă cât era el de lung,

⁵³ Voraus spring = Înainte la atac (germană)

⁵⁴ Liegend = Culcat (germană)

apoi se prăbuși, îndoind ușor genunchii. Căzu pe o rână, ranița cu efecte îi veni peste cap, acoperindu-l. În raniță avea o placă grea, din oțel. O căra de doisprezece ani și nu renunța la ea deoarece îi salvase viața de nenumărate ori. Ca și acum!

Otto se trezi în întuneric. Nu știa unde se află și în ce stare, nu vedea nimic în jur, decât o beznă adâncă. Încercă să-și ridice degetele în fața ochilor, dar un urlat de durere îi scăpă dintre buze. Capul sta gata să facă explozie. Tâmpilele îi zvâcneau violent. Apoi desluși că nu poate să-și miște piciorul stâng. Mai mult, hotărî că acest picior dureros este blocat sub ceva greu, de pipăit nu ajungea acolo. Făcu un efort uriaș, cu tot trupul, ca să iasă din acest blocaj, dar nu obținu decât durere. Zăcu un timp lung, poate că își pierduse și cunoștința o vreme. Când își reveni în simțiri realizează că întunericul parcă se mai subțiasse. Desluși un murmur de voci, nu prea aproape de el. Nu îndrăzni să strige. Dacă acolo, în întuneric se aflau neprieteni și îl descopereau în aceea stare de neputință, precis i-ar fi aplicat o lovitură capitală. Așa că se resemnă, așteptă ciulidu-și urechile ca să prindă mai bine, din zbor, câteva cuvinte clare. Nu trecu mult și își auzi numele: „Otto, roșcatule, răspunde măcar din mormânt, dacă nu poți dintre cei vii!” Erau oamenii lui, Hans Urecheatul își permitea să vorbească măscări despre unchiul său, acum când acesta era pierdut, poate chiar mort. Strigă „Aici, aici!” dar nu-i ieși din gâtlee decât un scâncet slab. Mai încercă o dată. Fu ceva mai bine. A treia oară chiar reuși să ridice glasul. „Aici, Hans, aici!” Și, minune, Hans îl auzi!

L-au scos cu mare greutate din grămada de dărâmături. Proștii de artileriști au slăbit focul și un obuz a spart o coamă de zid peste el. Durerea de cap îi slăbi destul de mult după ce Hans reuși să-i scoată coiful turtit, îndesat până la umerii săi. După ce au dat la o parte și bolovanul ce-i blocase piciorul stâng, Otto se eliberă și, ajutat de prieteni, se ridică în picioare. Capul îl duru puternic, ameți și căzu înapoi, lat. L-au pus pe targă și l-au cărat, cu schimbul până la tabără.

Otto zăcu trei zile. Însuși ducele Eugen veni și se uită la el, întrebând felcerii dacă acest voinic mai poate lupta sau nu. Primi asigurări că se va pune pe picioare după ce o să-i scoată sângele cel rău cu câteva lipitori.

După două zile generalisimul duce de Savoia convocă, în cortul său, mai mulți oșteni. Era acolo căpitanul Pivoda, Ottocar, Hans, Willy Lindau, Francois Ernaut și alți o sută de cătane. Cei mai mulți erau soldați masivi, vânjoși, hârșiți în lupte. Când ultimii chemați au intrat pe sub pânza cortului, ducele însuși le înmână câte un pocal de argint plin cu un vin bun, aromat și potrivit de dulce.

- Închin pentru voi, vitejii mei! Păstrați paharele ca amintire pentru luptele grele pe care le-ați dus, aici la Timișvar și în vară, la Petrovaradin. Primiți câte 100 de florini din aur și bucurați-vă!

Când uralele s-au oprit, ducele continuă:

- Vitejii mei, v-am ales pe voi pentru că sunteți cei mai vrednici oșteni ai Majestății sale, Împăratul Carol al VI-lea. Voi, câți vă aflați aici, singuri faceți cât un regiment! Vă dau vouă în grijă drapelul imperial, purtați-l spre victorie până la Marea Neagră și la gurile Dunării. În fața voastră stă o țară slabă, fără oaste pentru că sunt creștini și turcul s-a speriat că, dacă își fac oștire, pot oricând să-i atace pe la spate. Câteva pâlcuri de lefegii, care sunt un soi de adunătură lepădată de prin cârciumi și șanțuri la margine de drum, iar în târgurile mai mari veți găsi câteva cete de nohai, ca întăritură. Pe toți aceștia îi puteți sparge fără prea mare oboseală. Scoateți și-l aduceți pe Nicolae Mavrocordat, principele grec al Valahiei, să-l puneți la picioarele mele că îl voi obliga eu să se închine împăratului nostru. Mai întâi de toate, să vă ocupați de acest grec. Pe urmă ne vom duce și în Moldova, să-l scoatem de acolo și pe prințisorul Mihai Racoviță. Voi veți fi răsplătiți de slăvitul nostru împărat, cu multă dărnicie, poate veți primi chiar și ceva moșii, bani și titluri nobiliare, pentru aducerea în hotarele noastre a acestor țări care vor să scape, la rândul lor, de sub papucul otoman.

Căpitanul Pivoda plecă cu acest detașament spre Sibiu, în Transilvania, în ultima zi din octombrie. Pe drum primește întăriri, un detașament consistent de cătane din Serbia, amestecați, puțini austrieci și sârbi în număr mare. Oastea lui Pivoda numără 1.200 de săbii. El ajunge la Sibiu după patru zile de marș. La marginea cetății, Pivoda oprește trupa pe malul Oltului, într-o dumbravă minunată, având în mijloc un lac cu apa limpede. El pleacă spre

cetate cu o gardă formată din 12 ofițeri, toți îmbrăcați în uniforma de grenadieri austrieci.

- Excețta voastră, sunt căpitanul Stephan Dettine von Pivoda și sunt trimis aici de către Excelența sa, Prințul Eugeniu de Savoia. Iată scrisoarea specială a Generalisimului către excelența voastră. Pivoda îi înmână generalului Steinvillle scrisoarea ducelui, în care se descria acțiunea pentru care era trimisă trupa și se făceau precizări, imperative, privind susținerea detașamentului cu bani, hrană, muniție și arme.

După ce generalul Steinvillle parcurse în fugă scrisoare al cărui conținut nu îi era necunoscut, dat fiind că el corespondase mai înainte cu Prințul de Savoia, cei doi trecură în salonul mare al palatului gubernial, unde li se așternuse o masă bogat împodobită cu porțelanuri scumpe și argintării, de tot felul. Generalul Steinvillle mănca puțin, doar gustă pe ici, colo câteva ceva. În loc de mâncare vorbi încontinuu, explicându-i căpitanului care era atmosfera pe pământul „barbarilor”.

- Mi-a scris, de curând, prietenul meu Anton Maria del Chiaro. El a fost cancelarul defunctului voievod Constantin Brâncoveanu, care i-a lăsat o proprietate frumoasă în apropiere de București. Ei bine, nimeni nu cunoaște mai bine decât acest italian care este situația în Valahia, cât de grea este viața oamenilor de jos și cât mai pot ei rezista. Țara este stoarsă de tot, nu mai au vlagă nici cei de jos și nici boierimea. Că de când a venit acest grec din Fanar pe Scaunul Domniei atâtea dări și taxe câte a impus el, nu s-au strâns niciodată. Cel mai greu de suportat este că Vodă Nicolae Mavrocordat a scos afară din slujbe pe slujbașii valahi, zicând că nu are încredere în ei, că-s hoți și mincinoși și dosesc din averile strânse ca biruri. Și a pus, în loc, grămadă de greci pe care i-a adus din Imperiu, ori că-s neamuri de-ale casei lui, ori că-s cămătari cărora trebuie să le dea datoriile de la cumpărarea domniei. Colac peste pupăză, când oamenii zic că au scăpat de zlotași, vin din senin nohail din pustie. Aceștia vin la jaf, adună vite, bucate din hambare, iau robi bărbații tineri și fetele frumoase ca să-i vândă la târgurile de sclavi din Africa. În urma acestora rămâne numai jalea, praful și focul.

- Să credem că de aici măritul nostru împărat nu ar avea nimic de câștigat? Că țara asta este pustiită și nu mai rodește? Și

că mereu va fi, pe aici război, cu tătarii? întrebă mirat de cele auzite căpitanul Pivoda.

- Uimitor lucru, așa cum ai auzit că an de an aici totul se jefuiește și se dă focului, că nu ar trebui să vezi, până-n zare, decât pustietate, ei bine, nu este așa. Acest pământ rodește mereu, în fiecare an dintr-un bob de sămânță aruncată în pământ ies sute de boabe noi. Oile și vitele pasc iarba care crește verde și grasă peste ruine și tăciuni. Fată miei și viței și pun la loc animalele tăiate și pe cele furate de nohai. Valahia și Moldova sunt bune de muls, de aceea aici nu va fi pace niciodată.

Răspunsul generalului îl uimi peste măsură pe Pivoda. Cât a bătut Europa, în lung și în lat, în viața asta a lui de oștean călare sau pe jos, n-a pomenit așa o minunăție de colț de lume, roditor peste puțină de crezare, dar și plin de necazuri, război și jaf.

- Și credeți că merită ca noi să punem flămurile Casei de Habsburg peste acest principat? Așa cum ne-a dat poruncă excelența sa ducele de Savoia? întrebă, ros de îndoieli comandantul corpului expediționar austriac.

- Cu trupa pe care o ai nu cred că ar fi o faptă demnă de împlinit. Zici că ai oameni o mie și vreo două sute de cătane. Cu aceștia nu poți ține o țară. Dacă îl alungi pe domnitorul fanariot și îi găsești pe zloțașii și zapcii lui și îi scoți din țară sau îi tai, tot nu vei avea pace și rost de chiverniseală. Că într-o lună îți vei pierde trupa toată. Că nu ai cum să lași o garnizoană de-a ta în fitece târg mai răsărit ori să aduni oaste în ținuturi. Aici ai nevoie de o armată de ocupație numeroasă și disciplinată. Iar imperiul nu are așa ceva, acum. Că este campanie deschisă împotriva Imperiului Otoman și nu se știe cât mai ține acest război. Am aflat că ducele de Savoia pregătește asediul marii cetăți a Belgradului, ultimul bastion aici, la capătul de nord a Balcanilor. Deci oaste de ocupație nu-ți va da, nici guvernator nu te va pune.

- Și eu ce să fac? Pentru ce am fost trimis aici? Cum pot să nu îndeplinesc porunca generalisimului meu? întrebă, din ce în ce mai iritat, Pivoda.

- Porunca ta este să-l prinzi pe Vodă Nicolae Mavrocordat și să-l aduci aici, captiv. De restul ne vom ocupa noi, guvernul de aici, ori însăși Curtea Imperială.

- Bine, așa voi face, mai zise Pivoda, resemnat.

- Da, căpitane, asta vei face, dar nu oricum. Ci mi te vei supune mie, eu îți voi spune când să pornești și ce să faci. Înțelegi? Că nu am nici scris de la guvernul imperial sau de la Excelența Sa ori de la Majestatea Sa. Doar trebuie să ascuți și să te supui. Că numai eu am spioni acolo, eu port corespondență cu boieri care se ascund de Vodă și de turci. Și tot numai eu am bani ca să întretin această cloacă de valahi trădători.

Masa se încheie, fără a aduce tihnă și senzație de foarte bine, de împăcare cu sine și cu lumea. Pe când se ridicau ei de la masă, un valet aduse, pe o tepsie din argint, cererea de a fi primit în audiență a unui boier foarte cunoscut pe aici, Barbu Cornea Brăiloiu din Muntenia.

- Excelențele voastre, mă închin bunăvoinței voastre și aduc speranța boierilor creștini din Țara Românească în acest moment de bună potrivire spre a scăpa de lifta necredincioasă care ne suge vloga de atâta amar de ani. După ce a pierdut două războaie grele, pe câmpurile de la Petrovaradin și de la Timișvar, unde Sultanul a mușcat țărâna, rupându-și dinții otrăviți, acum este slab și nevolnic, acum putem să curățăm țara noastră și să scăpăm de ei pentru vecie. Aduc solie cu cerere de ajutor. Cu oastea Majestății Sale Imperiale Carolus al VI-lea să intrați în țara noastră oropsită și să ne scăpați de crudul domnitor grec, slugă ticăloasă a Sultanului, care mult rău ne-a făcut de când și-a adus lăcustele peste noi.

Barbu Cornea Brăiloiu era serdar și încă de la începutul acestui ultim război dintre turci și austrieci, se pusese în fruntea răzvrătiților români din Oltenia și scăpase aceste ținuturi de păgâni, lovindu-i cu îndrăzneală și aruncându-i peste Dunăre.

- Domnule, răspunse generalul Steinvill, cunoaștem necazul mare prin care trece țara voastră, dar ce putem face noi ca să vă fim de ajutor? Că și oastea noastră este, la rândul ei, obosită și slăbită din războaiele câștigate, ce-i drept, dar plătite destul de scump. Iar Vodă Nicolae Mavrocordat are suficienți păzitori tătari ca lucrul pe care-l cereți să poată fi îndeplinit lesne și fără stricăciune, interveni și căpitanul von Pivoda.

- De slăbirea apărării din jurul ticălosului slugoi turcesc ne vom îngriji noi. Și atunci când pregătirile noastre vor fi gata, vă vom da semn să intrați, cu oaste potrivită și să-l săltați de pe

grumazul țării. Atunci să-l aduceți pe prințul Gheorghe Cantacuzino, pe care grația Majestății Sale Carol al VI-lea îl ocrotește cu multă bunăvoință, ca să-l punem pe el pe Scaunul Domnesc și astfel să ne rupem de Imperiul Otoman. Noi suntem gata să trecem la acțiune, trebuie să fim siguri că veți răspunde la semnalul nostru.

- Vom răspunde, boierule, eu însumi voi veni cu regimentul meu să-l prind pe Mavrocordat și să-l iau pradă de război. Dar partida voastră are sprijin destul printre boierii ce stau în jurul lui Vodă Nicolae, la București? Îl vor abandona aceștia sau ne vor sări împotriva, cu armele, căzând noi astfel în capcană? Ce garanții ne dai, boierule?

- Iată, pun în mâinile Excelențelor voastre scrisoarea prietenilor noștri din Divan, în fruntea cărora semnează boierii Radu Golescu, vel spătar și logofătul Grigorie Băleanu, pe care Vodă Nicolae îi crede prieteni, dar nu știe că aceștia lucrează cu noi și împotriva turcilor și slugilor lor. Planul este să îndepărtăm din București grosul armatei adunate de Vodă, alcătuită din turci, tătari și niscai ticăloși români. Pentru aceasta, eu însumi voi face mare zgomot de luptă în Oltenia, amenințând că voi ridica țara și voi veni în București să-l omor acolo pe voievodul acesta ticălos. Prietenii din Divan îl vor convinge că trebuie să trimită oastea sa în Oltenia, ca bătălia să se ducă departe de capitală, ca el însuși, Vodă, să fie în afară de pericol. Atunci va fi momentul loviturii noastre. Puțina oaste de arnăuți și de tătari care va rămâne la Curte ca să-l apere pe Vodă va rămâne în grija noastră. Când vă vom da semnalul, Vodă va fi ca și prins. O să veniți doar să-l luați legat ca un sac și să-l predați la Sibiu, Excelenței voastre.

Serdarul Barbu Cornea mai rămase două zile la Sibiu, punând la cale, cu căpitanul von Pivoda, planul de capturare a lui Nicolae Mavrocordat, în toate amănuntele.

De aici încolo evenimentele au început să curgă precum apele tumultuoase ale râurilor ce coboară de pe versanții Alpilor.

Când serdarul Brăiloiu mai zăbovea la mare sfat cu căpitanul von Pivoda, locotenentul acestuia, Michuli primi ordin să facă o incursiune în sud, spre curțile boierului Golescu, ca să-l încerce de le este alături cu ei, cu adevărat au doar așa sunt vorbele, ca să pregătească o capcană mai mare în care să cadă toți

trimișii imperialului duce de Savoia. Brăiloiu îl asigură pe generalul de Steinvillle că sunt de ajuns 50 de cătane disciplinate, că românii sunt înfricoșați de această putere armată mare, a austriecilor, pe care turcii n-au putut să o frângă în trei războaie grele. Michuli coborî prin munți și ocupă Piteștiul fără zgomot. Dimineața devreme dădură atacul. A fost de ajuns ca trupa de cătane, îmbrăcate cu uniformele lor roșii, umăr la umăr, să înainteze pe drumul cel mare către conacul ispravnicului de ținut și acest supus de seamă al Voievodului dădu poruncă să-i fie duși coconii și jupâneasa spre București. Arnăuții pe care-i avea la isprăvnicie au fugit cu mare bucurie, cu toată casa ispravnicului, bucuroși că scapă dintr-o bătălie cu temutele cătane.

Michuli nu avu prea mult răgaz după această cucerire furtunoasă. Două cete de o sută de oșteni de curte boierească, cu stăpânii lor în frunte, i se alăturară, zicând că ei nu se vor dezlipi de eliberatorii lor, că vor să lupte cu tărie împotriva otomanilor, să șteargă amarul pe care l-au suferit de la aceștia și, mai nou, de la slugoii greci. A doua zi, oastea lui Michuli, numărând acu vreo trei sute de săbii, porni în uralele târgoveților piteșteni spre București. Locotenentul avea poruncă de la mai marele lui să nu se apropie prea mult de capitală, ca nu cumva vânatul prețios să se sperie și să-și ia tălpășița peste Dunăre. Că să tragă la conacul vel spătarului Radu Golescu, din satul Golești, și să aștepte acolo un semnal.

- Excelență, locotenentul să aștepte la Golești, să fie atacat de oastea de casă a voievodului Mavrocordat. Vel spătarul se va ruga, smulgându-și părul din cap, să capete ajutor de oaste ca să-i alunge pe austrieci de pe moșia pe care o aveau acolo, la Golești, încă de pe vremea cea mai din urmă, de la descălecatul țării. Cu cât cătanele lui Michuli vor face mai multă zarvă și fum, cu atât mai mulți arnăuți și tătari vor fi trimiși de la Curte și cu aceștia mai puțini la număr vor fi păzitorii Mavrocordatului. Ei să nu-și facă griji prea mari, să iasă din conacul de la Golești și să atace oastea de strânsură a românilor, că acești vor pune sabia pe tătarii cu care sunt împreună, nu se vor lua la harță cu austriecii. Iar după această bătălie să trimită dumnealui, domnul locotenent Michuli, știre că oastea îi gata de drum spre Curtea Domnească, să prindă în laț pasărea cu pene de aur!

Atacul asupra Piteștiului și asupra conacului de la Golești a decurs ca la carte. De la Pitești mai la vale, oastea lui Michuli s-a trezit atacată, la drumul mare, de cetele boierilor Șerban, clucerul Pivodeanu, ale postelnicului Preda Izvoranu și vistierului Gligorie Tigveanu. Ciocnirea a fost pregătită cu vicleșug. La primul atac al boierilor au căzut tăiați de săbii opt cătane. Cetele lui Michuli s-au tras la adăpostul caselor din marginea aceluia sat. Apoi cătanele au descălecat și au făcut un lanț de trăgători cu puști. Când s-au aflat aproape de căruțele răsturnate în dosul cărora așteptau să sară la luptă oamenii de casă a celor trei boieri slugi supuse turcilor și grecului Mavrocordat, cătanele au tras o salvă și apoi s-au apucat, pe îndelete, să toarne praf de pușcă și gloanțe pe țevi. S-au despărțit în două, lăsând loc călăreților români să iasă la luptă. Și uite așa, s-au bătut românii cu românii și au fost mai tari cei ce veneau cu creștinii papistași să elibereze țara de lifta păgână. Până la urmă românii au pus armele jos, s-au îmbrățișat unii cu alții și s-au dat de partea cătanelor. Cei trei boieri au fost prinși și tăiați, fără nici o judecată. Iar oastea cătanelor, mărită acum, porni la drum și ajunse degrabă la Golești. Unde li se deschiseră porțile, larg, și pe dată stâlpi de fum s-au înălțat ca să se vadă de departe, pe drumul Bucureștiului. Și o slugă de casă a spătarului Golescu, tăiat la o mână și la față, goni să-i ducă stăpânului vestea cea rea, că conacul de la Golești a fost luat cu asalt de austrieci, că toți apărătorii au fost tăiați, iar curților boierești li s-au făcut stricăciuni. Că slugile casei au fost mâunate de cuceritori să dregă stricăciunile, așa că acum conacul este bine apărat, trebuie oaste multă ca să-i scoată pe ticăloși de acolo.

Capitolul 16

Tot răul spre bine

Spătarul Radu Golescu urcă gâfâind cele câteva trepte ale casei domnești. Sufla greu nu pentru că ar fi fost prea gras, ori pentru că blănurile scumpe cu care era înveștmântat l-ar fi tras în jos. Sufla greu pentru că îl înecau, deopotrivă, furia și spaima. Furia, pentru că acei mișei îndrăzniseră tocmai împotriva casei lui, nepăsători la rangul și puterea pe care Goleștii o aveau nu numai în ținut ci chiar în întreg voievodatul Valahiei. Iar spaima, pentru că acești mișei au coborât cu războiul atât de adânc în țară, apropiindu-se de capitală și amenințând cumplit. Un copil de casă bălai, dar mult prea necopt încă, îi aținu calea și încercă să-l iscodească cu ce treburi căta așa de aprig spre ietacul Măriei Sale. Nu de alta, dar Vodă se odihnea la acest ceas al zilei, după ce se îndestulase cu bucate de dulce din belșug, căci în curând multe zile va trebui să țină post aspru, nu numai de ochii lumii, ci chiar de adevăratelea, ca să-și ceară iertare de la Bunul Dumnezeu pentru multele păcate pe care le-a făcut, mai mult cu voie și cu știință, decât altfel. Spătarul îl mătură din cale pe nevârstnicul îndrăzneț și pătrunse în dormitorul lui Vodă, strigând cu glas mare, încă din dosul ușii.

- Iertare, Măria Ta, iertare, dar mare primejdie se abate asupra noastră și-i grabă mare a-ți da de știre ce se întâmplă în acest ceas al zilei. Iertare, iertare, dar trebuie să mă ascuți, Măria Ta.

Ușa se deschise la această cerere zgomotoasă și o țigăncușă măruntă țâșni pe sub brațul boierului, strângându-și ilicul subțire peste sânii dezgoliți. Vodă stătea în ismene în capul patului mare, gol de la brâu în sus, păros ca un urs și prea gras pentru vârsta lui încă tânără.

- Intră, spătare, intră și iartă un om obosit că a îndrăznit a se odihni la ceas de amiază.

Glasul lui Vodă trăda supărarea, dar și curiozitatea pentru primejdia mare pe care o trâmbița boierul lui favorit. Că Radu Golescu era cel mai iubit boier din Divan. Vodă spunea, peste tot, că acest boier pământean ce se trage din strămoși la care nu s-a

aflat niciodată trădare sau viclenie, este cel mai iubit dregător, totodată și înțelept, care totdeauna cumpănea cu mare grijă în treburile cele importante ale Domniei. Că Vodă nu făcea un pas și nimic nu hotăra de unul singur, ci totdeauna făcea după cum îl sfătuia acest drag prieten al lui, de suflet.

- Tâlharii vicleni, Măria Ta, neamuri proaste scăpați la drumul mare s-au abătut asupra conacului neamului meu de la Golești și, împreună cu cătane ale papistașilor osteraiichi au jefuit și au dat foc acareturilor. Acuma stau și ospătează în casele mele și amenință că vin asupra Curții Domnești, să te scoată la Sibiu, să dai socoteală pentru slugărnicie la papucul Sultanului. Măria Ta, nu putem sta cu mâinile în sân față cu asemenea nerușinare. Trebuie să-i pălim și să-i facem să muște țărâna, Măria Ta.

- Domnia ta, boier Radu, ești mare spătar al nostru au ba? Ai putere și buzdugan domnesc în mână, nu sta cu ele degeaba. Dacă așa grabnică-i treaba, pornește cu două sau trei sotnii de arnăuți și ia cu domnia ta și un buluc de tătari și alergați iute să-i prindeți pe acești nemernici, să-i aduceți la picioarele mele ca să le sparg dinții, cu mâinile mele!

Vodă își trăgea singur șalvarii, dar tot cu pieptul gol sta, deși în iatac era destul de frig. Spătarul se întoarse în ușă, de aici bătu din palme și îndemnă doi copii de casă să-l ajute pe Vodă la îmbrăcat.

- Voi trimite un agă să pălească în tâlhari, Măria Ta. Eu n-am îndrăzneală să te las singur, Măria Ta, la ceas de primejdie. Încă știu să învârt paloșul în mâini, Măria Ta, iar pieptul meu o să stea mereu pavăză înaintea dușmanilor tăi, deopotrivă și ai noștri.

Zicând acestea spătarul se înclină adânc, supus și grijuliu cu viața stăpânului.

A doua zi, Vodă anunță Divanul că se va muta pentru câteva zile, cu coconii săi la palatul de la Snagov, moștenit de drept de la martirul Brâncoveanu. Acolo, pe malul lacului, putea să stea în liniște și să mai cugete, ba chiar să aștearnă pe hârtie, măcar câteva pagini din cartea la care se gândea de mai multă vreme, *Despre îndatoriri*. Trăise un an cumplit, acest an 1716, de când venise la București. Plecase de pe scaunul Moldovei plin de bucuria celui căruia însuși Padișahul i-a scris, în firmanul de numire ca domn al Țării Românești, că este *vrednic de toată*

lauda, bun gospodar, care a reușit să ridice la loc raiaua Bogdan Iflak, după ce fusese pârjolit de cumplitele războaie din anii de mai înainte.

Despre îndatoriri trebuia să explice, cu pilde și dezvăluiri din experiența pe care o dobândise ca domnitor în Moldova, unde avusese atâta succes și fusese iubit de mult popor, din cel de jos mai ales. Întâi și întâi voia să îl combată pe Dimitrie Cantemir care se exprimase, de mai multe ori, despre moldoveni că ar fi niște ticăloși, nestatornici, uneltitori și trădători. Că astfel de grele acuze pot fi aduse unor boieri din neamurile cele mai de sus, care mai tot timpul ridicau pretenții asupra scaunului domniei. Iar când nu puteau ajunge la oasele cele grase, aruncau cu vorbe grele și pârau, pe drept, dar mai cu seamă pe nedrept, pe cel ce se afla pe acel scaun. Că neamul moldav este unul blajin, cald și frumos la suflet, așa cum a văzut el, Nicolae Mavrocordat, la nunți și la botezuri, unde tot omul se veselește și își dezvăluie sufletul la fața neamului său.

Mai voia să aștearnă în cartea lui de filozofie câteva îndreptări pentru domnitori, cum să facă aceștia să domnească legea, iar fărădelegea să o stârpească prin învățătură, prin vorbe bune și pilde alese, ca cele pe care le spun Evangheliile, nu cu biciul, sabia și spânzurătoarea.

Dar n-a apucat nici măcar să pună într-un cufar câteva din cărțile, pergamentele și hrisoavele pe care voia să le citească în tihnă. Cu mare zarvă, cu surlele și tobele meterhanalei împărătești, pe porțile Curții și-a făcut intrarea vornicul Radu Popescu și câțiva din mârzacii hanului tătar, ce se întorceau către stepele de la Azov și Bugeac, după ce drumul lor pentru despresurarea cetății Timișvarului nu fusese cu nici un folos. Vodă i-a primit cu bucurie și le-a mulțumit că trecerea spre ținutul Mehedințiului și înapoi nu a fost cu mare stricăciune pentru țară. Drept pentru care, așa cum dovedise și în alte rânduri, mârzacilor le-a dat multe și însemnate daruri, iar pe vornicul Radu, cel de înaltă prețuire, îl numește Mare Ban al Craiovei și îi dă poruncă să purceadă peste Olt, cu oastea pe care o avea cu el, pe câmpul Cotroceniului, și cu care îi ținuse în frâu, așa de bine, pe tătarii călători. Că întregul Divan a fost într-un glas, că numai vornicul Radu Popescu este singurul vrednic de a slobozi țara de răutățile cătanelor ce își făceau

mendrele în Oltenia. Acum, după ce cătanele au fost lovite aspru la Golești și la Pitești, se cuvine să scăpăm Oltenia de aceste lifte și așa, țara să devină iarăși a noastră.

- Mă plec poruncii Măriei Tale, Doamne, și de îndată ce oastea se va fi odihnit și o să încărcăm tarhatele și coburii cu cele necesare drumului lung, vom purcede să curățăm țara de toate liftele. Numai că iscoadele noastre ne-au spus ...

- Ce ți-au spus iscoadele domniei tale, vel vornice, sunt lucruri vechi, interveni cu grabă și oarece asprime în glas, vel spătarul Radu Golescu, omul lui Vodă. Iscoadele mele și ale boierului Băleanu ne spun că aga Dimitrache armânul, cel ce a plecat de la Curte cu două steaguri de călărime acum are mai mult de cinci sute de oșteni, toți slujitori de case boierești și mari și mai mici. Aceștia se luptă cu cetele de prădători din părțile de sub munte, până spre Rucăr și de la Curtea de Argeș mai sus. Grija noastră, vornice, este cloaca de năpârci de la Olt către apus, acolo-i primejdia cea mare. Că de pierdem Cazanele și Porțile de Fier, iar pe clisura Dunării vor fi alții stăpâni, apoi calea deschisă va fi spre toată țara Ungrovlahiei, să știi!

- Mă supun poruncii, ascultător sunt, cinstiți înțelepți boieri divaniți. Dar grijă am, ca unul iubitor de țară și cinstit slujitor, așa cum m-am arătat până acum, să stau cu inima alături de Domnul Țării, care n-a apucat încă să arate ce vrednic și drept gospodar este, așa cum s-a dovedit cu lucrul făcut la Moldova, țară pustiită, dar ajunsă grădină frumoasă și bogată în roade, chiver-nisită de Vodă Nicolae Mavrocordat, să-L țină Dumnezeu sănătos!

Trei zile i-au trebuit oastei lui Radu Popescu să se pregătească de drum. Cea mai mare parte din nutrețurile pentru cai și pastrama pentru oștire au dat-o boierii divaniți, dintre care Radu Golescu și banul Șerban Bujoreanu au fost cei mai darnici. Mereu veneau trimișii acestora să iscodească cum se pregătește oastea vornicului devenit peste noapte Mare Ban al Craiovei. Iar Golescul îl zorea pe Vodă să nu-l lase pe Radu Popescu să piardă vremea, ploile cele grele și chiar zăpezile pot porni oricând și atunci bătăliile trebuie amânate până-n primăvară.

Oastea a primit binecuvântarea noului vlădică, Mitrofan, cel uns mitropolit a toată Ungrovlahiei după caterisirea lui Antim

Ivireanu. Slujba s-a făcut pe câmpul de la Băneasa, imediat după săvârșirea liturghiei de Sfinții Arhangheli Mihail și Gavrilă.

- Sabia de foc a lui Mihail, căpetenia oștirii cerești a îngerilor de lumină, să vă fie tărie în luptă, iar Sfânta Cruce să o țineți mereu ridicată, așa cum Moise a ținut brațele sale sus pierzându-i astfel pe dușmanii poporului ales. Mântuiește, Doamne, poporul tău și binecuvintează moștenirea ta ... Cu aceste sfinte rugăciuni, Înaltpreasfințitul Mitropolit a stropit cu agheasmă peste capetele oștenilor care s-au închinat, cu smerenie, la steagurile și praporii cu icoanele cele sfinte. Steag după steag au trecut prin fața altarului oștirii pe lângă care, alături de soborul cinului creștin ortodox, stăteau și boierii divaniți, în frunte cu Vodă Nicolae Mavrocordat.

La un ceas după plecarea celor ce tocmai primiseră binecuvântare, doi olăcari se depărtau grăbiți de gardul conacului boierului Goleșcu din București. Unul a luat calea Câmpulungului Muscel, iar celălalt a mânăat calul spre Pitești. Primul ducea scrisoare căpitanului von Pivoda, al doilea ducea cuvânt de îndemn serdarului Barbu Brăiloiu să treacă Oltul și să sosească, cu oamenii lui, cel mai târziu în seara de 12 brumar la locul de întâlnire ce se va scrie în cartea cu porunci. Dumnealui serdarul se va uni cu oastea adunată de aga Dumitrache armânul, care așteaptă poruncă la Golești, să se întoarcă la Curtea Domnească. Tot atunci trebuia să sosească și oastea cătanelor, să vină pe drumuri ocolite, prin păduri. Să nu se lase văzuți de nimeni, ca nu cumva prada cea grasă să scape cu fuga, speriat de hăițași înainte de vreme.

Era un obicei la românii ortodocși să se întindă mese mari, cu bucate multe și felurite, toate de dulce, în ziua de lăsata secului înainte de marile posturi, cel de iarnă, al Nașterii Pruncului Sfânt și cel din primăvară, al răstignirii și Învierii Domnului nostru Iisus Hristos. Bucuria umplerii bândihanurilor era mai mare acum, în prag de iarnă, pentru că postirea era mai grea atâta timp cât pe sub nasul și privirile tuturor, de la mic la mare, treceau toate bucatele ce se pregăteau pentru ziua întâia de Crăciun. Se tăiau porcii, se pârlau la foc de paie, apoi se tăiau feluritele părți din grohăitorii anume îngrășați, pentru cârnați, caltaboși, maioși, sângerete, se puneau la fiert rasoale și copite, capete și șorici pentru piftie, se umpleau tobe. La cuhnii, femeile frământau din vreme aluaturi

pentru cozonaci, făceau prăjituri de tot felul, toate însirocate cu miere dulce de albine. Vinul era tras în butoaie cu cep, se aprindeau focurile sub cazanele de tras țuici din prune brumării, dulci și parfumate. Și în răstimpul de la această sfântă zi, a lăsăturii secului din 13 noiembrie, până la Crăciun, doar de două ori biserica ortodoxă dădea dezlegare la pește, la untdelemn și la vin: de Vovidenie, adică la Intrarea Sfintei Fecioare în Biserică și de Sfântul Nicolae. Ispitele pluteau în aerul îmbălsămat cu aceste miresme, dar afurisenia pândeia la uși și la ferestre, iar preoții nu încetau să predice despre nevoia de înfrânare, măcar la aceste zile mari.

În seara de 12 noiembrie pregătirile pentru prinderea lui Vodă Mavrocordat fură terminate. Conspiratorii se întâlniră la o moară, în codrul Vlăsiei, la ceas de miez de noapte. Ceața se mișca fuioare printre copacii desfrunziți, de pe crengi cădeau picături de apă. Din când în când păsările nopții dădeau țipete ascuțite, ca și cum ar fi fost călăuze pentru cei rătăciți în aceste locuri de taină. În încăperea morii doar două opaițe aruncau lumini firave spre oamenii ale căror umbre se ridicau, amenințătoare, pe pereții din jur.

Ultimul sosit, serdarul Barbu Brăiloiu, puse zăvorul din lemn de corn, se închină spre răsărit, apoi spre boierii ce așteptau, tăcuți, ca cel ce se socotea a fi cel mai mare dintre ei, să spună cuvintele pe care toți le așteptau. Dar nu serdarul fu acela, ci marele spătar Radu Golescu.

- Fraților, ne-am adunat aci ca să pornim ceea ce trebuie făcut pentru a scăpa țara de năpasta necredincioșilor și vânduților semilunii. Destul ne-au robit, iar anul acesta șapte piei au tras de pe noi și ne-au tăiat ca pe vitele necuvântătoare și proaste. Destul! Știe fiecare ce anume are de făcut?

- Da, spătare, știm ce anume avem de făcut. Treabă grea și cu primejdie, de aceea se cuvine, înainte de a face primul pas înainte, să jurăm credință unul altuia și, toți ca unul, să ne blestemăm zilele noastre și ale copiilor noștri, ale neamurilor noastre până la a șaptea spiță, dacă am trăda sau măcar am avea gând rău, de viclenie. Eu unul jur, pe sfânta cruce și pe tot ce am mai sfânt, că nu voi da înapoi cu nici un pas și nu voi vinde pe

nimeni, iar dacă aş face-o acum, pe loc, să mă trăsnească cerul, ca pe Iuda Iscarioteanul. Jur!

- Jurăm şi noi, la fel! Jur! Jur! Jur! se auzi, cu glas slab, dar hotărât, din toate colţurile încăperii.

- Noi, cei ce vom sta în jilţuri şi pe divan în preajma tiranului, la masa de despărţire de el şi de tot neamul lui turcit, să luăm aminte şi să nu cumva să dăm peste cap mai multe pocale cu vin care să dezlege vorba cea proastă, a grozăveliei, că ce o să fie şi ce o să dregem. Ieşind afară, la privată, să duceţi bărdace de vin slugilor celor netrebnice care se închină prea vartos grecului şi neamurilor lui, ca să se înmoaie şi să le fie cu neputinţă a se împotrivi, nouă, la trezire. Aşijderea, să daţi şi seimenilor care se află de straţă câte o ploscă de vin, din cel bun. Dar să o faceţi cu fereală, ca să creadă aceia că sunteţi buni şi milostivi numai cu ei, să nu scape vreo vorbă la alţii, că ar fi cu mare primejdie. Iar mâine, când vom ajunge la odăile tiranului, aceştia să ştie că noi suntem oamenii buni, nu grecul turcit şi slugile lui.

- Căpitane Pivoda, oamenii tăi sunt gata, la îndemână să intre în oraş, mâine dimineaţă? Întrebă serdarul Barbu Brăiloiu. Întrebuse pe româneşte, uitând că neamul nu ştie a grăi această limbă. Iar tălmaci fu spătarul Golescu, care răspunse în locul cavalerului după ce îi explică, pe limba lui, ce îi zisese Brăiloiu.

- Cavalerul are oameni disciplinaţi, care ascultă porunca militară fără crâcnire. Nu cunoaşte dumnealui, serdarul, ce fel de oameni sunt cătanele împărăteşti? De atâta vreme este, dumnealui serdarul, împreună cu oamenii noştri dincolo de Olt şi încă nu a învăţat atâta lucru? Sau, dumnealui nu este serdarul Barbu Brăiloiu? Că eu nu-l cunosc, nu m-am întâlnit niciodată cu dumnealui. Poate cineva să se pună chezaş că acesta este chiar dumnealui, serdarul Barbu Brăiloiu?

Iute la mânie, olteanul puse mâna pe mânerul hangerului şi făcu gestul să răspundă cu tăiş de oţel la o asemenea jignire. Dar lepădă gândul de mânie când Radu Golescu şuiერă, printre dinţi:

- Uşurel, boierule, uşurel. Închină-te la domnia sa, cavalerul, şi spune ceva de iertare, dar să fie pe nemţeşte, ca să priceapă şi cavalerul.

- Acum o să facem aşa: în noaptea asta slugile să ia aminte la străji, la cât au băut fiecare cât au păzit la uşi în timpul

chiolhanului domnesc. Să știe socoteala ploștilor, adică fiecare seimen dacă a luat cu el la cvartir ceva vin și cât anume. Iar dimineața, la o jumate de ceas înainte de răsărit, să ne facem intrarea în Curtea Domnească, cu mare zarvă, strigând: „Fugiți, au intrat cătanele în București. Fugiți, îl caută pe Vodă, taie și omoară pe oricine le stă în cale. Fugiți, feriți-l pe Vodă, că-i în mare primejdie.” Iar cătanele cavalerului von Pivoda vor intra în formație de luptă, cu toboșarii bătând din tobe și gorniștii sunând atacul.

Golescu luase poziția de căpetenie. Privi roată, în lumina palidă a opaițelor, căutând anume pe cineva.

- Boier Băleanu, rogu-te pe domnia ta să-l păzești ca pe ochii din cap pe lordul Clayton cu jupâneasa lui, inglezii care se întorc în țara lor după ce au gătat cu slujba de dragomănie la Poartă. Fir de păr să nu li se clatine pe cap, dar să vadă tot, să fie martori când vor ajunge la Viena și vor poposi la palatul imperial. Să spună cum noi, boierii cei mari ai țării l-am dat legat pe voievodul grec și nu vrem să mai știm de închinare la Înalta Poartă.

- Așa voi face, cum ne-am vorbit noi mai din timp, prietene. Nu-ți fă griji despre mine, rogu-te.

După ce împărți toate poruncile, capul complotiștilor dădu semnalul de plecare. Slugile care păzeau toate potecile și cărările care duceau afară din pădure îi preluară pe boieri și cu mare fereală se topiră în noapte.

În ziua de lăsata secului pentru postul Nașterii Mântuitorului Iisus Hristos, vlădica sluji liturghia după canon. Apoi plecă, însoțit de câțiva episcopi și stareți la Curtea Domnească pentru a sfinți bucatele de dulce, cele de pe urmă. Vodă Nicolae, cu tot Divanul, îl aștepta pe vlădică la capela Curtii Domnești pentru a sluji o binecuvântare de danie din partea lui Vodă pentru pomenirea neamurilor lui plecate la loc de odihnă veșnică. Apoi trecură cu toții în spătarie unde mitropolitul sfinți bucatele pregătite pe mesele întinse. La apusul soarelui toți mesenii se săturaseră de două rânduri de bucate alese și, sub apăsarea pocalelor de vin date peste cap, începuseră să slobozească curelele și brăcinarele de pe pânțelele rotofeie ale lor. Apoi se traseră pe divanuri și sofale, la o ceșcuță de cafea și o narghilea, cu fumul înmiresmat răcit în apă de trandafir. Tipsii cu sarailii și baclavale mustind de miere,

nuci prăjite și trase în crustă de zahăr ars, mere coapte în cuptor și alte multe cofeturi și siropuri. Meterhaneaua cânta într-o cămăruță alăturată ca nu cumva, la zgomot prea mare să se strice la urechi și să se scrântească la cap măriții musafiri. Când rândurile dintâi de mâncăruri se așezară în pânțelele încăpătoare, boierii poftiră la danțuri. Lăutarii arămii la chip struniră corzile țambalelor și cobzelor și de sub arcușurile de viori porniră sârbe săltărețe. Ciubotele întărite pe călcâie cu potcoave din oțel de săbii ca să nu-și rupă gâturile stăpânii lor pe ghețușurile ce urmau să se așeze, în curând, pe toate drumurile bătură măsura pe loc, apoi se prinseră pe după umeri și stârniră pe dată, praful dintre scândurile podelelor.

Vodă se chitrofănișe binișor. Și la fel ca altă dată, în Moldova, se prinsese cu Radu Golescu și cu boierul Băleanu și se legănau, la dreapta și la stânga, îngânând cu „Tra-la-la” după melodia ce se cânta atunci. Din când în când, Vodă Nicolae scotea câte un „Hăi, hăi!”, bătând podeaua aprig. Îl strângea la pieptu-i lat pe Radu Golescu și-l săruta pe frunte și pe ochi, spunând cu mândrie că „acest boier este cel mai iubit prieten al meu!”

Bălângăneala lui Vodă mai dură o vreme, apoi cei doi prieteni dragi îl conduseră la culcare, cătinel, cătinel sau iavaș, iavaș cum spunea el de câte ori se ducea cu umărul spre un perete sau spre celălalt. Pe la miezul nopții petrecerea se sparse. Doar câțiva dintre boierii divaniți o luară pe trei cărări spre trăsurile lor către casă. Ceilalți, zglopii de parcă n-ar fi chefuit cot la cot cu Vodă, arătau că sunt gata să ducă la bun sfârșit lovitura ticluită de ceva vreme. Doar boierul Golescu ieși în curte și își turnă pe ceafă o cofă de apă rece, apoi se clăti pe gură și se frecă pe obraji, vrând să șteargă urma pupăturilor Mavrocordatului care-l alintase toată seara cu „mare și drag prieten al meu”.

Apoi cocoșii cântară a treia oară. După puțin timp dinspre bariera Băneșei se ridică un murmur, ca o adiere de primăvară mai întâi. Apoi vuietul crescău și pe ulița domnească se arătară târgoveți alergând, îngroziți, și zbierând din străfundul plămânilor: „Cătanele! Au năvălit cătanele! Fugiți! Taie și omoară pe oricine le aține calea! Fugiți, cătanele vin și ne omoară!”

Un agă și doi arnăuți zdraveni intrară în iatacul domnitorului și îl treziră, scuturându-l fără milă. „Scoală, Măria Ta, că au intrat cătanele austriece în oraș și se îndreaptă încoace.

Taie, ucid, dau foc! Trebuie să fugi, Măria Ta, că oștire nu avem, ai trimis-o de la fața Măriei Tale!”

Vodă se trezi cu greu. Capul îi era tulbure, somnul scurt nu apucase să îl golească de tăria vinului băut. Dar când pricepu că este în mare primejdie, era prea târziu. Arnăuții îl îmbrăcară cât de cât, fără să-i pună pe umeri caftanul de Domn. Vodă ceru să fie dus la capelă, acolo se va ruga lui Iisus să-l scape de dușmani și Domnul Cerului îl va asculta. Cu trăsnete îi va lovi pe cutezători.

Iar aceștia nu întârziară prea mult. Boierii divaniți sosiră călări, cu oștenii lor de curte, în fața porților celor mari. Spătarul Radu Golescu veni în fruntea lor și, cu glas mare porunci să i se deschidă, că vine cu divaniții să-l apere pe Vodă. Arnăuții deschiseră poarta, alaiul boierilor intră și, din mersul cailor începură să-i taie pe arnăuții de pază. Cei de pe ziduri întinseră arcurile și erau gata să slobozească săgețile spre atacatori. Dar Radu Golescu le strigă să se supună. „Iată, puterea lui Vodă Mavrocordat s-a surpat, au venit imperialii să-l ia prizonier. Țara își va alege domn pământean. Până atunci, arnăuți, supuneți-vă Divanului Domnesc!”

Curând se apropiară de poarta cea mare cătanele lui Pivoda. Cavalerul intră la Curtea Domnească aclamat fiind de boierii divaniți care îi ieșiră în întâmpinare. Însuși Radu Golescu ținu calul de frâu până când căpitanul descălecă.

- Unde este Mavrocordatul? întrebă el.

- Îl păzesc oamenii noștri la capelă. Se roagă! răspunse zâmbind, Golescu. Haideți acolo.

Pe drum către paraclisul domnesc, vel spătarul Radu Golescu îl întrebă pe cavalerul Stephan von Pivoda cum s-a desfășurat atacul asupra taberei celor patru sute de soldați turci, care-și puseseră corturile pe malul lacului Herăstrău.

- N-am avut nici o pierdere. Oamenii mei i-au încercuit pe turci imediat după miezul nopții. S-a lăsat ceață deasă, încât și noi am orbecăit printre copaci până am zărit luciul lacului. Acolo nu era ceață, așa că am putut să-i lovim pe turci cu salve de muschete. Cei câțiva care au scăpat de glonț s-au predat, dar oamenii mei au fost nemiloși, n-au avut nevoie să se încurce cu niște prizonieri fără valoare.

În curtea palatului domnesc au intrat doar câteva sute de oșteni austrieci, pentru că von Pivoda își împărțise armata în trei corpuri. Unii au ocupat porțile de intrare cele mari, apoi podurile principale, garnizoanele turcilor încartiruiți aici. Al doilea corp de armată a pornit căutarea prin București. Erau vânați negustorii turci, pe cei mai bogați i-au legat pentru o răscumpărare grasă. Pe cei mărunți i-au tăiat, dar au găsit puțini turci. Bucureștenii au avut grijă de aceste lifte, răzbunându-se pentru insulte și jigniri, dar și pentru tâlhăria pe care acești otomani o practicau peste tot în imperiul Sultanului. Iar al treilea corp a venit să atace Curtea Domnească. Nu a trebuit să tragă nici un glonț, acolo porțile erau date în lături, iar localnicii i-au primit cu brațele deschise. Oamenii serdarului Buzoianu și arnăuții agăi Dumitrache au venit și ei la Curte, dar când au văzut că acolo totul fusese jefuit, au fugit repede să mai prindă și ei ceva firimituri de cules din târg. S-au îndreptat spre latura palatului domnesc, acolo unde Vodă Nicolae se ruga, în genunchi, strângând lângă el pe coconii domnești, orfani de mamă: Ioan, Scarlat, Constantin, Ioannis, Ruxandra Alevra și Maria Scarlatos.

Căpitanul von Pivoda a îndreptat pistolul spre el, întrebându-l:

- Tu ești Nicolae Mavrocordat, prințul acestei țări?

- Nu, nu sunt eu acela, eu sunt doar o slugă! Îmi apăr coconii, fie-vă milă de ei!

Dar în spatele căpeteniei austriece se iviră boierii divaniți. Rânjind, spătarul Goleșcu și logofătul Băleanu i s-au adresat, batjocoritor:

- Nu te mai ascunde, ticălosule. Ți-a venit sorocul, vei da socoteală pentru averile pe care ni le-ai jefuit și pentru neamurile pe care le-ai tăiat! Dă-te legat!

Un val de amărăciune îi întunecă vederea lui Nicolae Mavrocordat.

- Năpârcci crescute la pieptul meu! Prietenii mei iubiți, m-ați înjunghiat pe la spate! Am crezut orbește în tine, boier Goleșcu! Te-am căinat pentru un conac amărât care a fost spart de cătane, ți-am dat chiar și despăgubire o mie de taleri. Iar tu râdeai în barbă, cu tot Divanul, că acel conac a scos fum de la tăierea porcilor, nu de la atacul prietenilor tăi austrieci. Dar nu-i prima

dată când voi, boierii români, vă murdăriți mâinile cu sângele voievozilor voștri. Fiți blestemați!

- Ce zice? întrebă Pivoda, urmărind schimbările de pe chipul voievodului, pe măsură ce vorbește.

- Mușcă, este ceva obișnuit la oamenii care trebuie să răspundă pentru crimele lor. Îi este frică de moarte, cavalerie. Radu Golescu i-a tradus cuvintele voievodului, accentuând pe teama de moarte a celui vinovat.

- Nu trebuie să-i fie frică de moarte! Spuneți-i că îl vom duce viu și nevătămat la Sibiu, mai întâi, apoi va fi predat Majestății Sale Împăratului Carol al VI-lea. Acum, boier Radu, spune ce să facem cu acest prins al meu. Că Bucureștiul este jefuit, este plin de ticăloșii care au ieșit la iveală, pentru pradă. Unde să-l ducem ca să fie în siguranță, până vom fi gata de drum?

Acum von Pivoda a devenit neliniștit. Avea un prizonier de preț, pe care trebuia să-l apere, să-l predea stăpânilor lui viu și nevătămat.

-Îl vom duce la conacul domnesc de la Cotroceni, cu coconii lui cu tot, până vom pregăti caleașca pentru drum lung. Doar dați o trupă de cătane care să ne însoțească pe noi până la Cotroceni.

-Otto cel Roșu va avea grija principelui. Pe cât este de mare pe atât este de deștept. A trecut prin lupte grele, a fost înghesuit de mulțime de dușmani și totdeauna a scăpat cu viață. Doar la atacul Timișvarului a avut ghinion, s-a surpat o bucată de zid peste el. Dar tot a rămas întreg! Altul mai bun ca el nu există în armata ducelui de Savoia. Otto, alegeți patru oameni cu care să-l păzești pe principe și pe coconii lui.

Vodă Nicolae înțelese tot ce au vorbit cei doi conspiratori. Doar era dragoman de meserie, știa toate limbile Europei cu care Sultanul a dus războaie și cu care a încheiat pace. Doar el a negociat aceste păci!

Au vrut să-l ducă la Cotroceni în rădvanul domnesc, cel care avea pictate însemnele Țării Românești. Atunci Vodă s-a opus.

- Nu merg cu acest rădvan care este ușor de recunoscut. Tâlharii vor sări să mă prindă, vor cere ei răscumpărare. Și cine

știe ce vor păți coconii mei. De vreți să mă pierdeți, omorâți-mă aici!

Până la urmă l-au dus cu o caleașcă simplă, cu doar patru oșteni de casă de pază. Dar Pivoda și corpul lui de austrieci veneau la o jumătate de poștă în urmă. Au stat trei zile la conacul acela mărginaș, singuratec în mijlocul câmpiei. De departe se vedea orice mișcare spre acest conac, așa că paznicii ei nu puteau fi luați prin surprindere. Cu toate acestea, prin târg se răspândise vestea că peștele cel mare, de aur, este poprit la Cotroceni și se vor plăti bani grei pe capul lui. Dar nimeni n-a avut curajul să încerce să organizeze un atac. Apoi Pivoda a ordonat plecarea. Un zvon subțire ajunsese la urechea lui precum că o oștire de zece mii de turci și de tătari vin asupra Bucureștiului să-l scape pe Nicolae Mavrocordat și să-l prindă pe el, Pivoda. Că turcii au pus preț bun și pe acest cap de cătană!

De altfel, primul gând și primele îndemnuri ale oștenilor veniți în București cu serdarul Barbu și cu aga Dumitrache, în acea zi de lăsata secului de postul Crăciunului, au fost răzbunările împotriva turcilor ce se aflau la îndemână: beșli-aga, divan-effendi-ul și o seamă de negustori turci care își băteau joc de români tratându-i cu superioritatea și aroganța pe care o aveau cuceritorii, pretutindenți în lume. Iute s-au pus în fruntea acestor judecători ai dreptății și cătanele lui Pivoda, cei ce fuseseră anume trimiși să-i taie pe turci, dar și cei ce ocupaseră punctele principale din târg. După turcii curați a venit rândul grecilor, neamuri de-ale voievodului fanariot ori cămătari de-ai lui. Răzbunările au fost crunte, au fost tăiați și batjocoriți fără nici un pic de milă. Iar de jefuit s-a jefuit tot ce s-a putut. Norocul multor străini care se ascundeau, cu rost și fără rost, cu vină sau nevinovați, a stat în acel zvon salvator, despre oștirea de turci și tătari care vine să ia țara în pradă. Târziu după această zi însângerată, a aflat Nicolae Mavrocordat despre cei apropiați ai lui care și-au găsit moartea în chiar zilele cât a stat el poprit la Cotroceni. Dar cel mai tare s-a întristat și a plâns pentru prietenul lui, muzicianul Ralache Eupragiotis, care fusese prieten și învățăcel într-ale muzicii turcești cu însuși voievodul Dumitrașcu Cantemir. Apoi au fost verii lui Vodă, Ioan și Dumitrașcu Crysoskoulaios. În toate ceasurile cât a stat ca prins de război în Transilvania, Nicolae

Mavrocordat n-a încetat să-i plângă pe morții lui, scrâșnind din dinți și punându-și în minte planuri de răzbunare din cele mai sângeroase.

Dar jaful cel mare și paguba pricinuită fără nici un rost au făcut-o oamenii lui Pivoda. După ce au despuiat Curtea Domnească de toate bunurile, cavalerul austriac și-a slobozit oamenii în târg. Orice casă mai de doamne-ajută fu călcată, lucrurile de preț confiscate, iar bărbații ce încercau să se opună abuzurilor explicând că erau parte cu boierii veliți care-l dăduseră prins pe Vodă Nicolae, aceștia erau scuipați, batjocoriți, bătuți în fața copiilor și slugilor și apoi omorâți fără judecată. Adeșeori dădeau foc caselor și acareturilor și dănțuiau în jurul focului ca niște satiri din legendele vechii Elade.

Înfrișoșăți de zvonurile că o oaste de turci vine să-i alunge pe cotropitorii austrieci, bucureștenii au luat calea bejeniei, care unde vedea cu ochii. Careta care-l ducea pe Vodă spre munți trecea pe lângă cetele de amărâți care-și căutau scăparea din fața urgiei. Oamenii se dădeau în lături din drum și blestemau de-a valma pe toți cei care purtau arme, socotindu-i la fel de vinovați pentru prăpădul ce se abătea asupra țării.

Aceste imagini dezolante l-au urmărit toată viața pe Nicolae Mavrocordat. Uneori avea căderi în pocăință. Faptele sale sângeroase îi defilau prin fața ochilor minții, aievea ziua dar și în somn, în coșmaruri grele bântuite de năluci. Morții lui se împărțeau în două tabere: de o parte stăteau victimele, destul de mulți și aceștia, dar alții, mai mulți, stăteau într-un grup separat, ca într-o coloană al cărui capăt se pierdea în depărtare. Aceștia erau neamurile celor ce au murit de mâna lui Mavrocordat, neamurile ce au plătit cu sânge dar și cu averile risipite și cei plecați de mult dintre cei vii, moșii și strămoșii, născuți dar și unii nenăscuți. Toți îl priveau cu reproș: cum ai putut face unele ca acestea? Și atunci, din mulțimea celor cărora le-a luat el viața, cu mâna lui sau din porunca lui, ieșea în față, cu cădelnița în mână, împrăștiind un fum fără culoare și miros, însuși martirul Antim Ivireanu, mitropolitul a toată Ungrovlahiei pe care el l-a trimis pe drumul martiriului. Când apărea vlădica, Nicolae se trezea într-o zbatere puternică, din care ieșea stors de vlagă. „Nu te-am omorât eu, părinte, iartă-mă! Necredinciosul Sultan a dat poruncă să fii omorât de bostangiii

care te duceau în exil, la acea mănăstire din Sinai. Iartă-mă, Părinte Antime, sfinte, iartă-mă! Roagă-te lui Iisus pentru sufletul meu, de om păcătos!”

În zilele acelea când se trezea cu povara durerii pricinuite de însuși păcatele, greșelile și ticăloșiile proprii, Nicolae se retrăgea în colțul cu icoane din iatacul său și, îngenuncheat, bătea metanii cu nemiluita, adeseori lovindu-se cu fruntea de podea că se auzeau aceste bufnituri dincolo de ușă. Atunci Scarlat, fiul cel mai vârstnic dintre toți frații, care la cei 15 ani ai săi gustase deja amara soartă a vlăstarelor de voievozi, își îmbrățișa frații și surorile mai mici, le ștergea ochii de lacrimi și îi scotea din casă, să stea departe de agonia părintelui lor, că leac nu era pentru această boală de domnitori. De aceea, cât a trăit pe pământ, Scarlat mândria tatălui, un copil înzestrat cu toate calitățile neamului lor, s-a tras de o parte de zaiafeturile cu mărimile zilei, acolo în țara unde era prinț sau beizadea, dar și în străinătățile pe unde l-a mânat soarta. Făcea crize de frică ori de câte ori tatăl său, principele Nicolae voievod al Moldovei și Munteniei, încerca să-i dea învățătură pregătitoare pentru orice fiu care va urma, cândva, la un tron oarecare. Căci osul domnesc nu poate trăi alături cu gloata, soarta lui este să fie cârmuitor și domn, uns al lui Dumnezeu pe pământ.

Vodă Nicolae a aflat târziu ce sfârșit tragic a avut Antim Ivireanu⁵⁵, mitropolitul pe care el l-a scăzut din toate drepturile bisericești, socotind că acest călugăr a uneltit împotriva lui, ba

⁵⁵ Sfârșitul tragic al lui Antim Ivireanu a fost așa: după ce l-a arestat și l-a încarcerat la revenirea sa în București, Mavrocordat a trimis o cerere la Patriarhia Ecumenică pentru caterisirea mitropolitului Ungrovlahiei, Antim Ivireanu, acuzat de răzvrătire împotriva stăpânirii ce domnește și nerespectarea unei porunci date de apostoli ca toți să se supună deoarece nu există stăpânire dacă nu este dată de la Dumnezeu. În gramata emisă de Patriarhul Ieremia al III-lea și semnată de 11 mitropoliți se arată că „sceleratul răzvrătit și conspirator contra puternicei împărății... să fie scos din catalogul arhieresc și lipsit de tot venitul bisericesc”. Peste aceste acuzații, Mavrocordat îl mai acuză de vrăjitorie și înșelăciune și îl caterisește. Este exilat prin porunca autorităților turcești la Mănăstirea Sf. Ecaterina din peninsula Sinai. Pe drum l-a ajuns din urmă porunca de osândire la moarte, dată de Sultanul Ahmed al III-lea. Turcii care îl escortau îlucid la Ainos, un oraș aflat la vărsarea râului Maritza în Marea Egee (azi Enez). Trupul i-a fost aruncat în apele Mării Egee. Maritul Antim Ivireanu a fost canonizat de Biserica Ortodoxă Română în anul 1992.

chiar s-a pus în fruntea uneltitorilor contra Luminatului Padișah, față de care patriarhii bisericii ecumenice s-au legat cu aspru legământ să arate supunere, ei și episcopii și toți credincioșii ortodocși din cuprinsul Imperiului Otoman. Primul care s-a legat cu supușenie față de sultanii stăpânitori a fost acel patriarh al Constantinoplei, prins de oștile biruitoare ale lui Mehmet Sultan, cuceritorul. De atunci până în zilele de acum, patriarhii din cartierul Fanar, de la Istanbul, au respectat această datorie de cetățeni ai statului turc și s-au arătat supuși față de puterea vremelnică. Și au obținut în schimb, toleranță.

Mânați din urmă de groaza de a nu fi ajunși de oștirea turco-tătară despre care umblau zvonurile că vine să pedepsească răzvrătirea și să-i alunge pe cotropitorii austrieci, detașamentul lui Pivoda a gonit, aproape fără oprire, până la Târgoviște. Vodă Nicolae s-a rugat, cu lacrimi în ochi, să lase caii la mers mai încet și să facă popasuri mai dese, ca să-i ocrotească pe pruncii nevârstnici de greutatea unei asemenea fugi. Dar nu a fost ascultat. Doar la Târgoviște i-a ajuns din urmă știrea, transmisă printr-un olăcar de către Radu Golescu, precum că acel zvon este fără temei și ar fi bine ca Majestatea Sa împăratul Carol al VI-lea să sprijine urcarea pe tronul Valahiei a lui Gheorghe Cantacuzino, fiul lui Ștefan Cantacuzino, voievodul spânzurat la Edicule în luna mai a acestui an. Iar țara să fie luată sub protecția Imperiului creștin Habsburgic.

De aici, de la Târgoviște, domnitorul prizonier a beneficiat de mai multă înțelegere și drumul s-a făcut cu popasuri dese, astfel că abea pe 26 noiembrie au intrat în cetatea Sibiului, sediul guvernatorului militar al armatei imperiale în Transilvania.

La Șelimbăr, la o zvârlitură de piatră de zidul sudic al cetății Sibiului, careta voievodului prizonier fu întâmpinată de o companie de cuirasieri, comandată de unul din aghiotanții generalului Steinville, guvernatorul militar al Transilvaniei. Compania era aliniată pe două rânduri, caii fuseseră ornați cu podoabe legate de harnașamente. Locotenentul care comanda compania din garda cetății îi ieși în întâmpinare căpitanului von Pivoda și îi aduse la cunoștință ordinul guvernatorului militar de a i se preda prizonierul de stirpe princiară, căruia i se vor da onoruri militare.

Careta fu trasă la câțiva pași de linia companiei de cuirasieri și vodă Nicolae fu invitat să coboare.

Obosit de atâtea zile de stat în careta nu foarte confortabilă, zgâlțâit de drumurile proaste, Vodă coborî și își întinse oasele. Mare îi fu mirarea când văzu pe tânărul ofițer cum comandă onorul de întâmpinare a unui demnitar de rang princiar, se apropie de el și îl anunță, cu tot respectul, cu cuvinte alese că de acum este considerat oaspetele personal al excelenței sale, generalul de Steinvillle. Compania de gardă are onoarea să-l conducă la locuința ce i-a fost rezervată în centrul cetății. Principele este invitat a doua zi, la ora prânzului, la o întrevvedere cu excelența sa.

Uimit peste măsură, dar flatat de curtoazia cu care a fost primit, deși era prizonier, Vodă Nicolae s-a așezat cu mai multă demnitate la fereastra caretei și s-a ținut, așa cum fusese învățat, cu demnitatea cuvenită rangului său. Inima i se încălzise, acum spera că va putea să redea coconilor săi liniștea atât de trebuincioasă, după chinurile prin care trecuseră de la moartea mamei lor.

Ploua mărunț când trecură pe sub poarta din zidul cetății. Ploua mocănește cum spuneau oamenii de la șes, bucurându-se de o astfel de ploaie pentru că toată intra în pământul însetoșat de uscăciunea toamnei lungi și calde. Deși ploaia era mărunță, străzile pavate cu pietre șlefuite în cuburi egale, din andezit sau bazalt scos cu trudă amară din munții Făgărașului, păstrau bălți cu apă noroiată care anunța capcane și pericole, la fel ca viața de toate zilele. De cum intrară în cetate întâlniră, într-o piață apropiată de poartă, un om legat la stâlpul infamiei. Capul și brațele îi erau prinse în grumăzare de lemn tare, iar picioarele îi atârnau, fără ca genunchii să i se odihnească pe pământ. Sub el era baltă gălbuie, de urină probabil, iar balta era plină cu tot felul de lături stricate. Tot locul mirosea îngrozitor. În piață își făceau rondul patru cătane din paza cetății, doi dintre ei fiind mai aproape de omul de pe stâlpul infamiei, gata să intervină ori de câte ori cineva din mulțime ar fi îndrăznit să se apropie, să ușureze chinul celui legat.

Nicolae privi scena și își aduse aminte că mai văzuse asemenea pedepse aplicate spre desfătarea târgoveților în cetățile Italiei, demult, când fusese acolo ca învățăcel. În Imperiul Otoman

pedepsele datornicilor erau mult mai aspre, întrucât onoarea era la mare cinste și legea nu permitea să se bată joc de supușii din credința lui Alah.

Orașul nu era foarte curat. Ca în orice așezare care avea ziduri de apărare, spațiul fusese împărțit în așa fel încât să ofere adăpost la cât mai multă lume. Străzi înguste, clădiri înghesuite una în alta, gunoaie aruncate în imediata vecinătate a ușilor sau porților, câini vagabonzi, jechoși, cu nemiluita. Nu le-a luat mult să ajungă în piața centrală. Au intrat într-o curte păzită cu zid înalt, care adăpostea un fel de conac boieresc nu prea mare, și un fel de parc cu câțiva arbori, pe sub care se vedea o pajiște cu iarbă uscată, rărită de secetă.

Casa ce le-a fost dată să fie spre folosință nu era foarte chivernisită. Simplitatea mobilierului, lipsa ornamentelor obișnuite pe pereți, cei câțiva slujitori ce primiseră ordinul militar să îl servească pe el și pe însoțitorii lui arătau că avea statut de prins de război, să nu-și închipuie altceva.

Majordomul îl însoți pe înaltul oaspete să viziteze locuința.

- Aici la parter este sufrageria și bucătăria. Camerele slujitorilor sunt la subsol. Din dormitorul principelui slugile pot fi chemate la orice oră din zi sau din noapte, trăgând de acest cordon, care este legat de un clopot, pus pe plafonul coridorului de la camerele servitorilor. Valetul Ferdinand, iată Excelență, acest flăcău tomnatic ce a servit zece ani ca dragon în regimentul de gardă al Majestății Sale, este pus la dispoziția domniei voastre.

-Dormitorul principelui este la primul cat, continuă majordomul. Din dormitor, Alteța Voastră poate trece într-o mică încăpere care poate servi de birou și bibliotecă. Dormitorul are un șemineu foarte bun, a fost reparat în această vară și are un tiraj corect. Tot la primul cat sunt două încăperi care pot fi folosite ca dormitoare ale prințșorilor. Doicile – că am văzut că Alteța Sa este însoțită de două doici – pot locui într-una din aceste dormitoare, iar conașii în cealaltă încăpere. La catul al doilea sunt patru dormitoare care pot adăposti câțiva oaspeți, fie rude din familie, fie prieteni. Conacul nu are grajd propriu, oaspeții care au locuit aici au folosit grajdul guvernatorului și servitorii de acolo. În afară de bucătăreasa Iluș, unguroaică, mai avem două doamne

care se vor ocupa de curățenie și de baie. Ele pot fi de folos la îngrijirea prințșorilor. De nevoile cuhniei se ocupă Isidor, iar de caleașca Alteței Voastre se va ocupa Hans Feldbaum.

Pe tot traseul de vizită, Vodă Nicolae fu însoțit de locotenentul Vincent Molinari. La sfârșitul prezentării locuinței și a servitorilor casei, tânărul ofițer i se adresă, cu tot respectul:

- Alteța Voastră trebuie să cunoască faptul că pe durata șederii domniei voastre aici, pe cuprinsul cetății Sibiului, veți avea statutul de prizonier de război. Veți avea domiciliu forțat, sub pază personală. Nu veți putea părăsi rezidența decât la ordinul Excelenței sale generalul Steinvile, însoțit de o escortă militară înarmată. Două cătane vor fi de pază la ușa apartamentului personal al Alteței Voastre, ei vă vor însoți și la plimbarea prin parcul locuinței. O a treia cătană va face de pază la ușa de acces în locuință. Dacă Alteța Voastră are vreo dorință specială o pot transmite Exceneței Sale generalul. Vă rog să spuneți.

-Vă rog să-i transmiteți Excelenței Sale generalul Steinvile că sunt foarte plăcut impresionat de primirea ce mi-a fost rezervată. Recunosc alesele însușiri ale unui nobil bine educat, sper să am plăcerea să îi exprim mulțumirile mele direct, cât mai curând. Până atunci aş dori, dacă îmi este permis, să scriu câteva scrisori și să-mi completez jurnalul. Pentru aceasta aş avea nevoie de hârtie și de sculele de scris. Nu voi sigila scrisorile mele ci i le voi prezenta Excelenței Sale spre a le citi, ca să se convingă de buna mea credință. Locotenente, te rog să primești mulțumirile unui om bătrân, obosit de o călătorie grea, dar și de vicisitudinile vieții, care apreciază comportamentul desăvârșit al domniei tale. Grațioase aprecieri și laude se cuvin părinților domniei tale, pentru educația aleasă pe care ți-au dat-o.

Simțind atmosfera liniștită, fără amenințările din privirile crunte ale oștenilor căpitanului Pivoda care îi terorizaseră de-a lungul celor zece zile de drum lung și obositor, copiii lui Vodă Nicolae începură să ciripească, chiar să se zbenguiască prin cele trei camere de la catul întâi. Nicolae îi privi cu dragoste, înhățându-i pe rând, strângându-i la piept și sărutându-i pe creștet sau pe frunte. Ceru servitoarelor să pregătească baia copiilor, separat pentru băieți și separat pentru fete. Spălați și îmbrăcați în haine curate, trecură la masă și după câteva linguri de supă caldă,

de pasăre, căpușoarele cu cârlionți de tot felul începură să se aplece când pe un umăr, când pe celălalt, astfel că Vodă îi luă pe rând în brațele-i puternice și îi duse la culcare. Așternuturile albe, apretate, mirosind a flori de câmp au primit trupușoarele somnoroșilor și i-au îmbrățișat în somnul odihnitor, lipsit de griji, așa cum numai tinerețea ocrotită de părinți o poate dovedi.

Apoi Vodă se îmbăie, la rândul-i. Apa caldă îl moleșea curând, așa că nu zăbovi prea mult în cada înaltă ci se dăruia, la rândul-i somnului. A fost prima zi, poate din tot acel an furtunos, în care somnul îi fu curat, fără coșmaruri și treziri cu transpirație pe tot trupul și groaza în suflet. Cu pași ușori, ca să nu deranjeze somnul călătorilor obosiți, servitoarele întreținură focul aprins în șemineuri până la ore târzii. Doicile veghează somnul copiilor, apoi adormiră și ele, obosite.

Nicolae se trezi când lumina zilei începea să albească marginile ferestrei din dreptul patului cu baldachin în care dormise somn dător de putere. Rămase în așternutul curat, încercând să nu se gândească la spaima care l-a ținut cuprins în toți anii de când se dedicase misiunii de a conduce țările române. Prizonier fiind, la cheremul unui dușman despre care știa că este crud și nemilos sub masca unei curtoazii special cultivate, Nicolae Mavrocordat se împacă cu gândul că, dacă scapă cu viață și cu libertate, de acum până la capătul drumului se va putea dedica scrisului, împlinindu-și dorul de a așterne pe hârtie atâtea experiențe trăite care nu trebuie să se șteargă, ci trebuie lăsate urmașilor, ca sfaturi și călăuze printre capcane și dușmani. Se delectă o vreme cu acest gând, al tihnei cărturărești. Se cuvenea ... sigur, aseară fusese mult prea obosit ca să stea în genunchi și să mulțumească cerului și Maicii Ocrotitoare pentru că l-au ajutat să ajungă la acest loc de popas. Acum însă, gândul datoriei îl scoase din așternuturi și, îngenunchind lângă șemineul ce mai dădea căldură, scoase de sub pernă icoana Maicii Domnului cu Pruncul sfânt în brațe și începu să se roage. Intră în atmosfera credinței curate, cu rugăciunile începătoare pe care le spunea totdeauna cu mult drag, considerându-le cheia spre țărâmul veșniciei la care jinduia din toată inima. Povara grijilor îl apăsase în ultimii ani și tot ceea ce văzuse din veșnicie fusese doar o lumină palidă ce apărea undeva, departe, ascunsă și atât de îndepărtată încât sufletul lui și inima și

mintea se umpleau de amărăciunea neputinței de a părăsi drumul plin de primejdii, dar și de răspunderi grele. Acum, la acest ceas de zori de zi și poate chiar de început de o perioadă nouă, în care nu va mai simți apăsarea grijilor pentru țară, Nicolae Mavrocordat își deschise sufletul spre Cer și spre Cel ce L-a trimis să ducă această cruce grea în spate. „Doamne, nu voiesc să mai duc această povară care nu mi se potrivește. Mi s-a dovedit că am fost slugă și la Mamona, iar pe Tine, Iisuse Mântuitorule, te-am lăsat la spate, purtându-mă ca o slugă nemernică a necredinciosului Sultan și oropsindu-l pe fratele meu creștin. Iartă-mă, Doamne, și nu mă judeca decât cu mila Ta nemărginită. Dă-mi răgaz să mă limpezesc, să aflu cărarea pe care să merg în urma Ta, Iisuse drag! Ajută-mă să am grijă de copiii pe care mi l-ai dăruit, Doamne, să-i văd crescând neîmpresurați de amenințările cele multe din această lume plină de păcatele orgoliilor de os domnesc.”

Stătu îndelung de vorbă cu Domnul și Mântuitorul lui, simți cum amărăciunea pierderilor suferite începe să-l lase din strânsoare. Zgomotele casei, ale pașilor servitorilor care se ocupau cu treburile grabnice ale începutului de zi, apoi chicotitul coconilor, pentru prima dată răsunându-i în urechi ca glasuri de îngeri nu de copii speriați, toate acestea le simți cu inima copleșită de recunoștință pentru acest liman liniștit, depărtat de furtuni și urgii. Apoi ușa iatacului se deschise încetisor și nasul valetului Ferdinand se iți, căutând să vadă dacă principele se trezise și are nevoie de ajutorul lui.

- Intră, Ferdinand, intră. M-am trezit de multișor, dar m-am rugat Domnului, mulțumindu-i pentru tot ceea ce mi s-a întâmplat de când acel tânăr aghiotant al Excelenței sale m-a întâmpinat la poarta cetății. Ai cumva vești, de la cancelaria Excelenței Sale? Când va cere să-i fiu înfățișat?

- Nu avem, Alteță, nici o știre încă. Este prea devreme pentru slujbașii cancelariei. Munca începe după trezirea din somn a Exceleței și devine obligatorie imediat ce Stăpânul se ridică de la masa micului dejun. Dar îngăduiți-mi, Alteță, să vă prgătesc pentru întâlnirea cu Exclența sa, guvernatorul. Că oricând poate să trimită după Alteța Voastră și nu se cuvine să vă lăsați așteptat, având această calitate de prizonier de război. Trebuie să fiți cuviincios îmbrăcat ca să aduceți cinste rangului domniei voastre.

Iertați-mă, Alteță, pentru aceste cuvinte nepotrivite și obraznice, Alteța Voastră știe mai bine ce se cuvine și ce nu se cuvine a face

...

Mai întâi valetul îi puse în ordine mâinile. Degetele voievodului aveau unghii mari, neîngrijite, murdare. Apoi Ferdinand îi aranjă pletele și barba, așa cum a dorit voievodul, privindu-se într-o oglindă de Veneția rotundă și cu coadă de fildeș, cu ape limpezi, pe care valetul i-a pus-o în mână.

- Poate ar fi bine, Alteță, să folosiți o pudră pentru plete și barbă, nu credeți?

- Nu, Ferdinand, eu sunt un creștin supus Sultanului, nu sunt trădător ca să încep să mă ploconesc, mai întâi schimbându-mi portul și trecând la cel din țara învingătorului. Este o regulă elementară de demnitate, Ferdinand, nu ar trebui să mă pui la încercare. Însă aș dori să-mi îngrijesc dinții, poate că ai o apă de gură sau altceva, ca să scap de culoarea galbenă și de mirosul greu?

- Sigur, Excelență. De dantură și de gură ne vom îngriji după ce veți servi micul dejun. Doriți să coborâți în salon, sau să vă servesc o gustare aici, în dormitor?

- Nu, Ferdinand, doresc să mămânc cu copiii mei. Vreau să ne reunim toată familia, să ne punem de acord cu toții pentru momentul când guvernatorul va ordona să mă prezint la fața lui.

- Prea bine, Alteță, voi întreba dădacele și servitoarele cum sunt coconii și dacă s-au ocupat de ei, așa cum o cere eticheta oricărei curți princiare.

Aproape de ora prânzului sosi tânărul locotenent Molinari cu poruncă de la guvernator, ca prizonierul să-i fie înfățișat de îndată. Când Vodă porni spre ușa salonului, urmat de fiii și ficele lui, locotenentul se arătă încurcat și nu știu cum să se scuze. Până la urmă Vodă află, printre bâlbâieli, că Excelența Sa generalul Steinvillie ordonase să-i fie înfățișat prizonierul, nu domnitorul Țării Românești, cu familia sa.

- Ai înțeles corect porunca Excelenței sale, locotenente. Îi vei înfățișa prizonierul cu copiii lui, pentru că și acești coconi sunt prizonieri, la fel cu tatăl lor. Guvernatorul Transilvaniei trebuie să-și cunoască captivii, pe toți, nu crezi că acum este momentul cel mai potrivit?

Vodă rostise acest amendament de comportament cu tonul neutru al diplomatului care știe să netezească orice gafă a interlocutorului său, făcută sau rostită din neștiință. Luând act de această lecție, locotenentul ordonă grupului de soldați cu care venise ca să-l escorteze pe prizonier, să se alinieze în formație de marș și să treacă în spatele familiei domnitorului valah. Astfel, intrând în piața largă pe a cărei latură opusă se afla palatul guvernamental, grupul voievodului muntean apărură ca un alai, nu ca un prins escortat. Puțina lume ce se afla în trecere se opri, curioasă să vadă acest grup mergând pe jos, ca plebea de rând. Aflară repede că este un prizonier de rang înalt, captură de război de la otomanii care tocmai fuseseră înfrânți de glorioasa oștire imperială.

Generalul de Steinville îl primi pe Vodă Mavrocordat în sala cea mare, de consiliu. Fusese anunțat că prizonierul princiar venise însoțit de copiii săi, așa că generalul, om de lume desăvârșit, înțelese că are în față un diplomat vestit care reușise, iată, să transforme o prezentare rușinoasă, de umil prins de război, într-o aparentă vizită de curtoazie, a unui nobil aflat în tranzit.

- Aparențele contează enorm de mult, dragă conte, în lumea capetelor încoronate. Avem dovada că acest voievod muntean nu este un boier de rând. El este fiul vestitului Alexandru Mavrocordat Exaporitul, cel ce ne-a pus în brațe Ungaria și Transilvania, prin pacea de la Karlovitz, pe care a negociat-o atât de frumos încât stăpânul lui, Sultanul, l-a felicitat, gratulându-l cu dărnicie pentru că a reușit să salveze imperiul său de un dezastru de proporții.

Contele Teleki, prietenul generalului, se înclină, aprobând lămuririle guvernatorului și, ca să dovedească la rândul lui că nu este total nepriceput, adăugă:

- Acest Nicolae Mavrocordat a fost, la rândul lui, câțiva ani Mare Dragoman, iar când a cerut Sultanului să-i dea scaunul Moldovei a motivat prin arborele lui genealogic, dezvăluind înrudirea cu voievozii și justificându-și, astfel, pretenția de căftănire.

- Să-l primim, conte, și să-l ascultăm, să vedem dacă strategia este pe măsura omului de aleasă educație, așa cum se spune despre el. Știu toate acestea de la fostul secretar al lui

Constantin Brâncoveanu, nobilul Anton Maria del Chiaro. care mi-a trimis cu câteva zile în urmă o scrisoare din care aflu ce grozăvii s-au întâmplat în acest an, în Muntenia, de când a ajuns pe tron Nicolae Mavrocordat. Italianul își arată uimirea cum s-a schimbat, într-un timp foarte scurt într-o persoană însetată de aur și sânge un om nobil care s-a arătat atât de vrednic în slujbele pe care le-a avut, la Cancelaria Divanului în calitate de dragoman, apoi la curtea Modovei în cele două domnii, mai ales în ultima în care a reușit să readucă la viață o țară muribundă, să dea curaj unui popor greu încercat de războaie și jafuri, cu mulțime de robi mânâți peste Prut și Nistru către târgurile de sclavi din Africa. Spune del Chiaro la final, că cine nu-i cunoaște pe boierii munteni și poftele lor uriașe pentru avere și putere, talentele de a complota și de a trăda pe oricine, acela poate să-l acuze pe Nicolae Mavrocordat de crimele ce i se pun în cârcă. Și mă roagă, cu toată sinceritatea, să caut să aflu singur ce fel de om este prizonierul meu și apoi să-i aplic tratamentul care i se cuvine.

- Fără îndoială că o asemenea scrisoare, de la un om care nu a fost un apropiat al voievodului grec, care nu a primit de la el onoruri și favoruri, poate să fie privită ca o mărturie de sinceritate și bune intenții. Cred, Excelență, că îndemnul nobilului del Chiaro trebuie să fie urmat, desigur cu limitele ce vi se impun de către Curtea de la Viena. De altfel, del Chiaro mi-a scris și mie și m-a anunțat că în curând se va hotărî să-și vândă moșia pe care a primit-o de la Vodă Brâncoveanu și să se retragă spre patrie, poate că va trece prin Sibiu și va cere îngăduința să zăbovească la noi, câteva zile.

- Bine, conte. Cred că știm tot ce trebuie să știm despre omul care așteaptă în anticameră. Să intre prizonierul!

Ușa se deschise larg, ambele aripi fiind date spre perete, lucru care nu era la locul lui pentru introducerea unui prizonier de război. Dar ușierul a considerat că așa trebuie să facă, grupul lui Vodă Nicolae fiind destul de numeros, împreună cu copiii și cele două dădace. Steinvile mustăci la vederea acestei noi încălcări de norme elementare, dar contele Teleki nu se putu abține să nu-i șoptească guvernatorului „Iată că omul nostru face jocurile, nu domnia ta, Excelență!”

Voievodul muntean se afla în mijlocul copiilor lui. În față erau cei doi băieți mai răsați, Scarlat și Ioan, apoi Constantin și Ioannis ținuti de Vodă de mână, pe stânga și pe dreapta, iar fetele în urmă, cu doicile lor. Nicolae se apropie lent de mijlocul sălii, șoptind copiilor ce să facă. La distanța convenită se opri și, înclinând puțin capul, se adresă în limba latină celor doi domni care hotărau soarta lui și a copiilor lui. Odihna binemeritată după o călătorie epuizantă nu reușise să-i îndulcească trăsăturile. Fața lui Vodă era trasă, necazurile îl marcaseră puternic. Potrivit de statură, Vodă slăbise în ultimele două luni când fusese nevoit să fugă din capitală, apoi să revină să judece pe complotiștii dovediți, apoi săptămânile din urmă când buna lui credință fusese amarnic terfelită de oamenii pe care-i considerase prieteni sinceri. Barba neagră era înspicată cu fire albe, acum apăruseră chiar șuvițe. Cuca din blăniță scumpă pusă pe cap nu-i ascundea părul negru, bogat. Purta un caftan din mătase aurie, bogat ornat cu arabescuri și flori mărunte. Fără mâneci, caftanul avea blăniță la despicăturile de la umeri și în față, până la poale. Pe degete, voievodul avea câteva inele grele, cu smaragde și turcoaze. Ciubotele roșii, cu carâmbii înalți, erau noi, probabil acum fuseseră scoase dintr-un cotlon al cufărului de călătorie.

Vodă deschise vorba, considerând că se cuvine să rostească el un început de dialog, pentru ca gazdele să nu-l trateze, de la început, ca pe un prizonier de război.

- Mulțumesc Excelenței Voastre pentru bunăvoința cu care ați tratat un prizonier de război, acordându-ne, mie și coconilor mei, o casă frumoasă și călduroasă spre găzduire și servitori cu desăvârșire potriviți gustului unui nobil vestit, așa cum sunteți cunoscut, generale, la Istanbul, dar și la curțile domnești de la Iași și București. Mă aflu la cheremul învingătorului, soarta mea aștept să mi-o spuneți. Vă rog, atât cât pot îngădui eticheta și ordinele ce v-au fost transmise de la Viena, să țineți seama că sunt un om greu încercat de soartă și la fel sunt și copiii mei, care au rămas orfani de mamă de puțină vreme.

- Hm, comportamentul domniei voastre, Alteță, este pe deplin în concordanță cu educația aleasă pe care v-a dat-o tatăl dumneavoastră, Exaporitul. Nu vă ascund că, atât eu cât și prietenul meu apropiat, aci de față, contele Teleki Istvan pe care

nu cred că ați avut prilejul să-l cunoașteți, apreciem inițiativa Alteței Voastre de a face primii pași în această întâlnire care este o noutate pentru noi. Regulile diplomației vă sunt intrate adânc în sânge, astfel că noi am primit o bună ilustrare a ceea ce înseamnă firescul chiar în situații care ar putea să se arate ca jenante.

Se înclină, la rândul-i, cu același gen de plecăciune pe care o exersase și Mavrocordatul, iar contele Teleki îi urmă, imediat, exemplul.

- Dar vă rog să luăm loc la masa aceasta de consiliu. În puținele noastre cuvinte de întâmpinare am încercat să îl salut pe omul obișnuit să fie în apropierea celor mai puternici oameni din lume, nu pe cel care, vremelnic, se află ca prins de război. Nu sunteți de acord, Principe, să lăsăm copiii în grija majordomului și a servitorilor, într-o cameră alăturată, unde li se vor servi dulciuri și se vor putea delecta cu câteva jucării pe care le aveam la îndemână? Fiți sigur că ei, copiii, nu sunt considerați oficial prizonieri de război! Deci sunt tratați, aici la noi, ca prinți de neam ales!

Se părea că gheața fusese spartă. Rămânând singuri, cei trei oameni trecură, pe nesimțite, de la limba latină cea uzuală pentru discuțiile diplomatice în toată Europa, la limba germană, mai comodă pentru gazde, dar folosită cu dezinvoltură de Nicolae Mavrocordat, despre care se știa că are un talent deosebit în asimilarea rapidă și corectă a limbilor străine.

Pentru început, generalul Steinville îi aduse la cunoștință care va fi statutul său aici, la Sibiu, și cât va dura acest statut de prizonier.

- Capturarea Alteței Voastre a fost pusă la cale de însuși Eugeniu, duce de Savoia. Gândește, prințul comandant general, că la apropiatele negocieri de pace numele voievodului Țării Românești va trage greu la cântarul schimbului de prizonieri. Casa imperială de Habsburg nu țineste, deocamdată, să se extindă pe Dunăre până la vărsarea fluviului în Marea Neagră. O asemenea intenție se va lovi, cu scrășnete și scântei, de pofta Moscovei de a stăpâni această zonă, ca puncte de lansare a oștirilor sale spre Constantinopol, de unde vrea să-i arunce pe osmanlâi înapoi, în fundul Asiei.

Generalul comenta strategia de expansiune a casei imperiale în deplină cunoștință de cauză, dar și cu bună intenție, fără a se feri de Vodă Mavrocordat despre care se știa că devine, adeseori, sfetnic de mare încredere al Marelui Vizir și chiar al Padișahului. O informație de asemenea valoare avea scopul de a liniști și a adormi vigilența Porții, astfel că de la Viena oricând se va putea porni o campanie militară de-a lungul Dunării, atunci când armata va fi pregătită. Zâmbetul generalului trăda șiretenia, lucru pe care experimentatul diplomat l-a sesizat fără greutate.

- Această informație ar fi foarte valoroasă pentru Divanul otoman, dar Excelența voastră poate să fie liniștită în privința mea. Întreaga corespondență pe care o voi purta cu prietenii și familia va trece, spre verificare, pe la Cancelaria guvernatorului Transilvaniei, răspunse Nicolae, revenind asupra statutului său de captiv despre care încă nu i se comunicase nimic oficial, în afară de cele spuse de tânărul aghiotant Molinari.

- Principe, spuse generalul Steinvile, vă aflați aici în calitate de captiv, de prizonier. Principatul pe care l-ați condus până să fiți preluat de oamenii noștri, a fost în război cu Imperiul austriac, cu Casa de Habsburg, în calitate de vasal al Înaltei Porți. Ați contribuit cu oști, cu provizii pentru trupele Sultanului, ați făcut transporturi pe Dunăre și pe drumurile din Ungrovlahia, aprovizionând oastea dușmană nouă. Noi am primit instrucțiuni de la Curtea Imperială ca tratamentul care vi se va aplica să fie cel cuvenit unui prinț oriental, de o confesiune diferită de cea romano – catolică, însă de un rang inferior față de situații similare unor prinți din lumea noastră. Alocația noastră va fi mai austeră, nu se va ridica la cele obișnuite rangului pe care-l aveți în interiorul Imperiului Otoman. Pentru nevoile personale ale Alteței Voastre și ale familiei voastre am primit instrucțiuni să vă permitem să primiți subsidii de la rude și prieteni, însă în limite strict controlate. Acestea sunt, în mare, condițiile ce vi se oferă până când Majestatea Sa imperială sau cancelarul nostru va dispune altfel. În afara acestui cadru general, mi s-a transmis că am libertatea de a vă aplica un tratament conform cu comportamentul Alteței Voastre și al celor din jurul vostru. La rău comportament pot să aplic rele tratamente.

Voievodul ascultase cu atenție explicațiile generalului. Deoarece acesta transmitea un ordin primit pe cale ierarhică, Steinville folosisese limba latină. Astfel evita să facă interpretări eronate dacă traducerea sa în germană nu ar fi respectat tot ceea ce fusese clar și precis definit. Primind acest ordin cât se poate de clar, Vodă Nicolae nu se grăbi să dea un răspuns imediat. Stătu câteva minute pe gânduri, apoi zise:

- Știți foarte bine cât de ingrată este poziția noastră, a principilor creștini care am primit ranguri de demnitari în cadrul Imperiului Otoman. O știți foarte bine din strălucita colaborare pe care ați avut-o cu regretatul Constantin Brâncoveanu. Multe fapte ale acestui mare om îmi sunt cunoscute. Ca atare, când am avut prilejul nu am prețuit să-i urmez exemplul, deși știam cât de mare este primejdia la care mă expun. La bunele mele intenții pe care vi le-am scris în vară, nu am primit un răspuns încurajator. Știam că alții sunt cei cărora le-ați acordat încrederea voastră. Știam și măsura în care boierii munteni îmi sunt ostili. I-am urmărit cât am putut, dar nu m-am dat în lături să acționez să-mi apăr pielea și interesele. Trebuie să recunoașteți, Excelență, că nu v-am fost dușman, niciodată.

Generalul se înclină în semn că a înțeles pe deplin replica prizonierului. Spuse doar atât:

- Pe deplin, Alteță!

Apoi Vodă Nicolae continuă:

- Ați folosit, desigur cu eleganță, termenul de „preluat” de către oștenii ce au avut această misiune. Adevărul este, Excelență, că am fost „răpit” prin metode militare, atacat și somat să mă predau. Nu am opus rezistență soldaților dumneavoastră, pot ei să depună mărturie, jurând pe sfânta cruce. Că nu mi se acordă favoruri, o înțeleg pe deplin. Dacă tratamentul ce mi se aplică, mie și coconilor mei, va fi egal cu cel de până acum, voi fi cât se poate de mulțumit. Niciodată în viața mea, și pot spune că la fel ca mine, nimeni din familia mea, nu a făcut parte din vreun complot sau uneltire împotriva puterii vremelnice. Că toți suntem trecători pe acest pământ și, cum viața aceasta este doar o clipită în veșnicie, se cuvine să ne dedicăm cu trupul și sufletul venerării lui Dumnezeu. De altminteri, cum nu știu cât va dura detenția mea aici – și nici nu mă neliniștește prea mult, având în vedere

noblețea cu care am fost primit și tratat din chiar prima clipă – aş vrea să vă destăinui că nutresc speranța că voi fi lăsat să-mi îndeplinesc, în liniște, visul de a desăvârși scrierea unei cărți de filozofească îndrumare pentru toți cei cărora Bunul Dumnezeu le-a hărăzit soarta de a conduce o țară, fie ea mai mică sau mai mare. Cred că am primit darul de a scrie, am fost educat și școlit pentru a lucra în folosul stăpânilor mei și mi-am îndeplinit datoria cu bună credință și smerenie, atât cât poate să fie smerit un om cu o asemenea răspundere lumească. Am adus cu mine câteva din cărțile și manuscrisele ce-mi sunt atât de dragi și din care m-am adăpat cu înțelepciune, așa cum însetatul din deșert cade la malul lacului cu apă limpede din mijlocul oazei din pustie. Vă rog, Excelență, îngăduiți să păstrez acest bagaj scump mie, pentru suflet, inimă și minte, să nu mi se confişte sau răpi rodul trudei mele de o viață, de a aduna aurul înțelepciunii pe care oamenii mari ai vremurilor le-au pus în scrierile lor.

- Ooo, Alteță, sunteți un cărturar?! Nu v-am cunoscut sub această haină, de creator de îndrumări pentru conducerea cu înțelepciune a treburilor de stat. Că sunteți un erudit asta toată lumea diplomației o știe. Familia Mavrocordat este o familie aleasă, de oameni culți și binecrescuți. Dacă voiți să scrieți, veți avea nu numai îngăduința ci și sprijinul nostru. Eu, personal, vă pot arăta umila mea bibliotecă, din care veți putea alege acele tomuri pe care le veți considera utile strădaniei la care vreți să vă înhămați. De asemenea, contele Teleki, prietenul meu, va face la fel. Vom pune o vorbă pe lângă marea familie Bruckental care posedă cea mai mare și mai bogată colecție de scrieri, legate în tomuri sau simple pergamente și manuscrisuri. Îmi veți acorda favorul, Alteță, să-mi vorbiți odată, când veți găsi de cuviință, despre ideile pe care le veți prinde în opera Alteței voastre?

- Desigur, Excelență! Când stăteam în mijlocul furtunii ce bântuie pământul țării ce mi-a fost dat să o conduc și să o gospodăresc, n-am visat nici măcar în visul cel mai tainic, că voi ajunge să mă răsfăț cu asemenea prieteni și în mijlocul acestei grădini de frumusețe, pace și multă bunăvoință! Domnul fie lăudat!

Discuția mai continuă încă un ceas, în nota de bucurie pe care o dă descoperirea de oameni cu aceleași daruri, haruri și

credințe pe care vor să și le împărtășească. Apoi guvernatorul porunci să se pună masa, la care îl pofti pe distinsul prizonier. Copiii primiră o atenție aparte, fiind încurajați să lase sfiala deoparte și să se delecteze cu bucate de care nu au avut parte de destulă vreme. Mergând spre locuința ce i-a fost rezervată, la amurgul zilei, Nicolae Mavrocordat se bucură de lumina soarelui la asfințit, semn că însuși Cerul se milostivește spre el, dăruindu-i aceste clipe de liniște și zidire sufletească. Stătu la rugăciune mai mult ca alte dăți, când avea clipa lui de taină cu divinitatea. Acum, în marea lui Bunăvoință, Tatăl Ceresc îi primi cu drag gândurile de recunoștință, mărturisirile de smerenie și mulțumirile pe care acest fiu al Lui le așternea cu sinceritate, la picioarele tronului veșniciei.

Capitolul 17

Colivia aurită

Câteva zile Nicolae Mavrocordat fu lăsat să se odihnească. Vodă se ocupă de sine, dar cea mai mare parte a zilei o petrecea cu fiii săi. Scarlat împlinise 15 ani, era un copil răsărit, destul de bine dezvoltat fizic, însă nu avea nicio atracție spre statutul de posibil moștenitor al tatălui său, ori de pretendent la un tron. Discursul tatălui său îl asculta cu respectul cuvenit, însă Vodă vedea că acele cuvinte, pe care el le considera convingătoare, nu-i intrau în urechi, treceau pe alături, pierzându-se în vânt. Nicolae văzu și inima îi săltă cu bucurie. Acest cocon, beizadea cum poate fi socotit la această vârstă, trebuie pornit pe calea diplomației. Dacă nu-i place să ocupe un tron, musai că trebuie să devină dragoman. Schimbă deci vorbirea sa și trecu la istoria dragomaniei în Imperiu. Aduse vorba despre Panaiotis Nikousios, cel care l-a ridicat pe tatăl său, Exaporitul, apoi despre acest erou al casei lor.

- Bunicul tău, Exaporitul, a adus atâta faimă casei noastre încât numele lui este pomenit cu cinstire în toată Europa și chiar și în Serai.

- Știu totul despre bunicul meu, odihnească-l Dumnezeu în lumea cea veșnică. Îl admir la fel ca toți cei din neamul nostru, dar eu slugă la Sultan nu vreau să fiu. Știu că te înspăimânt, tată, dar pe mine lumea aceasta mă înfricoșează. Sunt încă fraged, dar am văzut prea mult sânge și prea multă ticăloșie. Te rog, dragul meu părinte, vreau să urmez o cale mai blândă, în viață. Vreau să mă dedic studiului, poate aș ajunge un dascăl bun la Academia Patriarhiei Ecumenice din Constantinopolul nostru. M-aș liniști și aș putea trăi fără spaimile care mă bântuie acum. Ai milă, drag părinte al meu și te îndură de mine! Nu vreau să-ți aduc supărare, dar nici nu pot zăbovi prea mult în aceste locuri unde oamenii se mușcă mai rău decât cele mai ticăloase fiare ale pădurii. Îngăduie-mi, părinte, să merg la școlile cele vestite pe care le-ai urmat și domnia ta, la Roma, la Bolognea, poate și la Paris sau la Viena. Imediat ce vom scăpa de năpasta aceasta, trimite-mă să fac școli înalte, pentru a deveni un erudit. Asta îmi doresc, dragul meu părinte, să devin un erudit.

După această confesiune sinceră, Nicolae îl privi cu alți ochi pe fiul său cel mai mare. Discuțiile lor continuau pe cele mai înalte tărâmurii ale istoriei, filozofiei, chiar și de anumite reguli fundamentale ale matematicii avură prilej de schimburi de informații. Inima lui Nicolae se înveseli, fiul lui cel mare, Scarlat, dovedea o mare înclinare spre cunoaștere. Memoria îi era foarte bună, mintea îi era bine organizată, astfel că laudele tatălui nu întârziară prea mult să se reverse asupra lui.

Dar n-a trecut nici măcar prima săptămână de când era aici, în colivia lui de aur, când guvernatorul îl convocă la palat, la o cină. Au șezut la masă iarăși, cei trei, Steinvill, contele Teleki și Nicolae Mavrocordat. Însă Vodă zări, într-o clipită de ochi, cum două căciuli înalte având forma bine cunoscută și poalele de caftane tivite cu blănuri scumpe, au alergat să se tragă la fereală din calea lui pe când se îndrepta spre ușa mare de intrare în palatul guvernamental.

- Alteță, am rămas cu o mare nedumerire. Sultanul v-a mutat de la curtea domnească a Moldovei la cea a Munteniei, considerându-vă vrednic pentru a face ceva. Dar ce anume? Și de ce ați intrat într-un conflict atât de aprig cu boierii munteni? Pentru că primim multe scrisori ale acestor boieri din țara Alteței voastre care cer să fiți pedepsit cu viața pentru tot felul de pricini pe care noi, aici, nu avem cum să le cercetăm dacă sunt adevărate sau nu. Ce s-a întâmplat la București de când ați sosit acolo, în ianuarie anul acesta?

- Țara Românească este un ducat foarte important pentru Imperiul Otoman. Voievodul Constantin Brâncoveanu, care a domnit aici 26 de ani, a dat Imperiului tot ceea ce i s-a cerut: haraciul a fost achitat totdeauna, birurile de animale și de grâne, care de transport, tinere fecioare pentru harem, băieți pentru oastea de ieniceri, toate aceste taxe au fost achitate la timp. Plus peșcheșurile care s-au dat unui număr important de funcționari și militari. Imperiul s-a obișnuit să vadă Cara Iflacul ca pe o mină nesecată de bunătăți. După moartea acestui destoinic voievod, averea Brâncovenilor a fost strânsă de la toate neamurile. Și când s-a terminat de strâns cu vorba bună, a început lucrul cu sila, cu torturi, confiscare de moșii, chiar ucideri. Mulți bărbați vrednici dintre aceste neamuri ale Brâncoveanului au murit nevinovați,

doar pentru că se înrudeau cu voievodul și casa lui. Izvorul acesta de bogăție a secat foarte repede. Vinovat a fost socotit de către Sultan și viziri voievodul Ștefan Cantacuzino. Era acuzat că a ascuns comorile Brâncovenilor. De asta a fost înlăturat. Marele Vizir m-a ales pe mine să vin la București și să fac ca această țară să devină ceea ce a fost sub domnia Brâncoveanului. Asta am aflat din scrisoarea Marelui Vizir pe care mi-a trimis-o odată cu firmanul de înscăunare la București. Ce a urmat o știți bine și excelențele voastre: războiul austro – turc, dezastrul armatei Sultanului, pierderea de cetăți și teritorii, apropierea Imperiului Habsburgic de hotarul nostru. O seamă de mari boieri au trădat pe Sultan, au uneltit și au pus la cale multe fapte rele și capcane în care eu însumi am căzut. Au vrut să mă piardă și au căutat să scape de suzeranitatea turcă. M-au dat pe mine cadou sau zălog, este același lucru, oricum am zice, în schimbul acordării de trupe care să alunge pe turci, iar țara să intre sub protecția Majestății sale imperiale Carol al VI-lea. Ca împuternicit al Sultanului am luptat împotriva acestor trădători și complotiști. Am lovit pe mulți, le-am luat averile ca să-mi fac rezerve pentru plata tributului. Dar crimele de care sunt acuzat, pedepsele pe care le-am dat au fost ordonate ca să păstrez Muntenia ca pe o perlă a turbanului Padișahului. Îmi pare rău pentru pierderea de vieți omenești, nu-i firea mea de om sângeros. Tocmai de aceea cred că Bunul Dumnezeu mi-a dat o șansă, aducându-mă în acest loc ferit de primejdii, dar mai ales în preajma Excelenței voastre, care sunteți întru totul bun, așa cum ne cere Sfânta Scriptură să ne purtăm cu un străin oropsit. Ca semn al pocăinței mele am început să adun, puțin câte puțin, filele cărții mele de învățătură pentru cei ce vor deveni conducători de țară. Mă voi strădui să o scriu aici, la Sibiu, cu îngăduința Excelenței voastre.

- Oh! Strălucit, Excelență, strălucit! V-am spus eu mai dinainte că omul acesta, pe lângă educație și instrucție de erudit ascunde și un mare talent. Atunci am afirmat, Excelență, zise entuziast și dintr-o suflare contele Teleki, că acest talent este al unui orator format la școala anticei Elade. Acum pot să merg mai departe și să susțin că de la acest om putem să vedem, peste puțin timp, o operă scrisă, de mare valoare pentru desăvârșirea omului căruia Dumnezeu îi pune un sceptru în mână. Eu, Excelență, după

cele ce le-a spus singur Alteța sa, aș dori să vă cer să-l protejați pe acest prizonier de mare valoare și chiar să-l încurajați să-și scrie opera.

- Fie, domnule conte! Știi bine ce apreciere am spus eu despre acest domn, bazându-mă numai pe renumele ce i-a umblat pe dinainte. Apoi zise, întorcându-se spre Vodă Nicolae:

- Chiar acum sunt aici, în Sibiu, doi boieri dintre cei care au fost puși de Alteța Voastră în Divanul țării. Ei vin cu acuze grave la adresa Alteței voastre și cer să le înlesnesc o audiență la Majestatea sa Carol al VI-lea pentru a obține ajutor militar în scopul ieșirii Țării Românești de sub suzeranitatea Înaltei Porți. Sunt boierii Gligorie Băleanu, logofăt și Șerban Bujoreanu, vornic, care susțin că v-au fost foarte apropiați și v-au cunoscut nu numai toate faptele, ci și gândurile ascunse, cele ale unui om dispus să trădeze oricând, numai ca să-și scape pielea. Chiar și cele mai ascunse gânduri ale Alteței voastre le cunosc ei, sunt mizerabile, așa afirmă, că trebuie să dați socoteală pentru faptele recente și să plătiți cu viața. Mai cer oști crăiești care să-i apere de turci și să fie numiți patru boieri dintre cei care susțin scoaterea Munteniei de sub suzeranitatea Imperiului Otoman, care să conducă țara în calitate de guvernatori.

- Aceste năpârci au fost cei care au uneltit cel mai tare și au pregătit prinderea mea fără pierdere de vieți omenești. Ridicau în slăvi pe Padișah și pe viziri, făceau cele mai adânci temenele în fața tuturor trimișilor Porții, fără osebite de rang. Erau numai miere și lapte față de stăpânirea otomană. Luați aminte, Excelență, marele Machiaveli ne învață, în cartea lui strălucită, *Principele*, că cel ce a trădat o dată va mai face la fel ori de câte ori va socoti că este bine pentru pielea lui. Ei au manevrat în așa fel că eu singur am trimis de lângă mine puținele oști pe care le aveam și am pus în fruntea lor pe omul care-mi era sincer devotat, pe banul Radu Popescu. Am rămas fără paza cea mai mărunță! Iar acum vin să-mi ceară capul! Pfuah, ce ticăloși fără pereche!

- Stați puțin, Alteță, ați spus banul Radu Popescu? El era omul devotat vouă? Este aici, în Sibiu, l-a adus Pivoda tot ca pe un prizonier de preț. Zice că l-a prins cu mare ușurință la Pitești, după ce acest om al domniei voastre a rămas fără oștire. Am să dau

poruncă să fie adus aici. Voi putea să fac, astfel, lumină în pâra acelor doi boieri, Băleanu și Bujoreanu.

- Sunteți un om luminat, aveți harul înțelepciunii, Excelență. Încă o dată vă spun, fără să considerați că ar fi o lingușire din partea mea, că mi-ați câștigat sincera admirație!

Până când fu adus în fața guvernatorului prizonierul cerut, Nicolae povesti, pe scurt, aventura capturării lui, toate acele trădări și minciuni bine ticluite care i-au adormit vigilența și, la ceas de cumpănă, l-au făcut să se încreadă în cine nu trebuia. Curând fu introdus în sala de audiențe a guvernatorului prinsul Radu Popescu. Nu arăta prea bine, semn că nu a avut parte de un tratament de favoare nici din partea lui Pivoda și nici din partea subordonaților guvernatorului.

Când îl văzu pe Vodă Nicolae stând liniștit lângă mai marele Transilvaniei, banul Radu Popescu se lăsă în genunchi și își făcu cruce largă, bătând o metanie și grăind:

- Slavă Ție, Doamne, că am apucat să-mi văd stăpânul întreg și sănătos! Slavă și mulțumire!

Apoi se ridică și se apropie de Vodă Nicolae, care făcu și el câțiva pași spre devotatul lui. Popescul se aplecă să sărute mâna voievodului său, dar acesta nu-l lăsă, îl strânse în brațe și îl sărută așa cum neamurile foarte apropiate o fac, la o revedere după mulți ani.

- Domnule Radu Popescu, i se adresă generalul Steinvillie pe latinește, am aflat că ați fost omul sincer devotat voievodului său și v-am adus la fața lui ca să ne spuneți cum de ați ajuns la o asemenea pornire de a-i fi credincios unei slugi, la rându-i foarte devotat Padișahului. Spuneți, fără frică, noi suntem aici pentru a alege pe unii de alții, să aflăm cine este sincer când își spune dragostea față de imperiul nostru, de Majestatea sa împăratul Carol al VI-lea.

- Excelență, răspunse Radu Popescu în aceeași limbă de uz diplomatic, eu am aflat de la prietenii mei, boieri moldoveni, ce fel a fost Măria Sa la scaunul domnesc al Moldovei, cum a știut să ridice țara care s-a aflat pustiită după jafurile ce nu se mai gătau după acel război pierdut de Vodă Dumitrașcu Cantemir. Cum a stat la fața Sultanului și ne-a apărat, cu curaj, mai vrednic decât ar fi făcut un voievod pământean. Eu, Excelență, nu sunt de partea

boierilor care se bat pentru slobozirea țării de sub turci și ploconirea față de Imperiul Habsburgic. Noi, valahii, avem o vorbă din bătrâni care zice „*să nu cazi din lac în puț!*” Mă întreb, după ce am aflat și de voievodul Gheorghe Rakoczi al doilea al ungurilor, că nici jugul habsburgic nu-i mai bun decât cel otoman. Pe acesta, pe care-l ducem de atâta amar de vreme, îl cunoaștem bine, știm pe ce cărări trebuie să umblăm ca să batem la Înalta Poartă, știm care și cine trebuie firitisit și peșcheșuit. Dar spre Viena știm care sunt drumurile? O fi mai ușor prin Brașov decât prin Sibiu? Sau, poate, cu caicele pe Dunăre? Sau pe la sârbi? Unde este vama și câte vămi sunt pe aceste drumuri ce duc la tronul Majestății sale? Câte porți de intrare are cetatea Vienei și ce taxe sunt de plătit la poartă? Și iarăși mă întreb, cine ne sunt prieteni la curtea imperială și cine dușmani? Eu am spus toate acestea cinstit, teamă nu-mi este că mi se vor sparge dinții pentru aceste vorbe proaste de om mărunt.

Tăcerea ce urmă după acest discurs îndrăzneț se risipi doar după ce fiecare dintre cei prezenți pătrunse pe deplin înțelesul acelor vorbe. Nicolae Mavrocordat descoperi omul pe care ar fi trebuit să și-l apropie, să-i fie sprijin de nădejde. Acum era târziu. Dar important era că acum știa, putea să spună cu toată credința, că pe acest Popescu Radu se poate încrede. Și că dacă va mai exista un viitor pentru amândoi, atunci va trebui să-l răsplătească – el, voievodul – pe oșteanul și sfetnicul credincios cu toată dragostea și recunoștința. Iar el, sfetnicul, să pretindă ca voievodul niciodată să nu-i înșele viziunea pe care a avut-o la acea clipă, în casa guvernatorului militar al Transilvaniei.

Cel care vorbi fu generalul Steinvile. Nu-l putea lua pe banul Craiovei prizonier pentru că nu-i găsea pricină. Nici în temniță nu-l putea ține. Așa că, redându-i libertatea, îl întrebă ce va dori să facă de acum încolo.

- Cu îngăduința Excelenței voastre voi zăbovi câteva zile aici, în cetate. Am câțiva prieteni la care voi cere găzduire ca să mă odihnesc după aceste luni de alergare de colo-colo fără un rost limpede. Apoi voi pleca la Brașov, acolo în Șchei am o căsuță și acolo mă așteaptă femeia mea, coconii mei.

Generalul guvernator îl gratulă pe Vodă Nicolae pentru cuvintele pe care le-a rostit Popescul.

- O mărturie demnă de încredere, Alteță, care confirmă că sunteți acel om educat căruia viața i-a pus în spinare sarcini grele de dus. Există oameni în istorie care au făurit viitorul, după cum bine ne-o spun toate mărturiile înaintașilor. Unii au fost astfel de făurari doar câteva clipe, alții au avut de dus poveri ani mulți. Nu cred că mă înșeală logica, dar este clar că nu veți ieși din atenția marilor puteri prea curând. Tratatul de pace care se pregătește la Cancelaria imperiului va hotărî soarta Alteței voastre. Dar până atunci vor mai fi ceva evenimente, poate mai devreme decât am crede noi.

- Pot nădăjdui să aflu despre ce evenimente ar fi vorba? întrebă Vodă. Dar îngăduiți-mi, Excelență, să îl pot primi în gazdă, măcar o zi sau două, pe banul Radu Popescu, căruia trebuie să-i arăt prețuirea mea, dar și recunoștința, cam târzie, este drept.

- Desigur, Alteță. Condițiile de detenție care v-au fost comunicate de noi, la ordinele Vienei prevăd că aveți libertatea de a primi vizitatori. Cât despre evenimente, nu este niciun secret pentru Alteța voastră că cucerirea cetății Timișoarei ar fi ultimul eveniment al acestei campanii militare, că astfel s-ar pune capăt războiului austro – turc. Belgradul ocupat de Imperiul Otoman este o amenințare permanentă pe care ducele de Savoia nu o poate accepta. Cred că vom afla curând vești despre un asediu de proporții. Poate că după aceea se vor așeza mărimile Europei la masa negocierilor. Țara Românească și Moldova nu intră, încă, în socotelile noastre. Armata austriacă este mult prea obosită după aceste lupte care durează de câțiva ani. Cei doi emisari ai boierilor valahi care cer protecția noastră în locul celei turcești vor putea merge la Viena ca să afle de acolo, direct, un răspuns al Majestății sale imperiale la cererea lor. Le voi dau un ausweiss de liberă trecere!

Într-adevăr, în anul următor armata imperială a cucerit Belgradul. Războiul de expansiune se oprea aici. Trupele austriece trecură la câmpări în noile provincii anexate. Acolo era nevoie să se facă curățenie, adică cete de turci și tătari care ocupau câteva târguri și cetăți mai de seamă, trebuiau să fie anihilate, iar pacea va trebui să cuprindă imperiul în interiorul granițelor sale.

Vodă Mavrocordat trăi o perioadă de relaxare, răstimp în care termină de scris cartea sa cea mai importantă, *Despre*

îndatoriri. Oameni deosebiți îl cultivară la reședința sa din Sibiu, apreciind ținuta demnă, erudiția și buna creștere a omului educat să fie un bun diplomat, pe viață. Seniorul Antonio del Chiaro se opri la Sibiu, așa cum ceruse guvernatorului Steinvillie în scrisoarea sa. Îl vizită pe voievodul captiv și se bucură, găsindu-l sănătos, liniștit și aplecat asupra unei preocupări nobile. Au stat îndelung de vorbă, sucind pe toate fețele acele zile, nu multe, pe care Nicolae Mavrocordat le-a trăit la București, în scurta lui domnie.

- Un destin fatal v-a fost scris în cartea vieții, Alteță, spuse Antonio în ultima seară a șederii lui la Sibiu. Dar faptul că ați scăpat cu viața și sănătatea neștirbite arată că încă sunteți sub Pronia Cerească. Se cuvine, cred eu, un umil păcătos venit din alt tărâm, să meditați mai profund asupra datoriei pe care o aveți față de Cei din Ceruri, față de Sfânta Treime, de Maica Domnului Multmilostiva, față de părintele trupesc care s-a trecut în veșnicie cu durerea că nu îi ascultați sfatul de a sta departe de oricare din tronurile țărilor române. Poate să vă gândiți la un preț al răscumpărării greșelilor săvârșite. Poate că mai aveți o încercare, sau mai multe de trecut în anii ce v-au mai rămas de trăit. Poate că trebuie să vă pregătiți urmașii încă nevârstnici să înfăptuiască ceva ce trebuie să dea, mai bun, neamul Mavrocordaților, acestor țări române, de unde își trage, parțial, originea. Acel sânge de domnitor moldovean, moștenit de la mama dumneavoastră, trebuie să fi fost un sânge ales, deoarece iată, peste mai bine de o sută de ani și mai multe generații, se regăsește clocotind puternic, în trupul Alteței Voastre.

S-au despărțit ca buni prieteni, apreciindu-se reciproc.

Apoi zilele vieții principelui Mavrocordat au intrat pe un făgaș de liniște și tihnă. Și-a găsit un nou prieten, un medic cu sânge amestecat, de neamț și de ungur, pe care i l-a recomandat guvernatorul când coconii au dat semne de boli nu foarte grave. Acest medic, secretar al guvernului transilvan, s-a dovedit un om de litere, scriitor la rândul lui și mare proprietar de cărți, dintre care unele foarte rare și prețioase. Samuel Köleseri avea peste patru mii de volume, frumos legate și foarte bine întreținute. Nu de puține ori cei doi au petrecut ceasuri în șir, discutând, cu o carte în mână, despre câte și mai câte.

Lucrul cu scrisul la cartea sa, *Despre îndatoriri*, curgea destul de bine, nu însă pe cât și-ar fi dorit-o Vodă însuși. Grijile materiale rezolvate, acum Nicolae se transforma, zi după zi, într-un cărturar mereu pierdut în gânduri, meditănd mai totdeauna, la fereastra casei sale ce da spre marea piață centrală a cetății, asupra sorții omului în această lume în care, creștinul pus principe diriguitor într-un ținut creștin care este supus puterii musulmane, trebuie să slujească deopotrivă lui Dumnezeu cel drept, dar și lui Mamona, reprezentat de Sultan și de slugile acestuia, mai numeroase parcă decât plozii Tălpiei Iadului. Primise, ca un cadou de sărbătorile ce se apropiau, de la guvernatorul Transilvaniei, suma de 2.666 de franci și 50 de coroane, o pungă rotunjoară destulă să ducă un trai îndestulat el, copiii lui, câteva din neamurile sale mai mărunte și cele câteva slugi venite din Muntenia, pe rând, la chemarea lui imediat ce se convinsese de protecția generalului Steinvillie. Acum, din stipendiul primit, recunoscător dărnicii protectorului său, Vodă preluă asupra casei sala plata servitorilor sași, pe care guvernatorul îi pusese la dispoziție încă din primul ceas când intrase înlocuința primită în cetatea Sibiului.

Crăciunul aceluia an 1716 a fost o încântare pentru multîncercatul bei cu două tuiuri, Nicolae Mavrocordat. Plecat din Iași la început de ianuarie, plîns de unii dar scuipat și huiduit de alții, lingușit grosolan de unii și primit cu ostilitate de alții la București, Nicolae trăise durerea pierderii soției sale dragi, apoi trădările succesive ale boierilor divaniți care i-au pricinuit spaime cumplite, răzbunările cu tăieri de capete sau surghiunuri precum cel al vlădicăii Antim Ivireanul, apoi răpirea și fuga în Ardeal, toate acestea au fost ca un coșmar din care se trezea, cu mare efort de uitare, acum în Ajunul frumoaselor colinde tradiționale. Casa împodobită, focul arzând cu trosnituri plăcute în toate șemineele din camere, copiii îmbrăcați curat și chiar cu lucrusele noi, veseli și scăpați de griji, clipa aceasta tihnită îi dădea lui Nicolae senzația unui premiu primit, poate pe drept, pentru chinurile multe și urâte îndurate în mai tot anul. Simțea că poate să fie mulțumit de sine, chiar mândru că totul s-a încheiat așa de bine.

Cu două zile înainte de Ajun, Nicolae a avut surpriza să-l primească pe Ioan, fratele său cel iubit.

- Am venit pe ascuns, Măria Ta, frate al meu, ca să-ți spun cu gura mea ce s-a întâmplat cu țara pe care ai condus-o și care te-a vândut, mișelește. Să auzi de la mine, nu să lași ca altă dată, ca cei fără inimă să caute a ne învrăjbi, unul în contra celuilalt.

- Ești în mare primejdie, frate Ianache. Ar fi fost de ajuns să-mi trimți carte printr-un om de casă, cunoscut și mie, care să spună și cu viu grai toate cele ce ai de spus. Trebuie să pleci în mare grabă, Ianache. La slujba Nașterii Domnului, mulțimea boierilor, dar și prostimea trebuie să te vadă în strana împărătească, acolo la Mitropolie. Altfel până și turcii vor intra la bănuili.

- Știu toate acestea Nicos, dar trebuie să am și binecuvântarea ta ca să pot continua acest lucru cu mare primejdie pentru întreagă casa noastră.

Fiind cu grabă mare, Ioan povesti tot ce făcuse până la acel ceas pentru ca scaunul domnesc de la București să nu se transforme în sofa, iar țara în raia.

- După prinderea ta și aflarea veștii la Serai, în acele zile aflându-mă la Istanbul am avut prilejul să aud de la prietenii noștri viziri tot ce s-a discutat în Divan. A clocotit de furie năprasnică Padișahul. A dat poruncă să porceadă, pe dată, toate ordiile ce se găsesc pe aproape de Cara Iflak, să treacă țara întreagă prin foc și sabie, să nu ierte pe nimeni. Apoi, când clocotul s-a mai domolit, mintea lui Halil Pașa, marele vizir, a început să-i toarcă încet Padișahului, meticulos, la ureche, așa cum îl știi. Că nu-i bine pentru vistieria imperiului ca alt teritoriu bogat să se piardă, acum când un alt război bate la ușă. Că ducele de Savoia are mari poște de cuceritor și n-o să lase să-i scape cetatea Belgradului necucerită. Mai bine să folosim Cara Iflakul, așa cum l-am folosit din totdeauna. Adică de acolo să adunăm zaharea pentru oștire, să ne dea care cu boi pentru cărașia armatelor noastre, să ducem oștirea la iernat, tot acolo.

- Totdeauna inteligent acest Halil, Alah l-a scos în calea Sultanului, dar și folositor pentru noi, zise Nicolae. I-ai dat peșcheșul cuvenit, de Ramadam?

- Sigur, dar iar m-am îndatorat la cămătari, că știi că în acest an veniturile noastre au fost cam subțiri, răspunse Ianache cu o undă de reproș în glas. Când Padișahului i-a venit mintea înapoi

în cap, Halil a început să-și facă socotelile cu glas tare: că nu-i bine să facem țările române raiale, că așa ele vor seca foarte repede. Mai bine să fie numai plătitoare de tribut, ca și până acum. Că acolo ne trebuie, iarăși, un bei gospodar, priceput să facă țara roditoare cât mai grabnic. Că acest bei trebuie să fie credincios Seraiului – ai reținut, frate, Seraiului și nu special Sultanului. Astfel, vulpoiul de Halil i-a câștigat și pe viziri de partea lui, promițându-le și lor parte din ceea ce se va storce de la valahi. Că, ce păcat că Nicolae Mavrocordat a fost prins, că el este cea mai potrivită slugă ce a adus Padișahului cele mai multe avuții, în ultimii cinci ani. Că doar acest grec din Fanar s-a ridicat la înălțimea lui Altân Bei, adică Brâncoveanu Constantin, blestemat să fie cel care l-a săpat și a ucis găina cu ouă de aur.

- Și acum, frate Nicolae, nu este nici o scorneală nici de a mea, nici a altcuiva. Singur, Sultanul a decis, mergând pe firul gândirii Marelui Vizir, să găsească calea de rezolvare a problemei Munteniei. Mi-a spus Halil Pașa, însuși, imediat în aceeași zi. Că a trimis să-i fiu adus la față de cum s-a încheiat sfatul din Divan: „Grecule, ne ești servitor de rang înalt, ca toată familia ta. N-avem a ne plânge de voi, Mavrocordații. Păcat de fratele tău, beiul de la Țara Românească. Sultanul a hotărât să te căftănească pe tine, Ioan Mavrocordat ca bei de Cara Iflak. Să repari toate stricăciunile ce s-au pricinuit acolo, de când căinii de ghiauri au viclenit cu cătanele habsburgilor și l-au pierdut pe fratele tău. Porunca este de la Luminatul Padișah. Ce alegi: caftanul de voievod sau funia de mătase?

- Este opera lui Halil! Să știi, Ianache, că și eu m-am gândit că asta va fi dezlegarea Țării Românești de la jaf și moarte, că numai mintea ascuțită a lui Halil ne va aduce din nou pe locul ce ni se cuvine. Nu te acuz, nu-ți port ranchiună, frate al meu. Mergi acolo, la București, și fă treabă bună. Poate că mă vei ajuta și pe mine, scoțându-mă din starea de prizonier. Că de venit înapoi, ca să-ți iau scaunul domniei nu am să vin. Mie îmi este foarte bine aici. După anii de zbucium și primejdii nenumărate, am găsit pace și bună prietenie, aici la Sibiu. Prietenii mei cărturari mă îndeamnă să scriu, iar mie pofta mi-a venit mâncând.

- Mă bucur pentru tine, Măria Ta, că ți-ai găsit pacea pe care o meriți de la Bunul Dumnezeu. Acum voi sta liniștit, cu tine

m-am împăcat și pentru pacea sufletului și inimii mele faptul că am lângă mine, ca sprijin de nădejde și sfetnic cinstit, pe fratele meu, înseamnă tot ce este mai de preț pe lume. Acum voi pleca liniștit la drum. Domnul să fie cu tine, Măria Ta!

Ioan Vodă a plecat tot pe fugă, așa cum venise în mare taină. Iar Vodă Nicolae s-a bucurat de cele mai frumoase sărbători de Crăciun de când, în urmă parcă cu un secol, l-a condus la groapă pe tatăl său, Alexandru Exaporitul, tot la vremea Crăciunului.

Capitolul 18

Colivie fără poleială

Începutul de an 1717 fu bogat în evenimente, din chiar pri-mele zile. Așezarea în scaunul domniei de la București a lui Ioan Vodă Mavrocordat decurse fără incidente. Puținii locuitori care mai rămăseseră în București s-au ascuns în beciuri să nu fie zăriți de alaiul celor zece mii, ba chiar mai mulți turci și tătari care l-au însoțit pe beicul cu două tuiuri să-l așeze la domnie și să-l apere de tot răul ce putea să cadă asupra-i din partea cătanelor împărătești ce se dedulciseră, de la o vreme, să poftească la miere valahă. N-a fost nevoie de strădanie prea multă din partea isprăvniciei să caute sălașe pentru găzduit atâta amar de oștire necredincioasă: case mari, boierești, conace de negustori și de breslași stăteau cu porțile deschise, după ce stăpânii fugiseră îngroziți de năvălirile de care au avut parte, când de urdii tătare sau bulucuri turcești, când de companii de cătane cu tunici roșii, însoțiți de alaiul boierilor vicleniți cu nemții de la Viena. Ioan Mavrocordat avea parte de o țară pustiiță și arsă de la un cap la altul, la fel cum avusese parte și fratele său, Nicolae, când a venit la a doua sa domnie în Iași, după risipirea țării în războiul țarului Petru al Rusiei, prieten bun și ocrotitor al lui Dimitrie Cantemir.

Ioan trimise carte spre munte, la sălașurile din văile adânci, în părțile de sub Carpați de la apa Buzăului până la Olt, că tot românul să iasă la lumină, fără teamă și fără fereală. Că războiul s-a terminat, că Luminatul Stăpân iartă pe toată lumea valahă, de la vel boierii divaniți până la ultimul rob țigan. Că acum trebuie să vină la casa lui, să se îngrijească de ograda lui, de vite, de coconi și de muiere. Că doi ani, de acum încolo, țara este scutită de haraci. Că anul care a început aduce iertare de darea văcăritului și a oieritului. Românii să-și scoată vitele, turmele de oi și de capre, boii cei mari și grei pentru căruțe de povară, și caii trăpași, că nimeni nu va da iama în averile lor. El însuși, Ioan Vodă, a primit aceste înlesniri și iertări din însăși gura Sultanului Ahmed al III-lea. Că pace de va fi, acum Vodă are cu el oștire de ieniceri turci, în frunte chiar cu comandantul ienicerilor

împărătești de la Stanbul, Husein Pașa, seraschier al ținuturilor dinspre Dunăre.

Dar boierii ostili turcilor nu aveau astâmpăr. S-au adunat la sfat și au hotărât că trebuie să ajungă la Viena ca să-și susțină, cu argumente puternice, cererea de slobozire de sub jugul necredincioșilor. Și au făcut acel drum, după cum s-a văzut, dar cum s-au dus tot așa s-au și întors. Adică, mai mult cu coada între picioare. Iar țara, care văzuse cam cum ar fi să fie cu cătanele peste ei, a priceput că nu-i de șagă. Și nu s-au dat cu acei boieri, în frunte cu Radu Golescu.

Pe la sfârșitul lui ianuarie, aproape de praznicul Sfinților Trei Ierarhi, Nicolae fu convocat la guvernator. Acolo, între patru ochi, generalul Steinville îi spuse:

- Alteță, vreau să vă aduc o veste pe care trebuie să v-o spun eu, ca nu cumva să credeți vreo strâmbătate ce v-ar ajunge la ureche din alte părți. Ca să rămână între noi bunele relații de până acum. Imperiul a vrut să vă aducă pereche, să fiți doi în această colivie aurită. Dar pasărea prețioasă nu s-a lăsat prinsă, iar vânătorul a călcat strâmb și și-a rupt gâtul.

- Vorbiți în pilde, generale, precum Nastratin Hoge?! Ce trebuie să înțeleg? Că s-a încercat capturarea unui alt cap încoronat? Să-mi fie pereche, adică să-mi țină de urât? Nu uitați, generale, că sunt văduv și anul de doliu încă nu s-a împlinit. Dar eu nu țin să mă căsătoresc prea curând, trebuie să am grija copiilor mei.

- Ați ghicit, până la un punct, Alteță. Este vorba de Mihai Racoviță, voievodul Moldovei. S-a încercat o incursiune de capturare a lui, la fel cum s-a procedat cu domnia voastră, dar acolo n-a fost Pivoda și nici nu a găsit un trădător de soi ales, precum ziceți că ar fi boierul Radu Golescu. Adevărul este acesta pe care vi-l spun eu. Că nu Transilvania a pus la cale răpirea dumneavoastră și nici a lui Vodă Racoviță. Este planul ducelui de Savoia, el are nevoie de comori prețioase pentru care să negocieze la masa viitoarei conferințe de pace.

- Înțeleg, zise voievodul prizonier. Cum zice francezul: "*à la guerre comme à la guerre*". Dar ce s-a întâmplat, mai precis, Excelență?

- Îndată după anul nou o ceată de sârbi și cătane de-ale noastre, ca la vreo trei sute de oameni, au trecut munții în Moldova și au ocupat ușor, fără vărsare de sânge, niște mănăstiri, pe la Cașin și Târgu Neamț. De acolo au pornit spre Iași, jefuind tot ce le-a stat în cale. S-a găsit și acolo un boiernaș moldav care li s-a alăturat, pe numele său Gheorghies Velicico, sluger, dacă ai auzit Alteța Ta despre el, iar acesta a reușit să ridice opt sute poate ca la o mie de răzvrătiți, dintre cei de jos și boiernași de țară care nu și-au plătit la timp birurile și li s-au luat de către isprăvnicii conacele și pământurile. Văzând că nimic nu le stă în cale, că Vodă Racoviță nu trimite oaste în calea lor, s-au îndreptat ei asupra Iașului. Au intrat în târg, cam așa cum intră cuțitul în brânză. Dar era frigul Bobotezei, așa că adunătura de lotri ai slugerului Gheorghies s-au împrăștiat pe la hanuri și birturi și s-au dat la mâncăruri și beuturi ca să se încălzească. Numai cei trei sute de oșteni ai căpitanului Francois Ernault, un valon, au rămas grupați, căutând să afle unde este Racoviță, ca să-l prindă întreg și nevătămat. Că asta era porunca, să-l aducă viu și nevătămat! Iar voievodul a împrăștiat în urmă, fugar fiind, zvon că s-a dus la adăpostul zidurilor unei mănăstiri mari, de pe un deal de la marginea târgului. Acolo, sub zidurile cetății pe care voiau să o cucerească fără să aibă pregătirea trebuincioasă pentru o asemenea meserie, cătanele noastre au fost prinse în clește, de tătarii pe care Vodă Racoviță apucase să îi cheme de la Prut și de dărăbanii pe care-i avea la apărarea curților domnești. Și l-a prins un mongol pe acest necugetat și smintit căpitan Ernault și l-a vândut lui Racoviță, pe 30 de arginți. Iar Vodă a pus să i se taie capul, lui Ernault, dar și oștenilor lui. Puțini au scăpat din Iași, că Racoviță a dat slobozire tătarilor să prade tot ce le stă în cale, alungându-i pe nemții noștri peste munți. Așa a scăpat această vrabie din mâinile noastre, iar Alteța Voastră a rămas singura piatră de preț a lui De Savoia.

- Bine că a scăpat voievodul Racoviță, că de s-ar fi lăsat răpit, apoi nici soarta mea n-ar fi fost deloc ușoară. Că ce-i pasă lui Halil Mare Vizir sau lui Ahmed Sultan de un creștin ca mine? Să dea el o vistierie de galbeni pentru pielea mea? Niciodată! Faceți cu el ce vreți, mie nu-mi folosește de acum, așa ar socoti *Sultanul*. Deci, cum spune românul, *tot răul spre bine!* Mai am nădejde că

fratele meu Ioan, ca mare dragoman ce este încă, va putea fi numit ca negociator la masa păcii viitoare și se va îngriji de pielea mea.

- Cred că sunt puține șanse ca Vodă Ioan, fratele Alteței voastre să acceadă la tratative. Vizirii din jurul Padișahului nu-și doresc un al doilea exaporit, tot din casa Mavrocordat. Căutați alt sprijin, Alteță. Dar până atunci, războiul încă nu s-a terminat. Cetatea Belgradului stă ca un ghimpe în calea ducelui de Savoia. Cred că tare mai jinduiește să-și pună măcar o pietricică din poarta cea mare a cetății Belgradului, la coroana lui de învingător.

- Așadar, spune Excelența Voastră că va urma un nou război? Da, aveți dreptate, poziția strategică a acestei cetăți este la fel de importantă pentru Înalta Poartă ca și pentru Casa de Habsburg. Cred că în acest război va decide strategia militară. Va câștiga, desigur, cel mai bun.

Lunile de iarnă s-au scurs destul de repede pentru prizonierul care își petrecea timpul, în cea mai mare parte citind sau scriind. Orele din zorii zilei și ceasurile târzii din noapte, când liniștea stăpânea casa, le folosea ca să aștearnă pe hârtie idei, note, comentarii. În ceasurile zilei, stând în cameră cu beizadeaua și cu coconii mai mărunți, Nicolae petrecea făcând instruire fiului celui mai mare sau hârjonindu-se cu cei mici. Era fericit. Liniștea și tihna îl cuprindeau tot mai mult, iar coșmarurile și visele cu zbateri și țipete scăpate în miez de noapte s-au rărit, până când au dispărut cu totul.

Primea scrisori de la Ioan, destul de rar ajungeau olăcarii până la el. Într-una din acele scrisori, din primele săptămâni din anul cel nou 1717, Vodă Ioan Mavrocordat îi explica fratelui său că face tot soiul de tocmeli cu ambasadorii curților europene de a le încredința lor aceste răvașe, deoarece turcii îl țineau sub strictă supraveghere, nu numai la Stanbul sau la Adrianopol, când treburile îi mânau pașii la Serai, ci și acasă, la București. Nu voia să riște ca dușmanii lor, boierii trădători din conspirația lui Radu Golescu, să trimită plângeri mincinoase la curtea împărătească de la Viena sau la Seraiul otoman. De aceea tocmise niște oameni de încredere, aduși de la Patriarhia Ecumenică, pe care-i folosea să prindă orice mișcare a dușmanilor, să le dovedească viclenia și să-i piardă, trimițându-i la judecata vizirilor.

Scrisorile lui Ioan conțineau multe informații valoroase. Dar ele povesteau despre filozofii antici, despre cei de la universitățile cele vestite din apus, chiar i-a trimis și ceva scrieri filozofice ale unor învățați persani. Referirile la politică sau pregătirile militare erau codificate în povestiri cu animale și păsări. De pildă, în lunile de primăvară târzie, în aprilie și mai, Ioan îi atrăgea atenția despre fapte bizare: că stoluri de găște sau de rațe sălbatice, sosite de curând din toate ținuturile împărăției, se strâneau în apele liniștite ale Cornului de Aur sau chiar la Adrianopol. Și soseau mulțime de păsări și se purtau ciudat: nici nu cuibăreau și nici dansuri de împerechere nu dansau. Ci toată ziua se sfădeau, parcă ar fi avut de împărțit ceva. Se ridicau stoluri, stoluri și făceau curse în cercuri tot mai largi, de ziceai că nu-i ziua de vară, ci îi toamnă, cu pregătirile de plecare grabnică, ferindu-se din calea iernii ce va să vină.

Nicolae înțelegea din scrisorile fratelui său că turcii se pregăteau de război, că se adunau oștirile din vilayeturi, veneau pașalele și beii cu poftă de pradă și robire, că se vor repezi iar spre câmpiile Europei, de data asta vor face tabără în jurul cetății Belgrad, să o apere de alte stoluri de ciori – ba nu, de vulturi! – ce vin dinspre munții Europei aici, tot cu pofte de bătlui.

Ca spectator fostul voievod primea aceste vești cu inima strânsă. Orice pornire belicoasă a Seraiului avea răsunet, mai întâi de toate, în capitalele țărilor române. Așa fusese la Iași, la fel s-a întâmplat și la București: soseau poruncile Marelui Vizir să se adune și să se trimită bani, hrană, furaje, cai, căruțe, boi, oi, miere și nuci. Mereu aceleași liste interminabile, încheiate cu amenințări sângeroase în caz de nesupunere. De aceea, acum Nicolae se ferea cât de mult se putea de aflarea de vești despre războaiele Înaltei Porți. Starea de bine o voia netulburată, așa că rugăciunile lui de la ora răsăritului de zi se înălțau spre Cer cu mesaje de pace, de pace mondială, de înțeleptire a conducătorilor lumii pentru a renunța la lăcomie și la desfrânare, cele două rele diavolești care făceau ca zeitățile războiului să fie mereu nesățioase.

Veni vara. Notele pe care le scrisese până acum la cartea de morală pentru principii, adică pentru conducătorii de popoare, ajunseseră la un teanc frumușel. În zorii zilelor tot mai luminoase ale verii, Nicolae răsfoia acele note, selectându-le pentru a fi

integrate în câte o temă distinctă, zăbovind ceasuri, uneori chiar zile asupra acestor pagini, mai completând pe ici-colo, mai scoțându-le și punându-le la o parte. Încă nu ajunsese să fie mulțumit cu ceea ce adunase pentru a începe să scrie un capitol. Încă nu știa dacă era firesc să construiască un adevărat tratat despre îndatoririle conducătorului de neamuri. De câte ori ajungea la o concluzie se avânta, gata să înceapă, apoi înainte de a scrie măcar un titlu, lăsa pana de o parte și iar cădea pe gânduri. Totul este anevoios, peste principe zilnic se abat o mie de pricini, nu sunt toate de un fel, ci de toate felurile. Trebuie să sară, bietul cap, de la treburile oștirii la cele ale târgurilor, de aici ajunge la vămi și la banii care nu se adună cu destulă repeziciune în vistierie, apoi când ar vrea să se odihnească și el, să-și tragă cumpătul, apare câte un boier fâlos care se ia în piept cu un megieș ori cu vreun dușman și musai trebuie să judece el, principele, că cine dintre cei doi are dreptate și ce pedeapsă să-i dea celuiilat. De la fapte mărunte, puse unele peste altele, ajunge la reguli de conduită. Încearcă să le pună în ordine după porunca cea mare, a lui Dumnezeu însuși, dictată lui Moise pe muntele sfânt. Dar așa nu merge, că el nu vrea să scrie o carte de teologie. Asta-i treaba călugărilor. El vrea să facă un îndrumar pentru cei chemați prin stirpe să conducă neamurile. Aceste texte să le fie călăuze în orice situații i-ar pune viața, mereu schimbătoare.

Până la urmă, într-o dimineață s-a trezit împins din așternuturi și, repezindu-se la călimară își înmuie pana și scrise, pe nerăsuflăte, un titlu ferm: despre bărbăția principelui. De la primele cuvinte gândurile i se limpezesc și slovele curg, săltând ca pe valuri. Bărbăția principelui nu stă în a-i umili pe cei mici și neajutorați, nici de a se pune cu împărății puternice, cu care să se ia la harță doar ca să dovedească lumii cât de puternic este el. Bărbăția principelui este puterea acestuia asupra sinelui, cum să se stăpânească, să-și înăbușe pornirea de a pune mâna pe paloș și de a lovi, a tăia dintr-o singură lovitură orice nod încâlcit. Și așa mai departe. Scrise câteva ceasuri. Copiii intrară în iatacul tatălui și încercară să-l tragă la hârjoana lor, care devenise un obicei plăcut în acest an de binemeritat repaus. Dar el îi respinse și îi alungă. Veni valetul Ferdinand, să-i facă toaleta de dimineață. Dar îl alungă și pe acesta.

- Doar adu un ibric cu cafea, Ferdinand, și nu lăsa pe nimeni să mă supere.

Nu fu chip să-și ducă lucrarea până la capăt. Aproape de amiază un olăcar bătu la poarta reședinței și vesti că aduce misivă de la Măria Sa Ioan, voievodul Țării Românești. Ferdinand îi puse misiva fratelui său pe o tipsie cu filigran și i-o așeză în față, peste o terfeloagă de carte veche, aproape numai zdrențe. Nicolae era cât pe ce să se mânie, dar se reținu: nu asta trebuie să facă un principe, să-și stăpânească firea, primelor impulsuri să le pună frâul răbdării și al cumpănirii cu înțelepciune?

Luă misiva și, pe dată, gândurile lui înaripate coborâră pe pământ. Ioan îi scria că urdiile s-au pornit. Armata ducelui de Savoia a început asaltul asupra cetății Belgradului, iar Hagi Halil Pașa, Marele Vizir, a pornit cu o oaste de peste o sută de mii să apere cetatea care stă ca o poartă mare, la hotarul Imperiului. Dacă Belgradul cade în stăpânirea Austriei, însuși Adrianopolul, a doua capitală a Imperiului, va fi tot timpul în mare pericol. Printre rânduri, Ioan dădea de înțeles că Marele Vizir a hotărât să trimită o parte din oaste să intre în Transilvania, ca să taie căile de aprovizionare ale armatei lui Savoia. Dar această informație era înscrisă codificat, de teamă ca nu cumva depeșa să cadă în mâini nepotrivite.

Nicolae porunci ca olăcarul să fie îngrijit, să i se dea de mâncare și să fie dus la odihnă. Va pleca la drum a doua zi, până atunci va scrie un răspuns fratelui său. Dar olăcarul plecase. Încă era în piața mare a cetății când Ferdinand, valetul, reuși să-l prindă din urmă și să-l întoarcă din drum. Greu s-a lăsat lămurit acela că Vodă Nicolae trimite un răspuns. Până la urmă doi florini de argint l-au convins repede că mai avantajos este să aibă și banii, dar să se și odihnească și să mănânce omenește.

Nicolae se pregătea să ceară generalului guvernator o audiență. Transmise prin valetul Ferdinand că are informații foarte importante de împărtășit Excelenței sale. Dar Excelența sa tocmai intrase pe poartă! Vodă fu surprins de această vizită, generalul Steinvillle nu îi călcase pragul niciodată până acum. Oare ce o fi? De bine nu poate fi, Nicolae făcu imediat legătura cu vestea despre începutul campaniei militare. În asemenea situații prinșii de război sunt mai atent păziți.

- Tocmai îl trimiteam pe Ferdinand să ceară Excelenței Voastre o audiență. Am primit vești îngrijorătoare pentru Transilvania, de la fratele meu, Vodă Ioan.

- Despre ce poate fi vorba, Alteță? întrebă generalul, arborând chipul neutru cu care totdeauna un paznic îngăduitor anunță că prietenia se strică, de acum fiecare trebuie să-și ducă crucea. Asta pricepu Nicolae, citind ca dintr-o carte chipul celui mai puternic om al Împărăției aici, în acest teritoriu.

- Ioan îmi trimite în scris că războiul s-a pornit, că ducele de Savoia a încercuit Belgradul iar Halil Pașa, Marele Vizir a plecat cu o oaste de mai mult de o sută de mii de oameni să despresoare această veritabilă poartă a Imperiului. Dar îmi mai comunică, printr-o metodă pe care o foloseam cu el când eram la începutul carierei mele diplomatice, că o parte din oastea lui Halil va ataca Transilvania, ca să taie căile de aprovizionare a armatei ducelui. Bănuiesc că acest corp expediționar va ataca Timișoara, nu se poate ca manevra militară să nu fie una rapidă, nu credeți?

- Alteță, vestea aceasta este foarte prețioasă pentru noi. Cred că dacă aceasta se va confirma, ea va atârna grea în balanța schimbului de prizonieri ce va veni, fără doar și poate. Voi trimite imediat o depeșă la cartierul general al ducelui, menționând în mod special sursa informației. Vă mulțumesc!

Vodă Nicolae se mulțumi doar să încline capul ușor. Aștepta, în continuare, să audă vestea cea rea, adevăratul motiv al vizitei guvernatorului. Pentru că ceea ce va urma acum va veni de la oficialul Steinvill, nu de la nobilul Steinvill. Și, într-adevăr:

- Alteță, din păcate eu nu vin cu o veste bună ci, din contră, vin cu o știre care mă pune în dificultate pe mine, omul care am avut prilejul să vă cunosc mai îndeaproape în ultimele luni. Regret, sincer sunt profund marcat și mă simt într-o mare încurcătură.

- Nu este nevoie să vă scuzați atât de mult și nici să trăiți cu jenă, Excelență. Cunoaștem uzanța pentru cazul meu, mă așteptam să primesc vestea înăspririi regimului meu de prizonierat, mai ales acum când luptele s-au reluat. Ce mi s-a pregătit? Spuneți, voi suporta, orice ar fi!

- Din nou nobilul s-a arătat la înălțimea educației sale, remarcă tulburat generalul. Ei bine, vestea cea rea are două părți:

mai întâi stipendiul pentru întreținerea Alteței Voastre se reduce la jumătate, începând chiar din acest moment. Apoi, de mâine paza Alteței Voastre va fi mai aspră. Guvernul imperial se teme că la Sibiu suntem mult prea aproape de hotarul cu Valahia, recte cu Imperiul Otoman și deci există permanent pericolul unei încercări de a fi eliberat de o companie de oameni curajoși, fideli Alteței Voastre. De aceea, mâine dimineață veți pleca, cu întreaga dumneavoastră casă, la Alba Iulia, unde vi s-a pregătit un adăpost mai modest decât v-am pus eu la dispoziție. O căsuță între zidurile cetății Carolina ...

Generalul se opri aici. Ridică ochii spre Nicolae Mavrocordat. Nici un mușchi nu i-a tresărit acestuia pe față până când generalul Steinville își termină de spus comunicarea oficială.

- Înțeleg, în vreme de război cheltuielile militare cresc, de aceea este firesc să se facă economii cu persoane de la care nu se poate obține, pe moment, niciun câștig. Vodă Nicolae se aștepta la o asemenea corectură a situației sale, dar nu se aștepta ca aceasta să se întâmple atât de curând. Mai spuse, în încheiere:

- Mulțumesc Excelenței Voastre pentru tot ceea ce ați făcut pentru mine și familia mea. Nu voi uita niciodată noblețea de care ați dat dovadă și vă voi pomeni, veșnic, în rugăciunile mele! Sper ca aceste ostilități să dureze cât mai puțin, mai sper ca să nu se ajungă la un număr foarte mare de morți și de răniți, în ambele tabere și mai sper ca tratativele de pace să înlocuiască bătaia tunurilor și zăngănitul săbiilor.⁵⁶

⁵⁶ Bătălia pentru cetatea Belgradului a durat puțin. Campania militară, pornită sub auspiciile superiorității numerice a armatei otomane, s-a încheiat curând cu un dezastru pentru turci. În iunie 1717 ducele de Savoia a încercuit cetatea ocupată de o garnizoană de 30.000 de soldați turci, bine înarmați și aprovizionați din timp cu cele necesare susținerii unui asediu lung. Comandantul cetății Belgrad era seraschierul (generalisim, în armata turcă) Mustafa Pașa. Austriecii aveau în jur de 80.000 oaste, dar mai aveau și trupe mobile care asigurau paza transporturilor militare pe drumurile și podurile peste Dunăre și râul Sava. Armata Marelui Vizir Halil Pașa număra 120.000 de ostași. Cu această putere el ar fi fost în măsură să prindă într-un clește pe soldații imperiali, care s-ar fi aflat la mijloc, între cei 30.000 de turci din cetate și cei 120.000 de oameni cu care s-a așezat în spatele austriecilor. Cele două oști au ocupat poziții, și-au fortificat tabere. Luptele sporadice măcinau răbdarea soldaților austrieci, avantajându-i pe turci. Însă genul militar al ducelui de Savoia nu s-a dezmințit, nici în această situație dificilă. Prinzând momentul prielnic, la data de 16 august dimineață, pe o ceață

Nicolae a fost mutat la Alba Iulia. Cetatea Carolina era bine fortificată. Avea o garnizoană puternică, disciplinată, supusă zilnic unui program aspru, de exerciții militare. Principele valah fu încartiruit în cetate, undeva într-un colț i s-a pus la dispoziție o căsuță cu doar câteva camere, fără etaj. Nu aveau spațiu pentru servitori. Vodă s-a restrâns cât a putut ca să le poată găzdui pe dădacele fetițelor. Cu băieții a intrat într-un regim semimilitar, invocând starea de război, în care ofițerii, generalii și oștenii simpli trăiesc împreună, muncesc și își împart bucuriile și necazurile. Știrea despre scăderea alocăției și mutarea la Alba Iulia a reușit să i-o transmită fratelui său, Ioan Vodă, cu acel olăcar pe care au avut noroc să-l rețină la Sibiu, în ultima lor noapte.

În septembrie, grație unui demers de clemență din partea aceluiași nobil Steinvillie, Vodă Nicolae primi de la fratele său Ioan, vești și o pungă rotunjoară de galbeni. Cu acești bani puteau să angajeze două slugi care să le facă curățenie, să le facă aprovizionarea și mâncarea cea necesară în toate zilele. Până la sărbătorile de iarnă aveau tot necesarul asigurat.

Ioan îl informa pe Nicolae despre urmările războiului pierdut de Halil Pașa. Speriat de mânia Sultanului, acesta s-a deghizat și a fugit de lângă armata sa, pierzându-și urma. În retragerea lor, cei mai cruzi s-au arătat tătarii, care au jefuit ținutul de peste Olt, despre care aveau știre că aparține Austriei. Deci, puteau să o prade, fără grijă. Apoi au trecut spre București, continuând jaful. Ioan a ieșit în întâmpinarea Hanului în satul Cornățel, mai la vale de târgul Piteștiului. Își luase ca însoțitor pe Ali Pașa, un ofițer de rang înalt care se afla la București cu misiuni speciale. Împreună l-au convins pe Kaplan Ghirai să oprească jaful și să elibereze robii. Spunea Ioan, în scrisoarea lui, că ar fi fost o mie șapte sute de amărâți care urmau să fie vânduți pe piețele sclavilor. Cu daruri bogate, Ioan a scăpat de tătari. Însă acum se

groasă, armata austriacă a atacat pe toate liniile, susținând o bătălie decisivă. Pierderile turcilor au fost mari, din primul moment, deoarece fuseseră luați prin surprindere. Puțin după miezul zilei Halil Pașa a ordonat retragerea, trupele sale au părăsit câmpul de luptă în degringoladă, sub privirile deznădăjduite ale apărătorilor cetății. După două zile, Mustafa Pașa capitulează și închină cetatea. (conform Tudor Dinu – *Dimitrie Cantemir și Nicolae Mavrocordat*, Editura Humanitas, 2011)

temea că imperialii, victorioși, vor continua să-i fugărească pe turci și vor ataca Țara Românească.

„Spune, frate al meu, Măria Ta, dacă am socotit bine: am trimis carte ducelui de Savoia să ne ierte pe noi, creștinii din Țara Românească și să nu lase oștirea de cătane la pradă. Că țara este sărăcită de incursiunile tătarilor și de dările nemiloase pe care le-au tras turcii, ca pregătiri de război. Și m-am oferit să negociez, cu câștig pentru ei, la masa păcii, deși nu am încă împuterniciri de la Padișah, însă sper să le obțin curând!”

Nicolae mai primi știri de la Ioan Vodă aproape de Crăciun. Cartea îi aducea la cunoștință ultimele noutăți și, pe lângă astea, îi mai aducea o punguță cu 50 de ducăți aur, ca să-i îndulcească traiul sărman pe care-l duceau, după ce stipendiul scăzuse la doar 300 de franci în ultima lună a acelui an greu, 1717. Cu toată sărăcia și amărăciunea pricinuite de soarta cruntă a neamului său, a rudelor sale și mai ales la gândul zbaterilor eroice ale lui Ioan, bravul lui frate, de a se menține în scaunul domniei la București, Nicolae n-a abandonat scrisul. Orele din noapte și cele din zi când termina muncile gospodărești cu fiul său mai mare, Scarlat, Nicolae le ocupa cu scrierea cărții, opera lui de căpătâi, *Despre îndatoriri*. Iar în august, anul 1718, chinul lui s-a încheiat. În urma păcii încheiată la Passarovitz, Nicolae Mavrocordat a fost pus în libertate, în baza unui schimb de prizonieri. El a adus libertate unui anume baron Petrasch și mai multor supuși ai Majestății Sale imperiale care au fost închiși la Edicule, aflându-se cu treburi negustorești la Istanbul, în acel an 1717.⁵⁷

⁵⁷ Pacea de la Passarovitz s-a încheiat la 21 iulie 1718. Ducele de Savoia a apreciat că este mai importantă prietenia cu Ioan Mavrocordat, care are șansa să fie desemnat de Sultan ca reprezentant al Imperiului Otoman la negocieri, decât ocuparea Țării Românești, lucru ușor de dus la capăt în condițiile când trupele otomane erau într-o mare degringoladă. În noiembrie 1717 Ioan a fost chemat la Adrianopol de către Sultan pentru a primi instrucțiuni pentru a mijloci împăcarea Porții cu Imperiul Habsburgic. Pe durata misiunii sale, Țara Românească urma să fie condusă de valiul de Volia – guvernatorul unui ținut, Volia, se numește azi, Oceakov și este localizat în sudul Ucrainei. Dar Sultanul s-a răzgândit și a amânat tratativele pentru mai târziu. În martie 1718 Ioan a fost chemat la Înalta Poartă și a fost inclus în echipa de negociere a Imperiului Otoman alături de Mehmet Aga și Ibrahim Aga, plenipotențiarilor otomani oficiali. Ioan Mavrocordat nu a primit o funcție oficială în echipa turcă. Asta a fost în defavoarea lui, austrieccii nu l-au mai tratat cu aceeași deferență. Nefiind oficial, Ioan a încercat

Capitolul 19

A doua domnie în Țara Românească

Vodă Nicolae Mavrocordat sosi la hotarul Transilvaniei cu Țara Românească mai sus de Câmpina, pe râul Prahova. Acolo îl așteptau câțiva boieri, trimiși de fratele său, Ioan. La marginea Bucureștiului, însuși Vodă îi ieși în întâmpinare. Îmbrățișându-se, frații au vărsat lacrimi de bucurie pentru că, iată, Bunul Dumnezeu i-a adus alături, după suferințe lungi și grele încercări prin care au trecut fiecare. Lacrimile lui Nicolae erau amare, de tristețe, pentru starea jalnică în care era țara iar târgul Bucureștiului arăta schilod după acel incendiu grozav din martie 1718, în care a ars chiar și Curtea Domnească. Lacrimile lui Ioan erau amestecate, unele erau de bucurie pentru fratele său că a scăpat de rușinea înmormântării, chiar dacă colivia nemțească nu a fost la fel ca cea de la Edicule, Închisoarea celor Șapte Turnuri. Alte lacrimi erau de teamă, că acest frate mai mare îi va cere scaunul de domnie, că era al lui, de drept.

Puțin abătuți de această tristețe care se potriva ca o năframă neagră, de doliu, în mijlocul ruinelor arse și al neglijenței, al gunoaielor ce zăceau împrăștiate peste tot, frații s-au urcat în caleașca domnească și au plecat spre sălașul temporar al lui Ioan, la conacul unuia dintre boierii fideli lui.

- Măria Ta, frate Iani, acum că a trecut urgia războiului și pacea s-a încheiat pentru douăzeci și patru de ani, ce ai de gând să faci cu țara asta? Că peste tot pe unde am trecut am dat numai de ruină, scrum și prăpăd. Satele sunt la fel de amărâte cum erau cele

să-i mituiască pe împuterniciții Vienei, conții Damian Hugo von Virmond și Michael von Talmann. ca să renunțe la posesia Olteniei. Mita oferită era de patru sute de pungi cu galbeni. Demersul lui a fost respins, el a fost făcut de rușine, în final i s-a permis să fie doar un simplu translator, fără dreptul de a sta jos, în timpul dezbaterilor. Lucru de ocară pentru un bei cu două tuiuri, deci Poarta a respins o asemenea propunere înjositoare. În urma păcii, Austria câștiga cel mai mult, adică Banatul, Oltenia și Belgradul. Pierzând Oltenia, cea mai lovită de acest război și de pacea care s-a încheiat a fost Țara Românească. Ea pierdea o treime din suprafață și nu i se îndulcea regimul de asuprire din partea Porții. (conform Tudor Dinu – *Dimitrie Cantemir și Nicolae Mavrocordat, Editura Humanitas, 2011*)

din Țara de Jos a Moldovei după ce Dumitrașcu Vodă Cantemir a pierdut bătălia de la Prut și a fost nevoit să fugă de mânia Padișahului. În locul lui a plătit țara, cu lacrimi, sânge și carne vie de mujici prinși robi și vânduți la târgurile de sclavi din Africa. Atunci, la a doua domnie a mea în Moldova, am stors de la Marele Vizir și de la Padișah legământ de iertare de unele datorii și de păsuire a altor biruri, cât țara va ieși la lumină. Dacă Divanul Sultanului nu te ajută cu înțelegere, atunci nu vei putea plăti haraciul acesta mare și toate acele plocoane cu care sfințisorii lui Mamona s-au obișnuit să fie unși la tâlpi la zile multe de peste an.

- Măria Ta, frate Nicos, grija mea cea dintâi este să refac averea familiei. Că tu ai risipit aproape tot ce am agonisit eu și neamurile, spetindu-ne să închidem gurile nenumăraților cămătari și ale slujbașilor de la Serai care cereau și amenințau. Domnia ta, frate, în acești ani de la plecarea ta din scaunul Moldovei au fost un dezastru uriaș pentru familia noastră. Că am ajuns să ne fie frică să nu iasă tatăl nostru, Exaporitul, din groapă și cu bici de foc să ne croiască pedeapsă. Lacrimi de sânge este acest scaun domnesc, pentru noi. Mare dreptate a avut tatăl nostru când te-a rugat să stai deoparte de ispita domniei la Dunăre. Acum, ce vrei să faci? Știu eu cât mă va păsuși Sultanul să stau pe aici? Trebuie să am grija noastră. Nu mă doare mai tare osul mujicului decât punga mea cea goală. Țipetele lui sunt mai firave față de zgomotul teribil pe care-l face Sărăcia, doamna cea nemiloasă, în casele noastre, de aici din Valahia, dar și de la Istanbul.

- Iani, trebuie să fii cu mare grijă. Să iei aminte la aceste vorbe pe care ți le spun eu: chiverniseala țării va fi și a ta, dar dacă tu vei aduna averi și țara va sta în sărăcie și chinuri, pe mai departe, capul tău ți-l vei putea lesne pierde. Boierii pământeni nu ne iubesc și nici nu ne vor aici, mai ales în scaun de domnie. Uite, cât am stat degeaba la Hermannstadt și apoi la Karlsburg, am scris o carte, un îndrumar de domnie. Ține manuscrisul și citește-l filă cu filă și ia aminte la sfaturile mele. Că sunt scrise cu lacrimi de sânge, sânge stors din rănile pe care le-am suferit diriguind fără cap și fără inimă, dar mai ales fără frică de Dumnezeu. Ia aminte, Iani, măcar în acest ceas al doisprezecelea.

- Vorbe în deșert! Măcar că sunt mezinul și îți datorez ascultare, am pășit pe un drum care este, teamă mi-i, foarte scurt.

Că eu scaunul acesta nu ți-l dau înapoi, atâta vreme cât este al Sultanului ce ne este stăpân amândurora, adică mie și Țării Românești. M-am făcut de răsul tuturor caimacamilor, dragomanilor și prinților Europei, după ce conții austrieci Damian Hugo von Virmond și Michael von Talmann au dezvăluit încercarea mea de a-i mitui ca să ne dea Oltenia înapoi, cinstit și scris în acest tratat de pace, de la Passarowitz. Nu au înțeles acest obicei al nostru, otoman, de a cumpăra cu bani grei orice favor. Au crezut că le întind o capcană și m-au pus cu spatele la zid. Norocul meu a fost că n-am apucat să dau prea multe pungi la ușieri și la valeți. Mi-a mai rămas destul din cele patru sute de pungi cu galbeni pe care le pregătisem ca preț pentru Oltenia, această treime din țară. Am vrut să fac bine țării și m-am ales cu capul spart. Ce lecții de-ale tale îmi mai trebuie? Nu am lacrimile mele, cu sânge, care mă învață ce să fac?

- Frățioare, la picioarele tale cad și le îmbrățișez, cerându-mi iertare pentru nesăbuițele mele și necazurile pe care vi le-am pricinuit. Mă voi duce la Istanbul sau la Adrianopol și mă voi lupta cu Padișahul să dea scutire țării tale până vei pune această grădină să rodească din nou. Este rândul meu, acum, să fac ceea ce ai slujit tu, cu răbdare și înțelepciune, atâta amar de ani. Mă jur pe ce am mai sfânt, că nu jinduiesc să iau înapoi domnia la București, nu te voi strica la urechile Marelui Vizir și ale Sultanului. Fii sigur pe jurământul meu. Dar te conjur, pe Maica Sfântă care ne-a ocrotit casa, sloboade din strânsoare țara, nu lua șapte piei de pe țaranul care nu mai are nimic, decât bordeiul de lut săpat sub deal. Fii cu tact și pălește în boierimea care a umblat la Viena cu închinarea țării la Habsburgi. Acești nemernici trebuie storși și cu aurul lor trebuie să umpli vistieria pentru a plăti haraciul și peșcheșurile.

Nicolae s-a convins, în cele câteva zile pe care le-a mai petrecut la București, că fratele său nu are de gând să-și schimbe atitudinea față de țară. Era vădit că interesul său de frunte era să-și păstreze bunul renume câștigat atât față de Marele Vizir Ibrahim Pașa, ginerele Sultanului cât și față de însuși Luminatul Padișah. Căci Ioan Vodă reușise să strângă dărilor ce mai rămăseseră de dat la Înalta Poartă, arătându-se fără milă față de tot poporul, mic și mare, sărac sau bogat. El și-a onorat la timp toate obligațiile față

de mărimile turce, știind că dacă birurile sunt trimise la timp, Divanul nu-l va deranja cu trimiterea de imbrogiori care să-l sperie cu mazilirea și chiar cu moartea.

În septembrie 1718 Nicolae a hotărât să se retragă acasă, la Istanbul. Ioan i-a pregătit plecarea, aranjându-i etapele de călătorie, conacele unde să poposească și chivernisirea acestora cu cele trebuincioase. Pleca trist, pentru un final pe care nu-l vedea prea luminos pentru fratele său, Ioan. Cât despre sine, Nicolae simțea că rolul lui s-a terminat în politică. Puține nădejdi își mai punea în obținerea tronului Țării Românești, deși i s-ar fi cuvenit, de drept. El nu făcuse nici o greșală cât timp ocupase scaunul domnesc. Doar că nu a reușit să-și elimine dușmanii, care nu erau numai ai lui, ci au luptat cu toate armele și împotriva intereselor Sultanului. Asta va fi arma lui de atac atunci când se va afla în fața Sultanului, la Istanbul sau la Adrianopol. Avea convingerea că nu va fi pedepsit, ba că i se vor cere informații cât mai multe despre Imperiul Habsburgic. Familiile de vază de la Serai aveau un respect deosebit față de neamul Mavrocordat, căruia îi treceau cu vederea apartenența la credința creștină ortodoxă, socotindu-l un demnitar egal cu ei, ba poate chiar mai infuent și mai căutat de viziri pentru capacitatea lui de a analiza cu precizie situația externă a Imperiului.

Se va retrace la conacul său de pe malul asiatic al Bosforului și va finaliza cartea sa *Despre îndatoriri*. Și se va odihni, pentru că simțea cum vârsta îi amenință trupul de care nu avusese grijă, în anii petrecuți în cele două provincii române.

A trecut cu bine întâlnirile cu mărimile zilei de la Serai. Spera să intre în grațiile Pașei Ibrahim, prospătul Mare Vizir care se ferea de greșeli, ca să nu-și piardă capul, chit că era căsătorit cu o soră a Sultanului. Tot ce se legase să facă pentru Țara Românească trebuia spus numai la urechea Marelui Vizir. Acesta trebuia convins că acu slăbirea presiunii de pe grumajii Valahiei va aduce, în curând, mai mulți bani în vistieria Imperiului. Sfatul lui era să fie urmată calea, deja verificată, a modului cum domnise el, imediat ce a fost repus la cârma Moldovei după căderea lui Dimitrie Cantemir. Dar Ibrahim Pașa se lăsa greu. Nicolae nu putea să ajungă la el așa de ușor, iar orice încercare de a obține o audiență însemna o mulțime de pungi care trebuiau date la

slujbașii mărunți care să-i înlesnească să se apropie de servitorii dimineții, cei care se ocupau de hainele pașei, de obrazul lui și de pletele lui, de ciubote și de târlici. Însă bani pentru așa ceva el nu avea, iar a-i cere lui Ioan îi era peste putință. Strâmtorat, zbătându-se între planuri ambițioase de a reveni pe scena politicii și nevoile tot mai mari ale casei sale, Nicolae s-a lăsat convins de neamuri să-și refacă viața de familie. Niște veri de-ai lui pusese ră ochii pe frumoasa fată a nobilului Stavropoleos, proprietar a câtorva insule în Marea Egee, proprietar de corăbii și chiar a unei fabricuțe de bărci într-o latură a marelui port din Pireu. Vărul Gheorghios a deschis vorba într-o zi, la prânz, la câteva săptămâni după ce Nicolae se liniștise la casa lui și își reluase obiceiul scrisului și cetitului la ceasul răsăritului de soare.

- Măria Ta, vere, aș vrea să-ți arăt un chip frumos, de zână, pe care numai ce ai vedea-o ai putea să o așezi la loc de cinste în cărțile pe care le scri. Ce zici de această fată, cea mare a casei Stavropoleos, pe numele ei Smaranda? Pe taică-su îl cunoști, Măria Ta. El zice că în vremea tinereții voastre ați tocit împreună genunchii pe lespezile școlii de pe lângă Patriarhie. Oare îți mai aduci aminte?

Nicolae privi portretul făcut pe pânză bine întinsă, în culori amestecate cu ulei de măsline, destul de proaspăt încă. Chipul din tablou era frumos, merita admirat, așa că Nicolae studie toate detaliile, poate prea mult timp pentru un văduv care se arăta încă îndurerat de pierderea dragii lui soții. Tabloul acela avea nu doar frumusețe pe chipul drăgălaș al copilei de douăzeci de ani ce da în pârg, dar ascundea și o taină, ceva ce Nicolae doar simțea că ar fi acolo, pe pânză, dar nu reușea să prindă acea taină.

- O fi și în fapt la fel de frumoasă, ca pe pânză? Întrebă el, dând înapoi tabloul prins într-o ramă aurită, mare cât o icoană din cele ce se pun în colț de iatac.

- Da, este o minune, păcat că are nasul cam mare pentru chipul ei drăgălaș, răspunse Ghiorgios. Nicolae pricepu că acest detaliu, nasul, văzut de pictor din față, ascundea acel detaliu care îi ridicase sprânceana a mirare. Linia care marca nasul, cu finețe ca o umbră pală, de contur, înconjura ceva ce acum, da, i se părea prea lat și nepotrivit acelu chip.

- Din această cauză, a nasului, biata Smaranda nu se mărită, deși taică-su dă o zestre bună, numai potrivită unui prinț scăpătat cam cum ai fi Măria Ta. Și apoi ce? Doar nu te-ai însura cu nasul ci mai mult cu zestrea, nu? Cel ce aruncase nada era Dimitrios, alt văr de o seamă cu Nicolae.

- Măi, pișcherilor, ori nu cumva umblați cu pețitul? Ce, Stavropoleos vrea să-și ia ginere din os domnesc? Ori mie mi-ați pus gând rău? se burzului Vodă spre neamuri.

- Păi da, Măria Ta, ar cam trebui să lepezi gândul cernit și să-ți iei o tovarășă de drum care să aibă și grija fetițelor pe care ți le-a dat Pulcheria. Că de coconii beizadele te-ai îngrijit bine, pricepându-te la partea bărbătească. Însă la copile nu te pricepi, doar la cele pe care ți le-ai pus în pat să-ți țină de cald la spinare, doar la acelea te mai pricepi. Însă nici la acestea prea mult. Doar cât trece noaptea, că ziua ești prins cu cele ale politichiei!

Așa că în zilele următoare au pus la cale o nuntă cu grăbire. Că nu era timp prea mult pentru mai multe rânduri de strigări în toate bisericile ortodoxe din Fanar și din Pera, că se apropia postul Nașterii Domnului. Mireasa nu avea nasul chiar așa de lung. Nicolae hotărî că nu îl va deranja acest mic defect al doamnei țării, dacă o să mai fie vreodată pus pe acel scaun ademenitor. Dar i-a servit la negustoria zestre. Da, Stavropoleos a cedat, nu foarte repede, că doar era negustor cunoscut, și a adăugat pungile cu galbeni cerute de mire. Iar mireasa a fost poftită - cu mamă-sa și soru-sa mai mică ce acum se va mărita și ea repede, că nu-i mai sta în cale nasul soră-sii, mai mari - la casele mirelui, să vadă coconii, dar mai ales pe domnițe și să se împrietenească cu ele, cât mai repede.

În cartea vieții robului lui Dumnezeu Nicolae, din os domnesc, erau înscrise alte fapte mari pe care trebuia să le ducă la bun sfârșit, pe acest pământ. Soarta l-a favorizat, deschizându-i destul de repede porțile norocului. În decembrie acel an, Nicolae primește o scrisoare de la Ioan Vodă, în care acesta se plânge de boală. Că de câțva timp nu se simte bine, că puterile îi slăbesc pe zi ce trece, nu are poftă de mâncare. Că doctorii nu i-au dat un tratament care să-l ajute mai mult de o zi sau două. După Crăciun și Anul Nou starea sănătății voievodului s-a înrăutățit, iar în februarie 1719 a căzut la pat. Medicul curții domnești a zis că

boala nu are leac, este tifos sau ciumă, că amândouă aceste cumplite boli bântuiau de vreun an și mai bine prin Țara Românească. Doar șapte zile a zăcut tânărul voievod și iute a trecut la cele veșnice. Avea doar treizeci de ani împliniți.

Nicolae n-a apucat să plece din Istanbul spre București ca să își însoțească fratele pe ultimul drum. Înurmântarea s-a făcut repede, deoarece ciuma și febra tifoidă stăteau peste familia lui Vodă și peste boierii divaniți, peste toată mulțimea de oameni cu stare care erau obligați să-l privegheze și să-l conducă spre locul de veci. Vremea geroasă a fost de partea celor vii.

La știrea decesului beilui de la Cara Iflak, Sultanul și Marele Vizir s-au neliniștit destul de mult. Înlocuirea lui Ioan Mavrocordat trebuia să se facă repede, iar cel ce va fi căftănit trebuie să fie o slugă la fel de credincioasă precum fusese decedatul. Adică să adune, cum știe el, adică repede și să trimită la timpul stabilit haraciul și toate birurile. Și să țină țara în liniște și pace. Nu au trebuit să caute prea mult omul potrivit pentru această slujbă. Nicolae Mavrocordat a fost adus la fața Marelui Vizir și întrebat dacă se simte în stare să se întoarcă pe scaunul domnesc de la București. De data aceasta întâlnirea celor doi a fost mai lungă și mult mai cu folos, de ambele părți. Nicolae a fost pus să povestească, cu toate detaliile, cum s-a întâmplat acea răpire făcută de o mână de oameni. Voievodul a încercat să scurteze povestea, trecând peste episoadele în care dovedise naivitate și orbire față de unele fapte ale boierilor divaniți pe care-i crezuse apropiați lui. Dar Ibrahim, care fusese bine informat – avea să afle Vodă Nicolae că iscoadele agăii de la Giurgiu au raportat toate întâmplările, așa cum au fost ele, despre răpirea pusă la cale de căpitanul Pivoda – s-a arătat nemilos față de acele slăbiciuni numite preamărire, lingușire și altele de acest soi, care mult rău fac unui cărmuitor.

- Cum ai putut să te lași îmbrobodit de acei boieri ticăloși? Că ești om în toată firea, beiu, nu un copil de țâță. Ai atâția ani de dragomănie, în care ai văzut cum se poartă oamenii de tot soiul. Nu te-ai îndoit defel de lingușelile acestor vulpi răioase?

Ibrahim Pașa nu l-a menajat deloc. Lui Nicolae i se făcuse, dintr-o dată, prea cald, deși afară vântul dinspre răsărit aducea pale de zăpadă.

- Vezi că asta i se întâmplă celui ce se admiră prea mult în oglindă. Cel ce-și zice mereu, că ce fel de mare voievod este el, cum ascultă și se închină toți la înțelepciunea lui, acela închide ochii, precum pisicile cele frumoase, de Angora, din harem, care stau cu ochii închiși cât sunt mângăiate și alintate de cadâne. Vezi, beiu! că beția lingușelilor este foarte rea. Amețești repede și când te trezești, gata, ai ajuns din nou la Hermannstadt, în colivie de fier ruginit. Or, mai degrabă, la Edicule!

Ajuns acasă, Nicolae s-a privit în oglinda de Murano, cea frumos înrămată în lemn de abanos, primită în dar de la consulul venețian demult, când încă era dragoman și toată lumea diplomatică aflase că el va fi numit mare dragoman. Nu arăta rău, acum avea trăsăturile mai line, scăpase de oboseală. Dar chipul lui îi vorbea din acea oglindă. *„Te-a dat gata Ibrahim Pașa cât ai clipi. Ești un prost, Nicos, încă te crezi mare și luminat cărturar numai că te-ai chinuit aproape doi ani să-i uimești pe acei nobili austrieci cu știința ta filozoficească, numărându-i pe înțelepții anticei Elade și citând, din memorie, multe cuvinte frumoase? Cartea ta despre îndatoriri ți-a făcut-o praf Ibrahim, un ienicer împuțit, cu mintea în șalvari. Ba nu, nu-l nedreptăți, Ibrahim este cel mai potrivit turc pe poziția asta, de Mare Vizir. Și mai este și ginerele Sultanului! Trebuie să iei aminte la Ibrahim, azi ți-a dat o lecție, scurtă și aspră, despre adevăratele îndatoriri pe care le-ai neglijat, ori le-ai ascuns cu bună știință față de propriul tău suflet păcătos, dar nici nu le-ai prins în marea ta operă.”*

Ibrahim nu i-a spus nimic de caftanul de domn al Țării Românești. Nu i-a adresat măcar două vorbe de condoleanțe pentru fratele Ioan, mort la datorie. *„Oare ce vrea de la mine? M-a chemat doar ca să mă măsoare? Să vadă cât sunt de prost? De prost și bătrân, pe deasupra? Cum am să obțin măcar slujba de dragoman? Acum că Ioan s-a dus, povara familiei cade pe mine. Unde sunt pungile cu galbeni ale lui Ioan? O să mi le dea cumnata? Sau le-au dosit împreună, ca nu cumva să încep, din nou, să risipesc averea familiei cu aventurile mele la Dunăre?”*

Lungul proces de conștiință l-a găsit treaz, în zorii zilei următoare. În lemnul porții casei bătea cu mânerul hangerului un trimis al Seraiului. Nu avea însoțitori, doar un singur ienicer venea pe jos, în urma imbrohorului ce era suit pe un cal arab, cam bătrân

și jigărit. Nicolae făcu semn bătrânului miniaturist, tatăl acelui Ioan pe care și-l făcuse secretar personal la prima domnie în Moldova, să deschidă poarta în fața trimisului Sultanului. Imbrohorul ceru, cu glas mare, să coboare ghiaurul Nicolae Mavrocordat și să alerge, cu mare grăbire, căci îl cheamă Divan-efendi să dea ochi cu Luminatul Padișah, Alah să-l țină sănătos ani mulți.

Se îmbracă fără grabă. Era mult prea devreme pentru a fi înfățișat Sultanului ori numai Divanului cel mic. Ceru o ceșcuță de cafea. O bău pe îndelete, apoi coborî și plecă spre Topcapî Serai. S-a întors de acolo pe la amiază, îmbrăcat cu caftan domnesc, însoțit fiind de un alai de câteva zeci de ieniceri, cu metarhaneaua militară în frunte.

În zilele ce au urmat, Vodă Nicolae s-a îngrijit de plecare. Copiii erau nemulțumiți de această nouă călătorie, lungă și anevoioasă la vreme de iarnă. Tatăl lor, văzându-le lacrimile curgând pe obraji, mutește, se înduioșă și hotărî că mai bine le va fi lor să stea la Țarigrad, cu verii lor, decât să împartă iar, cu tatăl lor, grijile domniei. Și mai era și ciurma la mijloc, boală fără leac. Așa că Nicolae hotărî să lase coconii, pe toți, în grija neamurilor și el să plece singur spre București.

Doar Smaranda nu s-a lăsat convinsă, nici de neamurile ei, nici de cele ale soțului și nici chiar de însuși bărbatul ei, cel luat de prea curând în cununie. L-a convins noaptea, când cu mare meșteșug, s-a suit peste el, călare, și l-a mânat pe câmpiile plăcerii, până când Măria Sa a recunoscut că nu a știut, la viața lui, de o asemenea plăcere ca cea pe care i-a dat-o tânăra soție.

Iar ea, os din păcat plămădit, i-a spus-o verde în față:

-Nici eu nu pot să mai stau fără osul domnesc lângă mine și peste mine, după cum nici pofta ta de noapte nu poate fi astâmpărată decât de mine. Mă vei lua cu tine, Măria Ta, că fără mine de acuma încolo, nu vei mai putea sta! Și uite așa a fost să fie, ca bărbatul, chiar de-i crai cu coroană, să n-aibă cuvânt în fața muierii sale, când aceasta hotărăște ce și cum îi este ei mai bine!

Apoi Vodă se așternu pe scris cărți de iertăciune și de jurăminte de bună purtare, față de țară, față de boierii mai mari sau mai mici care se amestecaseră, mai mult ori numai puțin, cu cătanele în acele zile de mare tulburare. Promitea că va fi un domn bun, milostiv, că va face totul ca țara să stea netulburată, nici din

partea Împărăției sau a nohailor ale căror incursiuni de jaf le-a interzis Luminatul Padișah, sub blestemul și amenințarea cu moartea a hanului și beilor lor care vor avea îndrăzneala să încalce porunca. Și, ca vorbele lui să fie crezute, iată că el, Vodă Nicolae face jurământ pe cărțile sfinte, de față fiind Preafericirea sa, Hrisant Notara, patriarhul Ierusalimului, care va sosi la București împreună cu alaiul domnesc. Iar Preafericitul a întărit cele scrise și legate cu jurământ de robul lui Dumnezeu Nicolae, din mila Domnului din nou așezat în scaunul domnesc, cu cărți semnate de sfânta lui mână. Iar toate scrisorile au fost purtate până la București și apoi pe la casele dumnealor, boierilor adresați, de însuși Iordache, slugerul, care era omul de casă al lui Mavrocordat.

Apoi a numit caimacami care să se ocupe de țară, în răstimp ce-și va pregăti călătoria.

Ecolul promisiunilor înșirate în cărțile trimise prin olăcari rapizi s-a împrăștiat iute pe la toate conacele mari, dar și la cele mai mici, de pe cuprinsul Țării Românești. Unii l-au crezut, alții au rămas cu frica de dezlănțuirile sângeroase pe care Vodă Nicolae le-a stins de față cu martori, lăsând jupânese vădane și coconi orfani. Aceștia iute s-au bejenit, luând din avuțiile strânse cât mai mult și lăsându-și conacele și acareturile în plata Domnului și a unor slugi credincioase. Cei mai mulți s-au tras spre ungurime, în Țara Ardealului, care îi primea pe toți fără opreliști, ba chiar dându-le voie să cumpere pământ și să-și ridice, acolo, acareturi.

Aceia dintre boieri care se știau nevinovați s-au grăbit să-iasă în cale, mult în afara hotarelor țării. Așa că au trecut Dunărea și au purces spre Țarigrad. Unii au ajuns repede în Constantinopolul de altădată, acum mândră cetate turcească. Boierii s-au înșirat la porțile casei lui Vodă, din Fanar, și au așteptat ceasuri și chiar zile până ce Vodă multmilostivul a catadicsit a-i privi în lumina ochilor. A primit darurile ce i s-au adus, a primit jurămintele de credință și la toți aceștia le-a ascultat vorbele mieroase și învăluitoare cu care își exprimau nădejdea că Măria Sa le va da slujbele cerute. Dar nu a promis nimic. Avea Vodă o socoteală anume în problema slujbelor domnești. Anume că nici un boier pământean nu va mai avea ce căuta interpus între Divanul de scaun și țară. Pentru aceste slujbe, neamurile sale apropiate, de aici din Stanbul, s-au îngrijit să adune greci cinstiți care vor veni cu

Măria Sa și vor lua toate aceste slujbe. Că Vodă s-a fript o dată cu acești boieri pământeni și nu mai vrea să ia zilele nici unui om, de acum înainte.

Alaiul a pornit, în sfârșit. Pe drum, în desele opriri la conacele pregătite pentru odihna alaiului, tot mai mulți români ieșeau în întâmpinarea lui Vodă, urându-i sănătate și puterea de a stârpi holera ce bântuia în țară și foametea, neiertătoare, care a ucis mulțime de oameni sărmani.

Nicolae era impresionat. Îi întreba pe acei sărmani care îi ieșeau în cale, la margine de drum, despre necazurile care i-au mânat să se bejenească de la vetrele lor, căutând adăpost în Împărăție. *„Foametea, Măria Ta, foametea și lăcomia negustorilor turci și greci, de o potrivă, care ne iau ultimul bob de grâu de la gură, pe mai nimic, apoi vând făina și pâinea pe bani grei. Pentru o oca de grâu, Măria Ta, nu primim decât niște parale amărâte, cu care nu putem cumpăra făină de o pâine. Aicea, în Împărăție, pâinea și făina nu sunt așa de scumpe ca pe la noi, aici putem trăi, să ieșim în primăvară. Măria Ta, fă ceva pentru noi, amărâții, că ne pustiește dorul de casă. Că au rămas ținuturile neîngrijite, cocioabele ni se surpă, iar câmpurile n-are cine le ara și nici cine le semăna. Fă ceva, Măria Ta, ca la vară să ne întoarcem în țara noastră, la cimitirele noastre!”*

Iar când a trecut Dunărea, la Giurgiu, pe malul românesc îl aștepta mulțime de norod. În frunte erau boierii, pe o ridicătură de deal. Printre ei strălucea Mitropolitul Mitrofan, în odăjdii lucind în soarele puțin, care ieșise și el din nori, parcă vrând să-l încurajeze pe Vodă ce se întorcea acasă. Un sobor de preoți îl înconjură pe vlădică, iar în jurul lor, pe lângă caimacamii numiți de Vodă, stăteau boierii divaniți, apoi câțiva ispravnici, căpitani de ținuturi, serdari, slugeri și alți boiernași și târgoveți. Până și jupănesele și muierile târgoveților veniseră la malul Dunării, să se plece la mila lui Vodă.

Ce-i mâna pe aceștia toți la un asemenea gest? Prea multa dragoste față de un voievod străin de neam, care cârmuise scurtă vreme, cu duritate, făcând multe nedreptăți? Nicidecum! Lui Vodă Nicolae Mavrocordat îi plăcuse fastul, primirea cu mulțime de lume, cu muzici și urări de tot felul. Dar se lecuise de acest prost obicei, după ce însuși Marele Vizir Ibrahim l-a ocărât că s-a robit

prea lesne lingușitorilor ticăloși. Oare? Ceva amestecat cu frică, dar și cu plăcere, l-a mânat să accepte strigările norodului. Reușiseră boierii temători pentru pieile lor să ridice atâta lume, fiind ei nesiguri încă pe jurămintele de bunăvoință și iertare pe care noul domnitor le transmisese în cărțile lui? Nici acest gând nu-l putea lua de bun voievodul care urca dealul înnoroiat, dar podit cu scânduri, ca să-i fie calea curată la noua domnie. Atunci ce? Cine sau ce scosese lumea în calea lui? Da, desigur, asta este singura explicație care putea fi luată ca adevărată. La aceeași schelă la malul românesc al Dunării, săreau din caice și barcazuri mărunte ienicerii, cu acele iatagane foarte tăioase, cu mustățile lor care dădeau chipului tuciuriu un aspect înfricoșător. Și nu erau puțini, doar vreo zece mii!

După acești câțiva ani de războaie și jafuri, de pojaruri care i-au lovit pe nenorociți, iată că s-ar putea să răsară soarele și pentru această țară amărâtă. Vestea despre sosirea la scaunul domniei a lui Vodă Nicolae Mavrocordat a umblat înaintea lui, încă de la Stanbul, din ziua căftănirii lui. Știrea spunea că vine cu oaste de ajutor, de ieniceri turci, care vor păzi țara de orice atac al cătanelor austriece. Și lumea asta voia să vadă, oastea de apărare ce i s-a dat lui Vodă. Voiau să vadă că este oaste de apărare, nu de jaf și omor. Iar de ar fi fost altfel, mai bine să își piardă viețile acolo, nu alergând cu groaza în suflete și căutând găuri în pământ în care să se ascundă.

Disperare, asta citea Vodă în ochii acelor oameni sărmani. Dar și bucuria că iată, nu este adevărat că Vodă vine cu urgia. De aceea, ca orice veste, această bucurie plecă înaintea alaiului și scoase lumea la marginea drumurilor. Intrarea lui Vodă în Bucureștiul care purta toate semnele distrugerilor fu peste așteptări. Pentru prima oară în anii de după plecarea din Iași, Nicolae simți cum i se încălzește inima, iar senzația care-l copleșea era aceea pe care o avusese la Sibiu, în primele zile de tihnă, când sta pe sofa și își privea copilașii jucându-se fără griji, fără frică, netresărind la orice zgomot, cât de mic, auzit de afară ...

Bucuria mulțimii nu dură prea mult. Alaiul vesel se scurgea pe uliți, iar după mulțimea de români fu văzut grupul grecilor care îl însoțeau pe Mavrocordat. Plecat din Fanar cu o brumă de bagaje asupra fiecăruia, grecii însoțitori semănau cu acei

zapcii, strângători de biruri cu care tot românul era învățat de multă vreme, precum capra cu râia. Deci așa ... iar veselia dispăru, ca ziua caldă de vară, când se stârnește o ploaie rapidă, cu vijelie, parcă din senin.

Vodă sosea la București ca să găsească aici, la fața locului, tămăduire pentru două necazuri uriașe care bântuiau țara: foametea și ciurma. Luase măsuri încă din Istanbul împotriva foametei, dar leac ciumei nu se cunoștea nicăieri. Cum sosi în țară, cum se ascunse de frica ciumei. Găsi cu cale să nu stea în orașul care, pe lângă rănilor de foc pe care le avea, mai mirosea și îngrozitor, a hoit intrat în descompunere. Că zilnic mureau oameni pe străzi, sub ochii semenilor, de foame unii, de ciumă alții.

Vodă Nicolae nu stătu prea mult la Curtea Domnească. Plecă la Cotroceni, de îndată ce găta punerea în slujbe a boierilor și după ce avu loc petrecerea de înscăunare, în spătăria cea mare, după cum era obiceiul locului. Iar de acolo, când veni vremea să se desprimăvăreze, se mută la palatul construit de Vodă Constantin Brâncoveanu – să-i ierte Bunul Dumnezeu toate păcatele cele lumești! – la Mogoșoaia, în mijloc de parc frumos, ca un colț de rai. Dar Vodă nu se lăsa de grija țării. Socotea, Măria Sa, că dacă Domnul Iisus Hristos l-a iertat pe el de datorii – adică toate relele s-au dus pe pustii de la dânsul – se cuvine ca și el să ierte pe cei mai mici decât el. Așa a făcut, cum scrie învățătura din Evanghelie, adică a trimis carte la socrul lui, Stavropoleos și i-a cerut să încarce caice și șlepuri și barcaze cu făină multă și să o trimită, cu pază bună, la Cara Iflak, că pier oamenii de foame. Iar de plătit i-a plătit acelei rude a lui cu o parte din zestrea Doamnei țării, adică i-a întors înapoi din insulele din Egeea pe care le primise în stăpânire ca zălog pentru cinstirea nasului prea mare al soției lui, Smaranda Doamna. Însă trebuie să afle lumea toată că Vodă se robise cu toată inima la năsoasă. El nu o vedea astfel, că o iubea ca un tinerel. În tot timpul când nevoile curții îl mai lăsau slobod câteva ceasuri, măcar că era ziuă, Vodă alerga la Smaranda lui și se împreunau ca cei tinerei, cu dragoste mare. Și s-a făcut că numai după un an de când se luaseră, Smaranda Doamna i-a dăruit un cocon sănătos, pe care l-au botezat Alexandru. Bucuria lui Nicolae Vodă a fost mare pentru acest dar de dragoste, așa că a copleșit-o pe Smaranda lui cu și mai multă iubire. Iar Smaranda,

din atâta dragoste, a rămas iarăși grea și doar la un an depărtare de primul ei născut, i-a dăruit lui Vodă o fată, botezată Sultana.

Deci cele două mari belele care l-au așteptat pe Vodă Nicolae în țara pustiiță, adică foametea și ciuma, nu-i lăsau tihnă, nici zi și nici noapte. Cu ajutorul socrului său, Stavropoleos, a scăpat țara de foamete, că toată făina de care a avut nevoie țara a cumpărat-o din Turcia, la un preț bun. Și cu ispravnicii și căpitanii de ținuturi a aflat pe unde este nevoia de pâine mai mare și pe dată acolo trimitea carele încărcate cu pâine. Și așa a ținut țara, pe banii lui, până la Sfântul Ilie Tesviteanul.

Apoi s-a întors către boala cea rea, care nu avea leac cunoscut de doctori și spițeri, ciuma. Fiind o boală care se răspândea cu repeziciune, în scurt timp zeci de mii de români i-au căzut victimă. Neștiind cum să se lupte cu molima, Vodă s-a așezat în genunchi la Sfânta Catedrală a Mitropoliei Ungrovlahiei să se roage Domnului pentru înțelepțire, că fără o minune de la cer țara nu va putea fi izbăvită. Și pe când Vodă se ruga la icoane, fiindu-i păzită liniștea și pacea de arnăuți, iată că vlădica Mitrofan vine cu grăbire și se pune în genunchi lângă Vodă. Când a deslușit în murmurul buzelor rostind „Amin! Amin!”, vlădica îi spune lui Vodă:

- Măria Ta, sfântul arhanghel Gavrilă a venit și veste mare mi-a dat. Că am aflat că ești în biserică să te închini și să te rogi pentru iertarea noastră de cumplita ciumă, așa că mi-am ridicat ochii spre cărțile sfinte ce le am în chilia mea, să aflu care sfânt alungă ciuma și cum anume. Și, iată că minune mare s-a înâmplat, Măria Ta. La aceste cuvinte vlădica s-a închinat din nou, bătând metania cea mai adâncă, cu fruntea la pământ și dând slavă lui Dumnezeu. Apoi continuă:

- Și cum priveam spre cărțile mele puse una peste alta, morman înalt ca Turnul Babel, una s-a desprins taman din vârș și a venit de-a rostogolul pe lăicerul de dedesubt. Și a căzut deschisă, anume la Sfântul Visarion, ale cărui moaște alungă ciuma. Scria în această carte elinească despre viețile sfinților, că acest mare sfânt care în viață fiind, ca Mitropolit de Larisa ne-a vizitat țara, și a strâns danii de bani pentru zidirea mănăstirii sale, Dousikou, din Grecia. Viața și-a închinat-o, toată, Domnului nostru Iisus Hristos și iată că la puțină vreme după trecerea lui la cele veșnice, la un an numai, la 13 septembrie 1541 miros de mir sfânt a izvorât din

mormântul lui. A fost dezgropat și apoi a fost așezat în rândul sfinților. Și s-a dovedit, la scurtă vreme, că Sfântul Visarion prin moaștele sale alungă ciurma și orice boală molipsitoare. Atunci o liftă păgână aflând de puterea vindecătoare a sfințelor moaște, s-a strecurat într-o noapte și a furat racla cu sfintele moaște. Alergând ca să nu fie prins, furul acesta ticălos a scăpat capul sfântului, dar restul oaselor le-a luat cu sine. Apoi le-a vândut papistașilor, pe bani grei, după ce a dovedit puterea vindecătoare a acestor moaște.

Și mitropolitul Mitrofan din nou s-a închinat, vădit copleșit de emoția minunii care s-a întâmplat cu el.

- Măria Ta, este semn din cer, cred că acolo, în chilia mea a fost însuși arhanghelul Gavriil, el a scos de pe etajeră cartea aceea și a pus-o, deschisă la locul anume ales, sub ochii mei. Ne îndeamnă Domnul nostru Iisus Hristos să alergăm și să aducem aici, acest cap al sfântului Visarion și împreună cu el, făcând rugăciuni și pelerinaje, să scăpăm țara de această boală rea.

- Dar unde este acest cap al Sfântului Visarion, cine se va duce să-l aducă și cu ce preț? Spune mai multe, Înaltpreasfinte Părinte, învață-mă până la capăt!

- Am cetit în acea carte despre viețile sfinților care au viețuit pe pământul Eladei, că acest cap este păstrat într-o raclă de argint, la Mănăstirea Dousikou, în Grecia, la trecătoarea care leagă Tesalia de Epir, în munții Pindului. Mănăstirea este aproape de târgușorul Pyli, pe muntele Koziakas. În Grecia această mănăstire și sfintele moaște pe care le adăpostește sunt cunoscute. Trimite carte, Măria Ta, la Patriarhia Ecumenică de la Țarigrad să te ajute cei de acolo. Dar trebuie să facem totul cu grăbire și în mare taină, Măria Ta.

Nicolae a trimis carte la Patriarhia de la Constantinopol și alta, la fel, socrului său, rugându-l să facă el cheltuielile necesare și să se miște iute, peste tot. După o săptămână un olăcar ce da semne că se sfârșește de oboseală, a descălecat la poarta cea mare a Curții Domnești și a predat, cu ultimele puteri, desaga cu sfânta raclă. N-a murit olăcarul, doar a căzut de oboseală și de nesomn, dar sfântul cap al lui Visarion a avut grijă de el.

În aceeași zi, începând din zori, clopotele Mitropoliei au bătut continuu, fără odihnă, chemând mulțimea la rugăciune. Racla cu sfântul cap al lui Visarion, călugărul de la mănăstirea

Dousikou, a stat în mijlocul naosului și lumea a trecut, închinându-se și atingând sfintele moaște. Însuși vlădica Mitrofan și Vodă Nicolae au stat la rugăciune lângă racla sfântă, apoi vlădica a strigat la lume ca toți cei care sunt bolnavi, în București, cu semne de ciumă, să fie aduși cu patul, în căruțe și așezați în curtea Mitropoliei. Iar cei sănătoși să stea dincolo de porți și să aștepte. Și așa au făcut.

Racla cu capul Sfântului Visarion a stat acolo, în mijlocul bolnavilor. Călugării Mitropoliei au citit rugăciuni și au înălțat cântări de slavă toată noaptea. Care mai de care dintre cei bolnavi au căzut în somn sănătos, după miezul nopții, iar în zori, când sfântul soare și-a aruncat razele dătătoare de lumină și căldură bolnavii, ca în Evanghelie, și-au luat paturile și au plecat sănătoși, acasă.

Trei zile și trei nopți Sfântul Visarion a curățat Bucureștiul de ciumă. Apoi a plecat în pelerinaj, către Târgoviște, la Curtea de Argeș, la Câmpulung și la Pitești. De acolo pelerinii s-au întors la București. În timp ce se petrecea această mare minune, în partea de apus a Țării Românești, ciuma s-a topit, ca fumul de tămâie de peste tot locul, până la hotare. Iar țara toată a adus slavă lui Dumnezeu, Sfântului Visarion, Mitropolitului Mitrofan și lui Vodă, tatăl acesta multiubitor al amărăților către care a fost trimis spre mântuirea lor.

Cerul l-a ajutat pe Nicolae. Toată greșală lui de până acum, cea făcută cu voie sau de nevoie, cu știre ori fără de știre, i-a fost iertată lui de tot neamul valah și mereu era pomenit cu mare dragoste. Câțiva ani la rând lui Nicolae Mavrocordat i s-au întâmplat numai lucruri bune. Dar așa cum ni se întâmplă nouă, tuturor celor ce nevoim pentru binele obștesc și primim câteodată darul recunoștinței și ne desfătăm inima cu multă mulțumire, uitând să ne smerim cuviincios, că doar tot darul numai de sus este, așa și lui Vodă Nicolae i s-a rânduit să treacă prin încercările vieții. Că nu este zi fără asfințit și nopțe, chiar și în miezul verii pe aceste meleaguri. După bine vine un pustiu de rău, care te poate pune la pământ.

Dar zice Domnul, învățând neamurile și pe apostolii săi, că „ori de câte ori vei cădea în păcat, Eu ți le voi ierta. Dar tu trebuie să te străduiești ca să te ridici. Din orișice cădere trebuie să

înveți ceva, altfel căderile tale vor fi fără număr!” Anul acela de început de domnie în Țara Românească, 1716, care a fost plin numai de necazuri, capcane după capcane întinse de viclenii boieri, care l-au dușmănit încă dinainte de a-l fi cunoscut, a fost piatra de încercare a tăriei omului chemat să fie deasupra neamului său, ca un păstor al turmei sale. Iar anul 1719, al revenirii sale la scaunul domnesc, a fost anul darurilor scumpe și al preamăririi lui, cu recunoștință. Și așa cum am dat de înțeles mai sus, printre multele bucurii revărsate asupra lui Vodă Nicolae s-au strecurat și câteva întristări, unele mai mici, ca de început, altele mai mari, mai adânci și cu durere mare.

Că în acel an Luminatul Padișah a dat poruncă să se facă dreptă rânduială la hotarele Împărăției cu megieșii, mai cu seamă cu Imperiul Habsburgic. Și a primit poruncă Ahmed, pașa din Nicopole, să urce pe Olt până la Căineni și acolo, împreună cu guvernatorul austriac de la Craiova, un colonel, să bată stâlpii de hotar. Și cum Ahmed pașa cu un detașament de turci ar fi călcat țara, după obiceiul de a jefui ținutul pe care-l traversau ar fi adus mare pagubă, Vodă Nicolae trimise boieri divaniți să-i pregătească pașei locurile de popas și sălașele de odihnă. Iar el însuși îi ieși pașei în cale și, dându-i daruri scumpe, îl rugă fierbinte să nu-și lase oștenii să scape la pradă, că țara-i ca un bolnav care abea a scăpat dintr-o boală grea, cu fierbințeală și nu are de nici unele. După aceasta, profitând de marea bunăvoință pe care Luminatul Padișah i-a arătat-o, Vodă Nicolae trimise carte și daruri alese Stăpânului Lumii și îi ceru, cu umilință, să accepte ca Țara Românească să vină la acel haraci pe care îl plătea înainte de anul 1703. Că în acel an, Vodă Constantin Brâncoveanu, simțindu-se scăzând în ochii Sultanului, de bună voie și nesilit de nimeni a declarat că Țara Românească poate să plătească mai mulți bani ca haraci, fiind bine chivernisită prin mila și înțeleapta cărmuire a Luminatului Padișah. Și a mărit haraciul de la 240 de pungi de galbeni la 520 de pungi. Însă acum, după pacea de la Passarowitz, când Țara Românească a pierdut ținutul de dincolo de Olt, pământ roditor și oameni, nu este cu puțință să plătească așa un haraci mare. De este cu puțință, Luminatul Padișah cu înțelepciunea cu care l-a înzestrat Alah, să dea poruncă de scădere a haraciului.

Sultanul a priceput, ajutat fiind la socoteli și de Marele Vizir Ibrahim care, fiind dăruit dinainte și din belșug cu daruri scumpe, s-a străduit să-și convingă tatăl socru că este bine să nu lase o raia mănoasă, ca această țară Valahia, să se sufoce de prea multă greutate pusă pe spinare.

Această scădere a haraciului la o povară ce putea fi strânsă cu ușurință l-a bucurat foarte tare pe Vodă. A pus de o mare benchetuială, care a ținut vreo două zile, prilejuită fiind de praznicul Cuvioasei Parascheva, ocrotitoarea Moldovei, dar și a tuturor românilor. La o zi sau două după acest bairam de pomină, în care Vodă a învățat hora și sârba umăr la umăr cu divaniții săi până când a căzut frânt de trudă mare, dar și de prea mult vin tămâios, dimineața Domnul Țării Românești n-a mai avut vlagă să se dea jos din pat. Nu avea fierbințeală, nici durere nu simțea pe undeva anume, ci doar că îi lipsea vloga din mădule. Doamna Smaranda s-a speriat, crezând că ea a fost cea care l-a vlăguit pe Măria Sa, cu pofta-i nesățioasă de bărbat, care în acea noapte de bairam s-a arătat nesăturată doar o singură dată. De aceea a stat lângă patul iubitului soț și Domn și n-a lăsat nici o slujnică să se apropie, ca nu cumva să-i stârneasă lui Vodă oarece pofte care să-l lase, iară, fără vlagă.

Dar Vodă singur și-a luat seama. A înțeles că această boală ciudată este un semn. Că Domnul din ceruri îi aduce aminte de pilda cu acel bogat căruia i-a rodit țarina: „Nebune, nu te semeți că ai adunat rod bogat și ai acum cu ce să petreci, cu îndestulare, tot restul vieții. Că la noapte îți vor lua sufletul tău și tot ce ai adunat în hambare cui vei lăsa? Că nimic nu vei putea lua cu tine!”

Vodă se sculă iute din patul trândăviei și, cu puteri sporite, porni să cerceteze plângerile țării împotriva raialelor Brăilei și Dârstorului, care cu japca au supus puterii lor sate și pământuri, asupra cărora nu aveau niciun drept. Și iarăși izbândi să se facă dreptate și silniciile turcilor megieși au fost curmate.

Acum putea, pe bună dreptate, să se veselească. Dar nu așa, doar de dragul bairamului, adică din dor de bairamlăc. Ci, cu rost anume, mare și frumos. Și acest rost veni când află că Lumina Lumii, Sultanul Ahmed al III-lea, își însoară fiul, ajuns la vârsta maturității, adică de 21 de ani. Vodă trimise daruri bogate, care au fost bine primite la Istanbul, pentru care a primit carte de

mulțumire. Iar el, Vodă, împreună cu o mână de boieri apropiați lui, s-au veselit la o petrecere pe care au făcut-o în cinstea mirelui împărăesc.

Apoi altă știre sosi, spre veselirea inimii. De peste Olt i se aduse carte din care citi că și-a dat ortul popii ticălosul Barbu Brăiloiu, serdarul care se viclenise și care reușise să rupă Oltenia de sub stăpânirea lui, închinând-o cătanelor habsburge. Că aceea moarte a fost căzută sub mare blestem, că n-au putut să-l țină pe mort la priveghi, după datină, că mult prea repede a început să miroasă urât. Iar după ce l-au îngropat, din pământ au ieșit viermi albi, mari și urâți. Iar creștinii s-au înspăimântat și spuneau că este pedeapsa lui Dumnezeu pentru trădarea stăpânului, care îi fusese dat creștinește, cu mirungere, și pentru închinarea Olteniei ortodoxe Papei de la Roma și Împăratului de la Viena.

Apoi Domnul s-a gătit de nuntă. Avea în Divan o slugă credincioasă, grec fanariot, pe nume Ianache Scarlatos. Acesta era cămărașul Măriei Sale, adică el se grija de avutul țării și al lui Vodă. Era, cum s-ar zice acum, un fel de administrator peste tot ce mișcă și nu mișcă din ce este al țării și al casei lui Vodă. Acestui om de încredere îi dădu de nevastă pe fie-sa Maria, a doua născută ca parte femeiască de la fie iertată Doamna sa, Pulcheria Tzouki. Și nunta a ținut opt zile, cu mare veselie și bucurie.

Mulțumi Domnului Puterilor pentru darul de viață pe care l-a primit. Apoi porni zidire mare, în satul Văcărești, din marginea Bucureștiului. Cumpărase pământ și trasase loc de biserică mare, de chilii și alte acareturi trebuincioase pentru o mare mănăstire, încă din anul 1716, de la înscăunarea sa în prima domnie la Țara Românească. Dar construcția s-a oprit când Vodă a fost răpit și dus în Transilvania. Acum, la venirea la a doua domnie, Vodă a pornit zidirea din nou, dar a socotit că este bine să mărească acareturile, ca această mănăstire să-i fie de folos și ca reședință domnească, la caz de strămtorare. Mănăstirea porni, ca așezământ călugăresc în anul 1722, iar sfânta biserică fu sfințită doi ani mai târziu, dându-i-se hramul Sfintei Treimi – Sfânta Troiță. Acolo Vodă și-a mutat cărțile prețioase pe care le adunase o viață întreagă. Acolo a deschis o școală elinească și a pornit o tiparniță. Și multe alte lucruri ar fi voit să facă acolo, voievodul Nicolae Mavrocordat.

Zilele omului ca vântul! Trec iute și te trezești că oasele te dor, picioarele nu te mai ajută, iar gura, rămasă fără dinți, nu mestecă bine nici o mâncare ca să-ți facă plăcere. Luându-și aminte de aceste semne, Vodă se așternu treburilor cărturărești. Țara mergea bine. Treburile cele mai importante le-a încredințat oamenilor lui de încredere, greci din Fanar, aduși de el anume. Acești apropiați ai lui țineau sub ochi pe boierii pământeni, nelăsându-i să cârtească ori să se trezească cu gânduri de trădare și vânzare. Grecii din Fanarul constantinopolitan ajunseseră să țină mijlocul Bucureștiului și acum, când Vodă stătea mai mult la Văcărești, tot drumul de la Curtea Domnească până la Sfânta Mănăstire a Troiței fu ocupat cu case și conace ale acestor greci bogați. Ei storceau haraciul de pe țară, ei dădeau socoteală numai lui Ianache Scarlatos, ginerele Domnului. Oricine încerca să se plângă lui Vodă pentru vreo nedreptate suferită din partea grecilor care strângeau birul sau care împărțeau dreptatea, se loveau ca de un zid de fanarioții lui Vodă. De aici s-a scornit acea vorbă a românului care spunea, cu obidă: „Până la Dumnezeu, te mănâncă toți sfinții!” Adică ei, sărmanii oropsiți, știau că Vodă este un om bun, milos, iertător, cu frică de Dumnezeu, care le-ar fi dat dreptate iute, dar nu puteau să ajungă să îngenuncheze la picioarele lui.

Așa că Vodă nu știa că țara gemea sub poveri, că acești greci, porecliți de popor „fanarioți”, se îngrijiseră, de la bun început, pentru propria chiverniseală. Vodă cu scrisul și cetitul, noi cu socotitul și înmulțitul, spuneau acești fanarioți între ei. Dintre toți, de pomină a fost unul, Markos Porphyropoulos, profesor la Academia Domnească de la Sfântul Sava, care scria neamurilor sale din Istanbul: „Tot Fanarul este aici. Nu îmi mai amintesc de Constantinopol”⁵⁸.

Acel an, 1719, când Nicolae Mavrocordat a fost pus pe scaunul domnesc al Țării Românești, a fost socotit începutul domniilor fanariote. Grecii din Fanar, cartier al Istanbulului, vor

⁵⁸ Markos Porphyropoulos, profesor la Academia Domnească de la Sfântul Sava, care scria neamurilor sale din Istanbul: „Tot Fanarul este aici. Nu îmi mai amintesc de Constantinopol” (Tudor Dinu – Dimitrie Cantemir și Nicolae Mavrocordat, editura Humanitas, 2011, pagina 324).

ține scaunele domnești la București și la Iași până la 1848, adică 129 de ani.

Vodă Nicolae Mavrocordat și-a împlinit visul de a deveni un cărturar. Mai puțin cunoscut la vremea sa, a lăsat în urmă câteva scrieri valoroase, care-l caracterizează ca gânditor luminat și reformator în țările unde a domnit. Cartea lui de câptâi este cea concepută în timpul prizonieratului transilvan, la Sibiu și la Alba Iulia. *Despre îndatoriri* a văzut lumina tiparului în 1719, în luna decembrie. Imediat după ce a ieșit din tiparnița din București, Vodă s-a îngrijit să o traducă în limba latină⁵⁹. Apoi a scos o ediție bilingvă, latină și greacă, la Leipzig. Un exemplar a fost trimis, imediat, la biblioteca regelui Franței, loc unde se adunau cele mai importante scrieri ale unor autori cunoscuți în Europa creștină sau oameni de stat.⁶⁰ De asemenea, autorul nu l-a uitat nici pe medicul sibian Köleseri de Keres – Eer, secretarul guvernului Transilvaniei, cel care i-a pus la dispoziție vasta sa bibliotecă cu peste 4.000 de volume frumos legate și întreținute. Nici generalul Steinvillle nu a fost uitat, Vodă trimițându-i cartea sa în ediția bilingvă, cu o scrisoare de mulțumire pentru tratamentul de

⁵⁹ Traducerea în limba latină și editarea bilingvă la Leipzig a fost făcută de Stephan Bergler din Brașov, un umanist foarte cunoscut cu care Nicolae Mavrocordat a întreținut o corespondență destul de intensă, cu toate necazurile politice care l-au încercat. Succesul cărții lui Nicolae Mavrocordat în Europa creștină a fost datorat, printre altele, unei epigrame dedicate autorului, scrisă de Johann Albert Fabricius, profesor al lui Stephan Bergler. În acele catrene, germanul Fabricius remarcă faptul că lucrarea, scrisă cu elocință într-o greacă veche impecabilă, reușește să îmbine toate scrierile despre îndatoriri ale filozofilor greci și cele mai recente, ale creștinilor, dar le corectează, cu elocință, după preceptele lui Hristos (Tudor Dinu, opus citat, pagina 287).

⁶⁰ Nicolae Mavrocordat a întreținut o intensă corespondență cu reprezentanții Franței la Poartă, marchizul de Bonnac, medicul Daniel Fonseca și marchizul Louis de Villeneuve. De altfel, Nicolae Mavrocordat a câștigat bună trecere la această importantă ambasadă încă de la episodul petrecut în anul 1710, când l-a ajutat pe marchizul Des Alleurs, Pierre Puchot, senior de Clinchamp, găzduindu-l la Iași și îmbrăcându-l, după ce își pierduse toate bagajele sub gheța unui lac în timp ce călătorea spre Istanbul, unde fusese numit ambasador al Regelui Soare după încheierea misiunii sale la Buda. Nicolae Mavrocordat a găsit ascunziș la această ambasadă din Istanbul atunci când era căutat de Sultan ca să dea socoteală pentru 50 de pungi de galbeni pe care i-ar fi ascuns, acuzat fiind de Vodă Dimitrie Cantemir. (Opus citat, pagina 138)

favoare ce i s-a acordat în timpul captivității sale, mai ales la Sibiu.⁶¹

Copiii creșteau frumos, anii aceștia de pace și de rodnicie le-au priit la toți. Scarlat, fiul cel mare s-a dovedit că are înclinare spre studiu. Devenise un erudit, așa cum declarase tatălui său acolo, la Sibiu, cu câțiva ani în urmă. Deseori Vodă îl provoca, cerându-i o carte sau alta din biblioteca lui, scrisă în una din limbile pe care beizadeaua le stăpânea foarte bine. Vorbea, scria și traducea din greaca veche, din latină, italiană, franceză, germană, flamandă. Ca să nu mai pomenim de limbile cele de toate zilele, româna țării sale, turca și dialectul grecilor din Fanar. Vodă îi cerea să citească cu voce tare un pasaj din carte și îl pune să interpreteze ceea ce tradusese. Apoi îl provoca la discuții. Scarlatos dovedi, curând, că are o minte ascuțită. Cu ceea ce învățase din filozofi și cu limbile străine pe care le stăpânea foarte bine, tatăl lui aprecia că se apropia momentul când va trebui să ceară Marelui Vizir să-i primească fiul în cancelaria dragomanilor. Dar, până atunci, trebuia să-l însoare. Trăind printre cărți, în aerul nu foarte sănătos al terfeloagelor, Scarlatos se arăta slab de plămâni. Acest lucru îl îngrijora foarte pe tatăl său, de aceea se grăbi să pornească vorbele cu Vodă Mihai Racoviță, megieșul lui din Moldova, ca să se încuscrească. Acest Racoviță căuta orice prilej de apropiere, mereu își arăta recunoștința față de Dumnezeu că i-a dat un asemenea voievod inteligent, cu har în credința creștină și drept, milostiv, care tot ce făcea încerca să fie făcut așa cum îl învățau Evangheliile lui Hristos. Dar Vodă Nicolae, cu

⁶¹ Cartea *Despre îndatoriri* este, după aprecierea exegeților, o lucrare scrisă parcă având textele sfinte drept călăuză, pas cu pas, de la începutul până la ultima filă a cărții. Așa reiese doar citind titlurile capitolelor, mai mult eseuri independente decât părți ale unui tratat încheiat. Autorul revine, la tot pasul, asupra îndatoririlor principelui care trebuie să respecte, cu sfințenie, legea înscrisă în evanghelii. Așadar, iată la ce se referă aceste 19 capitole ale cărții: venerarea lui Dumnezeu, frica de Dumnezeu, nădejdea în Dumnezeu, smerenia și iertarea dușmanilor, bărbăția, cumpătarea, dreptatea, pocăința, facerea de bine și generozitatea, prudența, etc. În conținut, cartea abundă de citate din filozofii antici, pe care îi analizează cu mare exigență, după cum se încadrează sau nu în preceptele morale ale Bisericii lui Hristos. La timpurile acelea, lucrarea principelui valah a fost bine primită de literații occidentali, acolo unde s-a făcut remarcă pe baza unor legături, corespondențe, pe care le-a cultivat cu consecvență

simțul lui de diplomat care știe să citească omul de la prima privire, simțea multă falsitate în firea și comportamentul lui Vodă Racoviță. Lesne pricepu că acela jinduia după scaunul domnesc al Țării Românești, mai mănoasă și mai bine gospodărită. Știind toate acestea, Nicolae aplică una din principiile diplomației militare: pe dușman trebuie să ți-l apropii, ca să afli din timp ce vrea să pornească, în taină, împotriva ta.

Scrisoarea în care își dezvăluia intenția de a propune o unire a caselor lor, prin fiul său Scarlatos, cu una din fetele lui Vodă Mihai Racoviță, declanșă o avalanșă de răspunsuri, mulțumiri și temenele. Vorbele fiind făcute, Vodă Nicolae liniști fierbințeala și graba viitorului său cuscru, cerând un răgaz ca beizadeaua să împlinească anii bărbăției. Mai aveau de așteptat ceva mai puțin de doi ani.

În acești ani Sultanul Ahmed al III-lea își însură propriul fiu, cel ce avea să-i urmeze la tron. Nunta fastuoasă fu onorată de toți supușii Împărăției. Din toate colțurile acestei lumi musulmane caravanele cu daruri sosiră, unele după altele, câteva săptămâni la rând. Soliile fură primite să prezinte darul închinat mirelui, iar cele mai bogate cadouri fură răsplătite cu scrisori de mulțumire și laude către cinstea acelui dregător. Vodă Nicolae primi o astfel de scrisoare și se bucură aflând, dintr-o notă pe care i-a atașat-o unul din prietenii lui de la Cancelaria treburilor străine, că vorbele adresate fiului Exaporitului sunt fără egal, că asemenea laude n-au fost aduse nimănui.

Pe Vodă această notiță îl încântă peste măsură. Se apropia perioada de trei ani, la care trebuia să-i ceară Sultanului reînnoirea dreptului la însemnul rangului, cele două tuiuri. Adică reînnoirea domniei. Caimacamul său, de la Înalta Poartă, îi scrisese din timp că Sultanul îi va face o surpriză plăcută, peste orice așteptare. Că să se pregătească pentru a primi prelungirea domniei și să fie recunoscător pentru aprecierea pe care o face Stăpânul.

Era primăvara anului 1722. Vodă Nicolae primește înștiințare că Sultanul Ahmed al III a emis mai multe mucareruri⁶²

⁶² mucarer = firman al Sultanului de reînnoire a domniei la Moldova și Țara Românească. Pentru această darnică hotărâre a stăpânului, cel care primește firmanul face o plată specială, ca gest de recunoștință. Adeseori reînnoirea

adresate unor pașale și bei. Că, în curând, un capugi al Sultanului îi va aduce un *hاتیserif*⁶³ de reînnoire a domniei, deci Vodă să fie pregătit a-l primi cu mare cinste pe acest trimis al Porții. În întâmpinarea capugi-bașei⁶⁴ a fost trimis vel postelnicul Ianache, cunosător al etichetei Porții și bun vorbitor de limbă turcă. Împreună cu un alai de boieri și o gardă de arnăuți, l-au întâmpinat pe trimisul Sultanului și l-au adus la Divan cu mare cinste. Aici, capugi bașa a citit *hاتیserif*ul în original, apoi s-a tradus acel ordin în limba greacă și la urmă s-a citit și în românește. Spunea Luminatul Padișah că beiful Nicolae Mavrocordat s-a făcut plăcut Sultanului, slujind cu cinste și dreptate, fără ascunzișuri, așa cum tatăl acestuia și moșii lui și toate neamurile lor au slujit cu devotament. De aceea, Luminatul Padișah prin acest *hاتیserif* reînnoiește domnia beifului Nicolae Mavrocordat și i-o dăruiește pe toată vremea cât va trăi el.

Spre cinstirea acestei vești minunate, Vodă a dat ordin să se tragă salve de tun și să se descarce puștile arnăuților din garda Curții. Iar boierii, toți câți au fost de față și alți negustori și căpitani, au sărutat mâna Domnului și poala hainei lui. Și s-au făcut, de îndată, pregătiri pentru un mare ospăț în cinstea Sultanului și a trimisului său. Care a plecat după câteva zile, încărcat cu daruri scumpe.

Izbânda aceasta a fost mult lăudată de apropiații lui Vodă. Înțelegând că acum este vreme de pace, Vodă a scos lege privind împreunarea tuturor birurilor și taxelor într-unul singur, numit ruptă, care putea fi achitat în patru sferturi. Mult s-a bucurat tot poporul, de la mic la mare, că acum boierii pământului și zapcii nu mai pot să-și bată joc de oamenii sărmăni. Aceia când socoteau că le este nevoie pentru buzunarele proprii, porneau colectarea unui bir sau al altuia și îi pedepseau aspru pe neplatnici. Acum,

domniei se cumpăra cu bani grei, dacă cel în cauză nu avea o trecere specială la Înalta Poartă (*Dicționarul explicativ al limbii române*)

⁶³ *hاتیserif* = ordin sau decret emis de Cancelaria Porții Otomane către demnitari ai Imperiului sau către domnii țărilor române, purtând pecetea Sultanului, cu mențiunea de a se executa de îndată și întocmai (*Dicționarul explicativ al limbii române*).

⁶⁴ capugi bașa = șambelan al Porții Otomane, uneori chiar marele șambelan, care era trimis cu un firman, a cărui executare trebuia făcută imediat

avem un singur bir, iar această ruptă poate fi achitată mai sigur, fără abuzuri.

Așa credea doar Vodă. Că în fapt nu era chiar așa. Tâlharul nu-și schimbă năravul și nu se lasă de ticăloșii, mai ales dacă este vorba de grecii aduși de Vodă, de la Fanar. Aceia făceau, pe mai departe, păcate pe care le puneau pe seama Domnului. Iar Vodă era acum liniștit și foarte bucuros de mângâierea pe care i-a făcut-o Sultanul.

Dar Cerul pune la catastif toate faptele oamenilor. Mai cu osebire ale celor mari le însemnează și le scrie, ba câteodată mai trimite și arhanghelii să ducă știrea de pedeapsă. Dar oamenii nu pricep semnele cerului și își văd pe mai departe de traiul lor pe acest pământ. Și pedeapsa vine, fie ca o boală, care trece iute, dacă cel păcătos își mărturisește, cu smerenie, greșalele sale. Și acesta o vreme devine ascultător și vrednic. Dar nu ține prea mult. Că dulce tare-i păcatul! Atunci pedeapsa devine mai grea și durerea nu este lesne de suportat. Iar omul iar se smerește, se roagă, face multe metanii, ține post și face pomeniri, dă daruri celor săraci. A treia oară, greșeala va fi și mai aspru pedepsită. Păcătosul plătește cu viața și rareori mai ajunge la sânul lui Avraam.

Iar Vodă Nicolae a ajuns la plată. Mai întâi, Domnul Dumnezeu a luat-o la cele veșnice pe fiica sa, pe Mărioara, cea pe care o dăduse de soată cămărașului Ianache, omul lui Vodă. Și s-a întristat toată casa lui Vodă. Iar Vodă Nicolae a zis că este semn, că omul trebuie să priceapă care este voia Tatălui Ceresc. Acum Vodă stătea mai mult la rugăciune, seara târziu, iar zilele și le petrecea pe schelele construcției mănăstirii sale, de la Văcărești. Când biserica a fost gata, în toamna aceluia an, 1721, Vodă Nicolae i-a scris Preafericitului Părinte Hrisant Notara, patriarhul Ierusalimului, că acest sfânt lăcaș este închinat Bisericii Mormântului Mântuitorului. Iar zestrea așezământului de la Văcărești era foarte mare. Doi ani mai târziu s-a terminat și zidul de ocrotire a mănăstirii și tot ansamblul era gata pentru târnosire. A fixat ziua de 13 septembrie 1724 pentru sosirea la București a patriarhului, dar acesta nu a putut pleca spre Țara Românească. Așa că târnosirea s-a făcut în sfânta zi de prăznuire a Înălțării Crucii Domnului, de către mitropolitul Daniil, al Ungrovlahiei, cu un sobor de ierarhi și preoți români.

Strădania lui Vodă Nicolae de a-și spăla păcatele multe, pe care le săvârșise ca domnitor în Moldova, dar și în Țara Românească, nu a fost destulă. Smerenia lui a fost greu încercată la moartea fiului iubit, Scarlatos, cel care făcuse din erudiție un scop al vieții lui. A trecut la cele veșnice de tânăr, neapucând să împlinească planul tatălui său de a-l însura cu una din fetele voievodului Moldovei, Mihai Racoviță.

Inima cernită a tatălui și soțului Nicolae Mavrocordat, greu încercat de pierderea celor două soții, Casandra și Pulcheria, a fiului prunc Ștefan, a fiicei Mărioara, căsătorită cu Ianache cămărașul și acu, a fiului iubit Scarlatos, mândria lui de dragoman erudit, s-a învăluit în negura tristeții. Deși mai fusese lovit de vlăguire, nu cu mult timp în urmă, acum parcă simțea cum viața i se scurge, iar ceea ce îi mai rămânea în trup abea de-i ajunge să-și târșească picioarele de colo – colo. Slugile devotate, grecii lui aduși din mahalaua Fanarului, făceau totul ca Vodă să-și plătească la timp datoriile față de Înalta Poartă. Așa, anii treceau încet, dar în pace și liniște. Țara era păzită de invaziile turcilor și tătarilor, n-au mai fost jafuri, n-au mai fost români luați robi. Poporul de jos cârtea împotriva slugilor domnești, dar pe Vodă îl blagosloveau, cu mic și mare.

Apoi a venit sfârșitul. Nimic nu dădea semne că ciuma s-ar fi arătat, din nou, pe aceste meleaguri. Vodă împlinise 50 de ani, toată curtea l-a sărbătorit, aducându-i laude binemeritate, în acea zi de început de lună mai. Liliacul înflorise, iar parfumul său minunat făcea ca toată lumea să se simtă fericită. Mitropolitul Daniil a oficiat o slujbă de mulțumire, a robului lui Dumnezeu, Nicolae, pentru toată chiverniseala pe care Iisus Hristos Mântuitorul a revărsat-o peste el. Și pomeni, sărbătoritul, tot darul ceresc de care s-a bucurat, de la naștere și până la acest ceas: părinți sănătoși și iubitori, care i-au asigurat o copilărie lipsită de griji, apoi l-au dat la școlile cele mai bune, l-au sprijinit să între slugă la Înaltul Stăpân și să fie bine văzut înaintea lui. A mulțumit pentru încrederea pe care Cerul i-a arătat-o, dându-i ajutor și ocrotire, în anii cât a slujit ca domnitor al Moldovei, apoi ca domnitor al Țării Românești. A mulțumit pentru puterea de a folosi înțelepciunea pe care Bunul Dumnezeu i-a dat-o, astfel că a putut să scrie și să lase bune învățături lumii, dar în primul rând

beizadelei Constantin, care va călca pe urmele lui, fiind înclinat spre a domni cu cinste și cu dreptate. A mulțumit pentru pruncii pe care Domnul Dumnezeu i-a dat, pentru soțiile iubitoare și ascultătoare pe care Cerul i le-a dat să-i fie alături, la bine și la greu. A mulțumit pentru toți prietenii care îl înconjoară, acum, la ceas de bucurie și veselie.

Dar Vodă n-a stat prea mult la banchetul pe care boierii apropiați i l-au tocmnit. S-a tras spre odihnă și, în liniștea din iatacul său, în fața sfintelor icoane, a stat în genunchi și s-a rugat. Inima tristă îi spunea că, deși mitropolitul i-a luat mărturisirea și l-a iertat de păcatele lumești, el tot mai simte povara grea a vieților pe care le-a curmat, cu vină ori fără nici o vină. Aici îi apărea în fața ochilor minții, cu multă claritate, chipul vlădicăi Antim, cel pe care l-a trimis să fie judecat de însuși Sultanul, fără ca el să-l fi cercetat cu dreptate. Privirea mitropolitului venea peste el din lumea cealaltă, cu tristețe și reproș.

- Doamne, am greșit Ție și robului Tău Antim, Înaltpreasfințit Părinte Mitropolit, pe care l-am trimis la moarte, necercetându-l și neiertându-l. Părinte sfinte, Antime, de acolo din Cer, roagă-te pentru mine păcătosul. Răul l-am făcut și nu pot fi iertat pentru luarea de vieți omenești, că n-am făcut aceasta în băătălii, ca oștean. Ci le-am făcut cu răutate, ca să-mi fie mie bine. Te rog, Doamne, te rog suflete al părintelui Antim, rugați-vă ca Dreptul Judecător să-mi dea mie pedeapsă, în această lume, ca să nu las pruncilor mei o asemenea grea povară ca moștenire. Și te mai rog, Doamne, veghează asupra acestui popor al tău, de români din Moldova și din Țara Românească și ia aminte, Doamne, la toți românii care trăiesc prin alte părți de lume sau sunt robiți și se nevoiesc. Iartă-le lor multele păcate și greșeli, dar dă-le, Doamne, dezlegare din robia necredinciosului vrăjmaș. Iar mie dă-mi, Doamne, sfârșit bun, ca să nu necăjesc pe nimeni cu neputințe și necurățenii. Amin.

Domnul i-a ascultat ruga. După ce a trăit, din ce în ce mai slăbit și neajutorat, în zilele cu arșiță mare din luna Guștar medicii aduși la patul lui de suferință au zis, tuturor ce îl îngrijeau pe Vodă Nicolae:

- Măria Sa are ciumă. Deși boala nu bântuie prin țară, se poate ca stăpânul să fi avut în el, în mădulare și în rărunchi,

sămânța acestei boli urâte. Iar tristețea din suflet, după ce i-a dus la groapă pe fiul iubit, Stavros și pe fiica multiubită, Mărioara, i-a surpat trupul și l-a măcinat, puțin câte puțin. De acum zilele i se împuținează. Să-l îngrijească nu multă lume ca să nu treacă ciuma asupra lor. Să poarte o cârpă peste nas și gură, să se spele pe mâini și pe față, pe ochi, cât mai des. Iar ceilalți să nu intre în atingere cu cei ce-l îngrijesc pe Măria Sa.

Iar Vodă a fost un bolnav cuminte. N-a mai vrut să mănânce, decât lua câteva bucățele de anafură, uscată, și o înghițitură sau două de apă sfințită. Ochii i-au fost vii, până la ultima clipă, au stat ațintiți pe icoana Mântuitorului. Iar când și-a dat obșteasca suflare, s-a întors pe o parte, s-a ridicat în cot și și-a făcut cruce, zicând: „Iartă-mă, Doamne și Maică Preacurată!” Apoi a căzut pe spate și s-a stins. Cele două măicuțe bătrâne, care au avut grija lui, i-au petrecut sufletul după datină, cu lumânările mari, din ceară curată, afară pe prispa odăilor domnești. Au stat acolo o jumătate de ceas și au bătut clopotul în dungă, de câteva ori. Că acel clopot fusese pus acolo din porunca doftorilor, ca nimeni să nu se apropie, iar dacă aceste creștine, care grijesc de bolnav or avea vreo nevoie ori ceva de spus, să sune din clopot, iar apoi să se dea în cămări, după uși ferecate. Așa să se facă, nimeni să nu se atingă de lucrurile de la bolnav și nici de lucrurile de la măicuțe.

Măicuțele i-au făcut spălarea de cuviință și l-au îmbrăcat cu straiele de voievod. Acum chipul i se limpezise, arăta ca unul împăcat cu lumea. Niște țigani de pe moșiile domnești au adus sicriul și l-au pus acolo pe cel mort. Apoi au pus capacul și au bătut cuiele. Au ridicat sicriul, care nu era prea greu că bolnavul se împuținase repede, și l-au scos în biserica cea mică, de-i ziceau călugării paraclis. Acolo starețul mănăstirii a dat cu tămâie frumos mirositoare și a înconjurat catafalcul de trei ori. Au citit slujba de înmormântare, după canon și datină. Toți călugării mănăstirii au cântat cu glas pătruns de evlavie, cântările stranei. Apoi au ridicat sicriul cu tupul celui trecut la cele veșnice și l-au pus în groapa ce-i fusese pregătită în sfântul altar. Acolo mitropolitul Daniil a îngăduit familiei să-și ia rămas bun de la voievodul decedat. Mormântul a fost astupat și sigilat. Piatra de acoperire era pregătită din vreme, cioplitul datei decesului n-a luat prea mult timp.

Aşa s-a săvârşit cel ce a făcut cât de mult bine i-au îngăduit vrăjmaşii, în locurile unde i s-a dat putere, de Sus. Să-L ierte Bunul Dumnezeu!

Epilog

A doua zi după această slujbă de înmormântare, divanul s-a întrunit, de față fiind toți cei ce i-au stat alături în acești ani luminați, de pace și îndeostulare. Nu s-au certat, au fost de aceeași părere cu toții, că trebuie ca patru boieri să țină slujba de caimacami până când stăpânul de la Istanbul va trimite hatișerif de domnie noului voievod. Iar ei, apreciind bunătatea sufletească și cumințenia de care dă dovadă Constantin Mavrocordat, fiul celui decedat, îi cer Măritului Sultan să-i dea carte de domnie acestuia. Că, în ciuda tinereții sale, Constantin este potrivit să ocupe scaunul pe care a stat tatăl său, care l-a învățat să fie domn silitor, drept și cinstit față de Stăpânul de la Înalta Poartă, dar și față de boierii și poporul acestei țări.

Iar Sultanul a dat ascultare cererii acelor boieri. Și n-a greșit. Căci acest vlăstar din trunchiul Exaporitului s-a dovedit cel mai roditor pentru țară, măcar că avea doar puțin sânge din os domnesc pământean. Dar el cunoscuse, după cum l-a îndrumat tatăl sau, cum este mersul lumii și cum trebuie să ții pasul cu vremurile. Și a fost vrednic slujitor al acestor două țări românești. Mai apoi, după ce s-a stins ultima mlădiță de domnitor din neamul Mavrocordaților, ceilalți greci din Fanar care au cumpărat cu bani grei scaunul de domnie, au arătat cât de mare poate fi nemila la durerea omului sărman, când nevoia lăcomiei închide ochii milei creștinești. Aceștia au fost porecliți de români, fanarioți, și mulți dintre ei au fost blestemați pentru relele ce au făcut.

-Sfârșit-

Cuprins

Capitolul 1: S-a stins lumina înțelepciunii	3
Capitolul 2: Mercenarii	10
Capitolul 3: Dreptate pe elinește	16
Capitolul 4: Nu lăsa câinii slobozi	30
Capitolul 5: Popas de sfat cu Dimitrie Cantemir	54
Capitolul 6: Frigul de la Edicule nu trece într-o vară fierbinte din Moldova	64
Capitolul 7: O lacrimă pentru Moldova	80
Capitolul 8: Regele pribeag	95
Capitolul 9: Hotin	111
Capitolul 10: Martiri și trădători	121
Capitolul 11: Un voievod bejenar	128
Capitolul 12: La București	132
Capitolul 13: Scrisoarea Marelui Vizir	142
Capitolul 14: Pârjolul se apropie	158
Capitolul 15: Cunoștințe vechi	162
Capitolul 16: Tot răul spre bine	169
Capitolul 17: Colivia aurită	190
Capitolul 18: Colivie fără poleială	198
Capitolul 19: A doua domnie în Țara Românească	206
Epilog	225

De același autor:

- *Magia pietrei* - ediția 1 - 2016, ediția a 2-a - 2017
- *Cartea copilăriei* - 2017
- *Coroana de martir* – 2018
- *SIDEX - O viață de om*, ediția 1 - 2017, ediția a 2-a - 2019
- *Pazvan Oglu – băiatul cel rău din Balcani* - 2019
- *Cronicile Combinatului* – Vol. I, 2019

În pregătire:

- *Furtună pe Dunăre*, cartea a 2-a
- *Cronicile Combinatului*, Volumul II.